

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI**

**MODERN UCUBE FİLM GÜRÜNDEN POPÜLER KÜLTÜR
ÖZESİNE FRANKENSTEİNİN CANAVARINI
OKUMAK**

BANU ERANLI

SANATTA YETERLİK TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. Zehra Yılmaz**

ANTALYA 6 2019

**T.C.
AKDEN Z ÜN VERS TES
GÜZEL SANATLAR ENST TÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI**

**MODERN UCUBE F GÜRÜN DEN POPÜLER KÜLTÜR
Ö ES NE FRANKENSTEINİN CANAVARINI
OKUMAK**

BANU ER ANLI

SANATTA YETERL K TEZ

**Dan, man
Doç. Dr. Zehra Y T**

ANTALYA 6 2019

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLGİLENDİRME SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başka kimselerden yararlanılmadığını, durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunulduğunu bildiririm.

26/04/2019

Banu ERANLI

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

SANATTA YETERLİLİK TEZ KABUL FORMU

Banu Erşanlı tarafından hazırlanan “Modern Ucube Figüründen Popüler Kültür Ögesine Frankenstein’ın Canavarını Okumak” başlıklı bu çalışma 26/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından sanatta yeterlik tezi/eser raporu olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Zehra YİĞİT

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Rana İĞNECI SÜZEN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bekir KİRİŞCAN

Üye

Prof. Dr. Özcan YAĞCI

Üye

Doç. Dr. Senem GENÇTÜRK HIZAL

Üye

Tez Konusu: Modern Ucube Figüründen Popüler Kültür Ögesine Frankenstein’ın Canavarını Okumak

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 26/04/2019

Mezuniyet Tarihi: .../.../....

Enstitü Müdürü

Dr. Öğr. Üyesi Enver Güner

ÖNSÖZ

Bundan tam 201 yıl önce, fırtınalı bir gecede, İsviçre’de bir villada, 19 yaşındaki bir genç kadında var olmasından beklenenin çok ötesinde bir betimleme yeteneği ile Frankenstein ve onun *canavar*, yaratan Shelley’nin sonsuz hayal gücü bile bu yaratım; yüzlerce sinema filminde başrol oynayacak, Cadılar Bayramı için vazgeçilmez bir kostüm olacak, bir votka şişesinin tasarımı, yeniden vücut bulacak, Lego parçaları, çocuklar tarafından tekrar birleştirilecek, bir akıllı telefon ile beste yapılarak, söyleyecekleri ve tabii ki yüzyıl sonra bu tez çalışması, ana konusu olacak, öngöremezdi.

Tam da bu sebeple; kontrolden çıkmış, bilimsel bir deneyin sonuçları, katlanan sonsuz zedelerine mahkum olmuş Victor Frankenstein’de aynı kaderi yaayan Shelley’nin kontrolden çıkan ancak kusursuz bir imgeye dönüşen *canavar*, bu çalışmanın ana konusu olarak seçilmiştir.

Shelley’nin açtığı, kapıdan geçen ve bir ekilde *canavar*la yolu kesi en milyonlarca insandan sadece bir tanesi olarak, bundan sonra yolu kesicek olanlara biz iz bırakmak ve meraklarına, çalışmalarına, katkı tutabilme hedefiyle 2017 yılında çıktığımız bu yolda öngördüğümüzden kat ve kat fazla, tahmin edebileceğimizin ötesinde görsel veri ile çalışılmaktadır.

Görsel bir yolumuzun ortasında kaybolmuş ve içinde çökmez hale gelmişken, çıktığımız yolda tesadüfen ve iyi ki çalışmamızın, çalışmamızın her aşamasında bana yol gösterici olup, katkı tutan, gerçek bir bilim insanı, dan, man, m Doç. Dr. Zehra Yılmaz Tö, 2013 yılında, Roma’da bir sempozyum esnasında tesadüf eseri tanıştığım, bana Akdeniz Üniversitesi’nde doktora yapma fikrini veren ve Antalya’da kapılarını açan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Fadıl SÖZEN ve sevgili eşi, Frankenstein hikayesi ile ilgili çalışmalar konusunda beni ilk destekleyen ve bu konuda yol gösterici olan, ufku açan, yardımsever ve güler yüzlü hocam Dr. Ömer Üyesi Ilgaz ÖZGEN TOPÇUOĞLU’na, Antalya’da kimseyi tanımayan benden dostluğunu esirgemeyen, yardımsever arkadaşım Ar. Gör. Serap DUMAN NCE’ye, 5 yıl boyunca Antalya’ya geli gidişlerimde evim olan, yardımseverliklerini esirgmeden her zaman

misafirperver davranan Akdeniz Üniversitesi Sosyal Tesisleri tüm çal, anlar,na sonsuz te ekkür ederim.

Bugün bu çal, man,n te ekkür bölümünü yazabilmemin yegane sebebi, üniversiteden yeni mezun olmu , deneyimsiz bir çocukken bile bana her zaman inanan, i hayat,n,n tüm zorluklar,n, deneyimleyerek ö renmemi sa layan, sevginin sadece bir kelimeden ibaret olmad, ,n, ö reten, gerçek bir ö retmen Ba kent Üniversitesi leti im Fakültesi leti im Tasar,m, Bölümü Ö retim Üyesi Doç. Dr. Duygu ALTU øya, üniversite son s,n,fta beni kolumdan tutup hayat,m,n tüm ak, ,n, de i tirecek bir karar veren; *Kahva k* ile b,rakt, ,m izi ilk fark eden, karakterine ve duru una hayran oldu um, anlay, l, ve güler yüzlü, de erli hocam Ba kent Üniversitesi leti im Fakültesi Dekan, Prof. Dr. Özcan YA CIøya, kurdu u her cümleyi hayranl,kla dinledi im, çal, mam,n tüm a amas,nda ola anüstü yo unlu una ra men bana sonsuz destek veren, yol gösteren, , ,k tutan, gerçek bir ö retmen ve bilim insan, olan Ba kent Üniversitesi leti im Fakültesi leti im Tasar,m, Bölümü Bölüm Ba kan, Doç. Dr. Senem Gilman GENÇTÜRK HIZALø, bugünlere gelmemde büyük eme i olan, tasar,m,n duayeni, kurabiyesi olmaktan gurur duydu um Ba kent Üniversitesi leti im Fakültesi leti im Tasar,m, Bölümü Ö r. Gör. Dr. Selmin TERZ O LUøna, teknik bilgisi ve becerisi sayesinde tüm acil durumlarda her zamanki gibi yard,m,ma ko up destek olan Dr. Ö r. Üyesi Semih DEL Lø, tam 15 y,ld,r her an yan,mda olan, benden deste ini hiçbir zaman esirgemeyen, bana inanan ve gece-gündüz demeden her an yard,mc, olan ablam, arkada ,m, s,rda ,m ve ö retmenim Ö r. Gör. Dr. Nesli Tu ban YABANø, deste i ve arkada l, ,yla hep yan,mda olan, ne e kayna ,m, dostum Ar . Gör. Erdem Alper TURANø, en zorland, ,m anlarda kap,s,n, çald, ,m, bana her daim cesaret ve umut veren, s,rda ,m, arkada ,m, dostum ve sonradan edindi im k,z karde im Özge YILDIRIMø, gerçek arkada l, ,n ne demek oldu unu ö rendi im, y,llard,r yan,mda olan, can,m dostum Do ukan GÜRKANø sonsuz te ekkürler.

hayat,ndaki disiplinini her zaman kendime örnek ald, ,m, en büyük ans,m, destekçim, yabanc, kaynak sponsorum, çok de erli bilim insan, teyzem Dr. Deniz GÜRT Nø, en kritik dönüm noktalar,nda devreye girerek hayat,ma yön veren, sevgili kuzenim Dr. Zeynep GÜRT Nø, korku filmlerini bana sevdiren, anaokuluna

ba lad, ,m ilk günden bugüne dek bana inanan, destek olan ve her ba ,m s,k, t, ,nda yan,mda olan çok sevgili babam Vak,f ER ANLIøya, ilk ve en iyi arkada ,m, en de erli varl, ,m, en büyük destekçim, her zaman bana inan,p arkamda duran s,cak yuvam, hayallerimi gerçekle tirebilmemin ve bugünlere gelebilmemin en büyük ve tek sebebi, fedakar, güçlü, sevgi dolu, hiçbir te ekkürün yeterli olmayaca , can,m annem Filiz ZORKUNøa ve son olarak ç,kt, ,m bu yolda deste ini hiçbir zaman esirgemeyen, izledi im onlarca filme ve uzun çal, ma saatlerime katlanan, ne e kayna ,m, yol arkada ,m ve e im lkay TA øa sonsuz ve en içten te ekkürlerimi sunar,m.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Örencinin	Ad, Soyad,	Banu Er anlı,
	Numarası,	20135306005
	Anasanat Dalı,	Sanat ve Tasarım
	Danışman,	Doç. Dr. Zehra Yiğit
Tez Adı,		Modern Üçgen Figüründen Popüler Kültür Örneğine Frankenstein'in Canavarını Okumak

ÖZET

1818 yılında Mary Shelley tarafından kaleme alınan ve gotik edebiyatın baş yapıtları arasında sayılan *Frankenstein or the Modern Prometheus* (Frankenstein ya da Modern Prometheus) romanı, Doktor Frankenstein'in farklı mezarlardan topladığı ceset parçalarını, kalvenizm, simya ve elektrik gücü ile birleştirilerek bir canavar yaratma hikayesini anlatmaktadır. Bir üstün insan yaratma çabası olarak görülen bu yaratım, aynı zamanda yaratıcı-yaratılan, Tanrı-Adem, sahip-köle ve baba-öğul ilişkisine de gönderme yapacak biçimde Tanrı olma arzusunun metaforik bir sunumu niteliindedir. Yaratılan canavarın daha önce eşi benzeri görülmemi özelliklere sahip olması ve romanda görsel betimlemesinin oldukça sınırlı yer alması, ucubenin görselleştirilmesi sürecinde sanatçılara hayal güçlerinden yararlanma imkanı sunmuştur. Bu bağlamda ilk kitap resimlemesinden başlayarak zaman içerisinde farklı mecralarda (çizgi romanlar, sinema filmleri, tiyatro oyunları, illüstrasyonlar, oyuncak tasarımları, vb.) yeniden üretilen canavar, birbirinden farklı tasarımlarla okuyucu ve izleyici karşısına çıkmıştır.

Bu tez çalışması, toplumsal, kültürel ve teknolojik gelişmeler paralelinde canavarın görselleştirilmesi sürecinde ulaşılan başarıları, incelemektedir. Farklı mecralarda, farklı yıllarda, romandan veya daha sonraki eserlerden hareketle yeniden üretilen tüm sözü geçen tasarımlar arasında oluşan metinlerarası ilişki, aynı zamanda

çal, man,n analiz yöntemini de olu turmaktad,r. Bu bak, aç,s,yla; çal, ma süresince elde edilen verilerden faydalan,larak çe itli kolaj tasar,mlar, olu turulmu ve analiz yöntemi , , ,nda, üretilen tüm tasar,mlar,n çal, ma ile aras,nda metinleraras, ba kurulmas, hedeflenmi tir.

Anahtar kelimeler: Frankenstein, Canavar, Metinleraras,l,k, Görsel leti im, Popüler Kültür

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Student	Name Surname	Banu Er anl,
	Number	20135306005
	Department	Art and Design
	Advisor	Assoc. Prof. Dr. Zehra Yi it
Thesis Name		Frankenstein's Monster: From Modern Freak to Pop Culture Icon

SUMMARY

Frankenstein or the Modern Prometheus, was written by Mary Shelley in 1818, is considered as one of the masterpieces of gothic literature, which tells the story of Dr. Frankenstein's creation of a monster, by combining the pieces of corpses collected from different cemeteries with the power of fortune, alchemy and electricity. This creation, seems as an attempt to create a superior human being and also a metaphorical presentation of the desire to be God, referring to the creator-creation, God-Adam, the owner-slave, and the father-son relationship. During the process of visualization of the freak, the monster provided unlimited opportunities to artists in order to use their imagination with his previously unique features and the limited visual representation. In this context, the monster, which was reproduced in different media (comics, cinema films, theater plays, illustrations, toy designs, etc.) starting from the first book illustrations, has come up against readers and viewers with different designs.

This thesis examines the metamorphosis of the monster in the process of visualization in parallel with social, cultural and technological developments. The intertextual relationship between all the mentioned designs reproduced in different media, different years, novels or later works also constitutes the analysis method of the study. With this viewpoint; in the light of the data obtained during the study,

various collage designs were created and in the light of the analysis method, it was aimed to establish an intertextual link between all the designs produced.

Key Words: Frankenstein, Monster, Intertextuality, Visual Communication, Popular Culture

1.5.7. The Brummagem Frankenstein (Birmingham, Frankenstein, 1866)	46
1.5.8. The Irish Frankenstein (İrlanda, Frankenstein, 1869)	48
1.5.9. The American Frankenstein (Amerikalı, Frankenstein, 1873)	48
1.5.10. The American Frankenstein (Amerikalı, Frankenstein, 1874)	49
1.5.11. The Irish Frankenstein (İrlanda, Frankenstein, 1882)	50
1.5.12. The Frankenstein of Hatfield and his Handiwork (Hatfield Frankenstein, ve Eseri, 1893)	52
1.6. Canavar Sahneleniyor: İllustratif Tiyatro Afisleri	54
1.7. Çizgi Romanlar	62
KÜÇÜK BÖLÜM: POPÜLERLE İLK ADIM: CANAVARIN BEYAZ PERDELE TANIMASI	
2.1. İlk Dönem Korku Sineması	119
2.2. Frankenstein Sinemalarda	129
2.3. 1910-1931 Arası Dönem	135
2.4. Universal Stüdyolar, Dönemi ve Boris Karloff (1931-1942)	139
2.5. Canavarın Diğer Ucubelerle Sunumu (1943-1948)	148
2.6. Hammer Şirketinin Frankenstein Serisi (1957-1974)	152
2.7. Televizyon Dizileri	160
2.8. Hollywood Sinemasının Canavarı, Tekrar Keşfi	164
2.9. Animasyon Sineması	167
2.10. Diğer Filmler	170
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİNLERARASILIKTAN METALARARASILIĞA: CANAVAR HER YERDE	
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: PARÇADAN BÜTÜNE CANAVARIN GÖRSEL ÖYKÜSÜ	211
SONUÇ	222
KAYNAKÇA	229

- Görüntü 19:** John Leech taraf,ndan çizilen *The Russian Frankenstein and his Monster* (Rus Frankenstein ve Canavar,, 1854) karikatürü 44
- Görüntü 20:** Henry Louis Stephans taraf,ndan çizilen *The New Frankenstein* (Yeni Frankenstein, 1862) karikatürü 46
- Görüntü 21:** John Tenniel taraf,ndan çizilen *The Brummagem Frankenstein* (Birminghamlı, Frankenstein, 1866) karikatürü 47
- Görüntü 22:** Matt Morgan taraf,ndan çizilen *The Irish Frankenstein* (İrlandalı, Frankenstein, 1869) karikatürü 48
- Görüntü 23:** Frank Bellew taraf,ndan çizilen *Amerikal, Frankenstein* (The American Frankenstein, 1873) karikatürü 49
- Görüntü 24:** Frank Bellew taraf,ndan çizilen *Amerikal, Frankenstein* (The American Frankenstein, 1874) karikatürü 50
- Görüntü 25:** John Tenniel taraf,ndan çizilen *The Irish Frankenstein* (İrlandalı, Frankenstein, 1882) karikatürü 51
- Görüntü 26:** Thomas Fitzpatrick taraf,ndan çizilen *The Frankenstein of Hatfield and his Handiwork* (Hatfield Frankenstein, ve Eseri, 1893) karikatürü 52
- Görüntü 27:** 1823 y,l,nda sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı, tiyatro oyununun duyuru afi 55
- Görüntü 28:** 1823 y,l,nda sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı, tiyatro oyununun illüstrasyonu 55
- Görüntü 29:** 1823 y,l,nda sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı, tiyatro oyunu için Richard Wynn Keene taraf,ndan çizilen bir eskiz 55
- Görüntü 30:** 1823 y,l,nda sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı, tiyatro oyununun afi 55
- Görüntü 31-35:** 1826 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı, tiyatro oyununun illüstrasyonu 56-57
- Görüntü 36:** 1826 y,l,nda sahnelenen *Le Petit Monstre et l'escamoteur* adlı, tiyatro oyununun illüstrasyonu 57
- Görüntü 37:** 1851 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı, tiyatro oyununun gazete ilan, 58
- Görüntü 38:** 1851 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı, tiyatro oyununa ait bir illüstrasyon 58
- Görüntü 39:** 1861 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı, tiyatro oyununun gazete ilan, 59
- Görüntü 40:** 1826 y,l,nda sahnelenen *The Man and the Monster* adlı, tiyatro oyununun illüstrasyonu 59
- Görüntü 41:** 1849 y,l,nda sahnelenen *Frankenstein The Man and the Monster* adlı, tiyatro oyununun illüstrasyonu 60

- Görüntü 42-341:** 1945-2018 yılları arasında Frankenstein temasıyla yayınlanan çizgi romanların kapak görselleri 68-117
- Görüntü 342:** *Le Manoir du Diable* (Eytan, 1896) filminden sahneler 121
- Görüntü 343:** *Phantom of the Opera* (Operadaki Hayalet, 1925) filminden sahneler 122
- Görüntü 344:** *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) filminden sahneler 124
- Görüntü 345:** *Dracula* (Drakula, 1931) filminden sahneler 127
- Görüntü 346:** *Frankenstein* (1910) filminden sahneler 136
- Görüntü 347:** *Frankenstein* (1910) filmi canavar görüntüsü 137
- Görüntü 348:** *Life Without Soul* (Ruhsuz Hayat, 1915) filmi reklam afi 138
- Görüntü 349:** *Il Mostro di Frankenstein* (Frankenstein'in Canavarı, 1921) filminden bir foto raf 138
- Görüntü 350:** *Frankenstein* (1931) filminden sahneler 141
- Görüntü 351:** *Frankenstein* (1931) filminin afi 142
- Görüntü 352-353:** Jack P. Pierce ve Boris Karloff'un canavar makyajı, uygulaması, sırasında çekilen foto raflar 142
- Görüntü 354-355:** *Frankenstein* (1931) filminden canavarın görüntüleri 143
- Görüntü 356:** *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) tarihli filmi Golem karakteri görüntüsü 144
- Görüntü 357:** *Frankenstein* (1931) filminden canavar görüntüsü 144
- Görüntü 358:** *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'in Gelini, 1935) filminden sahneler 145
- Görüntü 359:** *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'in Gelini, 1935) filminin afi 146
- Görüntü 360:** *Son of Frankenstein* (Frankenstein'in Oğlu, 1939) filminin afi 147
- Görüntü 361:** *Son of Frankenstein* (Frankenstein'in Oğlu, 1939) filminden bir foto raf 147
- Görüntü 362:** *The Ghost of Frankenstein* (Frankenstein'in Hayaleti, 1942) filminin afi 147
- Görüntü 363:** *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tanıyor, 1943) filminin afi 150
- Görüntü 364:** *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tanıyor, 1943) filminden bir foto raf 150
- Görüntü 365:** *House of Frankenstein* (Frankenstein'in Evi, 1944) filminin afi 150
- Görüntü 366:** *House of Dracula* (Dracula'nın Evi, 1945) filminin afi 150
- Görüntü 367:** *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Açık Göz Frankenstein'e Karşı, 1948) filminin afi 151
- Görüntü 368:** *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Açık Göz Frankenstein'e Karşı, 1948) filminden bir foto raf 151
- Görüntü 369:** *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'in Laneti, 1957) filminin afi 154

Görüntü 393: <i>Van Helsing</i> (1994) filmi <i>canavar</i> görüntüsü	166
Görüntü 394: <i>I, Frankenstein</i> (2014) filminin afi	166
Görüntü 395: <i>I, Frankenstein</i> (2014) filmi <i>canavar</i> görüntüsü	166
Görüntü 396: <i>Victor Frankenstein</i> (2015) filminin afi	167
Görüntü 397: <i>Victor Frankenstein</i> (2015) filmi <i>canavar</i> görüntüsü	167
Görüntü 398: <i>Frankenweenie</i> (1984) filminin afi	168
Görüntü 399: <i>Frankenweenie</i> (2012) filminin afi	168
Görüntü 400: <i>Hotel Transylvania</i> (Otel Transilvanya, 2012) filminin afi	169
Görüntü 401: <i>Hotel Transylvania</i> (Otel Transilvanya, 2012) filmi <i>canavar</i> görüntüsü	169
Görüntü 402: <i>Hotel Transylvania 2</i> (Otel Transilvanya 2, 2015) filminin afi	170
Görüntü 403: <i>Hotel Transylvania 3: Summer Vacation</i> (Otel Transilvanya 3: Yaz Tatili, 2018) filmi <i>canavar</i> görüntüsü	170
Görüntü 404-485: Frankenstein temas, ile çekilen ve di er filmler kategorisindeki filmlerin afi leri	171-184
Görüntü 486: <i>Mad Dergisi</i> 1964 y,l, Eylül ay,nda yay,nlanan 89. say,s,n,n kapak görüntüsü	187
Görüntü 487: <i>Mad Dergisi</i> 2005 y,l, Ekim ay,nda yay,nlanan Mad Classics serisi 3. say,s,n,n kapak görüntüsü	188
Görüntü 488: <i>Mad Dergisi</i> 2014 y,l, Haziran ay,nda yay,nlanan 528. say,s,n,n kapak görüntüsü	188
Görüntü 489: <i>46 Dergisi</i> 2011 y,l, 8. say,s,n,n kapak görüntüsü	189
Görüntü 490-491: Craig+Karl taraf,ndan <i>Science</i> dergisi için tasarlanan illüstrasyonlar	189
Görüntü 492-493: The Folio Society taraf,ndan yeniden bas,m, gerçekle tirilen <i>Frankenstein</i> kitab, için Harry Brockway taraf,ndan çizilen <i>canavar</i> illüstrasyonlar,	190
Görüntü 494-513: 2012-2019 y,llar, aras,nda Türkiye’de bas,m, gerçekle tirilen Frankenstein romanlar,n,n kapak görüntüleri	191-194
Görüntü 514-517: 2018 y,l,nda bas,lan <i>Frankenstein</i> kitab, için David Plunkert taraf,ndan gerçekle tirilen kapak tasar,m, ve illüstrasyon görüntüleri	194-195
Görüntü 518-521: <i>Frankenstein!</i> sergisinden görüntüler	195-196
Görüntü 522-529: <i>Frankenstein Freak Show</i> sergisinden görüntüler	196-197
Görüntü 530: <i>At Home with Monsters</i> sergisi Dr. Frankenstein, <i>canavar</i> ve gelin heykellerinin görüntüsü	198
Görüntü 531-534: <i>In Search of Frankenstein</i> sergisinden görüntüler	199
Görüntü 535: 1965 y,l,nda <i>Aurora Toys</i> taraf,ndan yay,nlanan <i>Frankie</i> oyunca ,n,n reklam afi	200

G R

Canavarlarla dövü en ki i, kendisi de bir canavara dönü memeye dikkat etmelidir. Ve ne zaman bir uçurumun derinliklerine do ru bakarsan,z, uçurum da sizin derinliklerinize do ru bakar.ö¹

Mary Shelley taraf,ndan kaleme al,nan *Frankenstein or the Modern Prometheus* (Frankenstein ya da Modern Prometheus) gotik edebiyat,n ba yap,tlar,ndan bir tanesidir. 1818 y,l,nda Büyük Britanya'da isimsiz olarak yay,nlanan roman 18. yüzy,lda geçmekte, Kaptan Walton'ın k,z karde i Margaret Saville'a yazd, , 17.. tarihli mektuplarla ba lamakta ve bitmektedir. Yay,nland, , dönemde gerek konusu; gerekse yazar,n,n kad,n olmas, nedenleri ile büyük ilgi gören *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,, Doktor Victor Frankenstein'ın, ölümsüzlü e ula may, hedefleyerek üstün bir insan yaratma çabas,n, konu almaktadır. Romanda Victor Frankenstein, mezarlardan toplad, , çe itli ceset parçalar,n, birle tirerek; kalvenizm, simya ve elektri in gücünü kullanarak bir *canavar* yaratmaktadır. Genel anlamda yanl, bilinen bir olgu *canavar*,n isminin Frankenstein oldu u yönündedir. Roman süresince yarat, ,n bir ad,n,n olmad, , ancak *monster* (*canavar*) ekinde isimlendirildi i bilinmekle birlikte, eytan, iblis, sefil, ifrit gibi (Shelley, 2017, içinde: vii) s,fatlarla da ça ,r,lmaktadır.

1831 y,l,nda kitab,n, yazar,n ad, ile bas,lmas, ile birlikte hikayeyi görsel anlamda desteklemek amac,yla romana dair ilk çizim gerçekle tirilmi tir. Kitab,n iç kapa ,nda yer alan, Theodor Von Holst taraf,ndan çizilen Doktor Frankenstein ve *canavar* ilustrasyonu görselle tirme sürecinin ilk örne idir. Takip eden y,llar içerisinde Frankenstein'ın *canavar*,n,n tan,n,rl, ,n,n artmas,n,n da etkisiyle *canavar* tasviri üzerine farklı sanatç,larca farklı yorumlar gerçekle tirilmi tir. *Frankenstein ya da Modern Prometheus* eserinin farklı sanat dallar,na uyarlanmas, ile birlikte *canavar*,n çe itli görsel yorumlamalar ile birlikte okuyucu, izleyici ve tüketiciye sunuldu u saptanm, t,r. Tiyatro oyunlar,ndan afi lere, karikatürlerden kitap

¹ Nietzsche, F. W. (2012). *Yinin ve Kötünün Ötesinde*. (Çev. E. Y,ld,r,m). Oda Yay,nlar,, stanbul.

resimlemelerine, sinema filmlerinden animasyonlara, reklamlardan popüler kültür öelerine kadar pek çok farklı alanda ve geniş bir yelpazede kullanılan *canavar*, özellikleri de zaman ve kullanılan mecralar ile bağlantılı olarak değişmektedir. Frankenstein'in *canavar*, her ne kadar 19. yüzyıla ait bir kahraman olsa da yeni binyılda insan bedenlerinin gen mühendisliği, organ transplantasyonu, estetik ameliyatlara ve protezler vasıtasıyla kesilip parçalandığı ve yeniden birleştirildiği bir dünyanın, teknolojik ve biyolojik çöküşüne metaforik bir yaklaşımla olarak da ele alınabilir (Güçhan, 2004: 64).

Bu çalışmamın kapsamında 18. yüzyılda yaratıcı-yaratılış ikilemi ile oluşturulan bir ucube olan Frankenstein'in *canavar*, günümüze kadarki süreçte hangi mecralarda ne şekilde görselleştirildiği, *canavara* karşılık gelen algı ve nasıl değiştiği ve *canavar*, özelliklerinin türü, bağlam, metinlerarası ilişkilerin değerlendirilmesi yöntemiyle analiz edilmiştir. İmdiye dek konuyla ilgili çalışmalarındaki sonuçları aksine bu çalışmada görsel sanatların farklı dallarındaki yerleşimlerini incelenecek, buna ek olarak toplumsal gelişmeler ve sosyal değişimler, *canavar*, tekrar yaratılış ve algılanma biçimleri irdelenmiştir. Çalışmamın sonucunda elde edilen veriler, *canavar*, sorularına cevaplanmasını beklenmektedir:

- Frankenstein'in *canavar*, romanı yazıldıktan, gündünden itibaren geçen 200 yıllık süreçte nasıl değişimlere uğramıştır?
- *Canavar* hangi mecralarda, hangi eserler aracılığıyla sunulmuştur?
- Teknolojik, sosyal, politik ve coğrafî değişimlerin *canavar*, sunumuna etkileri nasıl olmuştur?
- Roman karakterlerini merkez noktaya alan yeniden-üretim eserleri, sözü edilen noktaya hangi mesafelerde durmuşlardır?
- Eserlerin birbirleriyle olan ilişkileri metinlerarası kavram bağlamında ele alındığında, eserler birbirleriyle ne ölçüde benzerlik/farklılık içermektedir?

Gotik edebiyat alanında bir yapıt olarak sayılan, 201 yılında popülerliğini yitirmemiş olan ve sözü edilen yıllar içerisinde herhangi bir duraksamaya uğramadan sanatın farklı dallarında farklı biçimlerde kendisine yer bulmuş Frankenstein'in

canavar, hakkında yurtiçi ve yurtdışı,nda çeşitli çalışmalar yapıldı, görülmüştür. <https://tez.yok.gov.tr> adresi üzerinden Ulusal Tez Merkezi'nde tezin doğrudan adında yer alacak biçimde "Frankenstein" anahtar kelimesi ile alanda yazılan akademik çalışmaların incelenmesi sonucunda; 2008-2016 yılları arasında 6 adet yüksek lisans tezi, 1 adet ise doktora tezi olmak üzere aşağıda isimleri bulunan toplamda 7 adet akademik çalışması yapıldı, saptanmıştır. Sözü edilen çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- Baranolu, S. Ç. (2008). *An analysis of Mary Shelley's Frankenstein and Robert L. Stevenson's Dr. Jekyll and Mr. Hyde in Relation to Lacanian Criticism*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Edebiyatı Bölümü. Yüksek lisans tezi. Ankara.
- Güner, Ö. G. (2009). *Visual Adaptations of the English Novel: Film Adaptations of the Novel Frankenstein: Frankenstein, 1931, Mary Shelley's Frankenstein, 1994*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. Doktora tezi. İstanbul.
- Güzey, . (2010). *Mary Shelley and the Capitalist Paradigm: Formed and Deformed Bodies in Frankenstein*. Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. Yüksek lisans tezi. Ankara.
- Girçek, N. G. S. (2010). *Narcissistic Personality Disorders in the Nineteenth Century English Novel (Frankenstein, Wuthering Heights, The Mill On The Floss)*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. Yüksek lisans tezi. İstanbul.
- Dalgan, N. (2013). *Body, Space and Identity in Frankenstein*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı. Yüksek lisans tezi. Denizli.
- Munar, H. (2013). *The Intertextual World of Peter Ckroyd's The Casebook of Victor Frankenstein*. Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Edebiyatı ve Kültür Araştırmaları Ana Bilim Dalı. Yüksek lisans tezi. Ankara.
- Afyon, T. C. (2016). *An Analysis of a Struggle Between the Worlds of the Dominator and the Dominated Through Mary Shelley's Frankenstein*,

Karel apek's R.U.R and Isaac Asimov's I, robot. stanbul Ayd,n Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ngiliz Dili ve Edebiyat, Ana Bilim Dal,. Yüksek lisans tezi. stanbul.

Ayn, anahtar kelime, Tübitak Ulakbim taraf,ndan olu turulan Dergipark sisteminde ise 4 adet makaleye ula ,lmas,n, sa lam, t,r:

- Güçhan, A. (2004). Frankenstein ve Orlan: Sinema ve Performans Sanat,nda Teknofobi. *Selçuk Üniversitesi leti im Dergisi*, 3 (3), 58-65.
- Madran, C. (2014). The Subject Construction in Frankenstein. *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1 (8), 85-95.
- Karado an, , E, Sunal, G. (2013). öFrankenstein ya da Modern Prometheusö Roman,n,n Sinemaya Uyarlanmas,. *Journal of Institute of Social Sciences*, 4 (1), 199-222.
- Edman, T. (2017). Yapay Hayat ve Varolu çulu un K,y,s,nda: -Robo-Kültürüö Anar i, Düzen ve Üretim Yoluyla Me ru K,lmak. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37), 377-386.

Ula ,lan tez ve makalelerin içeriklerinin incelenmesi ile ortaya ç,kan sonuçlardan baz,lar, u ekildedir:

- Tez çal, malar,n,n tümü ngiliz Dili ve Edebiyat, Bölümleriñce olu turulmu tur.
- Çal, malar,n 9 adedi ngilizce, 2 adedi ise Türkçedir.
- Çal, malar,n 9 adedinin Frankensteinön *canavar*,na bak, aç,lar, edebi yönde iken, 2 adet makale sinemasal, dolay,s,yla da görsel olarak *canavar*, ele alm, t,r.

2018 y,l,n,n, *canavar*,n ortaya ç,k, ,n,n 200. y,l, olmas, sebebiyle Türkçe dilinde ilk defa Frankensteinön *canavar*, karakterini roman perspektifinin d, ,na ç,kacak ekilde inceleyen bir kitap yaz,lm, t,r:

- Çiçek, Ö. ve Howison, I. E. (2018). *Babam Sa Olsun, Frankenstein 200 Ya ,nda*, Do an Kitap: stanbul.

Sözü edilen kitabın akademik bir yazın olmaması, içeriğin kuramsal bir çerçeveye dayandırılmadan daha öncelikle olarak üretilmesine sebep olmuştur. Yine de *canavar*, bir kitabın içine sıkıştırılmadan, bir bölüm olmaktan kurtularak, tek başına var olacak şekilde kaleme alınması, literatüre olan katkı, göz ardı edilemez.

Türkiye’de gerçekleştirilen tüm bu çalışmaların yola çıkılarak iki sonuca varmak mümkündür; yapılan hiçbir çalışma, maddi *canavar*ın durağan ve hareketli görüntülerinden, bu görüntüler ile tasarımlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan bahsedilmemiştir ve hiçbir çalışma, tarihsel bir kronoloji içerisinde *canavar*, ve öncesinin konu edildiği tüm sanat eserlerini ayrıntılı bir şekilde kapsamında incelememiştir.

Yurtdışında yayımlanan tüm tezlerin erişilebilirliği bir arada bulunmaması, sebebiyle bu alanda yazılmayan tezleri ulaşılamaz, ancak konu ile ilgili çeşitli makalelere ulaşılabilir. Bu makalelerden bazıları şu şekildedir:

- Gigante, D. (2000). Facing the Ugly: The Case of Frankenstein, *The John Hopkins University Press*, 67, 2, 565-587.
- Sarkar, P. (2013). Frankenstein: An Echo of Social Alienation and Social Madness, *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 9, 3, 29-32.

Sözü geçen yabancı kaynaklı makalelerden yapılan alıntılar gerek metin içerisinde gerekse kaynakçada belirtilmiştir. Yurtdışındaki çalışmaların araştırılması, sürecinde konu ile ilgili yazılan kitaplara erişim sağlanmıştır.

- Levine, G. ve Knoepfmacher, U. C. (1982). *The Endurance of Frankenstein, Essays on Mary Shelley’s Novel*, University of California Press, Londra, İngiltere.
- Picart, C. J., Smoot, F. ve Blodgett, J. (2001). *The Frankenstein Film Sourcebook*, Greenwood, İngiltere.
- Allen, G. (2008). *Shelley’s Frankenstein*, Continuum International Publishing Group, Londra, İngiltere.
- Hobbler, T. ve Hobbler, D. (2016). *The Monsters: Mary Shelley and the Curse of Frankenstein*, Little, Brown and Company, New York, ABD.

- Frayling, C. (2017). *Frankenstein: The First Two Hundred Years*, Reel Art Press.

2017 y,l,nda Sir Christopher Frayling taraf,ndan kaleme al,nan *Frankenstein: The First Two Hundred Years* eseri, gerek içeri i gerekse söz etti i metinler ile imdiye dek literatürde örne i görülmemi bir çal, mad,r. Cambridge Üniversitesinde profesör olarak görev yapan Fraylingın çal, ma konular,n,n ba ,nda popüler kültür gelmektedir. *Canavar*,n ortaya ç,k, ,n,n 200. y,l, olmas, sebebiyle kaleme ald, , *Frankenstein: The First Two Hundred Years* eserinde Frayling, *canavar* imgesinin tarihçesinden, yazar Mary Shelleyın hayat,ndan, *canavar*,n yer ald, , mecralardan detayl,ca bahsetmektedir. Yapt, , ar iv çal, mas, sonucunda elde etti i farklı görsel ö elerle besledi i kitab,nda hem *canavar*,n konu edildi i bas,l, mecralardan, hem de *canavar*,n yer ald, , sinema filmlerinden söz etmi tir.

Bu kitaplar d, ,nda sadece *Frankenstein* temas,n,n i lenerek anlat,ld, , yabanc, kaynakl, ba ka bir kitap bulunmad, , ancak; korku sinemas,, korku edebiyat, gibi kavramlar,n anlat,ld, , kaynaklar,n içerisindeki farklı bölümlerde konuya de inildi i saptanm, t,r.

Elde edilen tüm sonuçlar ve gerçekle tirilmesi planlanan içerik ba lam,nda bu çal, man,n temel amac,n,n; sanatsal perspektifin metinleraras, ili kiler ba lam,nda de erlendirilmesi ile *Frankenstein*ın *canavar*, hakk,nda Türkçe dilinde yaz,lacak en kapsaml, ara t,rmay, gerçekle tirmek oldu unu söylemek mümkündür. *Canavar* ö esinin görsel yans,malar,n, örnekler üzerinden de erlendiren ve *canavar*,n ortaya ç,k, ,ndan itibaren tarihsel süreci ba tan a a ,ya inceleyen ilk akademik yaz,n olmas, ve bu tarihsel süreç ara t,rmas,n,n sonunda elde edilen veriler , , ,nda farklı tasar,malar üretilerek görselle tirilmesi ise; çal, man,n önemini vurgulamaktad,r.

Çal, man,n *Modern Toplumun Ucubesi: Frankensteinın Canavar, Karakterinin Ortaya Ç,k, , ve Beden Bulmas,ö* ba l,kl, birinci bölümü; *Frankenstein*ın *canavar*,n,n hikayesini derinlemesine anlamak ve anlamlandır,mak adına gotik edebiyat içerisinde eserin nas,l konumlandır,ld, ,n, ve bu süreçte bas,l, sanat eserlerinde *Frankenstein* ve *canavar* figürünün nas,l yorumland, ,n,n ara t,rmas,n, kapsamaktad,r. Bu ba lamda ilk olarak gotik ve gotik edebiyattan

bahsedilmi , kitab,n yazar, Mary Shelley ve romanc,l ,na de inilmi tir. Romandan sonra görselle tirilmelerin ortaya ç,k , sürecini anlamlandı,rmak ad,na roman,n tam ad,nda geçen *Prometheus* mitinden ve bu mitin sanat eserlerinde nas,l görselle tirildi inden eserler aras,nda metinleraras, ba kurularak söz edilmi tir. Kitab,n farklı, bas,malar,ndaki farklı, sanatç,larca olu turulan illüstrasyonlar ise romandan yap,lan al,nt,lar ile aralar,nda kurulan metinleraras,l,k ili kisini de erlendirerek okunmu tur. Çal, man,n devam,nda, politik karikatürlerde *canavar*,n nas,l sembolle tirilerek kullan,ld, ,n, anlamlandı,rmak ad,na 19. yüzy,lda üretilen 12 adet karikatür, metinleraras, ili ki ba lam,nda analiz edilmi tir. Ayr,ca roman,n tiyatro oyunu uyarlamalar, ve bu uyarlamalar,n illüstrasyon yöntemi ile olu turulan afi leri incelenerek sözü edilen afi lerde bulunan görsellerin daha önceki dönemde yap,lan çizimler ile aralar,ndaki metinleraras, ba irdelenmi tir. Son olarak ise popüler kültürün bir yans,mas, olarak ortaya ç,kan ve 1945-2018 y,llar, aras,nda Frankenstein temas, ile olu turulan çizgi romanlar,n bir tablosu olu turulmu ve çizgi romanlar,n detaylar, ele al,narak görsel bir katalog çal, mas, yap,lm, t,r. Toplamda 300 farklı, eseri içeren görsel katalog, çal, man,n ikinci bölümünde incelenecek olan Frankenstein'ın *canavar*,n,n sinemaya yans,mas,na temel olu turacak ve aras,nda metinleraras, ba kuracak biçimde kronolojik olarak s,ralanm, olup eserlerin yay,nland, , dönemlerde farklı, sanat dallar,ndan nas,l etkilenmi veya farklı, sanat dallar,na nas,l etki etmi sorular,na cevap alabilmek amac,yla olu turulmu tur. Böylelikle ilk bölümün sonunda Frankenstein'ın *canavar*, karakterinin nas,l ortaya ç,kt, ,, bir roman karakterinin farklı, mecralarda yer alan görsel eserlerde hangi imgelemlerle beden buldu u, yazarlar,n, ressam,lar,n, illüstratörlerin, çizerlerin eserlerinde *canavara* ne ölçüde yer verdikleri ve bu eserlerde birbirleri aras,nda nas,l etkile im kurduklar, sorular,n,n cevaplar, -tüm bölümler aras,nda roman karakteri ile aralar,nda kurduklar, metinleraras, ili ki yöntemi ile irdelenerek- verilmi tir.

Çal, man,n *Popülerle me Yolunda İlk Ad,m Canavar,n Beyaz Perde ile Tan, mas,ö* isimli ikinci bölümünde ise 1910-2018 y,llar, aras,nda çekilen *canavar* temat, filmler; sinema afi leri ve filmlerde kullan,lan *canavar* tasar,m,lar,ndan faydalan,larak analiz edilmi tir. Öncelikle 1910-1931 y,llar, aras,nda çekilen erken dönem *canavar* filmleri ele al,nm, , ard,ndan Universal Stüdyolar,ınca çekilen ve

canavar rolünde Brois Karloff'un yer aldığı, , filmlerden söz edilmiştir. *Canavar*,n diğ er korku karakterleri ile bir arada sunuldu u filmler, ngiliz Hammer irtetiönce çekilen *canavar* filmleri serisi, televizyon dizileri, yak,n dönem Hollywood sinemas,nda çekilen *canavar* temalı filmler ve animasyon filmleri ayrıca ikinci bölüm altında incelenmiştir. Herhangi bir kategoriye dahil edilmeyen ancak Frankenstein temas, ile olu turulan tüm filmler ise öDiğ er Filmlerö kategorisi altında listelenmiştir , filmlerin afi leri ile görsel bir katalog olu turulmu tur.

öMetinleraras,l,ktan Metalararas,l, a: Canavar Her Yerdeö baş lı,kl, üçüncü bölümde temel olarak; kapitalist uygarlı, ,n somuta evirilen unsurlar, aras,nda yer alan Frankenstein, Drakula, Kurt Adam gibi korku karakterlerinin yeniden üretilmesine, al,n,p sat,labilen birer meta haline gelmesine, arzu nesnesi haline dönü türülmesine olanak sa layan popüler kültürün; Frankensteinö,n *canavar*, karakterinin evirilmesi sürecine yaratt, , etki ara t,r,lm, t,r. Bu bölümde ayrıca; *canavar*,n farklı, sanat dallar,ndaki sunumu ile ticari kayg, güdümlere ortaya ç,km, farklı, ürünlerdeki görsel yans,malar, incelenmiştir.

Çal, man,n *öParçadan Bütüne Canvar,n Tüm Öyküsüö* isimli dördüncü ve son bölümünde ise ara t,rma süresince elde edilen tüm görsel kaynaklar derlenerek dijital kolaj yöntemi ile taraf,mca olu turulan toplamda 8 farklı, esere yer verilmiştir , eserlerin üretim süreci, teknikleri ve içeriklerinden k,saca söz edilmiştir.

Tüm bu veriler , , ,nda; dört ana baş lı, a ayrılarak olu turulan çal, man,n anahtar kelimelerinin; Frankenstein, Mary Shelley, Gotik Edebiyat, Korku, Korku Sinemas,, Metinleraras,l,k, Postmodernizm, Popüler Kültür, Mitoloji, Çizgi Roman ve *Canavar* olarak seçilmesi uygun bulunmu tur.

Çal, man,n ana eksenini olu turan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,n,n yaz,m dilinin ngilizce olması, sebebi ile çal, ma süresince al,nt,lanan bazı, k,s,mlarda eserin orijinal bas,m,ndan al,nt, yapılm, t,r. Eserden hareketle üretilen ve sadece yabancı, kaynaklardan eri imi mümkün olan karikatür, çizgi roman, tiyatro eserleri ve sinema filmlerinin baş lı,k ve isimleri Türkçeleştirilmiştir. Çevirilerin orijinal isimlerine de çal, mada yer verilerek literatüre katkı, sa lanması, hedeflenmiştir.

Ara tırma süresince kullanılan yöntem olarak seçilen metinleraras, ilikiler metodundan ve metodun kuramsal geçmi inden ayrı, bir ba lık olarak ayrıca bahsetmek ve kuramsal çerçeveyi netle tirmek uygun olacaktır.

YÖNTEM

Her şeyden önce belirtmelidir ki *Frankenstein ya da Modern Prometheus* eseri bir edebi metindir. Edebi metin, insanın algılar, araçlar,ıyla edinilen gerçeklerden yola çıkarak, akıl, irade, hayal gücü ve zeka ile birleştirilip oluşturulan bir kurmacadır, tarihi ve kültürel olma özelliklerini taşır. Yazıldığı, dönemin şartları, temsil ederken, aynı zamanda aynı anlam bakımından zenginlikler içerir ve okuyucuya her okunuştaki yeni şeyler katabilme özelliğine sahiptir (Atik, 2017: 84). Ayrıca edebi metinler retorik ölçütler kapsamında örgütlenen tarihsel ürünler olma özelliği taşımaktadır (Moretti, 2017: 19).

Postmodern kavramının ise 1950'li yılların sonunda kapitalizmin oluşturduğu bilim ve teknolojilerin çerçevesinde kültürün bir üst basamağı olarak ortaya çıktığı bilinmektedir (Yılmaz, 2006: 339). Esasen *modernizm* kavramına getirilen ve *ösonra* anlam taşıyan *öpostö* ön eki ile türetilen kavram için birçok farklı tanımlama yapılmıştır, mümkündür. Örneğin;

Postmodernizm büyük ölçüde modernitenin temel ilkelerine, geleneksel bir karşıt olarak tanımlanır. Ancak yine de kurallar dayatan modernist yazının yöntemlerine bütünüyle sınırlı çevirmeden ondan yararlanan, bu yöntemleri geliştiren, yeni kavramlar ekleyerek sürdüren ya da daha çok yeniden üreten bir sanat biçimi ve kültür olgusudur (Aktulum, 2008: 3).

Hakikat ile batılın, öz ile görününü ve rasyonel olan ile irrasyonel olanın arasındaki ayrımı ortadan kaldıran (Karacabey, 2006: 110) postmodern metinlerde kullanılan bir yöntem olan *metinlerarasılık*, Frankenstein teması tüm metinlerin analizi sürecinde faydalanan yöntem olarak belirlenmiştir. Kesaca bir metnin içerisinde yer alan diğer metinler olarak özetlenebilecek metinlerarasılık yöntemi, 1960'li yılların sonunda Julia Kristeva² tarafından ortaya koyulmuştur. Kristeva; 1930'lu yıllarda metinlerin birbirleri ile olan ilişkilerini *diyalojizm (söyle imcilik)* kavramı ile açıklayan Mikhail Bakhtin'in³ , , ,nda; *intertextuality (metinlerarasılık)* kavramını ortaya çıkarmıştır. Buna göre tüm metinler başka metinlerden izler taşıyan birer mozaiktir. Bir metni hem okur hem de metin açısından inceleme imkanı sunan bu yöntem, Türk Dil Kurumu tarafından öbütüncül bir yapıya kavuşturulması amacıyla

² Bulgar-Fransız yazar, filozof, psikanalist, dilbilimci (1941-ı).

³ Rus filozof ve edebiyat teorisyeni (1895-1975).

edebi metnin dokusuna hem edebiyat alan,ndan hem de ba ka alanlardan parça kat,ımas,ö⁴ olarak aç,ılsa da, Micheal Riffaterre⁵ göre; metinler birbirlerinin aras,nda anlamsal bir döngüye sahiptirler (Akarkan, 2018: 172) ve ancak ba ka metinlerle ili ki kurduklar, zaman yaz,ınsal olabilirler (Aktulum, 2000: 61). Frans,z yaz,n kuramc,s, Gérard Genette⁶ taraf,ndan metinleraras,l, , sistematikte tirme amac, güdülererek kavram geni letilmi ve *metinsela k,nl,k* ismi verilmi tir. Genette taraf,ndan ortaya koyulan be farklı, metinsela k,nl,k ilkesi ise u ekildedir: *metinleraras,l,k* (intertextualité), *ana metinsellik* (hypertextualité), *yan metinsellik* (paratextualité), *üst metinsellik* (architextualité) ve *yorumsal üst metinsellik* (métatextualité).

Ortaya ç,kt, , dönemde metinleraras,l,k kavram,n,n edebiyat d, ,ndaki eserleri kapsamad, , bilinmektedir. Bu sebeple, sanatsal eserlerin kendi aralar,nda ve di er alanlarla aralar,nda al, veri yaparak yeni yapıtlar ortaya ç,kmas, sürecinde metinleraras,l,k kavram, yerine kuramc,larca yeni bir kavram daha önerilmi tir: *göstergeleraras,l,k* (Bayraktaro lu ve Çal, , 2010: 5). Yaz,n d, ,ndaki di er sanat alanlar,n,n aralar,ndaki ili kileri inceleme sürecinde kar ,m,za ç,kan göstergeleraras,l,k kavram,; sinema-edebiyat, resim-sinema, foto raf-resim gibi farklı, disiplinler aras,ndaki etkile imleri incelemektedir (Bayraktaro lu ve U ur, 2011: 17). Aktulum⁶ (2000) göre; günümüzde metinleraras,l,k içinde ya ad, ,m,z ça ,n dü ünsel ve ekinsel tarihi ile do rudan ili kili olup sadece romanda de il, tüm sanat alanlar,nda var olan bir olgudur (s: 10). Bu sebeple çal, ma süresince birbirleri aras,nda ili ki kurulan tüm metinlerin di er metinler ile aras,ndaki ba metinleraras,l,k kavram, kullan,larak de erlendirilecektir.

Metinleraras, ili kinin istemsiz bir ekilde olu tu u ve etkile ime dönü tü ü metinlerin yan ,s,ra istemli olarak kullan,ld, , metinlere de rastlamak mümkündür. Bu noktada metin içerisindeki yapıda bulunan gönderme, al,nt, ve di er tüm faaliyetler genellikle belli bir amaca yönelik olarak olu turulur (Bulut, 2018: 9). Bu amaç

⁴http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=metinler%20aras%C4%B1%C4%B1k&guid=TDK.GTS.53762761b4a989.68535614 (Eri im tarihi: 07.01.2018)

⁵ Frans,z yazar, teorisyen, göstergebilimci (1924-2006).

⁶ Yap,salc,l,k ak,m teorisyeni, edebiyat bilimci (1930-2018).

do rultusunda okura metni anlamlandırma ve metin ile ili ki kurma sürecinde görev dü mektedir:

Post-modern okur sahnenin merkezine yerle ir ve daha önce e i görülmemi bir özerklik kazandı,r.r. Okur art,k e lendirilmesi ya da bir eyler ö retilmesi gereken pasif bir özne de ildir. Ona hiçbir sonuç yaratmadan ya da sorumluluk almadan metne istedi i anlam, atfetme özgürlü ü verilmi tir. Ama post-modernistlerin derdi okuru yeni bir otorite merkezi k,lmak de ildir (Rosenau, 2004: 56, akt; Bulut, 2018: 16).ö

Anlam çoklu u ba lam,nda ele al,nd, ,nda metinleraras,l,k kavram, baz, farklı ekillerde ortaya koyulabilir. *Parodi*⁷ ve *pasti*⁸ bu tekniklerin en bilinenlerinden olmakla birlikte; en temel anlam,yla; d, dünyay, yans,tmak istemeyen yazar,n eski metinlerin dünyas,ndan yola ç,karak kendine oyunsu bir yeni ya am alan, yaratmak için ba vurdu u yöntemlerdir (Ecevit, 2001: 75). Rose Margaret⁹ göre; Parodi etimolojik, tarihi ve sosyolojik perspektifleri de yans,tarak, daha önceye ait bir metnin, ba ka bir metinle nihai olarak komik etkisi yaratacak biçimde, uyumsuz bir çerçeveye konmas, olarak tan,mılanabilir (Akt. Cebeci, 2008: 82). Amac, ba lam,nda; ciddi bir ifadeyi gülünç bir etki ile kullanarak özgün metinden anlam yoluyla farklı,la mak ve metnin içeri ini de i tirerek gülünç bir etki olu turmak (Koç, 2015: 234) olarak de erlendirilmesi mümkün olan parodi; ironik bir iki seslilik biçimidir (Bakhtin, 2001: 22). Bu ba lamda yeniden üretimi gerçekleştirilen ve farklı, eserlerde yer alan kimi *canavar* imgelerinin parodile tirilerek kullan,ld, , ve metinleraras,l,k ba lam,nda de erlendirilecek ekilde romandan ba ,ms,zla arak tekrar kullan,ld, ,n, söylemek mümkündür.

Metinleraras, okumalarda rastlanmas, muhtemel di er biçimler ise u ekildedir: an, t,rma, akac, dönü türüm, hipermetinsel tasar,m, silik izleksel yap,, grotesk, parçal,l,k/süreksizlik ve kopukluk (Atik, 2017: 41-44). Bu noktada sözü edilen biçimler aras,nda yer alan *groteskin*, *canavar* imgesinin yer ald, , farklı, eserlerde okuyucu kar ,s,na ç,kmas, ve ço u zaman birlikte an,lmas, tesadüf de ildir.

Grotesk sözcü ü her ne kadar 15. yüzy,l sonlar,nda, ma aralarda ortaya ç,kan Eski Roma Dönemi^{ne} ait süsleme sanat,n, temsil ediyor olsa da ilk grotesk tarihçisi

⁷ Yans,lama.

⁸ Öykünme.

⁹ *Parody: Ancient, Modern and Post-modern* (1993) isimli kitab,n yazar,d,r.

olarak sayılan Karl Friedrich Flögel¹⁰ Alman Edebiyatında groteskin kuramsallaştırılması konusunda çalışmalar gerçekleştirmiş (Çelik, 2016: 183-185). Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Güncel Türkçe Sözlük'e göre grotesk; Eski Çağ Roma yapılarında bulunan, tuhaf, gülünç figürlerden oluşmuş süsleme üslubu ve bir tiyatro terimi olarak; kaba gülünçlüklerden, tuhaf ve olmayacak şekillerden yararlanan, karikatür görüntüleri, baskın durumlar, aşırı biçimde birleştirilen güldürü biçimi olarak tanımlanmaktadır¹¹.

Roma yapılarında bulunan hayvan, bitki ve insan figürlerinin birbirlerine karışması; ağaç dallarından çıkan insan başları, hayvan başları, insan bedenleri, duvarlardan fırlayan çiçek çelenkleri gibi tuhaf ve kafa karıştıran şekillerle oluşturulan duvar resimlemeleri (İçkman, 2016: 72) ise groteskin sanatsal form olarak ortaya çıkmasının sebep olmuştur. Varlıkların sıradışı özelliklerle yeniden betimlenmesi ve dünyaya ait olmayan bir olgu haline getirilerek dünyaya ait olan canlıların özelliklerinin birleştirilmesi olan groteskin (Gözübüyük, 2013: 23) temel özelliği; komik ve gülünç olan, birlikteliği ile yeniden üretilmesidir (Ergül, 2016: 44). İtalyanca'da *ōma aralarō* ve bu kelimenin uzamıyla *ōkaz,larō* anlamına gelen *ōgrotteō* kelimesinden türeyen grotesk, 18. yüzyıl itibarıyla karikatür ile ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Bu durum Wolfgang Kayser¹² tarafından sözcüğün anlamında kayıp olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur. Kayser; sözcüğün abartılı, soyut, biçiminde ele alınması, karışık ve itici ve korkutucu anlamlarının öneminden bahsetmiştir (Ünaycı, 2003: 69). Philip John Thomson¹³ (1972) ise Kayser'in çalışmalarıyla ilgili olarak, Kayser öncesi dönemde bu terimin tanımlanmadığından bahsetmekte, grotesk için örneklere yabancılaşma, dünyanın ifadesidir, başka bir deyişle tanıdık dünyaya, aniden onu tuhaf kılan bir perspektiften bakmak demek ve bu tuhaf, gülünç, korkunç ya da ürpertici olabileceğinden söz etmektedir (s:11). John Ruskin¹⁴ ise; groteskin temel özelliğinin öğrenen adamı yani

¹⁰ (1729-1788).

¹¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bcdb2d2213ea0.91837174 (Erişim tarihi: 06.01.2018)

¹² Alman kuramcısı (1906-1960). 1957 yılında yayınlanan *The Grottesque in Art and Literature* kitabında groteskin estetik değerinin bilimsel bir çalışmasıyla ilgili araştırmaları, gerektiğini söylemektedir.

¹³ (1941-)

¹⁴ İngiliz yazar, sanat ve toplum eleştirmeni (1819-1900).

ö kendisini çevreleyen dünyanın dehşetli, ezilen kimselerden bahsetmekte ve kimselerin dünyanın dehşetini fark ederek yüce-bayağı, masumiyet-günah, acıklı, gülünçlü, olağan-paradoksal gibi karşıtlıklarla insanın kendi gerçekliğiyle yüzleştiğinden söz etmektedir (Sazyek, 2013: 1246). Groteskin sınırlarının belirsiz olduğu kavramın anlamlandırılması sürecinde kesin yargılara varılmamasına sebep olmaktadır. *Fiction of the Modern Grotesque* (1989) adlı eserinde Bernard McElroy groteskin yalnızca modern dünyaya ait bir fenomen olmadığını, insan imgeleminde uzun ömürlü bir özellik olduğunu ve çeşitli kültürlerin sanat ve edebiyatında var olduğunu ve kelime ile eş anlamlı olmamasına rağmen *bizarre* (acayip, tuhaf, garip), *macabre* (korkunç), *fantastic* (fantastik), *weird* (esrarlı, gizemli), *gothic* (korkunç) gibi sözcüklerle kavramın daha da karmaşık hale geldiğini söylemektedir (Ünaycı, 2003: 71-72). Sazyek (2013) ise grotesk kavramının korku ile doğrudan ilişkili olduğunu bahsetmektedir;

Ökorku, groteskin temel etmenlerindedir. Groteskin kendi içindeki kronolojik değişimi de bu etmen üzerinden gerçekleştirebilir. Korku, başta olağanüstü ve ürkünç kimselerin, varlık ve eylemlerini doldurduğu fantastik bir özelliğe sahipken modern kurmaca metinlerde söz konusu fantastik yönlerini büyük ölçüde yitirir ve belirli bir kapsamda kalan örneğin ötesinde görüldüğü için toplumca çekinilen, gizemli ya da mistik temelli davranış ya da durum şeklinde tanımlanabilecek-tekinsiz olarak değerlendirilir (Sazyek, 2013: 1247).

Bakhtin'in 1940 yılında doktora tezi olarak tamamladığı, ancak 1965 yılında basılan *Rabelais and his World (Rabelais ve Dünyası)* adlı eserden hareketle, grotesk çalınmaların temelini beden tasarımına dayandırdığını söylemek mümkündür. Gülmenin tarihiyle yakından bağlantılı olan eser; bedenin dünyadan başlımsız dü ünelemeyeceğini söylemekte ve insanların gülmeleriyle tüm korkunç olaylar, çarpıtılmış bir karnaval dünyasının başlımsal çarpıtılmasıyla gönderme yapıldığını belirtmektedir (Bakhtin, 2001: 23). Bakhtin için, grotesk imgenin en temel özelliği, iki bedeni tek bir bedende göstermektir. Buna göre; ölen ve doğan beden iki ayrı beden olarak tek bir bedende birleşir (2005: 352, Akt. Rızkınoğlu, 2016: 31). Bu bağlamda Bakhtin'in beden yorumlaması, kapsamında Frankenstein'in canavar karakterinin, ölü bedenlerden yaratılan yeni bir canlı olma özelliğiyle aynı, vücut içerisinde hem ölümü hem de doğumu barındıran grotesk bir beden olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Bakhtin (2005), Orta Çağ'da kutsal ve resmi değerleri alaya alacak biçimde oluşturulan karnaval ortamlarında ritüellerin gülünçleştirildiğinden örneğin Sivil ve

toplumsal törenler ile ritüeller, bu enliklerin sürekli müdavimleri olan palyaçolarla soytar,lar,n kat,l,ml,yla komik unsurlar kazan,rd,: bu figürler örne in müsabakalardan galip ç,kanlar,n ödüllendirilmesi, feodal halklar,n devrilmesi ya da övallyeli e kabul edilmesi gibi ciddi törenleri taklit ederlerdiö (s: 31) ekinde bahsetmektedir. Bakhtin için karnaval imgesi; ya l,-genç, ölüm-ya am, tavan-taban, ön-arka, övgü-sövgü, onaylama-yads,ma, trajik-komik kavramlar,n, içinde bar,nd,r,r ve tüm bu kavramlar; z,tlar,n birle ip birbirine bakmas,, birbirlerinden yans,mas, ve birbirlerini tan,mas, yöntemiyle imgeyi olu turur (2004: 250, Akt. R,zvano lu, 2016: 19). Tüm bu verilerden hareketle oldukça esnek bir yap,ya sahip olan grotesk için I ,kman (2016) unlar, söylemektedir:

öGrotesk; gotik, fantastik, büyüleyici, sürreal, karnavalesk, absürd, a a ,l,k, eytani, tuhaf, korkunç, ürkütücü, acayip, saçma ve tabii ki, komedi ve mizah biçimleri, yani, hiciv, parodi, ironi ve karikatür gibi pek çok kavram ve biçimle birlikte an,l,r. Dolay,s,yla, groteski yap,sal olarak ortaya ç,karan unsurlar da çe itlilik ta ,maktadır. Fiziksel anormallik, çirkinlik, bedensel özür, yabanc,la ma ve yabanc,la t,rma í uyumsuz parçalar,n bir araya gelmesi, s,n,rlar,n ihlali gibi (s: 73).ö

Sonuç olarak groteskin öKlasik Yunanödan beri Bat,ö,n idealize edilmi güzellik kavram,n, olu turan uyum, düzen, denge, soyluluk ve sükunetin antiteziö (Ünays,l, 2003: 74) oldu unu söylemek ve Frankensteinö'n *canavar*,n,n yer ald, , tüm eserlerde do rudan bu alt yap, ile fark,nda olarak ya da olmadan yer ald, ,n, belirtmek mümkündür. Bu tan,mlardan hareketle Frankensteinö'n *canavar*,n,n grotesk bir kahraman olarak sanat eserlerinde kendisine yer edindi i görölmektedir. Yap,s, gere i farklı, bedenlerden elde edilen ceset parçalar,n,n birle imi ile olu turuldu u varsay,lan *canavar*; roman karakteri olarak okuyucu kar ,s,na ç,kt, ,nda, içerisinde bar,nd,rd, , iyi-kötü, masum-suçlu özelliklerinin yan, s,ra korkutucu ve çirkin d, görüntüsü ile olu turulan postmodern ve grotesk bir kahramand,r.

Edebiyat, karikatür, çizgi roman gibi mecralarda grotesk bir kahraman olarak Frankensteinö'n *canavar*,ndan bahsetmek mümkünken, sinemasal anlat,da groteski bir tür olarak tan,mlamak mümkün olmad, , için herhangi bir s,n,fland,rma yapmak ve *canavar*, bir kategoriye dahil etmek mümkün de ildir. Herhangi bir türden olan film, grotesk ö eler ta ,yabilece i gibi film içindeki a ,rl, , ve bask,nl, , ile ölçümlendirme yap,lmaz, mümkündür çünkü grotesk olan filmin bütünü de il, filmde gösterilen anlard,r (I ,kman, 2016: 75).

B R NC BÖLÜM: MODERN TOPLUMUN UCUBES : FRANKENSTEİNİN CANAVARI KARAKTERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE BEDEN BULMASI

“Ben bir canavar değilim, sadece herkesten öndeyim.”¹⁵

nsanlar, insanın en büyük korkularından bir tanesinin yeniden ifadesi olarak Victor Frankenstein’in ilahi güce karşı koyarak yeniden yarattığı, ucubenin konu edildiği *Frankenstein or the Modern Prometheus* (Frankenstein ya da Modern Prometheus) romanı, her çağda popüleritesini koruyan edebi ve klasik bir eserdir. Eser her ne kadar gotik edebiyat türüne dahil ediliyor olsa da içerisinde barındırdığı bilimkurgu¹⁶ öğeleri yadsınmaz derecede çoktur. Kiyinin kendi elleriyle yarattığı, bir varlık tarafından yok edilmesi ihtimaliyle karşı karşıya kalması, temasının izlendiği eser aynı zamanda yaratılış efsanesi, varoluş Tanrı olma arzusu gibi kavramlar da içerisine alarak günümüzde salt bir roman olmaktan çıkarak efsaneleşmiş ve devleşmiştir. Yaratıcılığı, Frankenstein ile *canavar* arasında bulunan ikili ve zıttı ilik temelinde oluşturulan hikayede, aynı zamanda Frankenstein’in kendi elleriyle yarattığı, canlıdan korktuğu, ondan intikamını ve onu öldürmek istediğini görmektedir. Kendi elleriyle kendisinden daha güçlü bir *canavar* yaratan doktor, farkında olmadan tüm sevdiklerinin ve hatta kendisinin ölümüne sebep olacak bir katil yaratmıştır. Moretti (2017) bu yaratım, kapitalist sistemin sürecini anlatacak biçimde şu şekilde anlatmaktadır:

“Frankenstein’in icadıyla, ekilsizlikle tirek tekil eden, barbarlaştıran, uygarlaştıran, yoksullaştıran, zenginleştiren kapitalist üretim sürecini, her olumsuzlamaya bir olumsuzlamadan, eklemlenmiş çift yüzlü süreci yansıtan yüklü bir eylemdir. Zaten Frankenstein’in kendi acı dolu yüceltini diktiği kaide olan *canavar*, hep olumsuzlama yoluyla betimlenir: insan orantılıdır, *canavar* değildir; insan güzeldir, *canavar* çirkin; insan iyidir, *canavar* kötü. *Canavar* insanın başına, çevrilmiş, olumsuzlanmamış halidir. Özerk bir varoluşu yoktur; gerçek anlamda özgür olması, ya da bir geleceğinin olması mümkün değildir (s: 111).”

Mary Shelley’nin bu derin eserinin görsel bağlamda çözümlenmeye çalışılması, aynı zamanda eseri daha iyi anlayabilmek adına, çalışmanın birinci bölümünün ilk başlarında eserin biçimini tasvir edebilmek için olan Gotik kavramından, kavramın tarihçesinden ve Gotik edebiyattan bahsedilmesi uygun bulunmuştur.

¹⁵ *The Dark Knight* (Kara Kökale, Christopher Nolan, Warner Bros, ABD, 2008).

¹⁶ Bilim-kurgu sözcüğü ilk defa 20. yüzyılda, Hugo Gernsback’in *Science and Invention* isimli dergisinde kullanılmaya başlanmıştır. <http://www.bilimkurgukulubu.com/genel/dergi/bilimkurgu-dergiciliginin-tarihi/> (Erişim tarihi: 20.04.2018)

1.1. Gotik Kavram, Üzerine

Tarihte ilk olarak Gotlar,¹⁷ Roma Uygarl, ına yönelik ak,nlar,na gönderme yap,larak barbarl,k, ilkelik anlamlar,na gelecek ekilde kullan,lan gotik kavram, (Osmano ullar,, 2016: 34) olumlu ve olumsuz olarak feodal düzenin karanl, ,n,, ezici ve y,k,c,l, ,n, tasvir etmek için modern ve klasik olan, geçmi le bugün aras,nda süregelen bir sava , betimlemektedir (Tunçer, 2003: 126). Kendisini klasikçili e adayın Rönesans ressam, Raphael¹⁸ taraf,ndan adland,r,ld, , varsay,lan gotik; genellikle ilkelik ve uygarl,k konseptleri aras,nda gidip gelen, de i ken bir terim (Osmano ullar,, 2016: 18-19) olmakla birlikte ayn, zamanda resim, sinema, edebiyat, müzik, mimari, sinema, moda, tiyatro gibi sanat,n farklı dallar,nda yer alan estetik bir biçimdir. Özkaraçalar (2005) ise; gotik sözcü ünün Avrupa'da, Vizigot istilas,ndan ve Roma mparatorlu uğun çökü ünden Rönesans'a kadar geçen ça , ve dolay,s,yla bu ça a ait olan olgular, kavramak için kullan,ld, ,n, söylemektedir (s: 8).

18. yüzy,la hakim olan Ayd,nlanma Ça ,ında temel görü ku kusuz; do ru bilgiye ak,l arac,l, , ile ula ,labilece idir. Sadece siyasi anlamda de il; bilim ve sanat alanlar,nda da kendisini gösteren Ayd,nlanma'ya kar , olumsuz bir tepki olarak ortaya ç,kan Romantizm ise, somut olan,n kar ,s,na soyut olan, ç,karak insan,n ve dolay,s,yla toplumun baz, yönlerinin aç,kça baltalanmas,ndan duyulan rahats,zl, , dile getirmektedir (Yavuz ve Geçikli, 2008: 175). Romantik dönemde fantastik ö elerin belirlemeye ba lamas, ile ba ta Alman, ngiliz ve Frans,z edebiyatlar, olmak üzere ortaya ç,kan bir tür olan gotik edebiyat; içerisinde korku ve gizem bar,nd,ran, vampirler, laboratuvarlarda yarat,lan *canavarlar* gibi gerçek d, , kahramanlar, olan bir anlat, biçimi olarak ortaya ç,km, t,r (Y,lmaz, 2006: 130). Gotik romanlar,n yap,s, gere i ait olduklar, ça ,n özelliklerini ta ,mad,klar, görülmekle birlikte, Ayd,nlanma kar ,tl, , bir yap, sergileyerek temelinde bir ba kald,r, zihniyeti bar,nd,rd,klar,n, da söylemek mümkündür (Yavuz ve Geçikli, 2008: 176).

Gotik edebiyat çal, malar,n,n içeri inde genel olarak bir tehdit olan do üstü varl,klarca ku at,lm, eski, k,smen y,k,lm, kale ya da malikanelerde ya ayan, gizemli

¹⁷ Do u Avrupa kökenli bir kabile olan Gotlar be inci yüzy,lda Avrupa'da bir istila ba latm, ve Roma mparatorlu uğun çökü ünde etken olmu lard,r. Kendilerine ait hiçbir sanat ve edebiyat eseri bulunmayan Gotlar, ya mac,l, a dü kün, istilac, ve y,k,c,d,rlar (Sowerby, 2000: 16).

¹⁸ As,l ismi Raffaello Sanzio da Urbino olan talyan ressam ve mimar (1483-1520).

ve korkutucu ya l, bir erkek karakter, korunmas,z bir kad,n karakter ve iyi-kötü aras,nda kalan üçüncü bir karakter vard,r (Hopkins, 2005: XI Akt. Osmano ullan,, 2016: 21). Fiziksel ve psikolojik anlamda korkunun, gizemin, do aüstü olan,n, terk edilmi mekanlar,n, kaleler, zindanlar ve bunun gibi kasvetlin yerlerin, gizli geçitlerin, ormanlar,n, vah i do an,n, harabe olmu manast,rlar,n, i kence odalar,n,n, karanl, ,n, gerilemenin, delili in, kehanetlerin ve lanetlerin yer ald, , gotik romanlarda (Yavuz ve Geçikli, 2008: 175) her ne kadar mekan ön plana ç,k,yor gibi gözükse de konu as,l olarak insan ve zihni ile ilgidir (Spooner, 2006: 18, Akt. Arargüç, 2016: 248). Zalimler, haydutlar, manyaklar, ac, çeken ve ölümcül cazibeli kad,nlar, büyücüler, vampirler, kurt adamlar, *canavarlar*, eytanlar, hayaletler, hortlaklar, iskeletler; gotik romanlarda kar ,m,za ç,k,kan s,ra d, , karakterlerdir (Yavuz ve Geçikli, 2008: 175). Türün hedefinin belirlenmesi konusunda ise Mina Urgan¹⁹ (2015), gotik roman,n amac,n,; öGerekti inde hayaletlerin görülmesi ya da kehanetlerin duyurulmas, gibi do aüstü durumlardan yaralan,p; korkulu, gizemli ve gerilimli bir ortam yaratarak okuyucularda yo un heyecanlar uyand,rmak, onlar, deh ete dü ürmekö (s: 109) olarak aç,klamaktad,r.

yi ve kötü aras,ndaki s,n,rlar,n bulan,k oldu u (Spooner, 2006: 18, Akt. Arargüç, 2016: 254) gotik roman türünün mahremin bozulmas, ya da yasak bilginin ortaya ç,kmas, konular,n, i lemesi yönleri ile bir uyar, niteli inde oldu unu söylemek de ayr,ca mümkündür (Arargüç, 2016: 251). Gotik türünün ilk örne i Horace Walpole²⁰ a ait olan *Il Castello di Otranto* (Otranto atosu) isimli romand,r (Y,lmaz, 2006: 130). 1764 y,l,nda roman,n ikinci bask,s, öGotik bir öyküö alt ba l, , eklenerek tekrar bas,lm, t,r (Özkaracalar, 2005: 8).

Anlat, potansiyelinin çok güçlü oldu u sinema; roman ile aras,nda di er sanat dallar,na göre çok daha güçlü bir ba kurmu tur. Bir romanda anlat,labilen hemen hemen tüm hikaye sinemada da benzer ekilde sunulabilir. Sinema daha k,sa süreli bir anlat,m la s,n,rl, olmas,na ra men, görüntülü anlat,m do as, gere i resimsel olanaklara sahiptir. Romanda ise öykü ile anlat,c, aras,nda kurulan ili ki temelini; olay örgüsü, karakter, ortam, tema gibi öykü malzemelerinden al,r (Monaco, 2002: 47-49). Ayr,ca

¹⁹ Türk, yazar, çevirmen, ngiliz edebiyat, profesörü ve filolog (1915-2000).

²⁰ ngiliz sanat tarihçi, politikac, (1717-1797).

gotik filmler genellikle korku sineması, bir alt türü olarak görülmekle birlikte bilimkurgu, dram, gizem, macera gibi türlerden de beslenmektedir (Osmanoullar, 2016: 18).

Kaleöye göre (2010); yüzyıllardan beri etkileşim içerisinde olan edebiyat ve sinema ilişkisinin temelini daha çok ödebi eserlerin sinemaya uyarlanması, öklindedir (s: 274). Ann Radcliffe²¹, Horace Walpole, Matthew Gregory Lewis²², Mary Shelley, Bram Stoker²³, Edgar Allan Poe²⁴ gibi yazarlar, eserleri uzun yıllardan beri sinemada kullanılmı olup gotik sinemanın da temelini oluştururlar. Gotik türünün sinemaya girme sürecini Kemp (2014) şu şekilde anlatmaktadır;

“Sinema tarihinin ilk on yıllarında gotik romanlar, sinemaya uyarlama konusunda birkaç giriş görüldü ancak bu 1920’lere kadar gerçekleşmedi. Gotik film geleneği 18. ve 19. yüzyıllarda gotik romanlardan ve Fritz Lang²⁵’ın *Der müde Tod* (Kader, 1921) ve F. W. Murnau’nun²⁶ *Nosferatu, eine Symphonie des Grauens* (Nosferatu, a Symphony of Horror, 1922) gibi Alman D, avurumcu filmlerinin karanlık, boğucu atmosferlerinden yararlanan filmlerle yerleşti. Bu filmler yarasalar ve cadılar tarafından üretilen viran atmosferler, karanlık ortamın yaratılması için gereken ışık ve set tasarımı, sinemasal gücünü gösterdi (s: 88).”

19. yüzyıl gotik edebiyatının bir getirisi olarak seyircinin kendisini anti-kahramanla özdeşleştirmesine olanak sağlayan roman kahramanları da böylelikle sinemaya giriş yapmış olup yıllar içerisinde birçok farklı sinemasal uyarlamada başrol oynayacak birer ikon haline dönüşmenin ilk adımlarını atmışlardır.

1.2. Mary Shelley’nin *Romanı*, *Frankenstein* ya da *Modern Prometheus*

1797 yılında William Godwin²⁷ ve Mary Wollstonecraft²⁸ tarafından yazılan *Mary Wollstonecraft Godwin*, en büyük İngiliz romantik yazarlarından bir tanesi olan Percy Bysshe Shelley²⁹ ile evlenmiş tir (Özdemir, 2004, içinde: vii). Babası, William Godwin, radikal siyasi görüşleriyle tanınan bir yazarken, annesi Mary Wollstonecraft

²¹ İngiliz yazar (1764-1823).

²² İngiliz roman ve oyun yazarı, (1775-1818).

²³ İrlandalı yazar (1847-1912).

²⁴ Amerikalı yazar, editör ve edebiyat eleştirmeni (1809-1849).

²⁵ Avusturyalı yönetmen, senaryo yazarı, film yapımcısı, (1890-1976).

²⁶ Alman yönetmen, Frederich William Murnau (1888-1931).

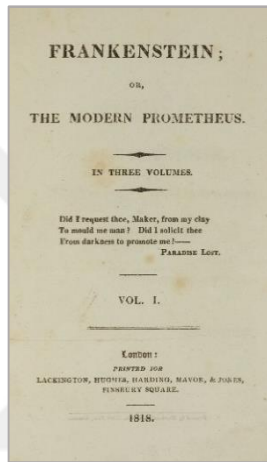
²⁷ İngiliz yazar, gazeteci, politika yazarı ve filozof (1756-1836).

²⁸ *The Vindication of the Rights of Women* (Kadın Hakları, 1792) kitabının yazarı, kadın hakları savunucusu (1759-1797).

²⁹ (1792-1822).

ise dönemin etkili bir kadın haklar, savunucusudur (Smayilov ve Sunal, 2013: 201). 1807 y,l,nda babas,na ait yay,nevi taraf,ndan bas,lan *Mounseer Nongtonpaw* isimli şiir, Mary Shelley'nin 10 ya ,nda yazd, , ilk eseridir.³⁰ Shelley'nin henüz 19 ya ,ndayken yazm, oldu u *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman, ilk bask,s,nda, yazarl, ,n kad,nlar için çok da uygun bir meslek olarak görülmedi i bir ça da bulunduklar, gerekçesiyle isimsiz olarak bas,lm, t,r (Görüntü: 1).

Görüntü 1: simsiz olarak yay,mlanan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman, ilk bask,s,n,n kapak sayfas, görüntüsü

Kaynak: <https://stampaday.wordpress.com/2018/08/30/mary-shelleys-frankenstein/> (Erişim tarihi: 10.04.2018)

Roman,n ortaya ç,k, sürecini Danac, u ekilde anlatmaktadır: 1816 y,l,nda Lord Byron³¹, Dr. Polidori³² ve Byron'un sevgilisi ile Mary Shelley ve Percy Bysshe Shelley çiftinin Cenevre'de toplanmas,n,n ardından, birbirlerine Alman korku hikayeleri anlat,p aralar,nda bir öykü yar, mas, düzenlemesi sonucunda farklı hikayeler ortaya ç,km, t,r. Lord Byron, *Mazeppa*³³ (1819) şiirinin sonuna ekledi i bir hikaye yazarken, Polidori sonraki yıllarda klasikler aras,na kat,lacak *The Vampyre* (Vampir, 1819) eserini yazm, t,r.

Shelley'nin eseri ise tüm bu hikayeler aras,nda tek tamamlanan ve romana dönüşen hikaye olarak tarihe geçmiştir (2011: 52).

Kitab,n giri sayfas,nda John Milton'un³⁴ *Paradise Lost* (Kay,p Cennet, 1667)³⁵ eserinin 10. kitab,n,n 743-745 numaralar, sayfalar,ndan bir al,nt, yer ald, , görülmektedir (Görüntü: 2): öSenden istedim mi yarat,c,m / Benim oldu um balç,ktan

³⁰ <http://www.bilimkurgukulubu.com/edebiyat/yazarlar/cagdas-kurgunun-annesi-mary-shelley/> (Erişim tarihi: 06.04.2018)

³¹ As,l ad, George Gordon Byron olan skoç romantik ak,m,n temsilcilerinden olan şiir (1788-1824).

³² As,l ad, John William Polidori olan İngiliz yazar ve fizikçi (1795-1821).

³³ şiir kitapla t,r,larak 1819 y,l,nda Londra'da bas,lm, t,r.

<https://www.bl.uk/collection-items/fragment-of-a-novel-from-mazeppa-by-lord-george-byron> (Erişim tarihi: 12.04.2018)

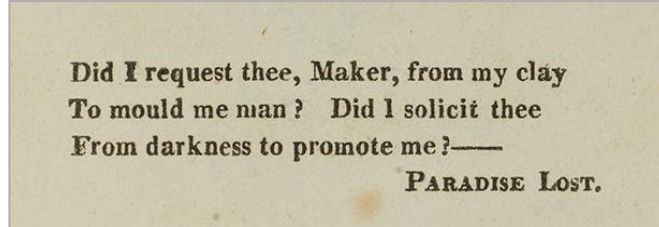
³⁴ İngiliz epik şiir (1608-1674).

³⁵ nciilde yer alan cennetten kovulma hikayesinin temelinde ekilenen ve 12 kitaptan oluşan eser.

https://www.dartmouth.edu/~milton/reading_room/pl/book_1/text.shtml (Erişim tarihi: 17.04.2018)

/ Beni insan kal,b,na dök diye? / Yakard,m m, sana / Karanl,ktan çekip alman için beni?ö³⁶

Görüntü 2: simsiz olarak yay,mlanan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman, ilk bask,s,n,n kapak sayfas, görüntüsünden bir kesit

Kaynak: <https://stampaday.wordpress.com/2018/08/30/mary-shelleys-frankenstein/> (Erişim tarihi: 10.04.2018)

İngiliz edebiyat,n,n en önemli eserlerinden bir tanesi olan *Paradise Lost* (Kay,p Cennet, 1667), serbest naz,m ile yaz,lm, , Adem ile Havva,ø,n,cennetten kovulu hikayesinin en detayl, ve derin anlat,ld, , ba yap,tt,r. Mary Shelley,ønin kitab,nda *Paradise Lost* (Kay,p Cennet, 1667) adl, eserden al,nt, yapmas, üphesiz ki tesadüf de ildir. *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,nda trajik bir hikayesi olan *canavar*, hem Adem hem de eytan ile özde lik göstermektedir. Adem,ønin cennetten kovulup Tanr, taraf,ndan reddedilmesi, esasen; *canavar*,n, yarat,c,s, taraf,ndan istenmemesi ile paralellik göstermektedir. Hatta *canavar*, Doktor Frankenstein,øna yaln,z kald, , bir dönemde okudu u kitaplardan bahsederken kendisi ile *Paradise Lost* (Kay,p Cennet, 1667) eserindeki Adem ve eytan aras,nda kurdu u özde li i u ekilde anlatmaktad,r:

“İ Adem gibi benim de hiçbir varl,kla ba ,m yoktu; fakat di er her bak,mdan, onun hali benimkinden çok farklıyd,. Mükemmel bir yarat,k olarak, mutlu ve müferrih ç,km, t, Tanr,ø,n ellerinden. Yarat,c,s, onu koruyup gözetiyordu. Daha üstün tabiata sahip varl,klarla konu mas,na, onlardan bilgi edinmesine izin veriliyordu. Oysa ben sefil, umars,z, yaln,zd,m. Çok kere, eytan,ønin benim halimi temsil etmeye daha uygun oldu unu dü ündüm; zira koruyucular,m,n³⁷ saadetini izlerken, s,k s,k onunki gibi ac, bir haset yükseliyordu içimde (Shelley, 2017: 139).ö

Demirci,øye (2006) göre yarat,c,ya ba kald,rmak, hem dinsel anlamda tanr,ya, hem ailevi anlamda babaya, hem toplumsal anlamda yozla m, sözde kendili e

³⁶ ng. öDid I request thee. Maker, from my clay / To mould me Man, did I solicit thee / From darkness to promote me?ö

³⁷ Burada bahsedilen *koruyucular*, *canavar*,n Dr. Frankenstein,ønin evinden kaçt,ktan sonra s, ,nd, , bir kulübede çok uzun bir süre imrenerek bakt, , kom u evdeki ailedir.

ba kaldırmanın önemli bir göstergesidir (s: 62). Buna göre; *canavar*, yaratıcısına duydu u hisler, yaratıcısına, *canavar*, gözünden Tanrı, yerine koyulan bir baba yapmaktadır. E zamanla, olarak da *canavar* yaratıcısı için bir çocuk ve kul olmaktadır. Aynı şekilde *canavar* ve Adem'in aslında iyi olmaya çalışmaları, ama çabaları, iki karakter arasındaki benzerliklerden biridir. *Canavar* ve şeytan arasındaki görülebilecek olan benzerlik ise temelde her ikisinin de yaratıcısına karşı duydu u intikam alma hissidir, ancak eserlerde her ikisi de intikamından gelen bir pişmanlık duygusuyla karşılaşmaktadır.

Her iki eserin bütününe bakıldığında ise ortak nokta ve hikaye eksenindeki paralellik oldukça net olarak okunmaktadır: hem Milton'un *Paradise Lost* (Kayıp Cennet, 1667) eseri hem de Shelley'nin *Frankenstein ya da Modern Prometheus* birer yaratılmış hikayesidir. Hikaye süresince Milton'un *Paradise Lost* (Kayıp Cennet, 1667) eserine bakarak göndermelerde yapılmıştır. *Canavar*, Frankenstein'in evinden kaçtıktan sonra baba'na gelenleri anlattığı, bir bölümde amaçsızca dolaşırken buldu u bir kulübeyi betimlerken: "Buraya ya da buraya gitmek istemiyordum; ateş gölünde çektiğimiz şeytanlardan sonra *Pandemonium* iblislere nasıldır göründüyse, bu kulübe de bana öyle enfes, ilahi bir şey, şüphesiz gibi görünmüştü" (Shelley, 2017: 114) demektedir. Bu betimlemede adı geçen *Pandemonium*, John Milton'un *Paradise Lost* (Kayıp Cennet, 1667) eserinde cehennemin baskentinin ismi olarak geçmektedir.

Kitap süresince Shelley baskitap ve eserlerle de metinlerarası ilişkiler kurmakta, yer yer bu eserlerden alıntılar yapmakta veya eserlere göndermede bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Samuel Taylor Coleridge³⁸'e ait *The Rime of the Ancient Mariner* (Yaşlı Gemici, 1834), Oliver Goldsmith³⁹'e ait *The Vicar of Wakefield* (Wakefield Papazı, 1776), Lord Byron'a ait *Childe Harold's Pilgrimage* (Childe Harold'ın Hac Seyahati, 1816), Costantin François de Chasseboeuf, Volney Kontu'nun⁴⁰ *The Ruins* (Yıkıntılar, 1791), Plutarkhos⁴¹'ün *Demosthenes Cicero* (Paralel Hayatlar), Goethe⁴²'ye ait *Die Leiden des Jungen Werthers* (Genç Werther'in

³⁸ İngiliz şair, eleştirmen, filozof (1772-1834).

³⁹ İngiliz şair, yazar (1728-1774).

⁴⁰ Fransız filozof, tarihçi, doğabilimci ve politikacı, (1757-1820).

⁴¹ Yunan tarihçi ve biyografi yazarı, (45-127).

⁴² Aslında Johann Wolfgang von Goethe olan Alman edebiyatçı, politikacı, ressam ve doğabilimci (1749-1832).

Ac,lar,, 1774), Percy Bysshe Shelley'nin *Mutability* (1816) ve *Alastor* (1816) adlı şiirleri, William Wordsworth⁴³'ün *Tintern Abbey* (Tintern Manastır, 1798) ve Ksenophon⁴⁴'a ait *Anabasis* (Onbinlerin Dönüşü) dir. Böylelikle eserle ilgili ilk metinlerarası, n aslında romanın kendi içinde barındırın, söylemek mümkündür.

Bir yaratıktan ziyade insan olan, insan gibi düşününen isimsiz bir ucubenin sosyalleşme çabası, ve sosyal bir varlık olarak insanlar tarafından dilenmesi, (Danacı, 2011: 52) hikayesi temelindeki roman, Robert Walton'ın seyahati esnasında Doktor Victor Frankenstein ile karşılaşması üzerine yazdığı mektuplardaki hikaye ve doktorun yaşadıklarını anlatması ile sürdürülmektedir.

Franco Moretti'ye (2017) göre; *canavar* doğada bulunmayan ve tamamen insan üretimi olan, kolektif ve yapay bir yaratıktır. Yaratıcı, bir mucit-bilimci olan Frankenstein ve düşününelerini derinleştirmeyi seven kaşif-bilimci Walton arasındaki çatışmanın (s: 108) anlatıldığı hikaye Victor Frankenstein'ın çocukluk anılarını anlatmaya başlaması ile farklı bir zamansal boyuta taşınarak devam etmekte ve zaman zaman Walton'ın bakışına ve anlatımına dönmektedir.

Roman her ne kadar Shelley'nin hayal gücünden ortaya çıkmış olsa da o dönemde bioelektrik üzerine yapılan deneyler ve Kalvenizm'in (Danacı, 2011: 53) romanın temel dayanakları, oluşturdunu söylemek mümkündür. Shelley'nin bu başlımda ilham aldığı isimler arasında Giovanni Aldini⁴⁵ ve Luigi Galvani⁴⁶ olduğu varsayılmaktadır. 1780 yılında Galvani; ölü bir kurbağın kaslarının elektrik vasıtasıyla ani hareket ve kasılmaları hareket ettirilebileceği konusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir. 1792 yılında, *De Virbus Electricitatis In Motu Musculari Commentarius* (Elektrik in Kas Hareketleri Etkileri Üzerine Bir Yorum) ismi ile başlı kitapta bu deneyin açıklamaları ve çetli illüstrasyonları yer almıştır. Luigi

⁴³ İngiliz romantik şair (1770-1850).

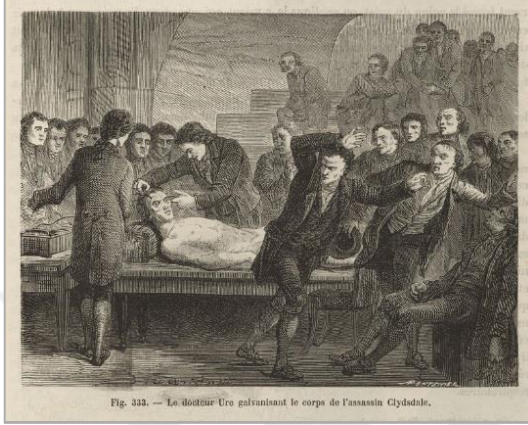
⁴⁴ Yunan filozof, yazar ve tarihçi (M.Ö.?-M.Ö.354).

⁴⁵ Giovanni Aldini talyanda ameliyathanelerden insan uzuvları toplamakta ve elektrik akımıyla bu uzuvları hareket ettirmektedir. 1802 yılında idam edilen bir mahkuma da aynı deneyi uygulayıp mahkumu hayata döndürmeyi hedeflemiştir. Ancak başarılı olamamıştır. Aldini takip eden dönemde İngiltere ve talyanda deneylerini tekrarlamıştır. Mary Shelley'nin bu olaylardan ilham alınması muhtemel olup Dr. Frankenstein karakterinin ortaya çıkmasına sürecine katkı sağlamıştır (Danacı, 2011: 54) (1762-1834).

⁴⁶ Elektrofizyoloji biliminin kurucusu fizikçi. Kas ve sinir hücrelerinin elektrik ürettiğini keşfetmiştir (1737-1798).

Galvaninin yeni olan Giovanni Aldini ise bilim insanı, çal, malar, biraz daha ileriye taşınmış, denek olarak öküz ve boğaları kullanmış, t.r.

Görüntü 3: Andrew Ure tarafından idam edilen Matthew Clydesdale'nin üzerinde gerçekleştirilen elektrik deneyinin illüstrasyonu

Kaynak:

<https://www.atlasobscura.com/articles/the-real-electric-frankenstein-experiments-of-the-1800s> (Erişim tarihi: 03.12.2018)

Söz konusu dönemde benzer bağlamda birçok bilim insanı çal, malar gerçekleştirildiği bilinmekle birlikte, Andrew Ure⁴⁷ gerçekleştirdiği deneyler ve çal, malarla öne çıkan bir diler isim olmuştur. 1751 yılında İngiltere'de yürürlüğe giren *Murder Act*⁴⁸ ile ölü bedenler üzerinde deney yapılması yolu açılmış, t.r. Ure de bu yasadaki faydalanarak çeşitli cesetler ve bedenler üzerinde elektrik ile canlandırma çal, malar yapmış, t.r.⁴⁹ (Görüntü: 3).

Romanda, yoktan canlı bir yaratıl, n var edilmesi apaçık bir Tanrıya öykünme ve ona meydan okuma düğünçesi içerirken diler yandan da *canavar*, n insanüstü güçlerinin olması, eserin transandantal boyutuna (Osmanlılar, 2016: 18) olan bir göndermedir. Özdemir (2004) göre; Tanrıya öykünmek dinsel açıdan günah olarak nitelendirilirken, romantik yazında birincil estetik ve etik değer olarak sunulmaktadır (s: 37).

Ayrıca Atayman (2006) hikayenin sonu ile ilgili şu şekilde bir yorumda bulunmaktadır; Tanrı'nı i ne karşı, p ikinci bir dünya yaratma anlamında Mary Shelley'nin Frankenstein'ından bu yana yapay ya da bilimsel yollardan bir insan yaratmak, bu konuda tek yetkili Tanrıya karşı, öylesine büyük bir suç ve günah

⁴⁷ İskoç fizikçi (1778-1857).

⁴⁸ Birleşik Krallık Parlamentosu tarafından cinayet suçları hakkında caydırıcı hedefliyle tasarlanan, katillerin cesetlerinin gömülmesine izin vermemekle dönemin anatomistlerine malzeme olarak verilmesini öngören yasa. <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/Murder+Act+1751> (Erişim tarihi: 30.04.2018)

⁴⁹ 2008 yılında İngiltere'de yayınlanan *Raising the Dead: The Men Who Created Frankenstein* isimli kitapta yazar Andy Dougan, bu konu üzerinde çal, ma yapan ve Frankenstein'ın *canavar*, n yaratıl, m sürecine ilham olduğu öne sürülen tüm bilim adamlarından ve çal, malarından söz ettiği detaylı bir çal, ma gerçekleştirmiştir.

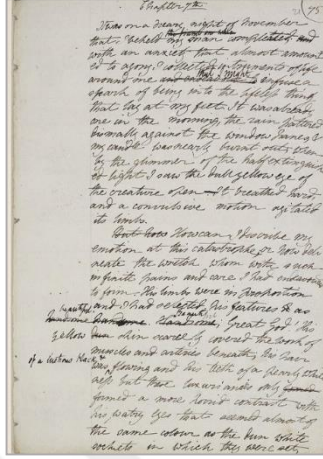
say,lm, t,r ki, hem yaratan ki i hem de yarat,k cezalar,n, çekmekten kurtulamam, lard,r (s: 137).

Yaz,ld, , dönemdeki büyük geli melerin, bilhassa Frans,z Devrimi'nin ve Sanayi Devrimi'nin; Mary Shelley'nin zihnindeki, bir korku roman,n,n aynas,nda k,r,lm, yans,mas,n,n sunuldu u (Shelley, 2017, içinde: ix) roman bilimin kontrolsüz geli iminin zararlar,n, örneklemeşi bak,m,ndan okuyucuya Ayd,nlanma kar ,t, bir görü sunmaktad,r (Yavuz ve Geçikli, 2008: 178). Moretti (2017) taraf,ndan burjuva uygarl, ,n,n korkusu olarak nitelendirilen Frankenstein, gelece in kendisi gibi korkunç olaca ,ndan endi e duyan bir hilkat garibesidir (s: 105-106). Yücesoy'a (2007) göre; Frankenstein'ın *canavar*,n, ortaya ç,karan ey 18. yüzy,l goti inde oldu u gibi geçmi ten gelen bir lanet ya da aç,klanamayan do aüstü bir olu um de il, do rudan dönemin bilimsel geli meleri , , nda insano lunun kendi benzerini yaratma te ebbüsünün yans,malar,n,n görüldü ü burjuva kültürüdür (s: 17).

Roman boyunca özgürlü e verdi i önemi ortaya koymak ad,na; Ayd,nlanma'n,n savundu u tutarl,l,k ölçütlerine Shelley'nin uymad, , ve tarz,n d, ,na ç,karak kurallara uymadan yazma yolunu tercih etti i görülmektedir (Yavuz ve Geçikli, 2008: 177). ngiliz Romantizmi'nin tam ortas,nda konumland,r,lan Shelley, hayat, boyunca birçok ki isel kay,p ya am, , kendisini yaln,zl,k ve yabanc,la ma duygular, ile tan,m,lm, t,r. Böylelikle Frankenstein'ın *canavar*,ndaki yaln,zl,k ve yabanc,la may, yazar,n kendi hislerine kar ,t bir metafor olarak dü ünme mümkünüdür.

Günümüzde *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,n ilk bas,m,ndan (Görüntü: 4) sadece 500 kopya,n ula ,labilir oldu u tahmin edilmekle birlikte, 2013 y,l,nda New York Halk Kütüphanesi, Bodleian Kütüphanesi, Maryland Teknoloji ve nsan Bilimleri Enstitüsü, British Library, Huntington Kütüphanesi, Sanat Koleksiyonu ve Botanik Bahçeleri ve Victoria and Albert Müzesi'nin i birlikleri ile Mary Shelley'nin el yazmalar, dijital ortama aktar,l,p ar ivlenmi tir.

Görüntü 4: Mary Shelley'nin el yazması, s. ile *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanının taslağından bir sayfa görüntüsü

Kaynak: <http://cdn8.openculture.com/wp-content/uploads/2013/11/manuscript-frankenstein.jpg> (Erişim tarihi: 11.04.2018)

Ariv İngiltere'nin ilk yazar ailesi olan Percy Bysshe Shelley, William Godwin ve Mary Wollstonecraft'ın da eserlerini barındırmakta ve ilgili web adresinden⁵⁰ erişime devam etmektedir. Mary Shelley her ne kadar *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanı ile ünlenmiş olsa da, takip eden yıllarda farklı eserler de üretmiştir. Bu eserler arasında *Valperga* (1823), *The Last Man* (Sonuncu İnsan, 1826), *The Fortunes of Perkin Warbeck* (Perkin Warbeck'ın Serveti, 1830), *Lodore* (1835), *Falkner, A Novel* (1837) vardır.

1.3. Yunan Mitolojisinde Prometheus ve Sanat Eserlerine Yansımaları,

Mary Shelley'nin klasiklerin en eseri her ne kadar *Frankenstein* ismi ile biliniyor olsa da, kitabın tam adı *Frankenstein ya da Modern Prometheus*'tür. Romanda Victor Frankenstein'ın canavarın dünyaya gelinden sonra yaşadığı, manevi iken ile Prometheus'un hikayesini özdeşleştirmek mümkündür. Özdemir (2004) göre; Victor Frankenstein'ın içinde bulunduğu manevi ikenin baştanrı, Jüpiter'e bakıldığında, için sonsuza kadar ikeneye mahkum edilen Prometheus'tur (s: 29). Victor Frankenstein da aynı Prometheus gibi insanlara hizmet etmek amacıyla Tanrıya karşı gelmektedir:

Prometheus'un tanrılardan ateşi çalması insanlık için hem yararlı hem de zararlı etkileri olmuştur. Frankenstein'ın öyküdeki keşfi ise kendisi, ailesi ve başka suçsuz insanlar için bir lanet olur. Prometheus'un günahı, kahramanca ve mitiktir; uyarıcı ilerlemesini olanaklı kılar. Frankenstein'ın etkileri bakımından okuyucuya sunulan bir ahlak dersi olması dışında, bütünüyle olumsuzdur (Kelly, 1989: 192, akt; Özdemir, 2004: 30).

Titan Prometheus ve Okenos'un dört erkek çocuğundan biri olan Prometheus'un insanı maddeden yarattığı, efsanesi M.Ö. 4. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Buna göre Prometheus kil ve gözyaşlarından, karılarak çamurdan ölümlü ilk insanı

⁵⁰ <http://shelleygodwinarchive.org> (Erişim tarihi: 27.03.2019)

bedenini olu turmu tur (Cömert, 2006: 30). Homeros destanlar,nda ad, geçmeyen Prometheus, ilk olarak Hesiodos'un iki büyük iiri olan *Theogonia* (Tanr,lar,n Do u u) ve *Erga kai Hemerai* (ler ve Günler)de okuyucu kar ,s,na ç,km, olsa da as,l olarak Aiskhylos'un tragedyas, ile günümüzde bilinen anlam,na kavu mu tur (Aiskhylos, 2017, içinde: vi). Tanr,lar, k,zd,rd, , ve insanlardan yana taraf tuttu u için Tanr,lar taraf,ndan elinden ate i al,narak ölümlülerle birlikte cezaland,r,lan Prometheus, (Estin ve Laporte, 2005: 129) Tanr,lar,n kurmu oldu u düzene kar , durdu u için Kafkas Da ,n,n zirvesinde zincire vurularak cezaland,r,lm, t,r. nsan dostu, Tanr, dü man, olan Prometheus ayn, zamanda insan, temsil eden bir kahramand,r (Aiskhylos, 2017, içinde: v). smi *önceden gören* anlam,na gelen Prometheus için akl,n, Zeus için ise gücün sembolü demek mümkündür. Ak,l ve güç kadar iyiye gönderme yapan kavramlar,n dahi ölçüsüzce kullan,ld, ,nda ne kadar büyük belalar getirebilece i ise eserin ana temas,n, olu turmaktad,r (Üreten ve Mumcu, 2015: 38-39).

Ate i Tanr,lardan çal,p insanlara veren Prometheus ile Zeus'un aras,ndaki kavga asl,nda bir özgürlük-kölelik kavgas,d,r. Evreni, Tanr,lar, ve insanlar, yöneten özgür Zeus'a kar ,l,k Prometheus; sonsuza dek i kenceye mahkum edilm , ölümsüzlü ünden dolayı, sonsuza dek bu ac,lar, çekecek bir köledir (Aiskhylos, 2017, içinde: xiii). Bu ba lamda yarat,c,-yaratan rolleri üstlenen Frankenstein ve *canavar*, aras,nda kurulan özgürlük ve kölelik ili kisini, Zeus ve Prometheus aras,nda bulunan ili kiye benzetmek mümkündür.

Bilim insan, Frankenstein'ın *canavar* yaratma sürecinde üstlendi i Tanr, rolü, Zeus ve Prometheus ili kisi ile benzerlik göstermektedir. Prometheus hikayesi 16. yüzy,l ve sonras,nda farklı, sanat dallar,ndan eserler ile metinleraras, bir ba kurarak etkile imi sürdürmeye devam etmi tir. Özellikle resim ve iir sanatlar,nda farklı, sanatç,larca uyarlamalar gerçekte tirilerek, kendisinden sonraki dönemde üretilecek eserlere k,lavuzluk etme yolunda örnek te kil etmi lerdir.

Piero Di Cosimo⁵¹ taraf,ndan 1515 y,l,nda ya l,boya tekni i ile yap,lan *The Myth of Prometheus* (Prometheus Miti) isimli eser, bu etkile imin ilk örne i olarak

⁵¹ Rönesans dönemi talyan ressam (1462-1522).

say,labilir (Görüntü: 5). Almanya, Münih'te, Alte Pinakothek Müzesi'nde yer alan⁵² eserin ikincisi ve devam, niteli inde olan ayn, isimle ayn, y,l yap,lan eser ise Fransa, Strazburg'daki Güzel Sanatlar Müzesi'nde⁵³ sergilenmektedir.

Görüntü 5: Piero Di Cosimo taraf,ndan yap,lan *The Myth of Prometheus* (Prometheus Miti, 1515) tablosu, Alte Pinakothek Müzesi, Münih, Almanya

Kaynak:

https://www.wga.hu/html_m/p/piero_co/allegory/promethe.html (Eri im tarihi: 22.12.2018)

1610-1611 y,llar, aras,nda Peter Paul Rubens⁵⁴ taraf,ndan çizilip Frans Snyder's⁵⁵ taraf,ndan boyanan *Prometheus Bound* (Zincire Vurulmu Prometheus) eseri ise Amerika Birle ik Devletleri'nin Philadelphia ehrindeki Sanat Müzesi'nde⁵⁶ sergilenmektedir⁵⁷. Rubens'ın bu eserinde Prometheus'un bedenini olu turmak için Michelangelo'nun gövde ve kas sistemi prototipler ile talya, spanya ve ngiltere'ye yapt, , seyahatler esnas,nda inceledi i eserlerden faydalandı, , bilinmektedir. Ayr,ca gözü avc,ya kilitlenmi olarak bakan Prometheus için; i kencenin tamamen fark,nda oldu u söylenebilir (Atkins, 2014: 126-127). *Prometheus Bound* (Zincire Vurulmu Prometheus) eserinin 1548-1549 y,llar, aras,nda Vecellio Tiziano⁵⁸ taraf,ndan yap,lan ve halen spanya, Madrid'deki Prado Müzesi'nde⁵⁹ sergilenen *The Giant Tityus* (Dev Tityus)⁶⁰ eserinin usta bir Barok sentezlemesi oldu unu söylemek mümkündür (Atkins, 2014: 126-127).

Zeus ve Prenses Elara'n, n o lu olarak bir dev olarak do an Tityus'un hikayesi Prometheus'un kiyle oldukça büyük benzerlikler içermektedir. T,pk, Prometheus'un

⁵² https://www.wga.hu/html_m/p/piero_co/allegory/promethe.html (Eri im tarihi: 14.02.2019)

⁵³ Fr. *Musée des Baux-Arts*.

⁵⁴ Flaman ressam (1577-1640).

⁵⁵ Genellikle çizdi i hayvan, avlanma sahneleri ile ünlenmi Flaman ressam (1577-1640).

⁵⁶ ng. *Museum of Art*.

⁵⁷ https://www.wga.hu/html_m/r/rubens/21mythol/07mythol.html (Eri im tarihi: 14.02.2019)

⁵⁸ Titian olarak da bilinen talyan ressam (1488-1576).

⁵⁹ sp. *Museo del Prado*.

⁶⁰ Baz, kaynaklar Tityus'un; Michelangelo'nun çizimi üzerinden modellendi ini söylemekle birlikte baz, kaynaklar da 1532 y,l,nda yanl, restore edilen bir Laocoön figüründeki vücut parçalar,ndan esinlendi ini söylemektedir.

https://www.wga.hu/html_m/t/tiziano/09/02tityus.html (Eri im tarihi: 14.02.2019)

hikayesinde oldu u gibi, Tityusun da karaci eri iki akbaba taraf,ndan sürekli yenilmekte ve döngüsel bir i kence ile kendini yenilemeye devam etmektedir⁶¹. 1623 y,l,nda Dirck Van Baburen⁶² taraf,ndan ya l,boya tekni i ile yap,lan, Hollanda, Amsterdamda yer alan Rijks Müzesinde⁶³ sergilenen *Prometheus Being Chained by Vulcan* (Vulcan Taraf,ndan Zincirlenen Prometheus) isimli eserde karaci eri bir kartal taraf,ndan yenilen Prometheusun yan, s,ra, durumu gülerek seyreden Mercury ve Prometheusu kayaya zincirleyen Ate Tanr,s, Vulcan da yer almaktadır⁶⁴.

Almanya Cologneada bulunan Wallraf-Richartz Müzesinde⁶⁵ sergilenen ve 1640 y,l,nda Jacob Jordaens⁶⁶ taraf,ndan yap,lan *Prometheus Bound* (Zincire Vurulmu Prometheus) isimli ya l,boya eserde ise Prometheus tragedyas, birebir anlat,lmaktadır.

Prometheus hikayesini anlatan eserlerden ba ka bir tanesi de 1847 y,l,nda, sanatç,n,n da ünlenmesine etkili olan *Prometheus Bound* (Zincire Vurulmu Prometheus) isimli Thomas Cole⁶⁷ taraf,ndan yap,lan ya l,boya eserdir. Thomas Cole her ne kadar bir manzara ressam, olarak bilinse de, *Prometheus Bound* (Zincire Vurulmu Prometheus) isimli eserinde odak nokta zincire ba lanm, ve da ,n üzerinde terk edilmi Prometheus figürüdür. Kölele tirici duygular,n alegorik bir yans,mas,n,n görüldü ü eser hakk,nda her ne kadar ressam Thomas Cole bir yorum yapmam, olsa da, sanat tarihçisi Patricia Junker eser ve sanatç, hakk,nda bir makale yazm, t,r. Buna göre; birçok farklı yazar ve air Prometheus temas,n, eserlerinde konu edinmi tir. Junkeröa göre; Lord Byronın eseri ba ta olmak üzere, William Wordsworth⁶⁸, Percy Bysshe Shelley, James Gates Percival⁶⁹, Elizabeth Barrett Browning⁷⁰, James Russell

⁶¹ <http://www.theoi.com/Gigante/GiganteTityos.html> (Eri im tarihi: 14.02.2019)

⁶² Flaman ressam (1595-1624).

⁶³ Flem. *Rijksmuseum*.

⁶⁴ https://www.wga.hu/html_m/b/baburen/promethe.html (Eri im tarihi: 14.02.2019)

⁶⁵ Alm. *Wallraf-Richartz Museum*.

⁶⁶ Flaman ressam (1593-1678).

⁶⁷ İngiliz-Amerikal, ressam (1801-1848).

⁶⁸ *Prometheus Bound* isimli eserin sahibidir.

⁶⁹ Amerikal, air (1795-1859). *Prometheus* isimli eseri 1821 y,l,nda yay,nlanm, t,r.

⁷⁰ İngiliz air (1806-1861). *Prometheus Bound* isimli eseri 1833 y,l,nda yay,nlanm, t,r.

Lowell⁷¹, Henry David Thoreau⁷² ve Henry Wadsworth Longfellow⁷³ gibi sanatçılar Prometheus temasını eserlerinde konu edinmişlerdir. Ayrıca İngiliz ve Amerikalı yazar ve şairlerdir (Junker, 2000: 49).

Mary Shelley'nin sevgilisi Lord Byron'un 1816 yılında yazdığı, *Prometheus*⁷⁴ ve Mary Shelley'nin eşi Percy Bysshe Shelley'nin 1820 yılında yazdığı, *Prometheus Unbound* (Zincirden Kurtulan Prometheus)⁷⁵ isimli şiirler kuşkusuz, her iki sanatçıdan da Mary Shelley ile ilişkileri göz önüne alındığında önem arz etmektedir. *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanı ile birlikte ele alındığında sözü edilen Yunan tragedyası ile tartışılabilir ve kusursuz bir metinlerarası bağ kurmaktadır.

Takip eden dönemde Prometheus mitinin konu edildiği başka eserler de farklı sanatçılarda konu edilmiştir. Yukarıda adı geçen örneklerin hepsinde olduğu gibi tüm hikayeler birbirleri arasında doğrudan ve dolaylı metinlerarası ilişkiler içermektedir. Buna göre; ilk olarak Hesiodos'un destanları şiirlerinde okuyucu karşına çıkan Prometheus'un metinlerarasındaki yolculuğu, talyanda Piero Di Cosimo'dan görselleştirilmiş Lord Byron'un şiirlerinde kelimelere dökülmüştür, Beethoven'un notalarında yeniden uyanmıştır⁷⁶, Mary Shelley'nin baş yapıtı, *canavara* altyapı olarak devam etmiştir. Böylelikle bu çağın dahil olduğu her durakta izlenebilen Prometheus mitolojik bir karakter olmanın dışında kusursuz bir metinlerarası ilişki örneğidir.

1.4. Canavarın Kitap Resimlemeleri

Frankenstein ya da Modern Prometheus romanının isimsiz olarak basılmasından 13 yıl sonra, Mary Shelley'nin isminin yazar olarak da eklendiği 1831 tarihli yeniden basımından itibaren hikayeyi görsel anlamda desteklemek amacıyla farklı baskılarda, deyişli illüstrasyon, resimleme ve görselleştirmeler kullanılmıştır.

⁷¹ Amerikalı romantik şiir (1819-1891). *Asiatic Russia: Caucasus, the Mountains Prometheus* isimli şiiri 1843 yılında yayınlamıştır.

⁷² Amerikalı yazar, şiir (1817-1862). *Prometheus Bound* isimli eseri 1843 yılında yayınlamıştır.

⁷³ Amerikalı şiir (1807-1882). *Prometheus, or the Poet's Forethought* isimli eserin sahibidir.

⁷⁴ Bkz. ek: 1, s: 232.

⁷⁵ Bkz. ek: 2, s: 234.

⁷⁶ *The Creatures of Prometheus* Alman besteci Ludwig van Beethoven (1770-1827) tarafından 1801 yılında bestelenmiş ve 28 Mart 1801 tarihinde Viyana'da sahnelenmiştir. Ayrıca sanatçıdan tek uzun bale eseridir.

Yıllar içerisinde Frankenstein'in *canavar*,n,n ikonlaşması, n,n da etkisiyle bu *canavar* tasviri üzerine farklı sanatçılarca farklı eserler üretilmiştir.

Çalışmaların bu bölümde romanın dolayısıyla *canavar*,n görselleştirilmesini ilk olarak gerçekleştiren sanatçı, Theodor Von Holst ve romanın tümünü çizerek ilk defa kitabın bütününe görselleştirilmesini sağlayan sanatçı, Lynd Ward tarafından çizilen illüstrasyonlar, ilgili kitapların içerisinde seçilen örneklerle birlikte incelenecektir.

1.4.1. Theodor Von Holst

19. yüzyıl İngiliz ressamı olan Theodor Von Holst⁷⁷, Frankenstein'in *canavar*,n, ilk defa resimleyen sanatçıdır. Bu bölümde öncelikli olarak Von Holst'ın *canavar* karakterini imgeleme sürecinde belirleyici rolüne sahip, aynı zamanda sanatçının akıllı hocası olan Henri Fuseli'den bahsedilecektir.

Görüntü 6: Henri Fuseli tarafından yapılmış *The Nightmare* (Kabus, 1781) tablosu, *Detroit Institut of Art* (Detroit Sanat Enstitüsü), Amerika Birleşik Devletleri

Kaynak: <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/f/fuseli/05nightm.html> (Erişim tarihi: 22.12.2018)

canavar,n Victor Frankenstein'in sevgilisini öldürdüğü bölümde, bu tablonun yeniden canlandırılması, gerçekleştirmesi (Erişim tarihi: 2018: 26).

Bu yeniden canlandırılmaya göre, sevgilisi Elizabeth'ın düğün gecesi *canavar*,n öldürmesini Victor Frankenstein'in sözleriyle Mary Shelley şu şekilde betimlemiştir:

⁷⁷ Ressamın asıl ismi Theodor Richard Edward von Holst'tur (1810-1844).

En ünlü eseri 1781 yılında çizdiği *The Nightmare* (Kabus) (Görüntü: 6) olan Fuseli'nin çalışmaları, doğaüstü konulardır. Amerikalı yazarlar Dorothy ve Thomas Hobbler'nin, 2017 yılında Mary Shelley'nin hayatı hakkında yazdığı *The Monsters* (Canavarlar) isimli kitap hakkında verdikleri bir röportaja göre; Mary Shelley ve Henri Fuseli bir dönem sevgili olmuş ve Shelley *The Nightmare* (Kabus) isimli tabloyu görmüştür. Romanda

Orada, cansız, hareketsiz, yatacağına, haldeydi. Başına, ayağına, sarkmıştı. Saçları, solgun, çarpılmış, yüzünü kimsenin örtmüştü. Nereye baksam aynanın görüntü karşısındaydı

Görüntü 7: Theodor Von Holst tarafından yapılmış *Fantasy Based on Goethe's Faust* (Goethe'nin Faust'una Dayanan Fantezi, 1834) tablosu, *Tate Modern* (Tate Modern Müzesi), Londra, İngiltere

Kaynak:

<https://www.tate.org.uk/art/artworks/holst-fantasy-based-on-goethes-faust-t05747> (Erişim tarihi: 22.12.2018)

Görüntü 8: Theodor Von Holst tarafından yapılmış *The Bride* (Gelin, 1842) tablosu, *Tate Modern* (Tate Modern Müzesi), Londra, İngiltere

Kaynak: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/holst-the-bride-t14386> (Erişim tarihi: 22.12.2018)

Katilin, Elizabeth'ın artık tabut altındaki, na dömü gelin yatacağına, fırlatıp attığı, gevrek bedeni, cansız kolları (Shelley, 2017: 214). Fuseli'nin çalınmış alanından etkilendiği görülen Theodor Von Holst, Alman Romantik döneminin en ünlü eserlerinden bir tanesi olan Goethe'nin Faust'unu resimleyerek ün kazanmıştı (Görüntü: 7). 1808 ve 1832'de iki bölüm olarak sergilenen eserde Faust, şeytanla anlaşma yapan bir Ortaçağ bilginidir. *Fantasy Based on Goethe's Faust* (Goethe'nin Faust'una Dayanan Fantezi, 1834) eserinde solda yer alan figür cehennem ajanı olarak da nitelendirilebilecek olan Faust'un arkadaşı, Mephistopheles'tir⁷⁸. Von Holst'un *The Bride* (Gelin, 1842) isimli eseri ise Mary Shelley'nin eşi olan Percy Bysshe Shelley'nin; Florentine isimli bir genç kızın yaşı, bir soyluyla evlenmek zorunda kaldığı ünlü töreninin ardından genç sevgilisine veda ederek yatacağında ölü

⁷⁸ <https://www.tate.org.uk/art/artworks/holst-fantasy-based-on-goethes-faust-t05747> (Erişim tarihi: 10.08.2018)

bulunmas, hikayesinin anlatıldı, , *Ginevra* (Cenevre, 1821)⁷⁹ isimli iirinden esinlenerek çizilmi tir⁸⁰ (Görüntü: 8).

Alman Romantik döneminde gerçekte tirdi i çizimlerle ün kazanan Von Holst, *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,n,n 1831 y,l,ndaki yeniden bas,m,n,n iç kapa ,nda yer alan, Doktor Frankenstein ve *canavar* ilustrasyonunu ah ap üzerine kaz,ma tekni i olan gravür ile çizerek, Shelley'nin roman,n, yorumlayan ilk sanatç, olarak tarihe geçmi tir (Görüntü: 9). Roman,n ilk k,r,lma noktas, olarak nitelendirilebilecek olan *canavar,n* uyan, sahneginin resmedildi i eserde, ceset parçalar,ndan yapboz ekinde olu turulan bir bedenin korkunçlu unu yans,tmamak adına, olu turulan *canavar,n* asl,nda bir *canavardan* çok insana benzedi i, uzun siyah ve dalgal, saçlar,n, eliyle tuttu u, vücudunun ise oldukça kasl, oldu u görülmektedir.

Görüntü 9: *Frankenstein ya da Modern Prometheus* (1831) kitab,n,n iç kapa ,nda yer alan, Theodor Von Holst taraf,ndan çizilen Doktor Frankenstein ve *canavar* ilustrasyonu

Kaynak:

<http://exhibitions.nypl.org/biblion/outside/image/0-nypl-096> (Eri m tarihi: 22.05.2018)

Farkl, cesetlerden artan iskelet parçalar,n,n üzerine do ru oturan *canavar,n* do um sahneginin tasviri olan bu görselde *canavar* ç,plak olarak çizilmi tir. Yaratt, , ucubenin görüntüsünden ötürü deh ete kap,lan Victor Frankenstein'n yarat, ,n ucubeli ini vurgulamak için korku dolu bir ifadeyle odadan ç,kmaya çal, t, , da gözlemlenmektedir. Sayfa her ne kadar sadece bir sahneyi anlat,yor gibi olsa da detaylara bak,ld, ,nda eserde kitapl,k, pencere, kitaplar gibi birçok farkl, görsel ö e bar,nd,rd, , görülmektedir.

İllüstrasyonun arka taraf,nda yer alan ve demirli ve büyük tonozlu pencere romanda da Victor Frankenstein'n ya ad, , yerin tasvirleri s,ras,nda bahsedildi i gibi gotik bir yap,ya i aret etmektedir. Ayn, ekilde arkaplanda yer alan büyük kitapl,k da Victor

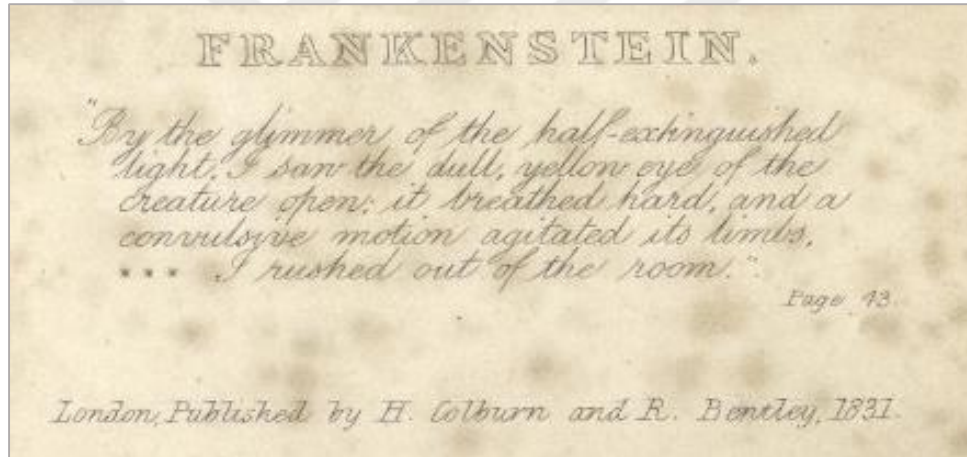
⁷⁹ iirin ilgili k,sm, u ekildedir: *öGinevra from the nuptial altar went; / The vows to which her lips had sworn assent / Rung in her brain still with jarring din, / Deafening the lost intelligence within.ö*

⁸⁰ <https://www.tate.org.uk/art/artworks/holst-the-bride-t14386> (Eri m tarihi: 10.08.2018)

Frankenstein'a ait olan ve çal, malar,n, sürdürdü ü laboratuvar,n bir parças,d,r. Sol alt k,s,mda aç,k olan kitab,n ise, Victor Frankenstein'ın yazd, , ve *canavar*,n hayat hikayesini okuyarak yarat,c,s,n,n kim oldu unu ke fetti i günlük yer almaktad,r.

İllüstrasyonun alt k,sm,nda el yaz,s, ile yer alan metinde öncelikle büyük harflerle ve gotik bir tipografi ile öFrankenstein'ın yaz,ld, , görülmektedir. Bu metin do rudan kitab,n ismine ve karakterlerden Dr. Victor Frankenstein'a gönderme yapmaktad,r. Alt metinde ise 1831 bas,ml, kitab,n 43. sayfas,ndan al,nt,lanan; *ōİ yar, yar,ya azalm, , , ,n hafif par,lt,s,nda, yarat, ,n donuk sar, gözünü aç,ld, ,n, gördüm. Derin derin solumaya ba lad,, uzuvlar, bir kas,lmayla hareket etti. İ odadan d, ar, f,rlad,m.ö*⁸¹ (Shelley, 2017: 59-60) yazmaktad,r (Görüntü: 10).

Görüntü 10: *Frankenstein ya da Modern Prometheus* (1831) kitab,n,n iç kapa ,nda yer alan, Theodor Von Holst taraf,ndan çizilen Doktor Frankenstein ve *canavar* illüstrasyonundan bir kesit

Kaynak: <http://exhibitions.nypl.org/biblion/outsidere/image/0-nypl-096> (Eri im tarihi: 22.05.2018)

Bu metinden de anla ,laca , üzere Von Holst taraf,ndan resmedilen sahne, sözü edilen sat,r,larca do rudan i aret edilen *canavar*,n uyan, sahnesidir. öYarat, ,n donuk sar, gözünün aç,ld, ,n, gördüm. Derin derin solumaya ba lad,, uzuvlar, bir kas,lmayla hareket ettiö (Shelley, 2017: 59) metnine kar ,l,k gelecek ekilde illüstrasyonun alt k,sm,nda oturur pozisyonda duran *canavar*, bacaklar,n,n duru aç,s,ndan hareket etmeye ba lad, , anla ,lan betimlemenin kar ,l, ,d,r. Resmedilen sahneye birebir gönderme yapan metinde yer alan öyar, yar,ya azalt,lm, , , ,n hafif par,lt,s,ö (Shelley,

⁸¹ ng. *ōBy the glimmer of the half-extinguished light, I saw the dull yellow eye of the creature open; it breathed hard, and a convulsive motion agitated its limbs. İ I rushed out of the roomö*

2017: 59) arkaplan, n karanl, ,na tezat olu turacak biçimde ayd, nlat, lm, *canavar* ve k, smen yüzü ayd, nl, kta olan Victor Frankenstein görüntüsünde yans, t, lm, t, r.

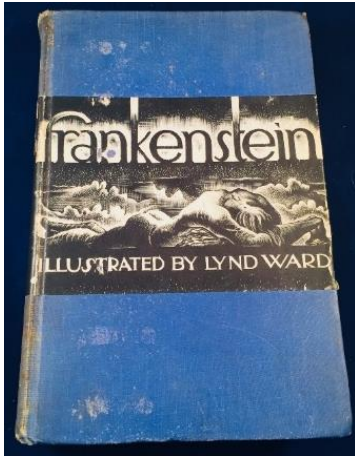
Metnin son k, sm, nda yer alan öi odadan d, ar, f, rlad, mö (Shelley, 2017: 60) ifadesi ise Victor Frankenstein'ın odadan deh et ifadesi ile ç, kt, ,na do rudan gönderme yapmaktad, r. Hikaye , , , nda okundu unda, doktorun yüzündeki korkmu lu a kar , gelecek biçimde sunulan deh et ifadesi ayn, zamanda doktorun kendi elleriyle yaratt, , *canavara* kar , duydu u i renmeyi ve a k, nl, , da içermektedir.

Roman, n en önemli noktalar, ndan bir tanesi olan uyan, bölümü ile metinleraras, do rudan ili ki kuracak biçimde resmedilen ilk örnek, kendisinden sonra gelecek özellikle tiyatro afi ve reklamlar, nda s, kl, kla kullan, lan illüstrasyonlara kendisinden önce gelen di er metinlerle aras, nda etkile im kurarak gerek tekni i; gerekse karakterlerin öne ç, kar, lan özellikleri bak, m, ndan öncülük etmektedir.

1.4.2. Lynd Ward

1900'dü y, llarla birlikte *Frankenstein ya da Modern Prometheus* kitab, n, resimleyen sanatç, lardan bir di eri kitab, n 1934 tarihinde New York'ta Harrison Smith

Görüntü 11: Lynd Ward taraf, ndan çizilen *Frankenstein* (1934) kitab, n, n kapak tasar, m,

Kaynak: <https://richarddalbyslibrary.com/products/mary-shelley-frankenstein-illustrated-by-lynd-ward-harrison-smith-and-robert-haas-1934-usa> (Eri im tarihi: 17.03.2019)

and Robert Haas yay, nevi taraf, ndan bas, lan versiyonu için (Görüntü: 11) çizim yapan Lynd Ward'd, r. Sanatç, n, n ünlenmesinin en büyük sebebi ku kusuz, eserlerinde okuyucuya yans, tt, , duygulard, r. Bu ba lamda *Frankenstein* (1934) kitab, nda yer alan çizimlerin öneminin; *canavara* kar , hem nefret hem de ac, ma duygular, n, ayn, anda içererek okuyucuya yans, t, lmas, ndan kaynakl, oldu unu söylemek mümkündür. Ward'ın çizimleri ile ilk defa *Frankenstein ya da Modern Prometheus*

kitab, n, n hikayesi bir seri çizime dönü mü tür. Çizimlerin hikaye ile ba lant, l,

ilerledi i bu kitaptan örnek al,nan sayfalar a a ,da görüldü ü ekildedir. *Frankenstein* (1934) kitab,n,n ngilizce orijinal bas,m,n,n 55. sayfas,nda yer alan çizim, Shelley'nin hikayesinin u k,sm,n,n resmedilmi halidir (Görüntü: 12):

ö...Ay,n soluk sar, , , , panjurlar,n aras,ndan içeri s,zarken, o rezile bakt,m; yaratt, ,m sefil *canavara*. Yata ,n perdesini kald,rd,m: Gözlerini, bunlara göz denirse, bana dikmi ti. A z,n, açt,, birtak,m anla ,lmaz sesler ç,kar,rken, yanaklar, bir s,r,t, la buru tuı (Shelley, 2017: 60).ö

Lynd Ward taraf,ndan ah ap gravür tekni i ile gerçekte tirilen çizimlerde Alman d, avurumcu ak,m,nda s,kl,kla rastlanan modernist çizgiler görülmektedir. Çizimde dikkat çeken ayr,nt,lardan bir tanesi ku kusuz aç,d,r. Resmedilen sahnede öYata ,n perdesini kald,rd,mö al,nt,s,na uygun olacak biçimde *canavar*,n tüllerin aras,ndan doktora bakt, ,n, görmek mümkündür. *Canavar*,n özellikle bacak ve kar,n kaslar,ndaki belirginlik ve ellerinin çok büyük çizilmesi dikkat çeken ayr,nt,lar aras,ndadır. Bir di er örnek çizim ise Doktor Frankenstein ve *canavar*,n kar ,la t,klar, bir sahnenin tasvir edilmesi üzerinedir (Görüntü: 13).

ö...Ötelerden, ola anüstü bir süratle bana do ru ilerleyen bir insan figürü gördüm. Benim temkinle aras,ndan geçti im buz yar,klar,n,n üzerinden atlay,veriyordu; yakla t,ka boyu da insan boyundan uzun görünmeye ba lad,. Kayg,land,m, gözlerim dumanland,, üzerime bitkinlik çöktüü Hiddet ve korkuyla titreyerek, yakla mas,n, beklemeye, ard,ndan onunla ölümcül bir dövü e giri meye karar verdim (Shelley, 2017: 106).ö

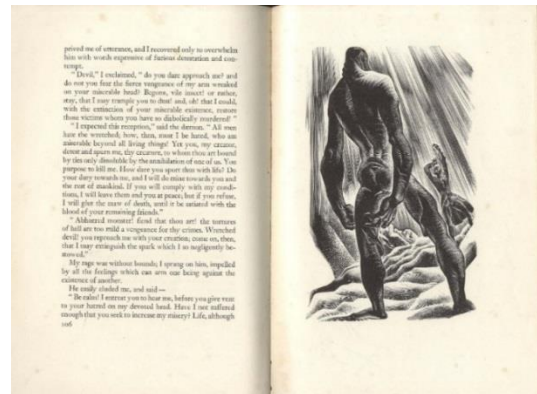
Görüntü 12: *Frankenstein* (1934) kitab,, 54 ve 55. sayfalar,n görüntüsü

Kaynak:

<http://www.fulltable.com/vts/aoi/w/ward/frankeinstein/SH608.jpg> (Eri im tarihi: 17.03.2019)

Görüntü 13: *Frankenstein* (1934) kitab,, 106 ve 107. sayfalar,n görüntüsü

Kaynak:

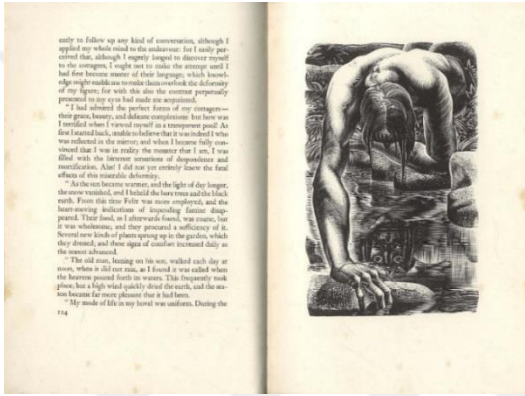
<http://www.fulltable.com/vts/aoi/w/ward/frankeinstein/SH611.jpg> (Eri im tarihi: 17.03.2019)

Sözü edilen kar ,la ma sahnesinin tasvirindeki çizimin aç,s,, çerçevesi ve e ik bir düzlemde olmas,na ra men her iki karakteri de içerisine almas, ile sinematografik bir betimleme yap,ld, , söylemek mümkündür. Özellikle gökyüzünde ve yerde

bulunan Alman d, avurumcu ak,m,ndan esinlenilmi gotik , ,k ve gölge ayr,nt,lar,, Lynd Ward çizimlerinin dönem içindeki benzerlerinden ayr,lmas,na sebep olmaktadır. *Canavar*,n sudaki yans,mas, üzerine dü üncelerini kendi a z,ndan anlatt, , bölüm ise Lynd Ward taraf,ndan u sat,rılar, tasvir edecek biçimde resmedilmi tir (Görüntü: 14):

ö..Ev halk,n,n mükemmel biçimlerine hayrand,m; zarafetlerine, güzelliklerine, narin çehrelerine. Fakat berrak bir su birikintisinde kendime bak,nca, nas,l deh ete dü üyordum! İlk defa yans,yan,n kendim oldu una inanamay,p, irkilerek geri çekilmi tim. Benim gerçek bir *canavar* oldu uma akl,m tamamen yatt, , vakit, biçimde derin bir umutsuzluk, mahcubiyet hissi uyanm, t,... (Shelley, 2017: 123).ö

Görüntü 14: *Frankenstein* (1934) kitab,, 124 ve 125. sayfalar,n görüntüsü

Kaynak:

<http://www.fulltable.com/vts/aoi/w/ward/frankenstei/SH612.jpg> (Eri im tarihi: 17.03.2019)

Yunan mitolojisinde bulunan Narkissos⁸² gönderme yapacak biçimde eklenen bu sahnede *canavar*,n kendi yans,mas,n, su yüzeyinde gördü ünde olu an deh et ifadesi Lynd Ward'ın çiziminde net olarak görülmektedir. Bu ba lamda mitolojik bir karakter olan Narkissos ve *canavar* aras,nda metinleraras, bir ba kuruldu u ve çizim esnas,nda hem metine hem de mitolojik hikayeye

göndermede bulunuldu u söylenebilir. *Frankenstein ya da Modern Prometheus* eserindeki hikayenin birden çok illüstrasyon ile resmedilmesinin ilk örne i olmas,, çizimlerde görülen d, avurumculuk ak,m,n,n etkileri, çizim aç,lar,ndaki sinematografik detaylar sebepleri ile Lynd Ward'ın yukar,da irdelenen seri çizimleri Frankenstein hikayesinin görselle tirilmesi sürecinde çok önemli bir yer tutmakta ve emsallerinden bu yönleri ile ayr,lmaktadır.

1.5. 19. Yüzy,l Politik Karikatürlerinde Canavar

Burjuva toplumunun yeni do an i çi s,n,f,n,n kar ,s,na bir güç olarak ç,kmas, ve devrim yapmas, ihtimaline yönelik duydu u politik endi elerin yans,t,ld, ,

⁸² Yunan mitolojisinde, nehirdeki yans,mas, ile ilk defa kar ,la mas, üzerine kendi silüetine a ,k olan ve gördü ü güzellik kar ,s,nda adeta büyülenip hareket edemez hale gelen Narkissos'un hikayesi aynı zamanda psikolojideki ki inin kendini sevmesi hatta tapmas,na kar ,l,k gelen Narsisizm kavram,n,nda ç,k, noktas,d,r.

(Yücesoy, 2007: 15) *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanından hareketle, 19. yüzyılda roman karakterlerinden Doktor Frankenstein ve *canavar*,n sembolle tirilerek politik karikatürlerde kullanıldı, , saptanm, t.r. Morettiöye (2017) göre *canavar*, toplumun içindeki çat, malar, ve deh eti toplumun d, ,na kayd,rma çabası, içindedir ve bu mücadele öblisler ,rk,ö ile öinsan soyuö arasında gerçekleşmektedir (s: 106). Buna göre *canavar* art,k toplumun bir parçası, olmakta ve gotik edebiyata kadar d, ar,da duran, uzakta yer alan, dokunulmayan korku ö esi; halk,n tam içerisinde, halktan bir parça olarak sunulmaktadır. Ayr,ca, romanda *canavar*,n Doktor Frankenstein'dan talep ettiklerini oldukça masum olarak nitelendiren Moretti (2017) ve bu taleplerde öreform yanl,s,/chartistö bir tutum sergilendi inden bahsetmektedir (s: 109).

Eserde toplumun onu arasında alması,n hayalini kuran, komular,n, uzun bir süre takip ettikten sonra onların mutlu ve huzurlu aile yaşamına özenen *canavar*; insanlarla girdi i tüm ilikilerden hayal kırıklı, ve d, lanm, l,kla ayrılm, , ya ad, , üzüntüyü yarat,c,s,ndan bir e isteyerek çözmeye çal, m, t.r. Ancak gerek korkunç görüntüsü gerekse yapt, , tüm kötülükler *canavar*,n bu talebinin geri çevrilmesine sebep olmu tur. *Canavar*,n bu tutumunun do rudan yans,mas, olarak; Tablo 1'de görülece i üzere; 1833-1893 yılları arasında farklı sanatçılarda farklı gazete ve dergilerde -dönemin sosyal ve siyasal hareketlerini ele tirmek/hicvetmek amacıyla- Frankenstein teması, karikatürler çizilmiştir.

Tablo 1: 1833-1893 yılları arasında Frankenstein teması ile yayınlanan karikatürlerin listesi⁸³

	Karikatürün Adı,	Yılı	Çizeri	Bulundu u Gazete/Dergi
1.	<i>Frankenstein Creating Peers</i> (Frankenstein Lordları Yaratıyor)	1832	Robert Seymour	McLean's Monthly Sheet of Caricatures (McLean'ın Aylık Karikatür Gazetesi)
2.	<i>Reform Bill's First Step Amongst his Political Frankensteins</i> (Politik Frankenstein'ların Arasında Reform Yasasının İlk Adımı)	1833	James Parry	-
3.	<i>A New Illustration of the Story of Frankenstein</i> (Frankenstein Hikayesinin Yeni Bir İllüstrasyonu)	1843	John Doyle	-

⁸³ Tablo 1'de yer alan bilgiler, bölümün devamında yer alan karikatürlerden derlenmiştir.

4.	<i>The Irish Frankenstein</i> (rlandal, Frankenstein)	1843	Joseph Kenny Meadow	Punch, or the London Charivari
5.	<i>The Russian Frankenstein and his Monster</i> (Rus Frankenstein ve Canavar,)	1854	John Leech	Punch, or the London Charivari
6.	<i>The New Frankenstein</i> (Yeni Frankenstein)	1862	Henry Louis Stephans	Vanity Fair
7.	<i>The Brummagem Frankenstein</i> (Birminghaml, Frankenstein)	1866	John Tenniel	Punch, or the London Charivari
8.	<i>The Irish Frankenstein</i> (rlandal, Frankenstein)	1869	Matt Morgan	The Tomahawk: A Saturday Journal of Satire (Tomahawk: Bir Cumartesi Hiciv Dergisi)
9.	<i>The American Frankenstein</i> (Amerikal, Frankenstein)	1873	Frank Bellew	New York Daily Graphic
10.	<i>The American Frankenstein</i> (Amerikal, Frankenstein)	1874	Frank Bellew	New York Daily Graphic
11.	<i>The Irish Frankenstein</i> (rlandal, Frankenstein)	1882	John Tenniel	Punch, or the London Charivari
12.	<i>The Frankenstein of Hatfield and his Handiwork</i> (Hatfield Frankensteinø ve Eseri)	1893	Thomas Fitzpatrick	Weekly Freeman

Klasik edebi metinlerin siyasi birer mit haline gelmesi ile birlikte, mevcut politik sistem ele tirisi yapmak amac,yla eserlerde yer alan karakterler karikatürlerin birer parças, olarak okuyucu kar ,s,na ç,kmaktad,r. Özellikle kontrol edilemeyen güç ve ki ileri temsil etmek için, -yeniden üretilen metinlerde- bu temsil öFrankensteinö sözcü ü, dolay,s,yla da *canavar* metaforu ile gerçeikle tirilmi tir. Güç ve bask,n,n etkili oldu u ortamlarda ele tirel yap, ile donat,lan karikatürün yaratt, , direni , karikatürü politik güçle çat, ma haline sokmaktad,r (Erdem, 2007: 182, akt; Deniz, 2017: 491). Takip eden bölümde; görsel literatür çal, mas,n,n ard,ndan kronolojik bir s,ra ile derlenen karikatürler; dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel geli meleri ile aras,nda metinleraras, ili kiler kurularak çözümlenecektir.

1.5.1. Frankenstein Creating Peers (Frankenstein Lordlar Yarat,yor, 1832)

Sanatç, Robert Seymour⁸⁴ taraf,ndan çizilen, 1 Mart 1832 tarihinde Londraøda *McLeanø Monthly Sheet of Caricatures* (McLeanøin Ayl,k Karikatür Gazetesi)⁸⁵ isimli karikatür dergisinin 27. say,s,nda yay,nlanan *Frankenstein Creating Peers*

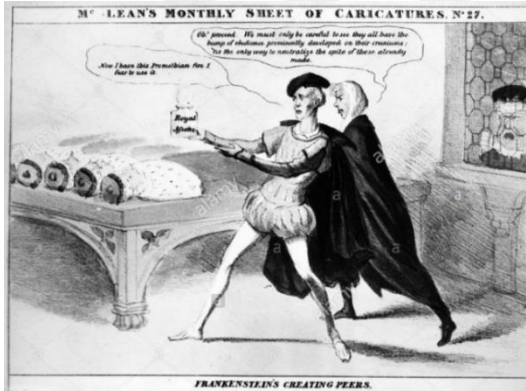
⁸⁴ ngiliz karikatürist (1798-1836).

⁸⁵ Thomas McLeanøin (1788-1875) sahibi oldu u Londraøda politik karikatürlerin yay,nland, , ayl,k gazete.

(Frankenstein Lordlar Yarat,yor)⁸⁶ isimli karikatür, politik ba lamda Frankensteinın hikayesinin ele al,nd, , ve toplumsal bir mizah unsuru olarak kullan,ld, , ilk karikatürdür (Görüntü: 15).

Dönemin ngiliz siyasal artlar, paralelinde dü ünüldü ünde; karikatür Birle ik Krall,kın ba ,nda olan IV. William⁸⁷ın, 1832 tarihinde kabul etti i *Reform Yasas*,⁸⁸ın, hicvedecek ekilde olu turulmu tur. Dönemin Ba bakan, Charles Grey⁸⁹ın, kral IV. Williamdan -seçim sistemini de i tirecek olan reforma kar ,ç,kan ço unlu un üstesinden gelebilmek için- 50 yeni lordun atanmas,n, istemesi üzerine, elinde iksir i esi olan ki inin bu iksiri, kraliyetin de onay,n, alm, ekilde arkada duran lord cesetlerini yeniden canland,rmak için kullanaca ,n, söylemek mümkündür.

Görüntü 15: Robert Seymour taraf,ndan çizilen *Frankenstein Creating Peers* (Frankenstein Lordlar Yarat,yor, 1832) karikatürü

Kaynak: <https://www.alamy.com/stock-photo-british-peers-1832-nfrankensteins-creating-peers-satirical-english-95838714.html> (Eri im tarihi: 05.08.2018)

Karikatürde yer alan iki erkek, arkada sedye benzeri bir yatakta duran cesetler, pencereden bakan *canavar*,ms, figür, erkek figürlerden bir tanesinin elinde duran ve üzerinde *öRoyal Assent*⁹⁰ yazan iksir i esi karikatürün görsel metinleridir. Karikatürde yazan yaz,l, metinlerden ilki üst k,s,mda büyük harflerle yaz,lm, , karikatürün yay,nland, , derginin ismine ve karikatürün kaç,nc, say,da yer

⁸⁶ ng. Burada kullan,lan *öpeerö* kelimesi ngiliz veya rlandal, soylular,n tümünü kapsayan bir anlamdad,r.

⁸⁷ 1830-1837 y,llar, aras,nda krall,k yapan IV. William, hükümdar ve soylular,n yönetim üzerindeki etkisini s,n,rland,racak olan 1832 *Reform Yasas*,ın, kabul etmi tir (1765-1837).

⁸⁸ 1832 y,l,na kadar gerek siyasi partiler gerekse ngiliz seçim yasalar, Ortaça ın izlerini ta ,maktayd,. Özellikle öseçim hakk,ö halk,n küçük bir az,nl, ,na verilen, sadece arazi sahiplerinin oy kullanabildi i bir sistem içerisinde yer alan bir hakt,. 1832 y,l,nda kral IV. William taraf,ndan kabul edilerek yürürlü e giren *Reform Act* yar,m milyondan fazla seçmenin seçim listelerine girmesine sebep olmu (Bilik, 1993: 447-450) ve Avam Kamaras,ın,n burjuvaziye aç,lmas,na olanak sa lam, t,r. Ayr,ca, 18. yüzy,l sonras, ngiliz siyet tarihi profesörü Eric J. Evans'a göre modern bir perspektiften bak,ld, ,nda bu reform, temsili parlamenter demokrasiye giden yoldaki ilk ad,m olarak nitelendirilebilir (1994: 2).

<https://www.britannica.com/event/Reform-Bill> (Eri im Tarihi: 05.08.2018)

⁸⁹ 1830-1834 y,llar, aras,nda Ba bakanlık görevi üstlenmi ngiliz siyasetçi (1764-1845).

⁹⁰ ng. *Kraliyet onay*,.

ald, ,na gönderme yapan *McLean's Monthly Sheet of Caricatures No:27*⁹¹dir. kinci yaz,l, metin ise erkekler aras,ndaki diyalogta gösterilmi tir: *õ-Oh! Proceed. We must only be careful to see they all have the bump of obedience prominently developed on their craniums: -tis the only way to neutralize the spite of those already made. -Now I have this Promethian fire I fear to use it.õ* Üçüncü ve son yaz,l, metin ise karikatürün en alt k,sm,nda yer alan ve karikatürün ismini do rudan aç,klayacak biçimde olu turulan *õFrankenstein Creating Peersõ* yaz,s,d,r.

1.5.2. Reform Bill's First Step Amongst his Political Frankenstein (Politik Frankensteinler,n Aras,ndaki Reform Yasas,ın,n İlk Ad,m,, 1833)

4 Haziran 1832 y,l,nda ngiltere'de *Reform Yasas,n,n* yürürlü e girmesiyle birlikte, temel anlamda burjuvazinin çe itli siyasi haklara sahip olarak ülkenin yönetiminde aristokrasiye ortak olmas, (Kozak, 1992: 71) anlam,na gelen *Reform Yasas,,* Frankenstein'ın *canavar,* ile görselle tirecek ekilde kullan,lm, t,r.

Görüntü 16: James Parry taraf,ndan çizilen *Reform Bill's First Step Amongst his Political Frankenstein's* (Politik Frankensteinler,n Aras,ndaki Reform Yasas,ın,n İlk Ad,m,, 1833) karikatürü

Kaynak:https://vignette.wikia.nocookie.net/mary-shelley/images/f/f8/Screen_shot_2013-12-02_at_3.45.18_PM.png/revision/latest?cb=20131210220253 (Eri im tarihi: 03.08.2018)

1833 y,l,nda *Reform Bill's First Step Amongst his Political Frankenstein's* (Politik Frankensteinler,n Aras,ndaki Reform Yasas,ın,n İlk Ad,m,) ⁹² ismi ile James Parry ⁹³ taraf,ndan çizilerek yay,nlanm, t,r (Görüntü: 16). Karikatürde yer alan görsel metinler aras,nda; dalga geçer bir ifade ile dev bir ad,m atan eytan/*canavar* figürü, ezilen insan toplulu u, yere saç,lm, ka ,tlar, arkaplandaki y,k,nt, ve dumanlar vard,r. Yaz,l, göstergeler ise; eytan/*canavar,*n s,rt,ndaki kanatlarda

⁹¹ ng. *McLean'ın Ayl,k Karikatür Gazetesi No: 27.*

⁹² ng. Buradaki isimlendirmede kullan,lan *õBillõ* hem kanun teklifi, dilekçe, kanun tasla , anlamlar,nda kullan,lm, ; hem de özel erkek ismi olan ve karikatürde yer alan *canavar,*n ismi olarak dü ünülebilecek *õBillõ*e gönderme yapacak ekilde kullan,lm, t,r.

⁹³ Ta bask,, gravür ve portre sanatç,s,.

yazan *Reform* ve *Reform Yasası*,⁹⁴ kabul tarihi olan *1833*ö metinlerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda; 1833 yılında yürürlüğe giren tasarının ucubeliği *canavar* olarak görselleştirilerek sunulmuştur. Tasarın bu yönüyle insanlara güç verip cesaretlendirmek yerine, onlarla alay etmekte ve adamlarıyla insanlar ezmektedir.

1.5.3. A New Illustration of the Story of Frankenstein (Frankenstein Hikayesinin Yeni Bir İllüstrasyonu, 1843)

30 Haziran 1843 tarihinde Londra'da Thomas McLean⁹⁴ tarafından yayınlanan ve John Doyle tarafından çizilen *A New Illustration of the Story of Frankenstein* (Frankenstein Hikayesinin Yeni Bir İllüstrasyonu) isimli karikatürde ise uçurumun kenarında duran bir politikacı, ve elinde *repeal*⁹⁵, *separation*⁹⁶ ve *anarchy*⁹⁷ kelimelerinin yazdığı, bir piskopos başta tutan *canavar* figürleri yer almaktadır (Görüntü: 17).

Görüntü 17: John Doyle tarafından çizilen *A New Illustration of the Story of Frankenstein* (Frankenstein Hikayesinin Yeni Bir İllüstrasyonu, 1843) karikatürü

Politikacı, neredeyse bir buçuk kat, büyüklükte çizilen *canavar*, *Yeterince uzun süredir senin kölenim, şimdi sen benim olacaksın. Devam et!*⁹⁸ demektedir. Politikacı dönemin İrlandalı milliyetçi lideri Daniel O'Connell⁹⁹ olduğu varsayıldığında birlikte, *canavara Hur hur rah! For*

Kaynak: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultiMedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=mediumyxg0.jpg> (Erişim tarihi: 03.08.2018)

⁹⁴ 1830 yılında Londra'da yayınlanmaya başlayan *Monthly Sheet of Caricatures* isimli aylık karikatür paftası için yüzlerce siyasi karikatür yayınlamıştır. McLean için çalınan başlıca sanatçıların arasında Robert Seymour ve John Doyle yer almaktadır.

<https://www.britannica.com/art/caricature-and-cartoon#ref65226> (Erişim Tarihi: 03.08.2018)

⁹⁵ ng. *yürürlükten kaldırmak, iptal etmek, feshetmek.*

⁹⁶ ng. *ayrılık, aralık.*

⁹⁷ ng. *anarşi, yasa ve hükümet otoritesinin etkisiz kalması.*

⁹⁸ ng. *I have been your slave long enough, now you shall be mine ó move on!*

⁹⁹ (1775-1847).

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=3265965&partId=1 (Erişim Tarihi: 03.08.2018)

*Repeal*¹⁰⁰ dedi i görülmektedir. Buna göre; siyasal iktidar üzerinde ya anan bask,; Doktor Frankenstein rolünde resmedilen O'Connell, kendi yaratt, , *canavar* taraf,ndan uçurumdan sürüklenmesi ekinde gösterilmi tir.

Karikatürün yaz,l, metinleri bu ekinde iken; görsel metinleri aras,nda yer alan ve eytani olarak tasvir edilen, kontrol edilemeyen *canavar* ise; politikan,n kendi elleriyle yaratt, , siyasi sistemdir. *Canavar*,n elinde tuttu u asa ise; bu tehlikenin kilise otoritesini somutla t,arak gösterildi inin alarm, niteli inindedir.

1.5.4. The Irish Frankenstein (rlandal, Frankenstein, 1843)

4 Kas,m 1843 tarihinde, Joseph Kenny Meadows¹⁰¹ taraf,ndan çizilen, Londra'da yay,nlanan ve siyasi mizah içerikli *Punch, or the London Charivari* dergisinde yer alan *The Irish Frankenstein* (rlandal, Frankenstein)öl,r (Görüntü: 18).

Görüntü 18: Joseph Kenny Meadow taraf,ndan çizilen *The Irish Frankenstein* (rlandal, Frankenstein, 1843) karikatürü

Kaynak:

<https://www.otago.ac.nz/library/exhibitions/alltheyearround/#gallery-50> (Eri im tarihi: 03.08.2018)

Karikatürün alt k,sm,nda yer alan yaz,l, metinde ilk olarak büyük harflerle karikatürün ismi olan *öThe Irish Frankensteinö*, ikinci olarak ise; *öMr O'Connell's arrest created a great sensation in Ireland, and caused the great agitator to change his tone. He now exhorted the people to "maintain the strictest and most perfect tranquillityö*¹⁰² yazmaktadır. rlandal, milliyetçi lideri Daniel O'Connell'a elindeki sopa ve tekme ile sald,ran *canavar*,n resmedilmesiyle olu turulan karikatürde *canavar*,n gö üs

k,sm,nda *öfeshetmek, iptal etmekö* anlamlar,na gelen *örepaleö* yazmaktadır. A z,nda piposu, y,rt,k k,yafetleri, apkas,ndan ç,kan boynuzlar,, korkunç surat, ile tam bir grotesk figür olan *canavar*,n kar ,s,nda sihirbaz k,yafeti giymi -pelerin ve silindir

¹⁰⁰ ng. *Hur hur rah! Yürürlükten kald,rmak için!*

¹⁰¹ (1790-1874).

¹⁰² ng. *Mr. Connelön tutuklanmas, rlanda'da büyük sansasyona ve büyük provakatörün tavr,n, de i tirmesine sebep oldu. imdi o, insanlar, -en sert ve kusursuz biçimde huzurun korunmas, için uyar,yor.*

apkas, ile- politikac, O'Connell durmaktadır (Williams, 2016). İngiliz Avam Kamarasına ilk seçilen rlandal, siyasetçi olan O'Connell, rlandal,lar,n İngiliz Parlamentosunda temsil edilmesini ön gören *Act of Union*¹⁰³un yürürlü e koyulmas, ve Katoliklerin parlamentoya girip seçme ve seçilme hakk, kazanmas, için çal, malar yapm, t,r. Bu bar, ç,l ve yenilikçi tavr,na ra men O'Connell, ba ,ms,zl, ,n, ilan etmek isteyen rlanda,n,tavr,n, küçümseyen İngilizlerin mizah,ndan ve ele tirisinden pay,na dü eni alarak, kendi elleriyle yaratt, , sözde *canavar*,n iddetinden kaçamam, t,r.

1.5.5. The Russian Frankenstein and his Monster (Rus Frankenstein ve Canavar,, 1854)

15 Temmuz 1854 tarihinde John Leech¹⁰⁴ taraf,ndan çizilen ve *Punch, or the London Charivari* dergisinde yer alan bir ba ka karikatür olan *The Russian Frankenstein and his Monster* (Rus Frankenstein ve Canavar,) dönemin politik artlar, göz önüne al,nd, ,nda; askeri mücadeleye ve o dönemde gerçekleş en K,r,m Sava ,na (1853-1856) gönderme yapacak ekilde olu turuldu u söylenebilir (Görüntü: 19).

Görüntü 19: John Leech taraf,ndan çizilen *The Russian Frankenstein and his Monster* (Rus Frankenstein ve Canavar,, 1854) karikatürü

Kaynak: <https://www.swaen.com/antique-map-of.php?id=20972> (Eri im tarihi: 05.08.2018)

Fransa; Rusya'ya kar , sava ilan etmi ve Osmanl, mparatorlu u'nun yan,nda yer alm, lard,r. K,r,m Sava , (1853 -1856) süresince Rus mparatorlu u'nun tak,nm,

Eflak ve Bo dan'ın Rus birliklerince i gal edilmesi ve Osmanl, mparatorlu u donanmas,n,n 30 Kas,m 1853 tarihinde Karadeniz'de Rusya taraf,ndan bat,r,lmas,n,n ard,ndan; Avrupa Devletleri, Bo azlar,n ve stanbul'un tehlike alt,nda olmas,ndan endi elenerek Rusya'ya ültimatom vermi ler ve baz, isteklerde bulunmu lard,r. Rusya'n,n bu talepleri reddetmesi üzerine karikatürün bas,ld, , tarih olan Temmuz 1854'ten sadece 3 ay öncesinde, İngiltere ve

¹⁰³ İngiliz *Birle me yasas,*.

¹⁰⁴ İngiliz karikatürist ve illüstratör (1817-1864).

oldu u tavr,n resmedildi i karikatürde, Rusya öfkeli ve *canavarca* bir ifade ile ngiliz askerine sald,r,r ekilde gözükmektedir. K,r,m Sava ,onda Rus birliklerinin ba ,nda bulunan I. Çar Nikolayø,n sergilemi oldu u zulüm ve bask,c, tavr,n, *canavar* imgesi ile metaforla t,r,larak görselle tirildi i de ayr,ca dikkat çeken ayr,nt,lardand,r.

Karikatürün görsel metni aras,nda ilk dikkat çeken devasa boyuttaki *canavard,r*. Dev bir sava makinas, olarak resmedilen *canavar,n* bacaklar, sava toplar, (kanon), gövdesi ise havan eklindedir. *Canavar* duygusuz ve gözleri tamamen aç,k bir ekilde, elinde kanl, bir k,l,ç ve me ale tutarak ngiliz askerine sald,r,maktad,r. Böylelikle Rusyaø,n tavr,n,n görselle tirilmesi için kullan,lan *canavara* yüklenen niteliklerin; devasa, güçlü, insanl,k d, , ve ezici olduklar,n, söylemek mümkündür.

1.5.6. The New Frankenstein (Yeni Frankenstein, 1862)

1862 y,l,nda *Vanity Fair*¹⁰⁵ dergisinde Henry Louis Stephans taraf,ndan çizilen *The New Frankenstein* (Yeni Frankenstein) isimli karikatürde, Amerika Konfedere Devletleri ba kan, Jefferson Finis Davis¹⁰⁶ *canavar* taraf,ndan f,rlat,l,r ekilde resmedilmi tir (Görüntü: 20).

Koyu renk tenli olarak resmedilen *canavar* ise, kölelik kar ,t, argümana at,fta bulunmaktad,r¹⁰⁷. Karikatürde ayr,ca Jefferson Finis Davisø'n ba ,ndan dü en tac,nda, -Konfederasyonø'n kaynaklar,n,n tar,mıla, do rudan pamukla s,n,rl, oldu una¹⁰⁸- gönderme yapacak biçimde *õcottonö*¹⁰⁹ yazd, , görölmektedir. Afrikal, Amerikal,lar,n boynuzlu bir *canavara* benzetilerek, duyars,z olarak resmedilmesi Stephansø'n di er çizimlerinde de kulland, , bir göstergedir (Middleton, Roediger ve Shaffer, 2016).

¹⁰⁵ 1859-1863 y,llar, aras,nda Manhattan'da, 1868-1914 y,llar, aras,nda ngiltere'de, 1890'd, y,llarda ise Amerika'da haftal,k olarak yay,nlanan dergi. Halen ayn, isimle ancak de i tirilen içeri i ile yay,n hayat,na devam etmektedir.

<https://www.vanityfair.com/magazine/2008/01/oneclickhistory> (Eri im Tarihi: 09.08.2018)

¹⁰⁶ (1808-1889).

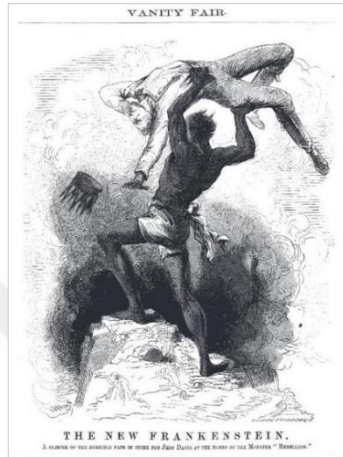
¹⁰⁷ <http://mary-shelley.wikia.com/wiki/Ireland> (Eri im Tarihi: 09.08.2018)

¹⁰⁸ <https://www.biography.com/people/jefferson-davis-9267899> (Eri im Tarihi: 14.09.2018)

¹⁰⁹ ng. *Pamuk*.

Younga (2008) göre ise; sözü edilen karikatür, sava esnasında patlak veren siyahi gücü tasvir etmektedir Hem bölünme hem de köleli e yönelik bir saldırı niteliindedir (s: 47-48).

Görüntü 20: Henry Louis Stephans tarafından çizilen *The New Frankenstein* (Yeni Frankenstein, 1862) karikatürü

Kaynak: <https://slideplayer.com/slide/12402960>
(Erişim tarihi: 01.08.2018)

Karikatürün yazarı, göstergelerinden ilki karikatürün ismine gönderme yapan *The New Frankenstein*¹¹⁰ iken, ikincisi; *A Glimpse of the Horrible Fate in Store for Jeff Davis at the Hands of the Monster Rebellion*¹¹¹ metnidir. *The New Frankenstein* (Yeni Frankenstein) karikatürü ayrıca 2012 yılında Amerika'da basılan, Profesör Christopher Freeburg tarafından yazılan, *Melville and the Idea of Blackness: Race Imperialism in Nineteenth Century*

*America*¹¹² isimli kitabın kapak görseli olarak da kullanılmıştır.

1.5.7. The Brummagem Frankenstein (Birmingham, Frankenstein, 1866)

19. yüzyıl politik karikatürleri kategorisine dahil edilebilecek Frankenstein ve canavar illüstrasyonlarının bir diğeri de *Punch, or the London Charivari* dergisinin 8 Eylül 1866 tarihli sayısında yayınlanmıştı.

John Tenniel¹¹³ tarafından çizilen *The Brummagem Frankenstein* (Birmingham, Frankenstein) isimli karikatürde farklı öğeler dikkat çekmektedir (Görüntü: 21). İlk olarak Frankenstein'in canavarı olarak resmedildiği görülen dev; toprak ve kazınlarında çalışan bir emekçiyi sembolize etmektedir (Morris, 2005: 283). Aynı zamanda bu canavarın ötekil bir iddeti sembolize ettiği de söylenebilir¹¹⁴.

¹¹⁰ ng. *Yeni Frankenstein*.

¹¹¹ ng. *Jeff Davis'in gerçekte mesul beklenen korkunç kaderinin canavarın isyankar ellerinden görüntüsü*.

¹¹² ng. *Melville ve Siyahilik Fikri: 19. yüzyılda Amerika'da Irk ve Emperyalizm*.

¹¹³ İngiliz çizer, grafik mizahçı, ve politik karikatürist (1820-1914).

¹¹⁴ <http://www.st-andrews.ac.uk/~cjmm/Franklec.html> (Erişim Tarihi: 15.09.2018)

1860'da, yıllarda İngiliz Burjuvazisinin korku kaynağı, olan öiçi s,n,f,ön,n yayd, , korku böylelikle görselleştirilmiştir. İkinci öe olan, içiğilerin seçme ve seçilme hakları konusunda çal, malar yapan İngiliz politikacı, John Bright¹¹⁵ ise, *canavar*,n gölgesinde ve korkmuş bir ifadeyle parmak uçlarında yürürken resmedilmiştir. Son öe ise bir yaz, blo u olarak, karikatürün en alt, kısmında yer almaktadır ve iki ayrı parçaya halindedir.

Görüntü 21: John Tenniel tarafından çizilen *The Brummagem Frankenstein* (Birminghamlı Frankenstein, 1866) karikatürü

Kaynak: <http://exhibitions.nypl.org/biblion/sites/exhibitions.nypl.org/biblion/files/imagecache/standalone-image/1124592u.jpg> (Erişim tarihi: 01.08.2018)

*discontent amongst the working classes. A monster gathering was held at Birmingham in August-1886.*¹¹⁸ yazmaktadır.

Genel anlamda dönemin içi-burjuva ikili karışıklık s,n,f,na gönderme yapan bu metinler, içi s,n,f,n,n öfkesinin Frankenstein'in *canavar*, ile sembolize edilerek resmedilmesi ile gösterilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yeniden yapılanma süreçleri ve İngiltere'deki içi hakları, ayaklanmalar, temsil

Karikatürün başlığı, olan *The Brummagem Frankenstein* büyük harflerle ve ortal olarak yazılmıştır. Bu başlıktaki *Brummagem* Birmingham'da çal, an içiğilerin *Birmingham* telaffuzunun karışıklık, dır.¹¹⁶ İlk parçada John Bright'ın Birmingham'da yaptığı, bir konu madan alınmaya yer verilmiştir: *I have no fear of manhood suffrage!*¹¹⁷. İkinci kısmında ise *The unwillingness of Parliament to accept any measure of Reform had aroused a wide-spread*

¹¹⁵ İngiliz liberal siyasetçi (1811-1889).

¹¹⁶ <http://exhibitions.nypl.org/biblion/outside/frankenstein/image/0-nypl-232> (Erişim Tarihi: 16.09.2018)

¹¹⁷ İng. *Er-erkeklerin oy verme hakkı, n, n olmasından hiç korkum yok.*

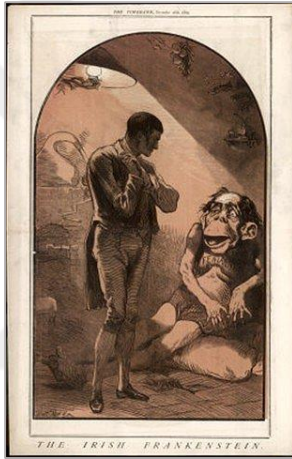
¹¹⁸ İng. *Parlamentonun herhangi bir Reform ölçüsünü kabul etmedeki isteksizliği, içi s,n,fları, aras,nda yaygın bir hoşnutsuzluk uyandırdı. A ustos 1886'da Birmingham'da bir canavar toplantısı düzenlendi.*

edildi i¹¹⁹ bu *canavar* çok büyük boyutlarda, i ç i k,yafetleri giyen, a z,nda sigaras, olan ve sinirli bir ifadeye sahip olarak çizilmi tir.

1.5.8. The Irish Frankenstein (rlandal, Frankenstein, 1869)

ngiliz- rlanda politik ili kilerine ele tirel bir bak, aç,s, sunan bir ba ka karikatür *The Tomahawk: A Saturday Journal of Satire*¹²⁰ isimli derginin 1869 Aral,k say,s,nda Matt Morgan taraf,ndan çizilen *The Irish Frankenstein* (rlandal, Frankenstein) isimli karikatürdür (Görüntü: 22).

Görüntü 22: Matt Morgan taraf,ndan çizilen *The Irish Frankenstein* (rlandal, Frankenstein, 1869) karikatürü

Kaynak:https://vignette.wikia.nocookie.net/iris-hcomics/images/4/4a/1893-05-06_Fitzpatrick_Frankenstein_of_Hatfield.jpg/revision/latest?cb=20090807122228 (Eri im tarihi: 01.08.2018)

Canavar,n gö sünde yazan *ōFenianismō*¹²¹ kelimesine ek olarak dikkat çeken ba ka bir ayr,nt, da, bundan sonra çizilecek olan karikatür örneklerinde de s,kça okuyucu kar ,s,na ç,kacak olan *canavar* tasvirinin evrimini tamamlayamam, , insana göre daha küçük boyuttaki bir maymun-insana benzetilmesinin ilk örne inin burada görülmü olmas,d,r. Daha önceki karikatürlerde eytana, deve, yarat, a benzer ekillerde çizilen *canavar*,n görselle tirilmesi sürecinde ilk defa farklı bir yöntem izlendi i söylenebilir.

1.5.9. The American Frankenstein (Amerikal, Frankenstein, 1873)

Karikatürist Frank Bellew, *New York Daily Graphic*¹²² dergisi için 1873 ve 1874 y,llar,nda *The American Frankenstein* (Amerikal, Frankenstein) isimli iki farklı karikatür çizimi tir (Görüntü: 23). Karikatür; Amerika Birle ik Devletleri'nde ya anan

¹¹⁹ <http://exhibitions.nypl.org/bibliion/outside/frankenstein/image/0-nypl-232> (Eri im Tarihi: 16.09.2018)

¹²⁰ 1867-1870 y,llar, aras,nda yay,nlanan haftal,k mizah dergisi.

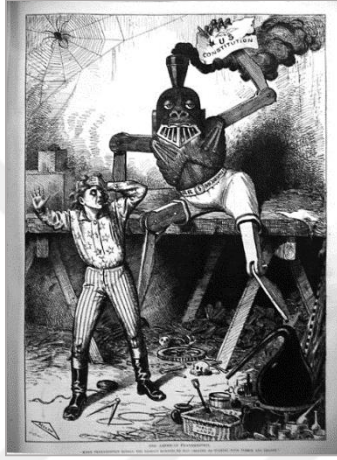
¹²¹ rlanda'n, ba ,ms,zl,k örgütü taraftarlar,n,n savundu u görü .

¹²² 1873-1889 y,llar, aras,nda New York'ta faaliyet gösteren günlük çizim gazetesi.

iç sava ,n ard,ndan hükümet fonlar,n,n deste i ile adeta patlama gösteren demiryolu inaatlar,na tepki olarak çizilmiştir.

Demiryolu sahiplerinin on binlerce çal, an, ve yüz milyonlarca dolarlık varlıklar, ile kontrol ettikleri sektör, Amerikan halk,n,n daha önce görmedi i politik ve ekonomik bir güç kar ,s,ndaki endüstrinin kayna ,d,r.

Görüntü 23: Frank Bellew tarafından çizilen *Amerikal, Frankenstein* (The American Frankenstein, 1873) karikatürü

Kaynak: https://herb.ashp.cuny.edu/files/original/bellewfrankenstein-1_bb8ed081c1.tif (Erişim tarihi: 02.08.2018)

Bellew, 18 Mart 1873 yılında çizdiği ilk karikatürün alt kısmında yer alan metninde *“When Frankenstein Beheld the Hideous Monster He Had Created He Started with Terror and Disgust”*¹²³ yazmaktadır. Karikatürde elinde *“U.S. Constitution”*¹²⁴ yazan dev bir lokomotif, örümcek aklar,n,n, kemiklerin, kurukafalar,n ve kırık dökük metal parçalar,n,n içerisinde oturmaktadır. İnsan kılı, na girmiş bu lokomotif, Amerikan bayra ,nda yer alan yıldızlarla bezeli bir gömlek ve

yine bayrakta yer alan çizgi desenli bir pantolon giyen ve Amerikan halk,n,n sembolize eden kişi yi korkutmaktadır. Karikatürün alt kısmında bir oyun kovan,n,n içerisinde yer alan topra ,n üzerinde ise *“Public Lands”*¹²⁵ yazdığı , dikkat çeken diğer bir ayrıntıdır.

1.5.10. The American Frankenstein (Amerikal, Frankenstein, 1874)

14 Nisan 1874 tarihinde, *New York Daily Graphic*¹²⁶ dergisi için Frank Bellew tarafından çizilen diğ er *The American Frankenstein* (Amerikal, Frankenstein) karikatüründe de Amerikan halk,n,n hakları,n, çi neyen dev bir lokomotif yer almaktadır (Görüntü:24).

¹²³ ng. *Frankenstein korkunç canavar, yarattı ,n, fark etti inde terör ve tikslenme bala dı.*

¹²⁴ ng. *Amerikan Anayasası.*

¹²⁵ ng. *Kamu arazisi.*

¹²⁶ 1873-1889 yılları arasında New Yorkta faaliyet gösteren günlük çizim gazetesi.

Görüntü 24: Frank Bellew tarafından çizilen *Amerikalı Frankenstein* (The American Frankenstein, 1874) karikatürü

Kaynak: <https://sophia.smith.edu/~maldrich/topics/monopoly/1874graphicap14.htm> (Erişim tarihi: 02.08.2018)

Azınlıkta sigarası olan ve elinde *öcapitalö*¹²⁷ yazılı bir sopa tutan lokomotif, geçtiği yerleri harap etmekte ve halkı ezmektedir. İç savaş sonrası, gittikçe güçlenen ve federal hükümetin desteğini arkasına alan irket sahiplerinin hızla yükselen siyasal nüfuzları, tekellemelerine, sahip oldukları arazi hibelerine ve vergi muafiyetlerine istinaden ele tiri niteliğinde çizilen karikatür, halkın korku kaynağına, Frankenstein'in *canavarı* ile özdeşleştirilerek görselleştirilmiştir.

1.5.11. The Irish Frankenstein (İrlandalı Frankenstein, 1882)

Bir başka Frankenstein ve *canavar* illüstrasyonu ise *The Irish Frankenstein* (İrlandalı Frankenstein, 1843), *The Russian Frankenstein and his Monster* (Rus Frankenstein ve Canavarı, 1854) ve *The Brummagem Frankenstein* (Birminghamlı Frankenstein, 1866) karikatürlerinin de önceki yıllarda yer aldığı, *Punch, or the London Charivari* dergisinin 20 Mayıs 1882 tarihli sayısında yayınlanmış, tıpkı *The Irish Frankenstein* (İrlandalı Frankenstein) isimli bu karikatürün çizeri *The Brummagem Frankenstein* (Birminghamlı Frankenstein, 1866) karikatürünün de çizeri olan John Tenniel'dir. Günümüzde; Leicester'da bulunan University of Leicester Special Collections'da bulunmaktadır.¹²⁸

Karikatür 19. yüzyıl politik karikatürleri kategorisine dahildir ve tarihte *Phoenix Park Murders*¹²⁹ olarak geçmişi, iki İngiliz diplomatın milliyetçiler tarafından Phoenix Park'ta öldürülmesi olayı üzerine çizilmiştir (Görüntü: 25).

¹²⁷ ng. *Sermaye*.

¹²⁸ <https://staffblogs.le.ac.uk/specialcollections/2016/10/31/a-story-to-awaken-thrilling-horror/> (Erişim tarihi: 19.10.2018, 16:26)

¹²⁹ <http://global.britannica.com/event/Phoenix-Park-murders>

Görüntü 25: John Tenniel tarafından çizilen *The Irish Frankenstein* (İrlandalı Frankenstein, 1882) karikatürü

Kaynak: <https://staffblogs.le.ac.uk/specialcollections/2016/10/31/a-story-to-awaken-thrilling-horror/> (Erişim tarihi: 14.09.2018)

kendi kaderlerini tayin ederek bir *canavar* yarattıkları, yönündedir. Bu karikatürde görüldüğü üzere Frankenstein'in *canavar*, politikacı, neredeyse iki kat, büyüklüğündedir ve elinde kanlı bir bıçak taşımaktadır. Yarıtık ve eski bir pelerin giyen *canavar* aynı zamanda gözlerine de bir maske takmaktadır.

Canavar, n yüzüne dikkatli olarak bakıldığında evrimini tam anlamıyla tamamlayamamış oldu, bu yönüyle de bir *homo rudolfensis*¹³³ veya *homo erectus*¹³⁴ a benzediği görülmektedir.

Karikatürün alt kısmında yer alan metinde onun yazmaktadır: *“The baneful and blood-stained monster... Yet was it not my Master to the very extent that it was my Creature?... Had I not breathed into my own spirit?”*¹³⁰ Karikatürde arkada yer alan politikacı, n Charles Stewart Parnell¹³¹ olduğu bilinmektedir. İrlandalı siyasetçi Parnell, İngiliz parlamentosunda gerçek bir *Home Rule*¹³² kurulması sürecine başkanı olarak etmiştir. Karikatürün temel anlamda tasvir ettiği ise İrlandalıların bu süreçte

¹³⁰ İngilizce: *Zalim ve kan lekeli canavarı Yine de benim yaratıcım oldu u ölçüde üstadım de il miydi? Kendi ruhuma girmemi miydim?*

¹³¹ <http://global.britannica.com/biography/Charles-Stewart-Parnell> (Erişim Tarihi: 14.09.2018)

¹³² İngilizce: *Özerklik Partisi.*

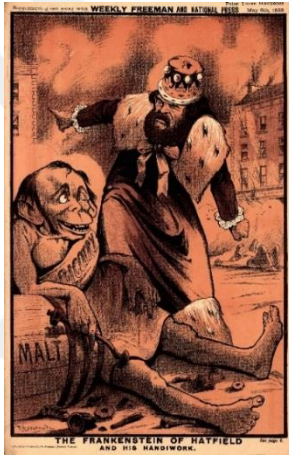
¹³³ Soyu tükenmiş hominid türlerindedir. KNM-ER 1470 kodlu bir kafatası, fosilinin bulunmasıyla ayrı bir tür olarak tanımlanmıştır. <http://humanorigins.si.edu/evidence/human-fossils/species/homo-rudolfensis> (Erişim Tarihi: 16.09.2018)

¹³⁴ Soyu tükenmiş bir insan türü. Yaklaşık 1,9 milyon yıl öncesinde var olmuştur. Maymunlara daha yakın bir tür olan *Australopithecus* ile modern insan *Homo Sapiens* arasında, n sınıflandırılır. <http://humanorigins.si.edu/evidence/human-fossils/species/homo-erectus> (Erişim Tarihi: 16.09.2018)

1.5.12. The Frankenstein of Hatfield and his Handiwork (Hatfield Frankenstein, ve Eseri, 1893)

Weekly Freeman dergisinin 6 Mayıs 1893 tarihli sayısında yer alan karikatürde ise, karikatürist Thomas Fitzpatrick¹³⁵, Matt Morgan tarafından çizilen *The Irish Frankenstein* (İrlandalı Frankenstein) isimli karikatürünü tiyeye alarak Hatfield, Hertfordshire'ye gelen dönemin başbakanı, Lord Salisbury¹³⁶'yi Doktor Frankenstein olarak çizmiştir (Görüntü: 26).

Görüntü 26: Thomas Fitzpatrick tarafından çizilen *The Frankenstein of Hatfield and his Handiwork* (Hatfield Frankenstein ve Eseri, 1893) karikatürü

Kaynak: <https://digital.library.illinois.edu/items/70f672c0-421e-0134-1da0-0050569601ca-0#?#pt-download-section&c=0&m=0&s=0&cv=0&r=0&xywh=-6413%2C-1%2C17265%2C6936> (Erişim tarihi: 16.09.2018)

Sarho olarak tasvir edilen *canavar*,n üzerinde ise bu defa *öbigotryö*¹³⁷ yazmaktadır. Arka tarafta yer alan ölü bedenler, bir savaşın göstergesi olmakla birlikte, Lord'un; baş nazır ve dar kafalı, , Büyük Britanya'dan kovmak istediğinin resmedildiği karikatürde görülmektedir.

Böylelikle 19. yüzyıl siyasal gelişmeleri paralelinde farklı yıllarda farklı ülkelerdeki gelişmelere gönderme yapacak biçimde, çeşitli dergilerde yer alan karikatürlerin Doktor Frankenstein ve *canavar*,n, siyasi figürleri ele tirmek ve *canavarca* güçleri görselle tirmek

amacı güderek sunuldukları, söylemek mümkündür. Her bir karikatür kendi içerisinde de değerlendirilmi olsa da birbirleri arasında gerek yer aldıkları, mecralar, gerek çizimleri, gerekse isimleri başlıklarında metinlerarası ilişkiler kurdukları, saptanmıştır. Buna göre;

¹³⁵ İrlandalı, politik karikatürist (1860-1912).

¹³⁶ Tam adı, Robert Arthur Talbot Gascoyne Cecil olan 3. Salisbury Markisi üç defa Büyük Britanya imparatorluğu yapmış politikacı, (1830-1903).

¹³⁷ İngilizce. Baş nazır, dar kafalı, yobazlık.

- Karikatürlerden 2 tanesinin çizeri John Tenniel, 2 tanesinin çizeri de Frank Bellew'dur.
- Karikatürlerden 4 tanesi *Punch, or the London Charivari* (1843, 1854, 1866, 1882) dergisinde, 2 tanesi ise *New York Daily Graphic* (1873, 1874) dergisinde yayınlanmıştır.
- Karikatürlerden 3 tanesinin ismi *The Irish Frankenstein* (İrlanda, Frankenstein, 1843, 1869, 1882), 2 tanesinin ismi de *The American Frankenstein* (Amerikalı, Frankenstein, 1873, 1874)'dir.
- Karikatürlerin 8 tanesinde Frankenstein ismi bir ülke veya şehir ile temsil edilmiştir.
- Karikatürlerden 2 tanesinin ise yayınlandığı derginin ismine ulaşılması mümkün değildir.
- Karikatürlerden 2 tanesi 1832 yılında İngiltere'de kabul edilen Reform Yasası'nı hicvetmek için çizilmiştir.
- Karikatürlerden 2 tanesi 1832 yılında İngiltere'de politik değişiklikleri hicvetmek için çizilmiştir.
- Karikatürlerin hepsi politik eleştirel niteliktedir.

Bu çarşılar neticesinde grotesk bir imge olarak resmedilen *canavar*, çok boyutluluğu ve imkansızlığı, metinleraraslığı, siyasi bağlamda eleştirel ve mizahi unsurlarıyla, söylenmelidir.

Frankenstein ya da Modern Prometheus eserine doğrudan bir gönderme yapmamakla birlikte, eserin çok boyutlu okunmasında karışık siyasi- eleştirel imgelerin yorumlanmasıyla, 19. yüzyıl boyunca farklı yıllarda ve farklı olayları hicvedilmesi amaç güdüldü; kölelik, oy hakları, savaşlar, reform yasaları, işçi hakları gibi kavramlar üzerinden görsel tirmeler geçilebilir.

1.6. Canavar Sahneleniyor: İllüstratif Tiyatro Afişleri

1823 yılında Shelley'nin romanından tiyatroya Richard Brinsley Peake¹³⁸ tarafından, *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adıyla aktarılan eser, *Frankenstein ya da Modern Prometheus*'ün ilk tiyatro oyunu uyarlamasıdır. 28 Temmuz 1823 tarihinde, Londra'daki İngiltere Opera Binası'nda ilk defa sergilenen oyun, toplamda 37 defa oynanmış, ancak bu rolde yer alan Thomas Potter Cooke¹³⁹ farklı uyarlamalarda *canavar* rolünde 350 kereden fazla sahneye çıkmıştır.¹⁴⁰ Böylelikle Thomas Potter Cooke *canavar*, ilk defa canlandırılan aktör olarak tarihe geçmiştir.

Londra'da sergilenen oyunu izlemeye Shelley'nin kendisi de gelmiş ve salondan oldukça memnun ayrılmıştır (Danacı, 2011: 55). *The London Morning Post* isimli dönemde yayınlanan İngiliz Gazetesi, *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* oyunundan ve Thomas Potter Cooke'un performansından 29 Temmuz 1823 tarihli sayısında şu şekilde bahsetmiştir:

“Tuhaf görünümü lü bir romantizmi Genellikle yüksek tonda alkışladığımız Besteci Bay Watson'un müziğindeki ne eli ve ciddi etkiler parçanın belirginleşmesi için çaba gösterilmiştir. Oyunculuk çok büyüktü. Frankenstein rolündeki Wallack, muazzam heyecanla, başarıyla sergilemiştir.--- rolündeki T. P. Cook olağanüstü bir şekilde albeniliydi. (Kabatchnik, 2017: 78).”¹⁴¹

Ayrıca belirtmelidir ki, *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* oyununun başarısı, hem 1823 yılında Mary Shelley'nin babası William Godwin tarafından kitabın tekrar basılması, hem de birden fazla sanatçı tarafından eserin illüstrasyonlarının çizilmesine sebep olmuştur (Görüntü: 27, 28, 29 ve 30).

Frankenstein'in *canavar*, farklı oyunlarda birçok defa canlandırılan Thomas Potter Cooke'un *canavar* rolündeki başarısı, -Universal Stüdyolar, önce 1931 yılında

¹³⁸ İngiliz oyun yazarı, (1792-1847) (Kabatchnik, 2017: 79-80).

¹³⁹ İngiliz aktör (1786-1864).

¹⁴⁰ [http://mary-shelley.wikia.com/wiki/Presumption;_or,_The_Fate_of_Frankenstein_\(1823\)](http://mary-shelley.wikia.com/wiki/Presumption;_or,_The_Fate_of_Frankenstein_(1823)) (Erişim tarihi: 23.09.2018)

¹⁴¹ İng. *A romance of peculiar interest! The efforts to relieve the serious action of the piece by mirth and music were generally successful, and the labours of Mr. Watson the composer were often loudly applauded. The acting was very grand. Wallack, as Frankenstein, displayed great feeling and an animation. T. P. Cooke as ---- was tremendously appealing.*

çekilecek *öFrankensteinö* filminde üne kavuacak bir klasik olan *canavar* görüntüsüne kadar- ikonla olacak bir görüntünün de ortaya çıkması,na sebep olmuştur.

Görüntü 27: 1823 yılında sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı tiyatro oyununun duyuru afişi

Görüntü 28: 1823 yılında sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı tiyatro oyununun illüstrasyonu

Kaynak:
<https://www.nlm.nih.gov/hmd/frankenstein/exhibition4.html> (Erişim tarihi: 20.06.2018)

Kaynak:
<http://exhibitions.nypl.org/bibliography/outsiders/imagery/0-nypl-089> (Erişim tarihi: 20.06.2018)

Görüntü 29: 1823 yılında sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı tiyatro oyunu için Richard Wynn Keene tarafından çizilen bir eskiz

Görüntü 30: 1823 yılında sahnelenen *Presumption! or, The Fate of Frankenstein* adlı tiyatro oyununun afişi

Kaynak:
<https://www.nytimes.com/2017/10/23/books/review/christopher-frayling-frankenstein.html> (Erişim tarihi: 20.06.2018)

Kaynak:
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8b/Peake-1823-play.jpg> (Erişim tarihi: 20.06.2018)

10 Haziran 1826 tarihinde Paris'te bulunan Theatre de la Porte Saint-Martin'de sergilenen *Le Monstre et le Magicien* oyununun Görüntü 31'de görülen illüstrasyonu ayn, zamanda Frankenstein ve *canavar*,n ilk renkli çizimi olma özelli ini de ta ,maktad,r. Dumanlar içerisinde ye il renkte tasvir edilen *canavar*, turuncu, oldukça hafif ve k,vr,ml, bir kuma tan bir elbise giymektedir. Dalgal, ve da ,n,k saçlar,na ek olarak yüzü oldukça kemikli, kaslar, ise çok belirgindir. *Canavar*,n neredeyse yar, büyüklü ündeki doktor ise tüylü apkas, ve siyah dönem k,yafetleri içerisinde oldukça ,kt,r. Doktora dair dikkat çeken bir ayr,nt, sald,rgan ancak korkmu bir ifade ile belindeki k,l,c,n, çekmek üzere oldu udur. Ayn, zamanda bu eser ile *canavar* hikayesi ilk defa ngiltere d ,nda bir ülkede tiyatro eserine dönü mü tür. Esere dair dikkat çeken bir di er önemli nokta ise *canavar*,n yeniden Thomas Potter Cooke taraf,ndan canland,r,lm, olmas,d,r. 19. yüzy,lda Paris'te sergilenen di er tiyatro oyunlar, ise; *Les Filets de Vulcain; ou, La Venus de Neuilly* (1826), *Le Petit Monstre et l'escamoteur* (1826), *La Peche de Vulcain; ou, l'ile des fleuves* (1826), *Le Presomteueux* (1826), *Les Filets de Vulcain; ou, le Lendemain d'un Success* (1826), *Le Monstre et le Physicien* (1826), *Le Monstre et le Magicien* (1851) ve *Le Monstre et le Magicien* (1861)dir.

Görüntü 31: 1826 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adl, tiyatro oyununun illüstrasyonu

Kaynak:<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8405918d/f1.item.r=le%20magicien> (Eri şim tarihi: 20.06.2018)

Görüntü 32: 1826 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adl, tiyatro oyununun illüstrasyonu

Kaynak:[http://thefrankenstein.wikia.com/wiki/The_Monster_\(T.P._Cooke\)?file=181.png](http://thefrankenstein.wikia.com/wiki/The_Monster_(T.P._Cooke)?file=181.png) (Eri şim tarihi: 20.06.2018)

Görüntü 32, 33, 34, 35 ve 36'da görülen illüstrasyonlar ise; ayn, oyunun farklı sanatçılarca çizilen yorumlamalarıdır. Bu çizimlerdeki en önemli özellik; birinci çizimdeki *canavar*, nado üstü yapı, s, na kar, l, k yapı, lan betimlemelerin çok daha insana benzer şekilde gerçekte tirilmi olmalarıdır.

Görüntü 33: 1826 yılında sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı tiyatro oyununun illüstrasyonu

Görüntü 34: 1826 yılında sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı tiyatro oyununun illüstrasyonu

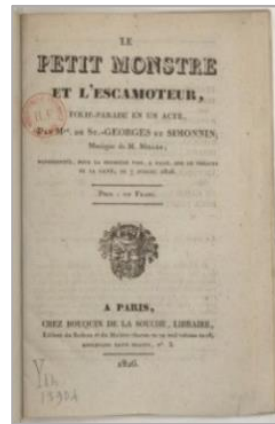
Kaynak: https://culturebox.francetvinfo.fr/sites/default/files/styles/asset_in_body/public/assets/images/2016/05/platel_bnf-p.jpg?itok=lePCsLy6 (Erişim tarihi: 19.06.2018)

Kaynak: <https://frankensteinia.blogspot.com/2011/12/> (Erişim tarihi: 22.06.2018)

Görüntü 35: 1826 yılında sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı tiyatro oyununun illüstrasyonu

Görüntü 36: 1826 yılında sahnelenen *Le Petit Monstre et l'escamoteur* adlı tiyatro oyununun illüstrasyonu

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6400017x.item> (Erişim tarihi: 28.06.2018)

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k9749315w.texteImage> (Erişim tarihi: 28.06.2018)

Le Monstre et le Magicien uyarlaması, Shelley'nin romanından daha farklı bir hikaye oldu u da bilinmektedir. Uyarlamada, Victor Frankenstein yerine Zametti isimli talyan simyacı, bir *canavar* yaratmaktadır. Ayrıca roman anlatılmadan farklı olarak oyunda *canavar* neredeyse doğuştan varlık olarak sunulmuştur. 1826 tarihinde Paris'te sergilenen *Le Monstre et le Magicien* eserinin yeniden uyarlanması, iki versiyonu ise; 1851 ve 1861 yıllarında yine Paris'te bulunan Theatre de l'Ambigu Comique'de sahnelenmiştir (Görüntü: 37).

Oyunda; Cierro Beneni isimli bir talyan aktör *canavar* rolünde yer almıştır (Görüntü: 38). 22 Haziran 1861 Pazar günü gösterime giren uyarlamada ise; M. François Ravel *canavar* rolünde izleyici karşısına çıkmaktadır (Görüntü: 39). 1826 yılında Fransa'da Henry Miller tarafından sahnelenen *The Man and the Monster* oyununda ise *canavar* rolünde O. Smith yer almaktadır. Oyunun illüstrasyonu ise J. Ducombe tarafından çizilmiştir. Mary Shelley'nin ikinci romanı olan *The Last Man*'in yayınlanması, ardından sadece altı ay sonra gösterimlerine başlayan *The Man and the Monster* oyunu kitabın daha çok satılmasına sebep olmuş, aynı şekilde kitabın başarısı, da oyunun daha çok izlenmesini sağlamıştır.¹⁴²

Görüntü 37: 1851 yılında sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı tiyatro oyununun gazete ilan,

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6385643h.texteImage> (Erişim tarihi: 24.06.2018)

Görüntü 38: 1851 yılında sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adlı tiyatro oyununa ait bir illüstrasyon

Kaynak: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8402528g.r=le%20magicien?rk=42918;4> (Erişim tarihi: 29.06.2018)

¹⁴²[http://mary-shelley.wikia.com/wiki/H._M._Milner,_Frankenstein;_or,_The_Man_and_the_Monster_\(1826\)](http://mary-shelley.wikia.com/wiki/H._M._Milner,_Frankenstein;_or,_The_Man_and_the_Monster_(1826)) (Erişim Tarihi: 22.06.2018)

J. Duncombe taraf,ndan çizilen a a ,daki illüstrasyonda *canavar* rolündeki O. Smith bir çerçeve içerisinde ve siyah beyaz olarak görülmektedir (Görüntü: 40). Siyah beyaz olarak olu turulan çizimde anatomik olarak *canavar* oldukça k,sa kollara sahiptir. K,v,rc,k saçlar,n sabit tutuldu u çizimde ayr,ca *canavar*,n yüzü, vücudu ve k,yafetleri tamamen insan, and,rmaktadır.

Görüntü 39: 1861 y,l,nda sahnelenen *Le Monstre et le Magicien* adl, tiyatro oyununun gazete ilan,

Kaynak:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b9016838n.r>
=.langFR (Eri im tarihi: 30.06.2018)

Görüntü 40: 1826 y,l,nda sahnelenen *The Man and the Monster* adl, tiyatro oyununun illüstrasyonu

Kaynak:

<https://digitalcollections.nypl.org/items/25be5820-01d6-0135-9ba5-535ef5a3542c> (Eri im tarihi: 18.06.2018)

1849 y,l,nda ngiltere'de bulunan Adelphi Theatre'da sergilenen, Robert ve William Brough taraf,ndan yönetilen, *Frankenstein; or The Model Man* isimli tiyatro oyununda Dr. Frankenstein rolünde Edward Wright, *canavar* rolünde ise Paul Bedford yer alm, t,r. Eserde *canavar* yerine *öThe What Is Itö* ismi kullan,lm, olup eserin gazetede yer alan haberi için kullan,lan illüstrasyonunda bu *canavar* siyah renkte gösterilmi tir (Görüntü: 41). Brough Karde ler taraf,ndan çizilen illüstrasyon, ayn, zamanda Frankenstein'ın laboratuvar,n, detayl, olarak okuyucuya göstermektedir¹⁴³.

¹⁴³ <https://www.umass.edu/AdelphiTheatreCalendar/img018f.htm> (Eri im Tarihi: 23.06.2018)

Görüntü 41: 1849 y,1,nda sahnelenen *Frankenstein The Man and the Monster* adl, tiyatro oyunun illüstrasyonu

Kaynak: <https://digitalcollections.nypl.org/items/25be5820-01d6-0135-9ba5-535ef5a3542c> (Erişim tarihi: 18.06.2018)

Presumption! or, The Fate of Frankenstein (1823) oyunu ba ta olmak üzere; *Le Monstre et le Magicien* (1826) ve *The Man and the Monster* (1826) eserlerinin, sözü edilen dönemde çok fazla ses getirmesi ve dikkat çekmesi olması, 19. yüzyıl boyunca çeşitli tiyatro eserlerinde yeniden uyarlamalar gerçekleştirilmesine sebep olmuştur. Tablo 2'de sözü edilen uyarlamaların listesi yer almaktadır.

Tablo 2: 19. yüzyılda Frankenstein temasıyla sahnelenen tiyatro eserlerinin listesi¹⁴⁴

	Tiyatro Eserinin Adı,	Tarih	Oyun Yazarı,	Sahnelendiği Yer
1.	Presumption; or, the Fate of Frankenstein	28 Temmuz 1823	Richard Brinsley Peake	English Opera House, Londra, İngiltere
2.	Frankenstein; or, The Demon of Switzerland ¹⁴⁵	18 Ağustos 1823	Henry M. Milner	Royal Coburg Theatre, Londra, İngiltere
3.	Humgumption; or, Dr. Frankenstein and the Hobgoblin of Hoxton ¹⁴⁶	1 Eylül 1823	-	New Surrey Theatre, Londra, İngiltere

¹⁴⁴ Tablo 2'de yer alan bilgiler, Steven Earl Forry tarafından 1987 yılında yazılan *Dramatizations of Frankenstein, 1821-1986: A Comprehensive List* eserinden ve *Bibliothèque Nationale de France*'a ait dünyanın sayılı dijital kütüphanelerinden bir tanesi olan *Gallica*'dan derlenmiştir.

¹⁴⁵ 1823 ve 1826 yıllarında Henry M. Milner tarafından iki farklı uyarlama gerçekleştirilmiştir. Diğer uyarlama *The Man and the Monster; or the Fate of Frankenstein* ismiyle Royal Coburg'da sahnelenmiştir.

<https://www.rc.umd.edu/editions/frankenstein/Pop/manmonster> (Erişim Tarihi: 27.06.2018)

¹⁴⁶ Vodvil bir eserdir.

<http://www.rc.umd.edu/editions/peake/apparatus/earlyversions.html> (Erişim Tarihi: 27.06.2018)

4.	Presumption; or, the Blue Demon	1 Eylöl 1823	-	Davis's Amphitheatre, Londra, ngiltere
5.	Another Piece of Presumption ¹⁴⁷	20 Ekim 1823	Richard Brinsley Peake	Adelphi Theatre, Londra, ngiltere
6.	Frank-in-Steam; or the Modern Promise to Pay	13 Aral,k 1824	-	Olympic Theatre, Londra, ngiltere
7.	Le Monstre et le Magicien ¹⁴⁸	10 Haziran 1826	John Kerr	Theatre de la Porte Saint-Martin, Paris, Fransa
8.	The Man and the Monster; or, The Fate of Frankenstein	3 Temmuz 1826	Henry M. Milner	Royal Coburg Theatre, Londra, ngiltere
9.	Les Filets de Vulcain; ou, La Venus de Neuilly	5 Temmuz 1826	Nicolas Brazier, Guillaume Dumersan, Gabriel-Jules-Joseph de Lurien	Theatre des Varietes, Paris, Fransa
10.	Le Petit Monstre et l'escamoteur	7 Temmuz 1826	Jules-Henri Vernoy de Saint-Georges, Antoine-Jean-Baptiste Simonnin	Theatre de la Gaité, Paris, Fransa
11.	La Peche de Vulcain; ou, l'ile des fleuves	10 Temmuz 1826	Claude-Louis-Marie de Rochefort-Lucay, Esperance-Hippolyte Lassagne, Mathurin-Joseph Brisset	Theatre du Vaudeville, Paris, Fransa
12.	Le Presomteueux	11 Temmuz 1826	-	Theatre de M. Comte, Paris, Fransa
13.	Les Filets de Vulcain; ou, le lendemain d'un success	15 Temmuz 1826	P. Carmouche	Theatre de la Porte Saint-Martin, Paris, Fransa
14.	Le Monstre et le physicien	3 A ustos 1826	-	-
15.	The Monster and Magician; or, The Fate of Frankenstein	9 Ekim 1826	John Kerr	New Royal West London Theatre, Londra, ngiltere
16.	Frankenstein; or, The Model Man	26 Aral,k 1849	William ve Robert Brough	Adelphi Theatre, Londra, ngiltere
17.	Le Monstre et le magicien	1851	-	Theatre de l'Ambigu Comique, Paris, Fransa
18.	Le Monstre et le magicien	22 Haziran 1861	Ferdinand Dugue	Theatre de l'Ambigu Comique, Paris, Fransa
19.	Frankenstein; or, The Vampire's Victim	24 Aral,k 1887	Richard Henry	Gaiety Theatre, Dublin, rlanda

¹⁴⁷ *Frankenstitch* isimli bir terzinin di er terzilerden ald, , parçalarla bir *Hobgoblin* (do aüstü bir varl,k) olu turulmas,n,n konu edildi i eser.

http://www.eighteenthcenturydrama.amdigital.co.uk/Documents/Details/HL_LA_mssLA2374 (Eri im Tarihi: 27.06.2018)

¹⁴⁸ Paris'te sergilenen bu eserde *canavar* rolünü tekrar Thomas Potter Cooke canlandırm, t,r.

20. yüzyıl itibariyle hem Mary Shelley'nin romanı, hem esere bağlı, yazılan hikayelerin, hem de 19. yüzyılda uyarlanan tiyatro eserlerinin yüzlerce yeniden üretimi farklı ülkelerde farklı sanatçılara veya tiyatro gruplarına gerçekleştirilmiştir. Bu uyarlamalardan 1927 yılında Peggy Webling¹⁴⁹ tarafından üretilen *Frankenstein: An Adventure in the Macabre* oyunu ise 1931 yılında sinemaya uyarlanacak olan *Frankenstein* filmine ilham kaynağı olmuştur ve hakları; Universal Stüdyoları tarafından 20.000 dolar karşılığında satın alınmıştır.¹⁵⁰

1.7. Çizgi Romanlar

İlk olarak 1940 yılında Frankenstein Comics ismi ile yayınlanan ve Frankenstein hikayesinin görselleştirildiği çizgi romanı ardından günümüze kadar yüzlerce sayıda aynı temayı işleyen eser basılmıştır. Farklı sanatçılara oluşturulan bu eserler Tablo 3'te detaylı olarak listelenmiştir, akabinde ise oluşturulan görsel katalog ile sunulmuştur. 1940-2018 yılları arasında basılmış, gerçekleştirilen toplamda 76 farklı çizgi romana ve çizgi roman serisine ulaşılmış, sözü edilen eserlerin toplamda 318 farklı sayısı olduğu saptanmıştır. Görsel katalog ile hedeflenen; Frankenstein'in *canavarı*, teknolojik ve sosyal gelişmelerin paralelinde, yıllar içerisindeki evriminin gösterilmesi ve farklı sanatçıların *canavarı* algı ve sunumu üzerindeki etkisinin betimlenmesidir. Tez çalışması, amaç doğrultusunda oluşturulacak olan çalışmaların hammadde olması ile gelişen ve değişen teknolojinin görsel kültürün evrilmesi sürecine olan etkisi nedenleriyle önem arz etmesi görsel katalogta tüm çizgi roman eserlerine yer verilmesinin sebebidir. Görüntü 42 ve 341 arasında gösterilen tüm çizimler Tablo 3'te adı geçen eserlere aittir.

Tablo 3: 1945-2018 yılları arasında Frankenstein teması ile yayınlanan çizgi romanlar listesi¹⁵¹

	Eserin Adı,	Yılı,	Yayıncı,	Sayı,	Kapak Tasarımcısı,
1.	Frankenstein Comics	1940-1954	Prize	33	Dick Briefer
2.	Classics Illustrated #26 Frankenstein ¹⁵²	1945-1971	Classics Illustrated	20	-

¹⁴⁹ İngiliz oyun yazarı, yazar ve şair (1871-1949).

¹⁵⁰ <https://scifist.wordpress.com/2014/10/09/frankenstein-2/> (Erişim Tarihi: 10.12.2018)

¹⁵¹ Tablo 3'te yer alan bilgilerin çoğunluğu dünyanın en büyük çizgi roman arşivine sahip www.mycomicshop.com isimli siteden derlenmiştir. Siteden erişimi mümkün olmayan detaylara çizgi roman kapak sayfaları üzerinden erişilmiştir.

¹⁵² Edebiyat klasiklerinin çizgi roman olarak basılması sağlayan *Classics Illustrated* serisi, 1941-1971 yılları arasında toplam 169 sayı olarak yayılmıştır. Hedef kitlesi yetişkinler ve çocuklar olan *Classic Comics* ismiyle de bilinen seri, 30 yıl boyunca *Ödünyanın En Büyük Yazarları*, *Tarafından En*

3.	The Journal of Frankenstein ¹⁵³	1959	New World Enterprises	3	-
4.	Castle of Frankenstein ¹⁵⁴	1962-1975	Gothic Castle Publishing	25	Larry Ivie (s.1, 3, 5) Robert Adranga (s.2) Lee Wanagiel (s.4) Frank Brunner (s.15, 17) Ken Kelly (s.16, 18) Maelo Cintron (s.19, 20) Marcus Boas (s.21) Bhob Stewart (s.22) Tom Maher (s.24) Russ Jones (s.25)
5.	Frankenstein ¹⁵⁵	1964	Dell	4	Vic Prezio (s.1) Tony Tallarico (s.2, 3, 4)
6.	Curse of Frankenstein Horror of Dracula ¹⁵⁶	1964	James Warren	1	-
7.	Frankenstein, Jr. and the Impossibles ¹⁵⁷	1966	Gold Key	1	Hanna Barbera
8.	Castle of Frankenstein Annual ¹⁵⁸	1967	Gothic Castle	1	Russ Jones
9.	Frankenstein Jr Menace of the Heartless Monster	1968	Whitman	1	Hanna Barbera
10.	The Monster of Frankenstein	1973-1975	Marvel Comics Group	18	Mike Ploog (s.1-6) John Buscema (s.7, 8) Tom Palmer (s.9) Gil Kane (s.10, 15) Bob Brown (s.11) Val Mayerik (s.12, 13, 18) Ron Wilson (s.14, 16) Ed Hannigan (s.17)
11.	Das Monster Von Frankenstein	1973	Marvel	1	Gil Kane
12.	Frankenstein	1973	Now Age Books	1	Nardo Cruz
13.	Frankenstein	1976	Corgi	1	Tom Barling

Büyük Öyküleriö slogan ile tan,nm, ve efsanele mi tir. Günümüzde ilk kopyalar,n,n yüzlerce dolara sat,ld, , klasiklerin 26. say,s, *Frankenstein* ismiyle 1945 y,l,nda bas,lm, t,r. Say,n,n 1971 y,l,na kadar 2 farklı kapak tasar,m, ile 20 farklı kopyas, mevcuttur.

¹⁵³ 3 farklı say, olarak bas,lan eser, her ne kadar çizgi roman özellikleri ta ,yor olsa da içerisinde Boris Karloff ve John Zacherley hakk,nda makaleler de içermektedir. Derginin yay,nc,s, 1962-1975 y,llar, aras,nda yay,nlanan *Castle of Frankenstein* serisinin de yay,mc,s, olan Calvin Thomas Beckøtir.

¹⁵⁴ Ocak 1962- Haziran1975 y,llar, aras,nda Amerika Birle ik Devletleriønde yay,nlanan; korku, bilimkurgu ve fantezi temal, bir dergi olan Castle of Frankenstein, Calvin Thomas Beckøe ait olan Gothic Castle irketi taraf,ndan yay,nlanm, t,r. Dergi ad, itibariyle her ne kadar *canavar* temas, i liyor gibi olsa da asl,nda her say,s,nda farklı bir B S,n,f, filmi konu edinmektedir. 13 y,ll,k sürede derginin toplamda 25 say,s, yay,nlanm, olmakla birlikte, serinin; 1967 ve 2000 y,llar,nda iki adet Fearbook say,s, da bas,lm, t,r.

¹⁵⁵ Serinin tüm hikayeleri Don Segail taraf,ndan yaz,lm, olmakla birlikte, 1. say,n,n iç çizimleri Bob Jenney taraf,ndan gerçekleştirilmi tir.

¹⁵⁶ Eserin kapa ,nda her ikisi de Hammer Film taraf,ndan yeniden çekimi yap,lan *Curse of Frankenstein* ve *Horror of Dracula* filmlerinin karakterlerinin foto raflar, kullan,lm, t,r.

¹⁵⁷ 1966-1968 y,llar, aras,nda Amerika Birle ik Devletleriønde ayn, isimle prodüksiyonu Hanna Barbera taraf,ndan gerçekleştirilen 18 bölümlük bir çizgi film de yay,nlanm, t,r.

¹⁵⁸ *Fearbook* içerisinde Nosferatu, Frankensteinøen erken y,llar,, Vampir Terörü ve Boris Karloff hakk,nda makaleler mevcuttur.

14.	Frankenstein A Portfolio by Bernie Wrightson	1977	Tyrannosauros Press	3	Berni Wrightson ¹⁵⁹
15.	Frankenstein Classic	1977	One-Shot comic books	1	-
16.	A Story of Dracula the Wolfman and Frankenstein ¹⁶⁰	1979	Marvel	1	Neal Adams
17.	Frankenstein	1983	Marvel Illustrated Novel	1	Bernie Wrightson
18.	Frankenstein	1989	Eternity	3	-
19.	Frankenstein	1990	Malibu	1	Patrick Olliffe
20.	Doctor Frankenstein's House of 3-D	1992	3D Zone	1	Dick Briefer
21.	The Lost Frankenstein Pages ¹⁶¹	1993	Apple Press	1	Bernie Wrightson
22.	Universal Monsters Frankenstein ¹⁶²	1993	Dark Horse	1	Den Beauvais
23.	Frankenstein or the Modern Prometheus	1994	Caliber Press	1	Charles Yates
24.	Frankenstein	1994	Miller Illustrated Novel	1	Bernie Wrightson
25.	Mary Shelley's Frankenstein ¹⁶³	1994-1995	Topps Comics	8	Rafael Kayanan Tim Bradstreet
26.	Frankenstein Dracula War	1995	Topps Comics	3	Mike Mignola
27.	Megaton Man vs. Forbidden Frankenstein	1996	Fiasco	1	-
28.	Castle of Frankenstein Yearbook ¹⁶⁴	2000	Druktenis Publishing	1	Larry Ivie
29.	Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein	2001	Druktenis Publishing	11	Rock Spine Mountfort

¹⁵⁹ Dc Comics bünyesinde çizimler yapan sanatçı, Mary Shelley d., nda; Stephan King, Edgar Allen Poe, H. P Lovecraft gibi ünlü yazarlar, n eserlerini de resimlemi ve ünlenmi tir. *Batman, Spiderman* ve *The Punisher* gibi karakterlerin çizgi romanlar, n, çizimi ; *Ghostbusters, The Faculty, Galaxy Quest, The Mist* gibi filmlerde de çal, m, t,r.

<http://berniewrightson.com/biography/> (Eri im Tarihi: 17.12.2018)

¹⁶⁰ Çizgi roman, n yan, nda ayn, zamanda promosyon olarak çizgi roman, n seslendirmesini içeren bir plak verilm tir. Plak kayd, na <https://www.youtube.com/watch?v=bCgR5eVHZ20> adresinden ula , labilir. (Eri im Tarihi: 19.12.2018)

¹⁶¹ 1983 y, l, nda Marvel Comics taraf, ndan bas, lan Frankenstein serisinde kullan, lmayan çizimleri içermektedir.

¹⁶² Universal Stüdyolar, taraf, ndan çekilen ve Boris Karloff' un ba rolünde oynad, , Frankenstein filminin birebir uyarlamas, d, r.

¹⁶³ Toplamda 8 say, olarak bas, lan çizgi roman Kenneth Branagh taraf, ndan 1994 y, l, nda çekilen, ba rolünde Robert De Niro' nun oynad, , *Mary Shelley's Frankenstein* filminin uyarlamas, d, r. Çizgi roman ile birlikte promosyon olarak *trading card* ismi verilen koleksiyon kartlar, da verilm tir.

¹⁶⁴ 1967 y, l, nda bas, lan *Castle of Frankenstein* dan sonra içeri i tamamen yenilenerek ve güncellenerek bas, lan ikinci y, ll, kt, r.

30.	Frankenstein Mobster ¹⁶⁵	2003-2004	Image	16	Mark Wheatley (s.0-7) Adam Hughes (s.0) Mike Wieringo (s.1) Micheal Avon Oeming (s.2) Jerry Ordway (s.3) Scott Morse (s.4) Angelo Torres (s.5) Alex Nino Cencept (s.6) Bernie Wrightson Concept (s.7)
31.	Doc Frankenstein ¹⁶⁶	2004-2007	Burlyman Entertainment	12	Geoff Darrow Steve Skroce
32.	Electric Frankenstein	2004	Dark Horse	1	Sal Canzonieri
33.	Essential Monster of Frankenstein	2004	Marvel	1	Boris Vallejo
34.	Monster Mayhem Series Frankenstein ¹⁶⁷	2005	Dead Dog Comics	2	Jerry Beck
35.	Witchblade vs. Frankenstein Monster War	2005	Top Cow	2	Joyce Chin Vitor Ishimura
36.	Frankenstein	2005	Puffin Books	1	-
37.	Seven Soldiers Frankenstein	2005	Dc Comics	4	Doug Mahnke
38.	Frankenstein ¹⁶⁸	2006	Norma Editorial	1	Patrick Olliffe
39.	The Shadow of Frankenstein	2006	Dark Horse Novel	1	-
40.	Bride of Frankenstein Pandora's Bride	2007	Dark Horse	1	Elizabeth Hand
41.	Igor Fixed by Frankensteins	2007	SLG	1	Chris Grine
42.	Kolchak Tales Frankenstein Agenda ¹⁶⁹	2007	Moonstone	6	Dave Ulanski (s.1) Bob Layton (s.1, 2)
43.	Frankenstein	2008	Classical Comics	1	Jason Cobley Declan Shalvey
44.	Graphic Classics: Frankenstein	2008	Barronç	1	Penko Gelev
45.	Frankenstein	2008	Dark Horse	1	Bernie Wrightson
46.	Frankenstein	2008	Stone Arch Books	1	Dennis Calero
47.	Dean Koontzç Frankenstein ¹⁷⁰	2008	Dabel Brothers Production	6	Breeth Booth Arthur Suydam
48.	Jingle Belle Santa Claus vs. Frankenstein	2008	Top Cow	2	Stephanie Gladden

¹⁶⁵ Serinin her ne kadar 16 farklı, kapak tasarımı, basılmış, olsa da hikaye toplamda 8 sayfa anlatılmış, t.r. Sözü edilen ilk 8 sayfa, n.n. kapak tasarımı, mc, s, ayn, zamanda hikayenin yazarı, da olan Mark Wheatley olmakla birlikte, diğ er 8 sayfa, n.n. tasarımı, mc, lar, ve tasarımı ekipleri farklı, d.r. Tasarımı ve tasarımı, mc, lar, farklı, oldu u için 16 tasarımı da kataloğa dahil edilmiştir. Ayr,ca ilk sayfa, ya kapakta 000 numarası, verildi i için bu numaralandırılmaya kataloğda sadık kalınmış, t.r.

¹⁶⁶ Serinin her ne kadar 16 farklı, kapak tasarımı, basılmış, olsa da hikaye toplamda 8 sayfa anlatılmış, t.r.

¹⁶⁷ Seri farklı, iki kapak tasarımı, ile tek sayfa, olarak yayınlanmış, t.r.

¹⁶⁸ Çizgi romanı spanyolca dilinde basılmış, t.r.

¹⁶⁹ 3 sayfa, olarak basılan çizgi romanı, n her sayfa, s, için iki farklı, kapak tasarımı, yapılmış, t.r.

¹⁷⁰ Serinin sadece 1. sayfa, s, için alternatif iki kapak tasarımı, yapılmış, olup diğ er sayfa, lar, na birer kapak tasarımı, yapılmış, t.r.

49.	Frankenstein Mobster ¹⁷¹	2009	IDW Publishing	1	Mark Wheatley
50.	Frankenstein	2009	Everest Yay,nlar,	2	Marion Mousse
51.	Frankenstein's Womb	2009	Warren Ellis	2	Marek Oleksicki
52.	Frankenstein	2009	NTV Yay,nlar,	1	Declan Shalvey
53.	Dean Koontz'ın Frankenstein	2009	Dynamite Entertainment	1	Breeth Booth
54.	Angel I	2009	IDW Publishing	1	John Byrne
55.	Angel II	2010	IDW Publishing	1	John Byrne
56.	Frankenstein	2010	Campfire Classic	1	Naresh Kumar
57.	Dean Koontz'ın Frankenstein	2010	Dynamite Entertainment	5	Breeth Booth (s.1) Scott Cohn (s.2-5)
58.	Frankenstein	2010	Classic Pop-Up Tales	1	Anthony Williams
59.	Dick Briefer's Frankenstein: The Chilling Archives of Horror Comics	2010	IDW Publishing	1	Alex Toth
60.	Frankenstein Creatures of the Unknown	2011	Flashpoint	3	Doug Mahnke
61.	Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.	2011-2013	DC Comics	17	Alberto Ponticelli Wayne Faucher
62.	Frankenstein Alive Alive	2012	IDW Publishing	4	Bernie Wrightson
63.	Return of the Monsters Phantom Detective vs Frankenstein	2012	Moonstone	1	Andrew Froedge
64.	Criminal Macabre Eyes of Frankenstein	2013	-	4	Michelle Madsen
65.	Gris Grimly's Frankenstein	2013	-	1	Gris Grimly
66.	Doc Frankenstein ¹⁷²	2014	-	1	Steve Skroce
67.	Frankenstein Alive Alive ¹⁷³	2014	IDW Publishing	1	Bernie Wrightson
68.	Madame Frankenstein	2014	Image	8	Megan Levens (s.1) Joelle Jones (s.2-7) Nick Filardi (s.2-7)
69.	Dean Koontz'ın Frankenstein	2015	Dynamite Entertainment	6	Andres Ponce
70.	Frankenstein Underground	2015	Dark Horse	6	Dave Stewart (s.1) Mike Mignola (s.1-5)
71.	Joe Frankenstein	2015	IDW Publishing	8	Graham Nolan
72.	Van Helsing vs. Frankenstein ¹⁷⁴	2016	Zenescope Entertainment	20	Richard Ortiz (s.1a, 3a) Gregbo Watson (s.1b) Andrea Meloni (s.1c) Jason Metcalf (s.1d, 2a, 3b, 4d, 5b)

¹⁷¹ 2003 y,l,nda bas,lan 16 say,l,k *Frankenstein Mobster* serisi çizgi romanlar,n,n devam,d,r.

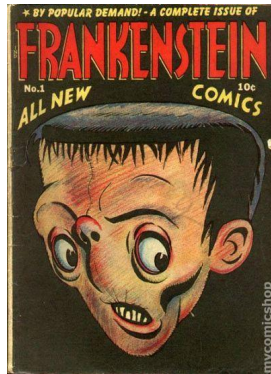
¹⁷² 2004 y,l,nda yay,nlanan *Doc Frankenstein* serisinin yeniden bas,m,d,r.

¹⁷³ 2012 y,l,nda yay,nlanan *Frankenstein Alive Alive* serisinin yeniden bas,m,d,r.

¹⁷⁴ Toplamda 5 bölüm olarak yay,nlanan çizgi roman,n her bir bölümü için 4 alternatif kapak tasar,m, yap,lm, t,r.

					Mike Mahle (s.2b) Michael Dooney (s.2c) Noah Salonga (s.2d) Jamie Tyndall (s.3c) Sami Kivela (s.3d) Paolo Pantalena (s.4a) David Lorenzo Riveiro (s.4b) Joe Pekar (s.4c) Manuel Preitano (s.5a) Renato Rei (s.5c) Leonardo Colapietro (s.5d)
73.	Dracula Marries Frankenstein	2017	Papercutz	1	Jon Buller
74.	Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil	2017-2018	Dark Horse	8	David Rubin
75.	Frankenstein or the Modern Prometheus	2017	Caliber Press	1	Charles Yates Eric Jackson
76.	Frankenstein Alive, Alive!	2018	IDW Publishing	1	Bernie Wrightson

Görüntü 42: *Frankenstein Comics* (1945) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

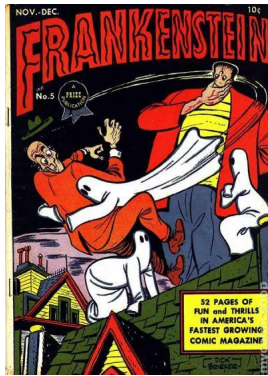
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 44: *Frankenstein Comics* (1946) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

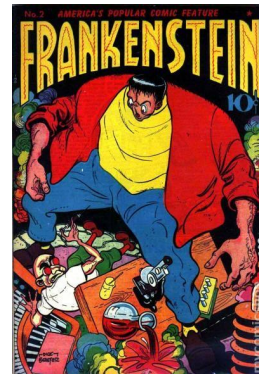
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 46: *Frankenstein Comics* (1946) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

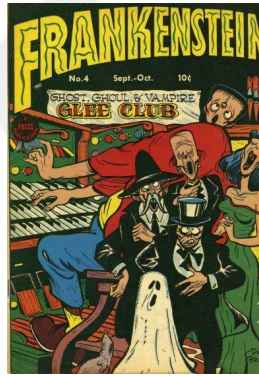
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 43: *Frankenstein Comics* (1945) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 45: *Frankenstein Comics* (1946) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

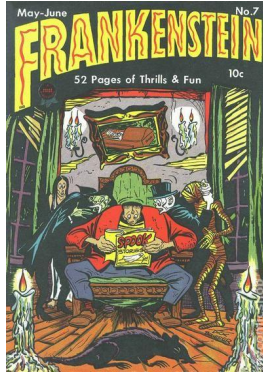
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 47: *Frankenstein Comics* (1947) çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

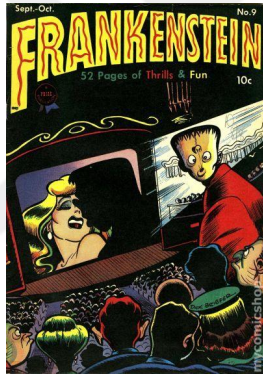
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 48: *Frankenstein Comics* (1947) çizgi roman serisi 7. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 50: *Frankenstein Comics* (1947) çizgi roman serisi 9. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 52: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 11. say, kapak tasar,m,

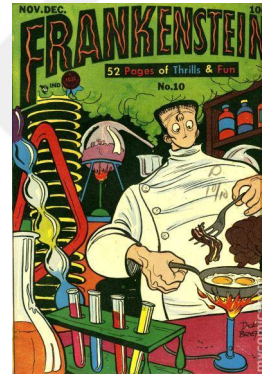
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 49: *Frankenstein Comics* (1947) çizgi roman serisi 8. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 51: *Frankenstein Comics* (1947) çizgi roman serisi 10. say, kapak tasar,m,

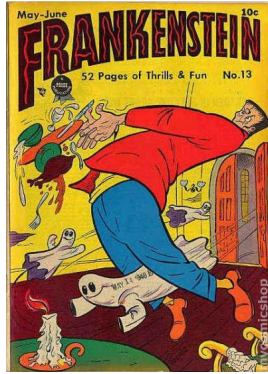
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 53: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 12. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 54: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 13. say, kapak tasar,m,

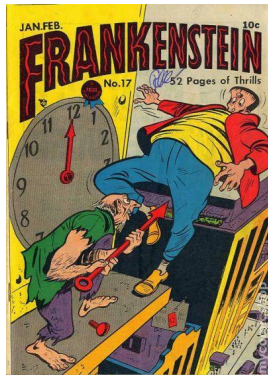
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 56: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 15. say, kapak tasar,m,

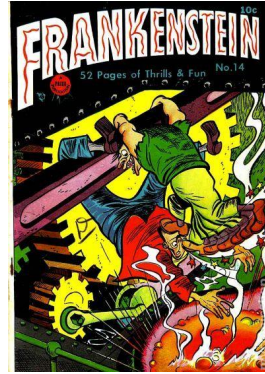
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 58: *Frankenstein Comics* (1949) çizgi roman serisi 17. say, kapak tasar,m,

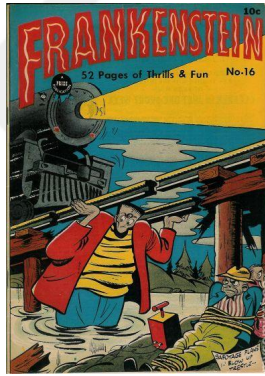
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 55: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 14. say, kapak tasar,m,

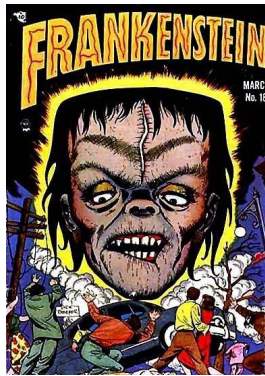
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 57: *Frankenstein Comics* (1948) çizgi roman serisi 16. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 59: *Frankenstein Comics* (1952) çizgi roman serisi 18. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 60: *Frankenstein Comics* (1952) çizgi roman serisi 19. say, kapak tasar,m,

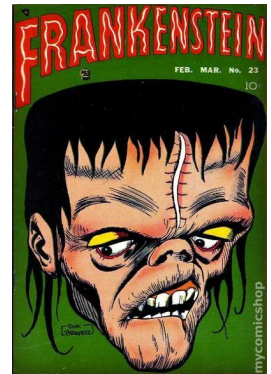
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 62: *Frankenstein Comics* (1952) çizgi roman serisi 21. say, kapak tasar,m,

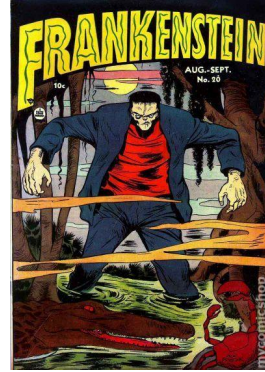
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 64: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 23. say, kapak tasar,m,

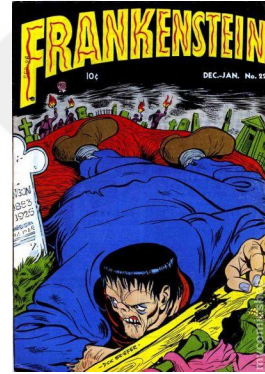
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 61: *Frankenstein Comics* (1952) çizgi roman serisi 20. say, kapak tasar,m,

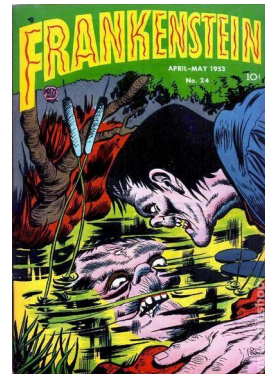
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 63: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 22. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 65: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 24. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 66: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 25. say, kapak tasar,m,

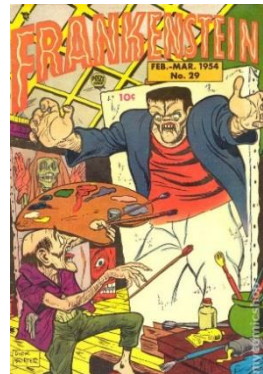
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 68: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 27. say, kapak tasar,m,

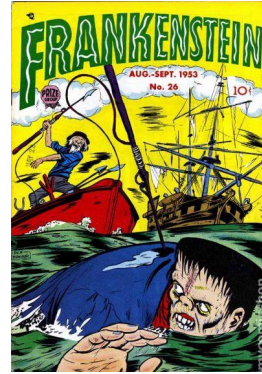
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 70: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 29. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 67: *Frankenstein Comics* (1953) çizgi roman serisi 26. say, kapak tasar,m,

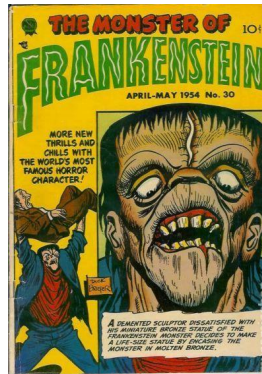
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 69: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 28. say, kapak tasar,m,

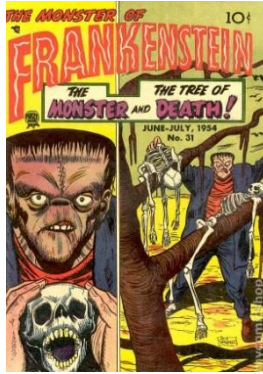
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 71: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 30. say, kapak tasar,m,

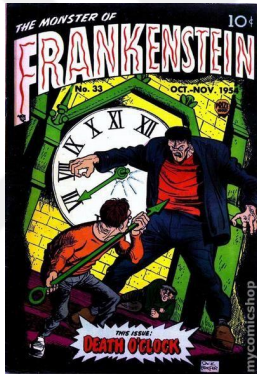
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 72: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 31. say, kapak tasar,m,

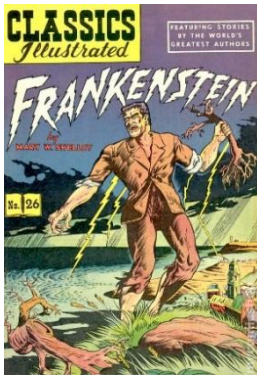
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 74: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 33. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 76: *Classics Illustrated Frankenstein* (1945) çizgi roman, kapak tasar,m,

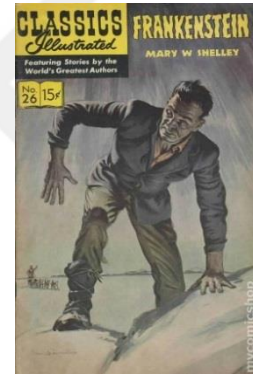
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=395291> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 73: *Frankenstein Comics* (1954) çizgi roman serisi 32. say, kapak tasar,m,

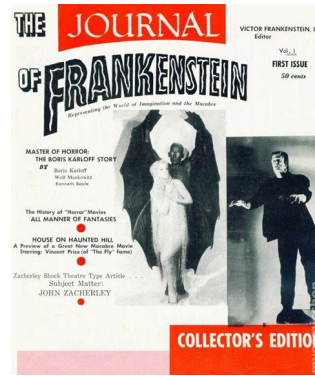
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344691> (Eri im tarihi: 10.12.2018)

Görüntü 75: *Classics Illustrated Frankenstein* (1945) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=395291> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 77: *The Journal of Frankenstein* (1959) dergisi kapak tasar,m,

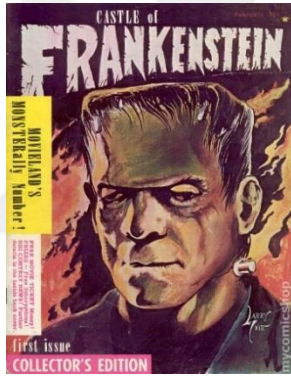
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22008259> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 78: *The Journal of Frankenstein* (1959) dergisi kapak tasar,m,

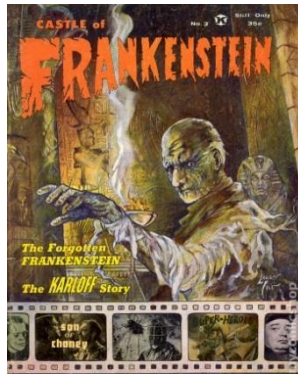
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=22008259> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 80: *Castle of Frankenstein* (1962) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 82: *Castle of Frankenstein* (1962) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

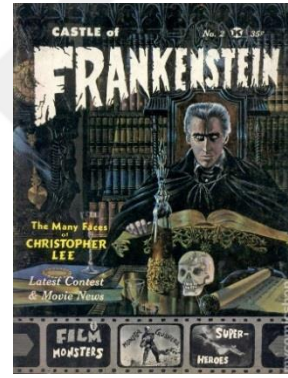
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 79: *The Journal of Frankenstein* (1959) dergisi kapak tasar,m,

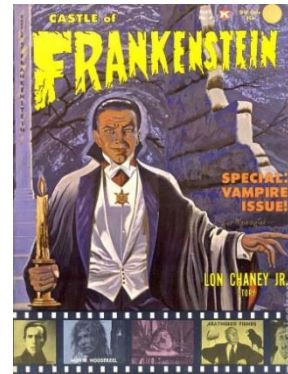
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=22008259> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 81: *Castle of Frankenstein* (1962) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

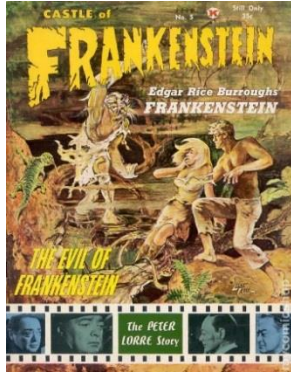
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 83: *Castle of Frankenstein* (1964) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 84: *The Journal of Frankenstein* (1959) dergisi kapak tasar,m,

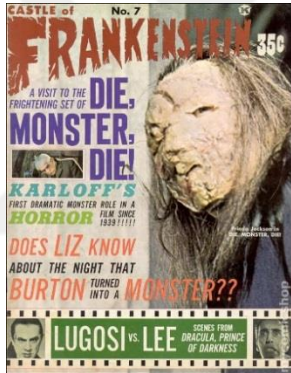
Görüntü 85: *Castle of Frankenstein* (1964) çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

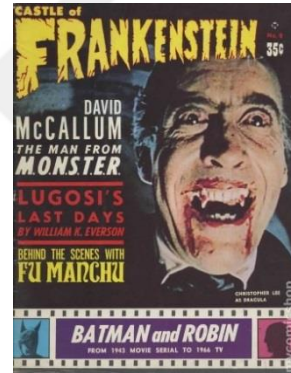
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 86: *Castle of Frankenstein* (1964) çizgi roman serisi 7. say, kapak tasar,m,

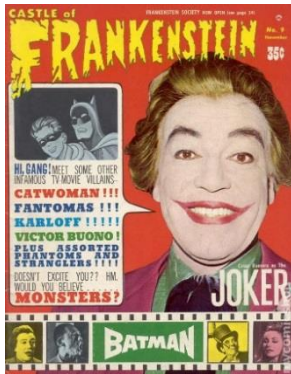
Görüntü 87: *Castle of Frankenstein* (1966) çizgi roman serisi 8. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 88: *Castle of Frankenstein* (1966) çizgi roman serisi 9. say, kapak tasar,m,

Görüntü 89: *Castle of Frankenstein* (1966) çizgi roman serisi 10. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

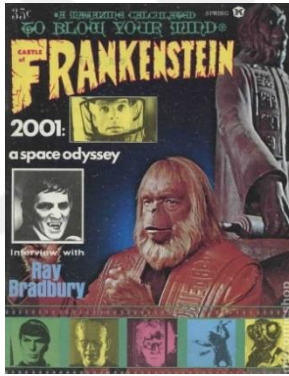
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 90: *Castle of Frankenstein* (1966)
çizgi roman serisi 11. say, kapak tasar,m,

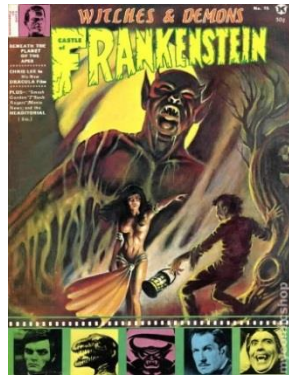
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 92: *Castle of Frankenstein* (1969)
çizgi roman serisi 13. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 94: *Castle of Frankenstein* (1969)
çizgi roman serisi 15. say, kapak tasar,m,

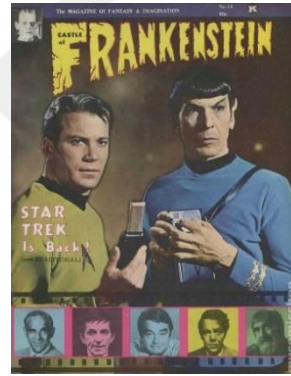
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611>

Görüntü 91: *Castle of Frankenstein* (1968)
çizgi roman serisi 12. say, kapak tasar,m,

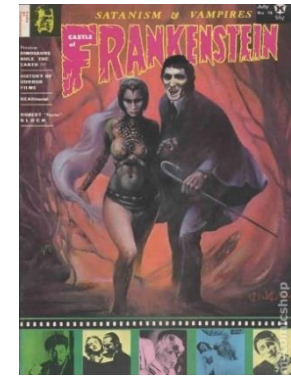
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 93: *Castle of Frankenstein* (1969)
çizgi roman serisi 14. say, kapak tasar,m,

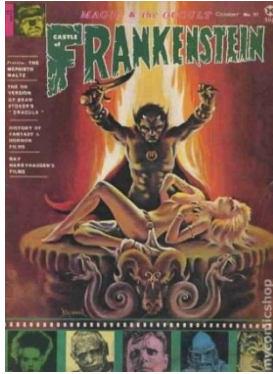
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 95: *Castle of Frankenstein* (1969)
çizgi roman serisi 16. say, kapak tasar,m,

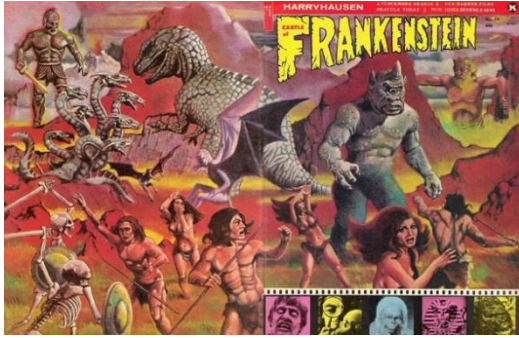
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611>

Görüntü 96: *Castle of Frankenstein* (1971)
çizgi roman serisi 17. say, kapak tasar,m,

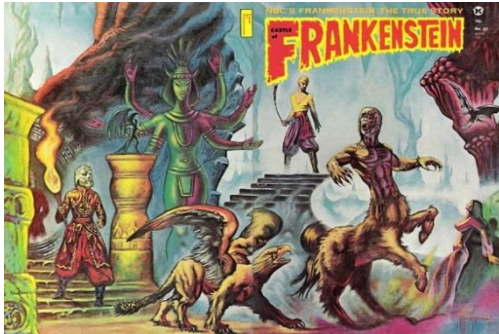
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 98: *Castle of Frankenstein* (1972)
çizgi roman serisi 19. say, kapak tasar,m,

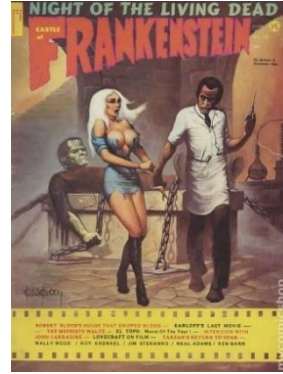
Kaynak:<http://monstermagazinegalleries.blogspot.com/2009/09/castle-of-frankenstein.html>
(Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 100: *Castle of Frankenstein* (1974)
çizgi roman serisi 21. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<http://monstermagazinegalleries.blogspot.com/2009/09/castle-of-frankenstein.html>
(Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 97: *Castle of Frankenstein* (1972)
çizgi roman serisi 18. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 99: *Castle of Frankenstein* (1973)
çizgi roman serisi 20. say, kapak tasar,m,

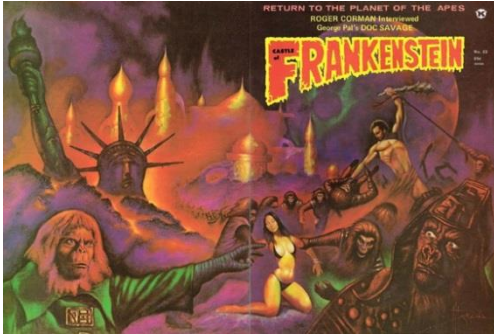
Kaynak:<http://monstermagazinegalleries.blogspot.com/2009/09/castle-of-frankenstein.html>
(Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 101: *Castle of Frankenstein* (1974)
çizgi roman serisi 22. say, kapak tasar,m,

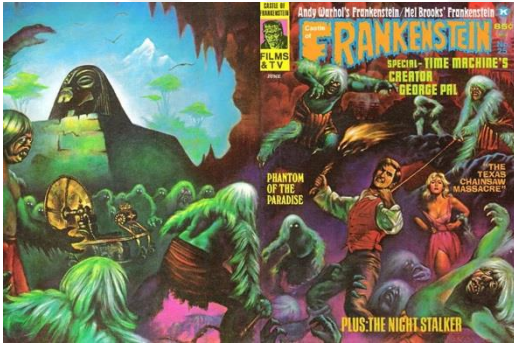
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=182611> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 102: *Castle of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 23. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<http://monstermagazinegalleries.blogspot.com/2009/09/castle-of-frankenstein.html> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 104: *Castle of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 25. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<http://monstermagazinegalleries.blogspot.com/2009/09/castle-of-frankenstein.html> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 106: *Frankenstein* (1966) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=190961> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 103: *Castle of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 24. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=182611> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 105: *Frankenstein* (1964) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=190961> (Erişim tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 107: *Frankenstein* (1966) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

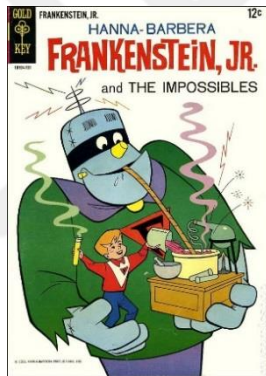
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=190961> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 108: *Frankenstein* (1967) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

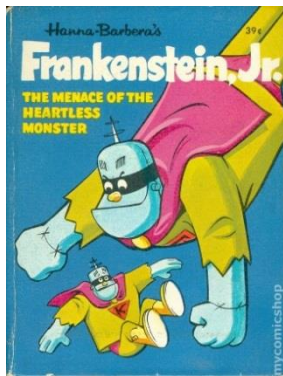
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=190961> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 110: *Frankenstein, Jr.* (1966) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=344711> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 112: *Frankenstein Jr.* (1968) çizgi roman, kapak tasar,m,

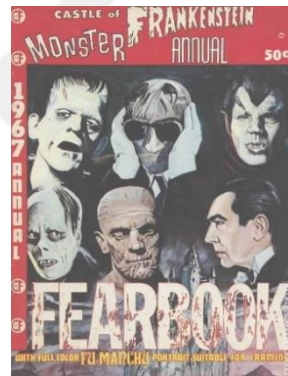
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21841535> (Eri im tarihi: 11.12.2018)

Görüntü 109: *Curse of Frankenstein Horror of Dracula* (1964) çizgi roman, kapak tasar,m,

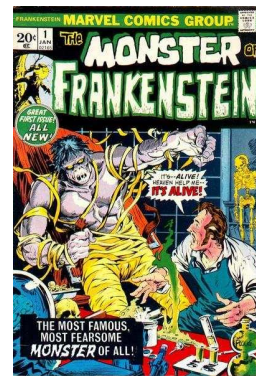
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=570791> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 111: *Castle of Frankenstein Annual* (1967) dergisi kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=576741> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 113: *The Monster of Frankenstein* (1973) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

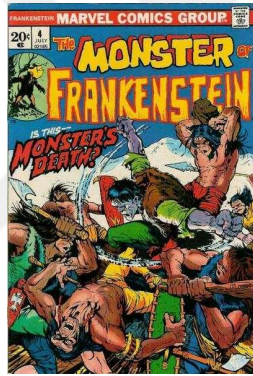
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 114: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 116: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 118: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 115: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 117: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

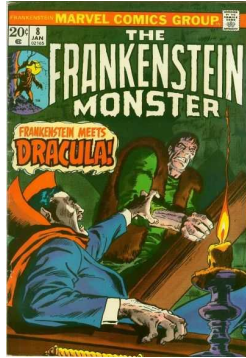
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 119: *The Monster of Frankenstein*
(1973) çizgi roman serisi 7. say, kapak tasar,m,

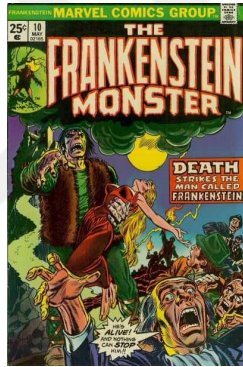
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 120: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 8. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 122: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 10. say, kapak tasar,m,

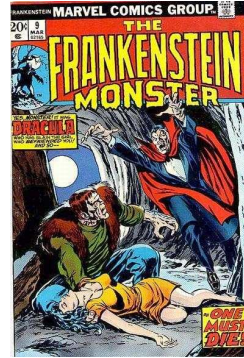
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 124: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 12. say, kapak tasar,m,

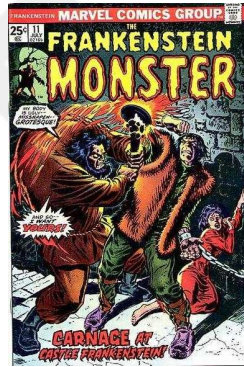
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 121: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 9. say, kapak tasar,m,

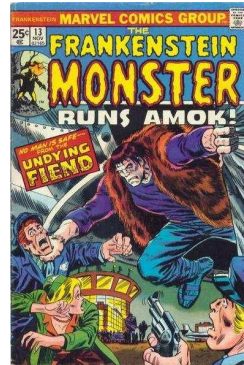
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 123: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 11. say, kapak tasar,m,

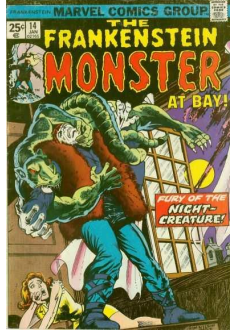
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 125: *The Monster of Frankenstein* (1974) çizgi roman serisi 13. say, kapak tasar,m,

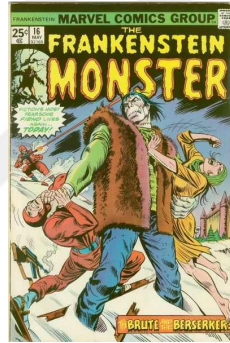
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 126: *The Monster of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 14. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 128: *The Monster of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 16. say, kapak tasar,m,

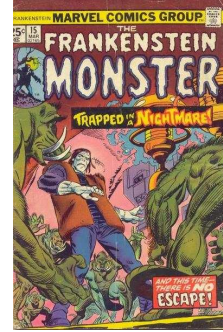
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 130: *The Monster of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 18. say, kapak tasar,m,

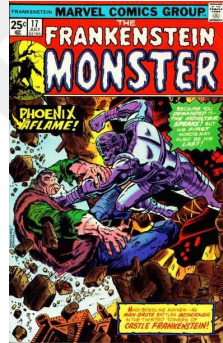
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 127: *The Monster of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 15. say, kapak tasar,m,

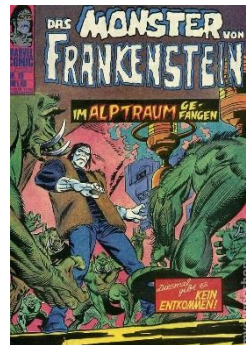
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 129: *The Monster of Frankenstein* (1975) çizgi roman serisi 17. say, kapak tasar,m,

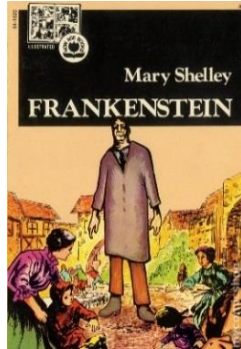
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 131: *Das Monster von Frankenstein* (1973) çizgi roman, kapak tasar,m,

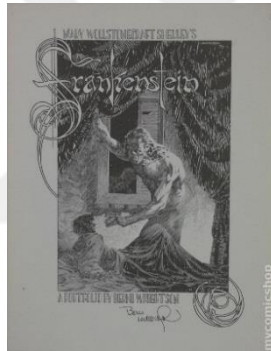
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=175201> (Erişim tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 132: *Frankenstein* (1973) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=40535069> (Eri im tarihi: 22.12.2018)

Görüntü 134: *Frankenstein A Portfolio by Berni Wrightson* (1977) çizgi roman serisi kapak tasar,m,

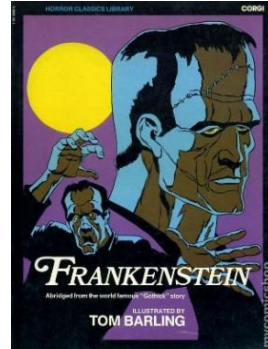
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=26114438> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 136: *Frankenstein A Portfolio by Berni Wrightson* (1977) çizgi roman serisi kapak tasar,m,

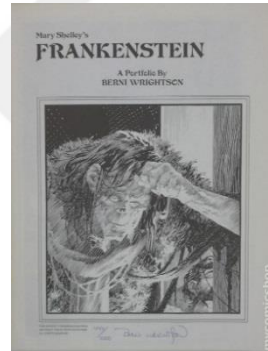
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=26114438> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 133: *Frankenstein* (1976) çizgi roman, kapak tasar,m,

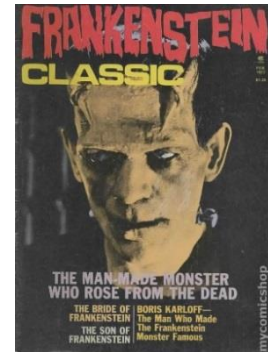
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=16617351> (Eri im tarihi: 22.12.2018)

Görüntü 135: *Frankenstein A Portfolio by Berni Wrightson* (1977) çizgi roman serisi kapak tasar,m,

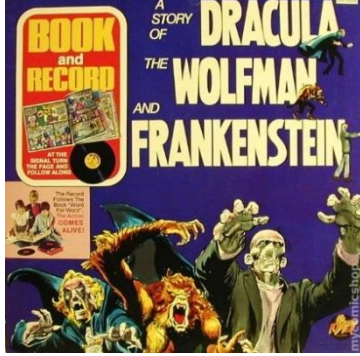
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=26114438> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 137: *Frankenstein Classic* (1977) çizgi roman, kapak tasar,m,

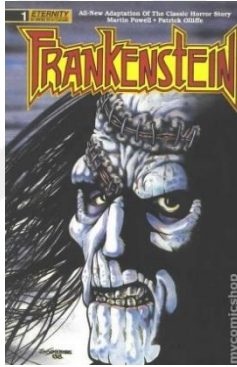
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=612511> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 138: *A Story of Dracula the Wolfman and Frankenstein* (1979) çizgi roman, kapak tasar,m,

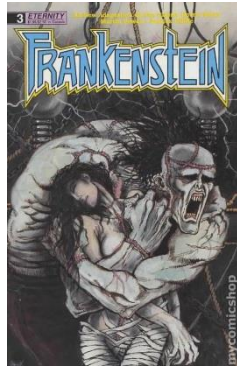
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=503601> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 140: *Frankenstein* (1989) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

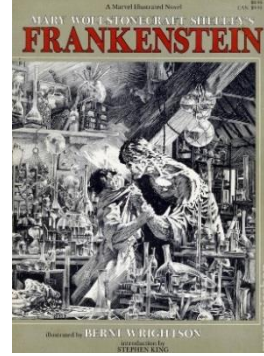
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130511> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 142: *Frankenstein* (1989) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

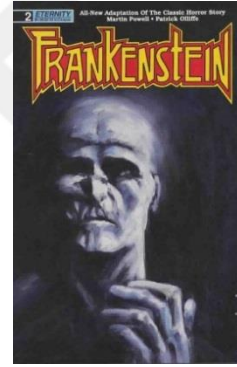
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130511> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 139: *Frankenstein* (1983) çizgi roman, kapak tasar,m,

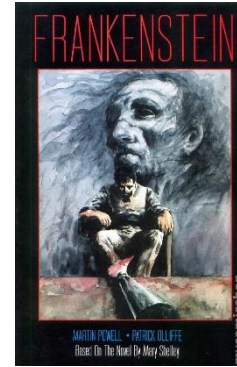
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21770303> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 141: *Frankenstein* (1989) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

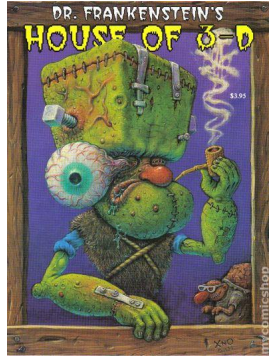
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130511> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 143: *Frankenstein* (1990) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=320171> (Eri im tarihi: 17.12.2018)

Görüntü 144: *Doctor Frankenstein's House of 3-D* (1992) çizgi roman, kapak tasar,m,

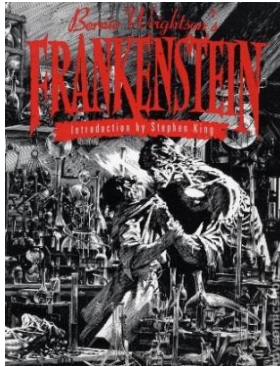
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=682361> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 146: *Universal Monsters Frankenstein* (1993) çizgi roman, kapak tasar,m,

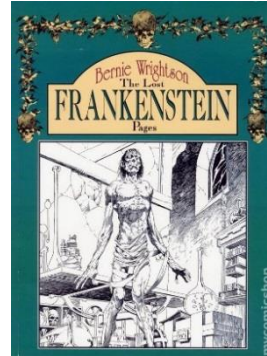
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130491> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 148: *Frankenstein* (1994) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=19661721> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 145: *The Lost Frankenstein Pages* (1993) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21890665> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 147: *Frankenstein or the Modern Prometheus* (1994) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=410301> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 149: *Mary Shelley's Frankenstein* (1994) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 150: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1994) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

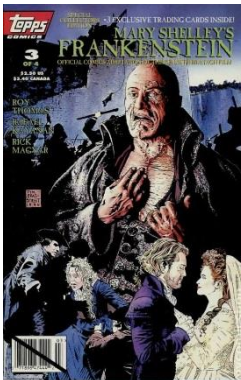
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 152: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1994) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 154: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1994) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

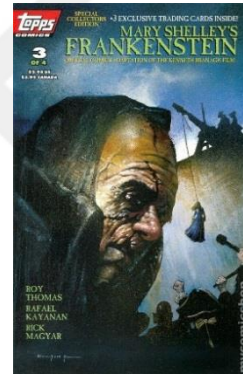
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 151: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1994) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

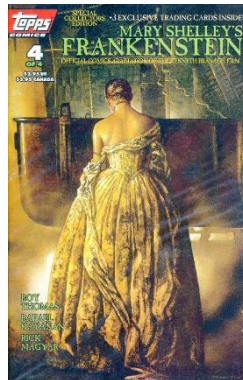
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 153: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1994) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 155: *Mary Shelley's Frankenstein*
(1995) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

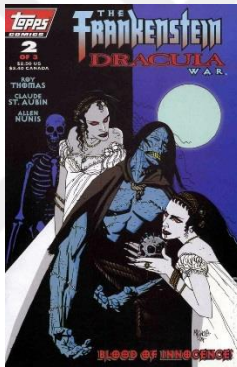
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 156: *Mary Shelley's Frankenstein* (1995) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

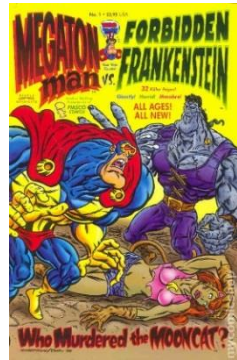
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=139971> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 158: *The Frankenstein Draacula War* (1995) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130531> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 160: *Megaton Man vs. Forbidden Frankenstein* (1996) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=279051> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 157: *The Frankenstein Draacula War* (1995) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

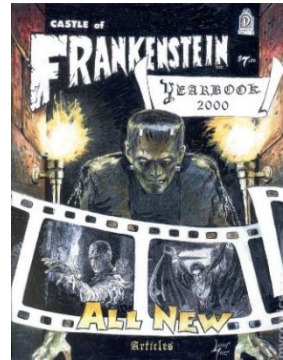
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130531> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 159: *The Frankenstein Draacula War* (1995) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

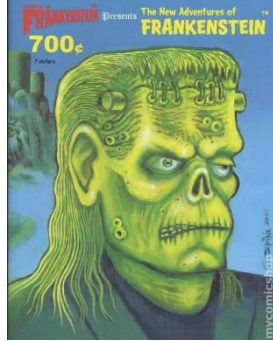
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=130531> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 161: *Castle of Frankenstein Yearbook* (2000) dergisi kapak tasar,m,

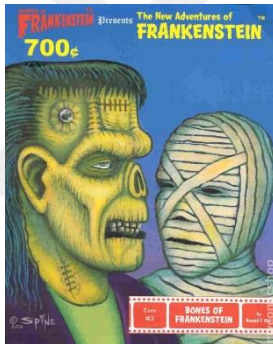
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=281081> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 162: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=318291> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 164: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 3. say, kapak tasar,m,

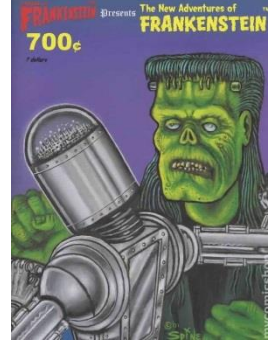
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=318291> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 166: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 5. say, kapak tasar,m,

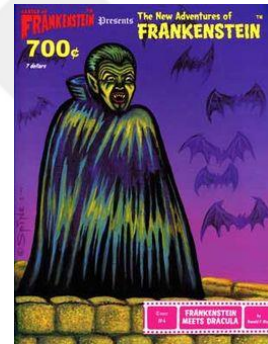
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=318291> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 163: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 2. say, kapak tasar,m,

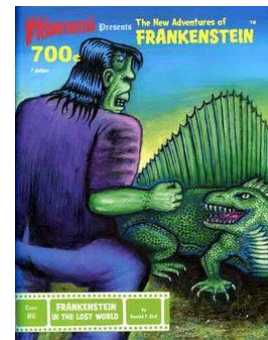
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=318291> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 165: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 4. say, kapak tasar,m,

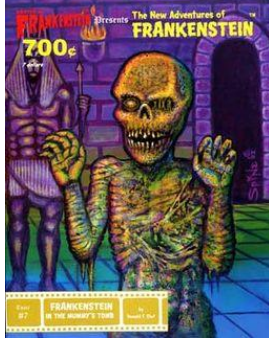
Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF4.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 167: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 6. say, kapak tasar,m,

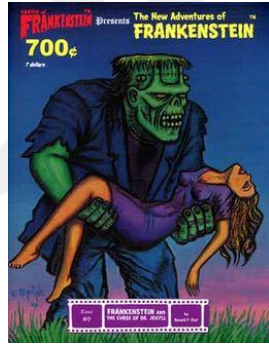
Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF6.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 168: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 7. say, kapak tasar,m,

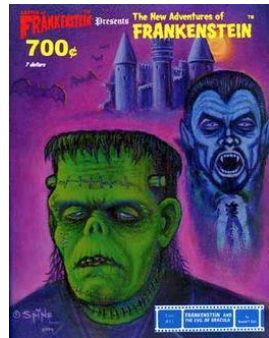
Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF7.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 170: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 9. say, kapak tasar,m,

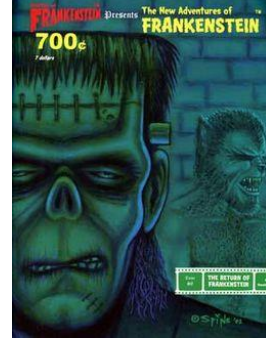
Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF9.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 172: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 11. say, kapak tasar,m,

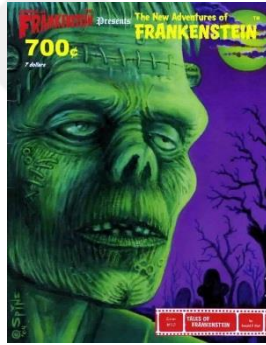
Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF11.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 169: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 8. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.oldies.com/product-view/NAOF8.html> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 171: *Castle of Frankenstein Presents: New Adventures of Frankenstein* (2001) çizgi roman, 10. say, kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=318291> (Erişim tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 173: *Frankenstein Mobster* (2003) çizgi roman serisi 0. say, 1. kapak tasar,m,

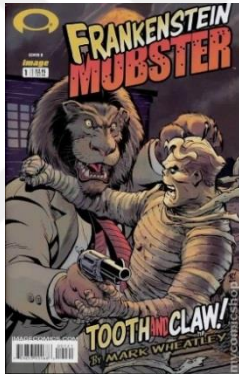
Kaynak: <https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 174: *Frankenstein Mobster* (2003)
çizgi roman serisi 0. say, 2. kapak tasar,m,

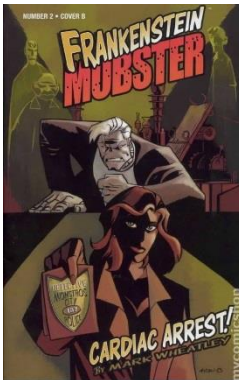
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 176: *Frankenstein Mobster* (2003)
çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 178: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 2. say, 2. kapak tasar,m,

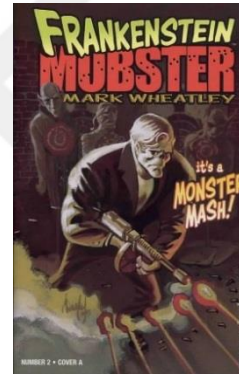
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 175: *Frankenstein Mobster* (2003)
çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

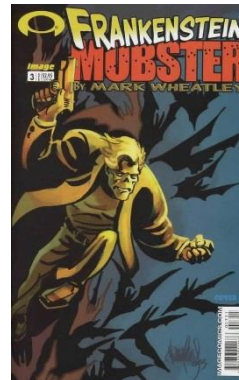
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 177: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 2. say, 1. kapak tasar,m,

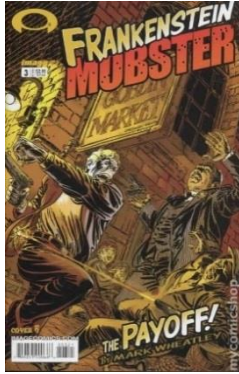
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 179: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 3. say, 1. kapak tasar,m,

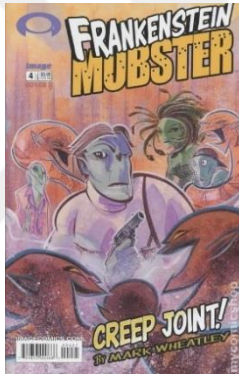
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 180: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 3. say, 2. kapak tasar,m,

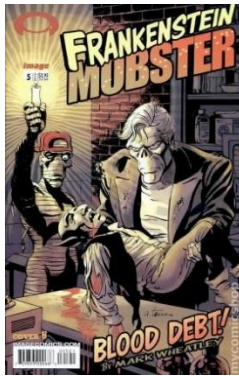
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 182: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 4. say, 2. kapak tasar,m,

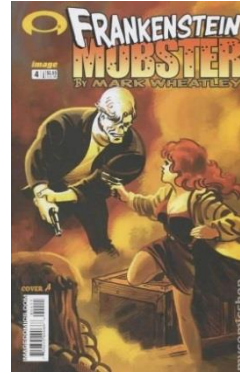
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 184: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 5. say, 2. kapak tasar,m,

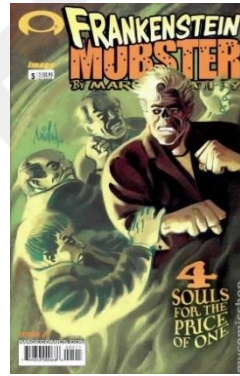
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 181: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 4. say, 1. kapak tasar,m,

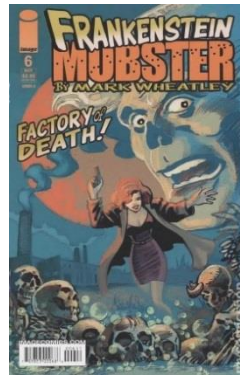
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 183: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 5. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 185: *Frankenstein Mobster* (2004)
çizgi roman serisi 6. say, 1. kapak tasar,m,

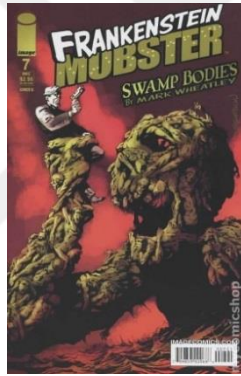
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 186: *Frankenstein Mobster* (2004) çizgi roman serisi 6. say, 2. kapak tasar,m,

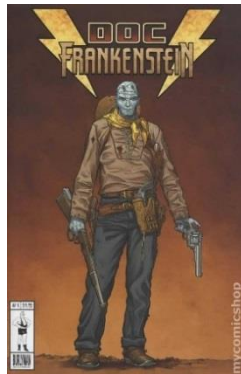
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 188: *Frankenstein Mobster* (2004) çizgi roman serisi 7. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 190: *Doc Frankenstein* (2004) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

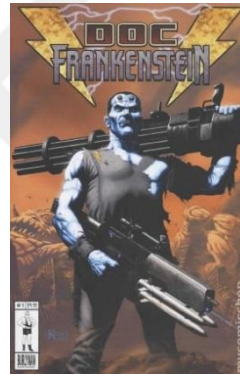
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 187: *Frankenstein Mobster* (2004) çizgi roman serisi 7. say, 1. kapak tasar,m,

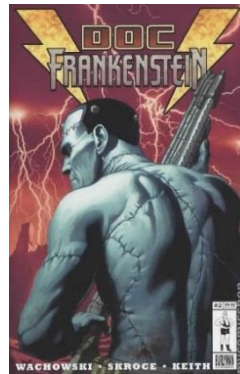
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=485211> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 189: *Doc Frankenstein* (2004) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

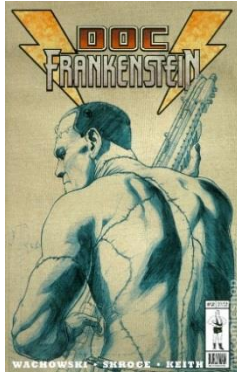
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 191: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 2. say, 1. kapak tasar,m,

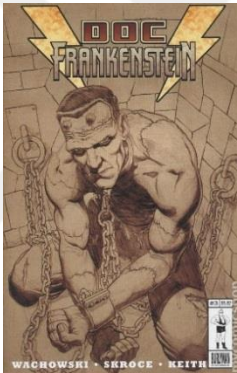
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 192: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 2. say, 2. kapak tasar,m,

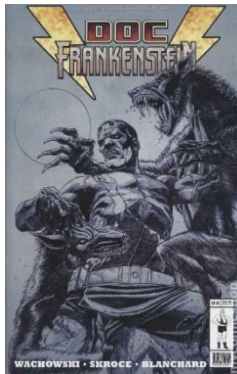
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 194: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 3. say, 2. kapak tasar,m,

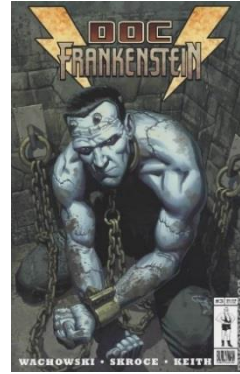
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 196: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 4. say, 2. kapak tasar,m,

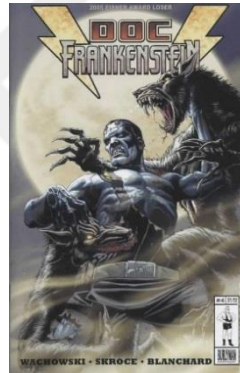
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 193: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 3. say, 1. kapak tasar,m,

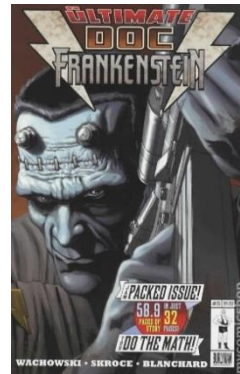
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 195: *Doc Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi 4. say, 1. kapak tasar,m,

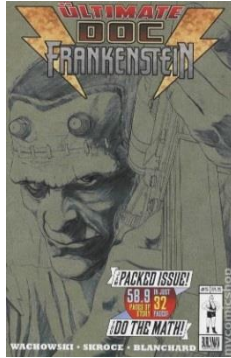
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 197: *Doc Frankenstein* (2006) çizgi roman serisi 5. say, 1. kapak tasar,m,

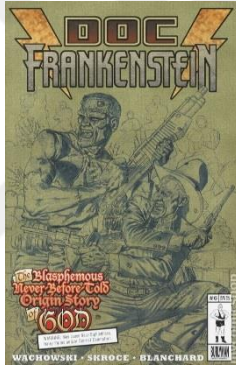
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 198: *Doc Frankenstein* (2006) çizgi roman serisi 5. say, 2. kapak tasar,m,

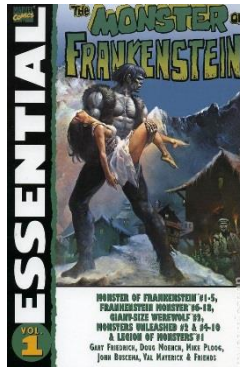
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 200: *Doc Frankenstein* (2007) çizgi roman serisi 6. say, 2. kapak tasar,m,

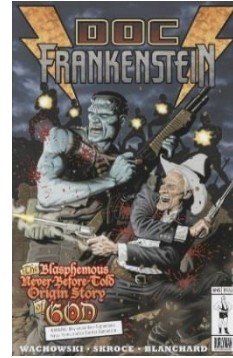
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 202: *Essential Monster of Frankenstein* (2004) çizgi roman, kapak tasar,m,

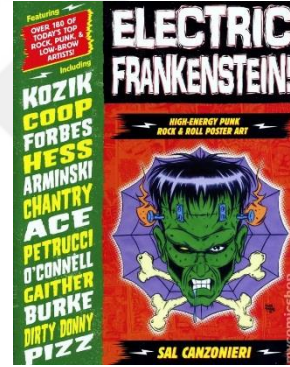
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=758871> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 199: *Doc Frankenstein* (2007) çizgi roman serisi 6. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=543581> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 201: *Electric Frankenstein* (2004) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=18882062> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 203: *Monster Mayhem Series Frankenstein* (2005) çizgi roman, serisi kapak tasar,m,lar,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=593301> (Eri im tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 204: *Monster Mayhem Series*
Frankenstein (2005) çizgi roman, serisi kapak tasar,mlar,

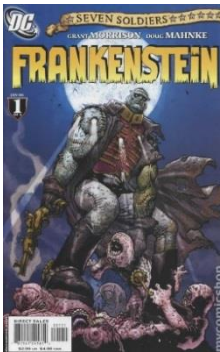
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=593301> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 206: *Witchblade vs. Frankenstein*
Monster War (2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=579551> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 208: *Seven Soldiers Frankenstein*
(2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

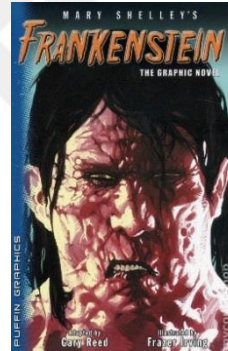
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=599181> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 205: *Witchblade vs. Frankenstein*
Monster War (2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

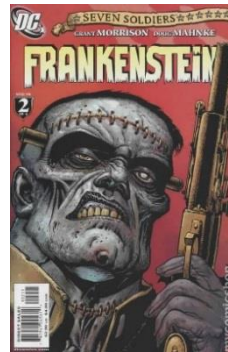
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=579551> (Erişim tarihi: 08.12.2018)

Görüntü 207: *Frankenstein* (2005) çizgi roman, kapak tasar,m,

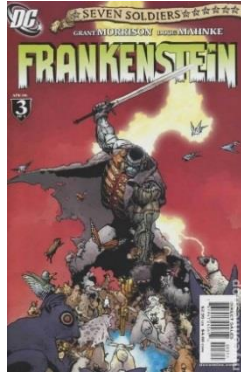
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21872947> (Erişim tarihi: 03.12.2018)

Görüntü 209: *Seven Soldiers Frankenstein*
(2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

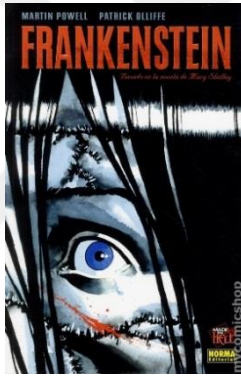
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=599181> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 210: *Seven Soldiers Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

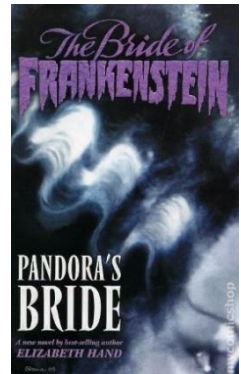
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=599181> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 212: *Frankenstein* (2006) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22683623> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 214: *Bride of Frankenstein Pandora's Bride* (2007) roman, kapak tasar,m,

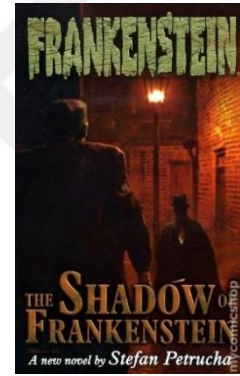
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=15101431> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 211: *Seven Soldiers Frankenstein* (2005) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

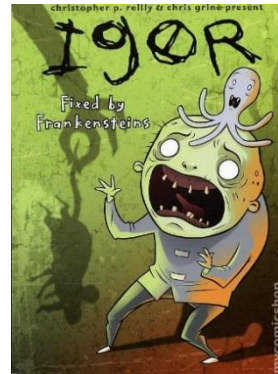
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=599181> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 213: *The Shadow of Frankenstein* (2006) çizgi roman, kapak tasar,m,

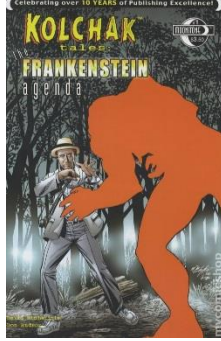
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14250671> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 215: *Igor Fixed by Frankenstein* (2007) çizgi roman, kapak tasar,m,

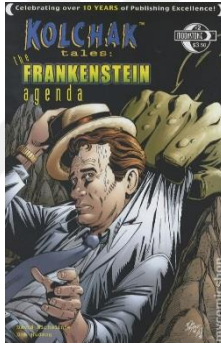
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=13320811> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 216: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 218: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 2. say, 1. kapak tasar,m,

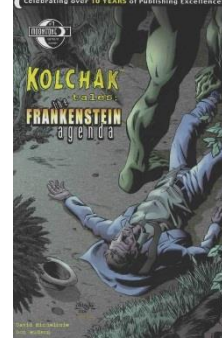
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 220: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 3. say, 1. kapak tasar,m,

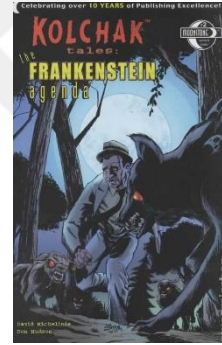
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 217: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 219: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 2. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 221: *Kolchak Tales Frankenstein Agenda* (2007) çizgi roman serisi 3. say, 2. kapak tasar,m,

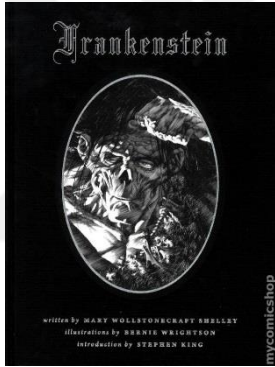
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=690761> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 222: *Frankenstein* (2008) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=16279591> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 224: *Frankenstein* (2008) çizgi roman, kapak tasar,m,

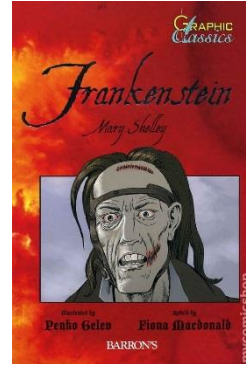
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=16097041> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 226: *Dean Koontz's Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

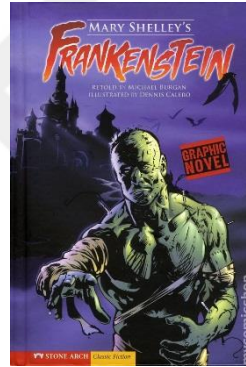
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 223: *Graphic Classics: Frankenstein* (2008) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14180861> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 225: *Frankenstein* (2008) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=32044631> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 227: *Dean Koontz's Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 228: *Dean Koontz'ın Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 230: *Dean Koontz'ın Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 232: *Jingle Belle Santa Claus vs. Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=15766011> (Eri im tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 229: *Dean Koontz'ın Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 231: *Dean Koontz'ın Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

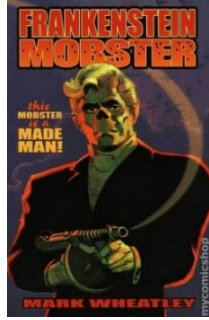
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 233: *Jingle Belle Santa Claus vs. Frankenstein* (2008) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

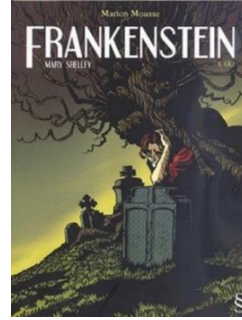
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=15766011> (Eri im tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 234: *Frankenstein Mobster* (2009) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=14050301> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 235: *Frankenstein* (2009) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

Kaynak:<https://www.idefix.com/Kitap/Frankenstein-1-Cilt/Cizgi-Roman/urunno=0000000316499> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 236: *Frankenstein* (2009) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

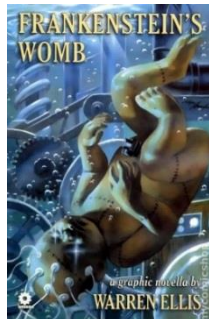
Kaynak:<https://www.idefix.com/Kitap/Frankenstein-2-Cilt/Cizgi-Roman/urunno=0000000342725> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 237: *Frankenstein's Womb* (2009) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=19545909> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 238: *Frankenstein's Womb* (2009) çizgi roman serisi kapak tasar,mlar,

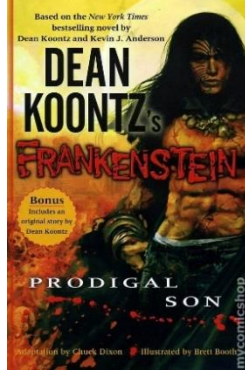
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=19545885> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 239: *Frankenstein* (2009) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.odakitap.com/frankenstein-mary-shelley/9786055813307> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 240: *Dean Koontz's Frankenstein* (2009) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=16987001> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 242: *Angel vs. Frankenstein II* (2010) çizgi roman, kapak tasar,m,

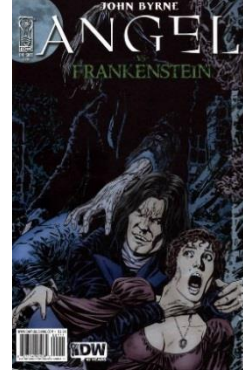
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21584431> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 244: *Dean Koontz's Frankenstein* (2010) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=20405451> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 241: *Angel vs. Frankenstein I* (2009) çizgi roman, kapak tasar,m,

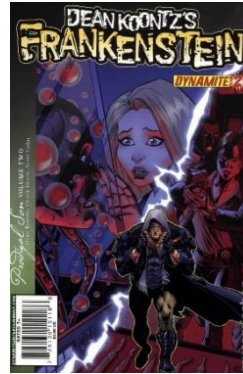
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=19578023> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 243: *Frankenstein* (2010) çizgi roman, kapak tasar,m,

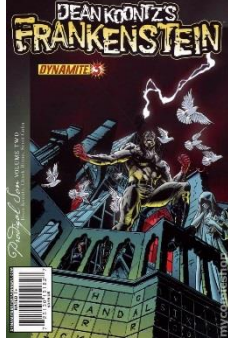
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=21302225> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 245: *Dean Koontz's Frankenstein* (2010) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=20405451> (Erişim tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 246: *Dean Koontz's Frankenstein Dynamite* (2010) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

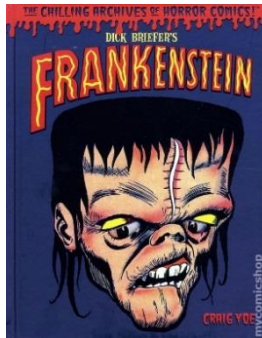
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=20405451> (Eri im tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 248: *Dean Koontz's Frankenstein Dynamite* (2010) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=20405451> (Eri im tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 250: *Dick Briefer's Frankenstein: The Chilling Archives of Horror Comics* (2010) çizgi roman, kapak tasar,m,

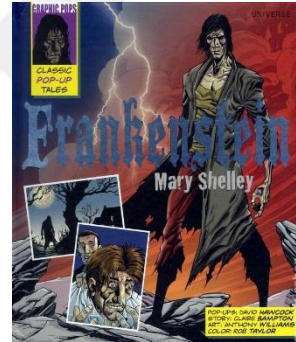
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=21758245> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 247: *Dean Koontz's Frankenstein Dynamite* (2010) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

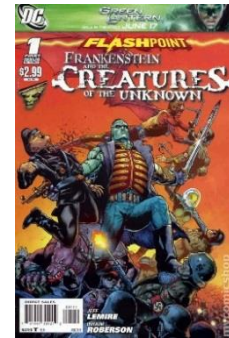
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=20405451> (Eri im tarihi: 14.12.2018)

Görüntü 249: *Frankenstein* (2010) çizgi roman, kapak tasar,m,

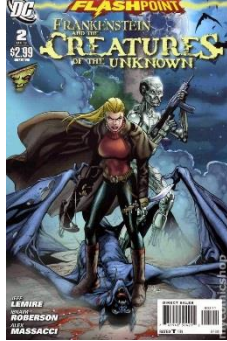
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=21695627> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 251: *Frankenstein Creatures of the Unknown* (2011) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=22139273> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 252: *Frankenstein Creatures of the Unknown* (2011) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22139273> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 254: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2011) çizgi roman serisi 0. say, kapak tasar,m,

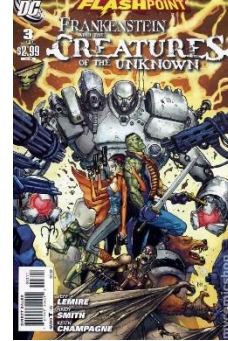
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 256: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2011) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

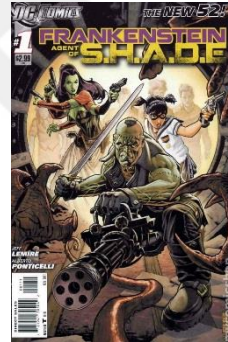
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 253: *Frankenstein Creatures of the Unknown* (2011) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22139273> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 255: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2011) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

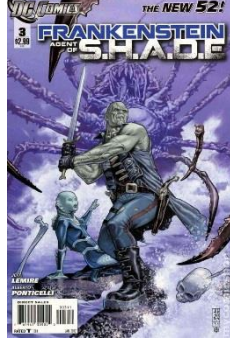
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 257: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2011) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 258: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 260: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 262: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 7. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 259: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 261: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 263: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 8. say, kapak tasar,m,

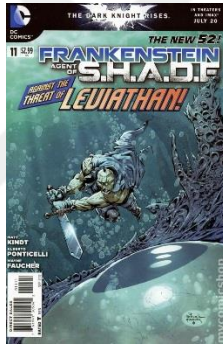
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 264: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 9. say, kapak tasar,m,

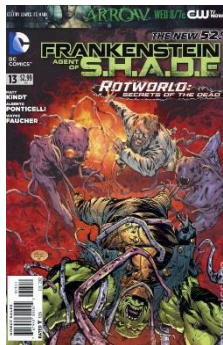
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 266: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 11. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 268: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 13. say, kapak tasar,m,

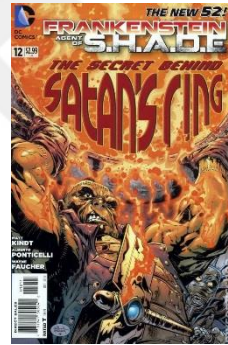
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 265: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 10. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 267: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2012) çizgi roman serisi 12. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 269: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2013) çizgi roman serisi 14. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 270: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2013) çizgi roman serisi 15. say, kapak tasar,m,

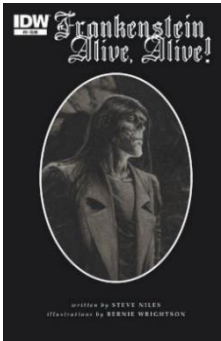
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 272: *Frankenstein Alive Alive* (2012) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.idwpublishing.com/product/frankenstein-alive-alive-1/> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 274: *Frankenstein Alive Alive* (2012) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.idwpublishing.com/product/frankenstein-alive-alive-3/> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 271: *Frankenstein Agent of S.H.A.D.E.* (2013) çizgi roman serisi 16. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22331641> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 273: *Frankenstein Alive Alive* (2012) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.idwpublishing.com/product/frankenstein-alive-alive-2/> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 275: *Frankenstein Alive Alive* (2012) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

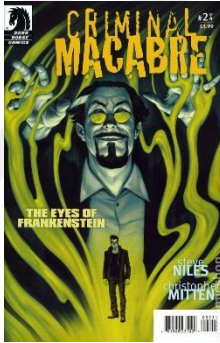
Kaynak:<https://www.idwpublishing.com/product/frankenstein-alive-alive-4/> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 276: *Return of the Monsters Phantom Detective vs Frankenstein* (2012) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=22407359> (Eri im tarihi: 19.12.2018)

Görüntü 278: *Criminal Macabre Eyes of Frankenstein* (2013) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

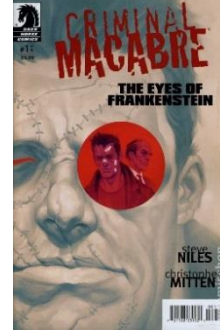
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=24596435> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 280: *Criminal Macabre Eyes of Frankenstein* (2013) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

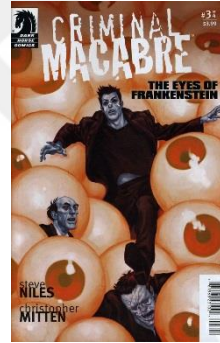
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=24596435> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 277: *Criminal Macabre Eyes of Frankenstein* (2013) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=24596435> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 279: *Criminal Macabre Eyes of Frankenstein* (2013) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

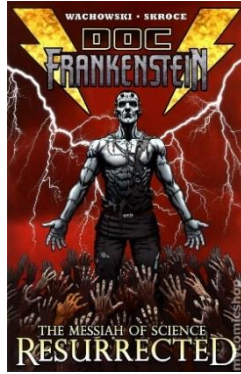
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=24596435> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 281: *Gris Grimly's Frankenstein* (2013) çizgi roman, kapak tasar,m,

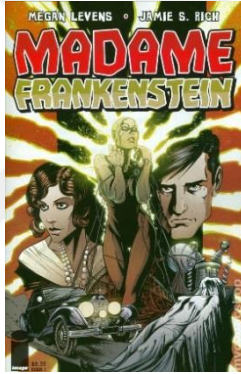
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=24698000> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 282: *Doc Frankenstein* (2014) çizgi roman, kapak tasar,m,

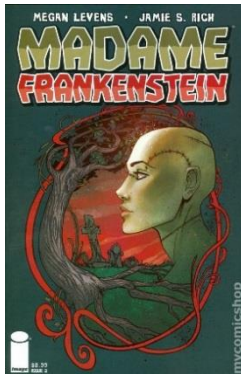
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=26026370> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 284: *Madame Frankenstein* (2014) çizgi roman serisi 1. sayı, 1. kapak tasar,m,

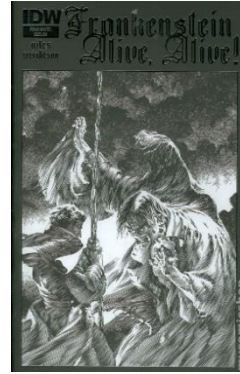
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=25619303> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 286: *Madame Frankenstein* (2014) çizgi roman serisi 2. sayı, kapak tasar,m,

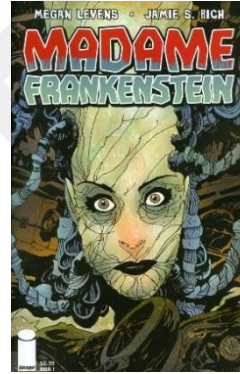
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=25619303> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 283: *Frankenstein Alive Alive* (2014) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=25498817> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 285: *Madame Frankenstein* (2014) çizgi roman serisi 1. sayı, 2. kapak tasar,m,

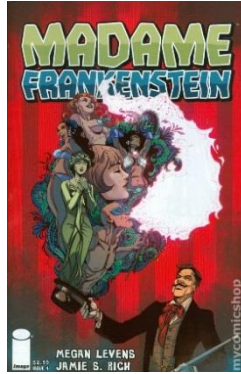
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=25619303> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 287: *Madame Frankenstein* (2014) çizgi roman serisi 3. sayı, kapak tasar,m,

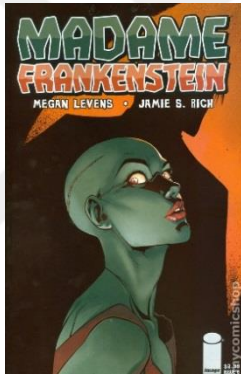
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=25619303> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 288: *Madame Frankenstein* (2014)
çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

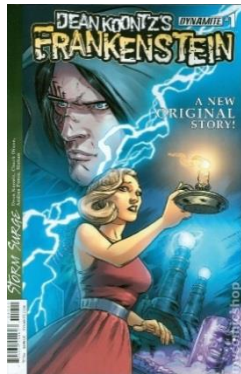
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=25619303> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 290: *Madame Frankenstein* (2014)
çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

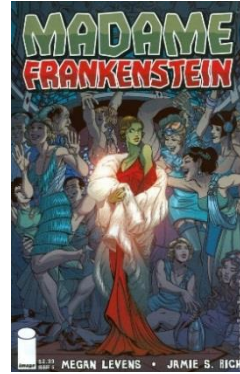
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=25619303> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 292: *Dean Koontz's Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 1. say, kapak tasar,m,

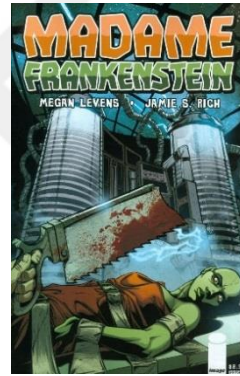
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 289: *Madame Frankenstein* (2014)
çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=25619303> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 291: *Madame Frankenstein* (2014)
çizgi roman serisi 7. say, kapak tasar,m,

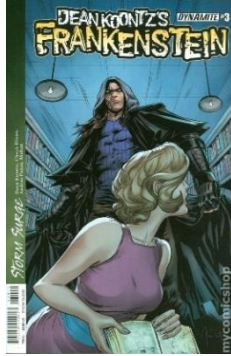
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=25619303> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 293: *Dean Koontz's Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

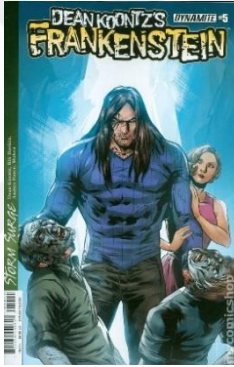
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 294: *Dean Koontz'ın Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

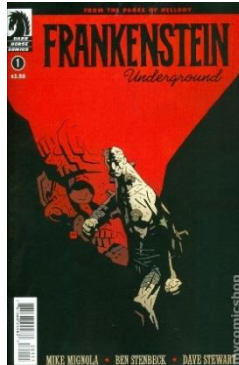
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 296: *Dean Koontz'ın Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 298: *Frankenstein Underground*
(2015) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 295: *Dean Koontz'ın Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

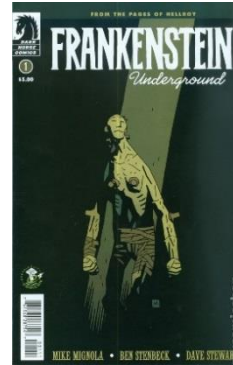
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 297: *Dean Koontz'ın Frankenstein*
(2015) çizgi roman serisi 6. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=32734559> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 299: *Frankenstein Underground*
(2015) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

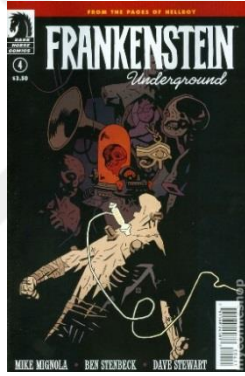
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 300: *Frankenstein Underground* (2015) çizgi roman serisi 2. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 302: *Frankenstein Underground* (2015) çizgi roman serisi 4. say, kapak tasar,m,

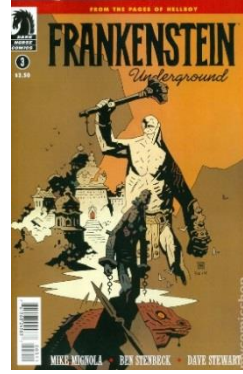
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 304: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

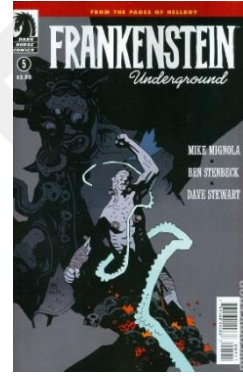
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 301: *Frankenstein Underground* (2015) çizgi roman serisi 3. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 303: *Frankenstein Underground* (2015) çizgi roman serisi 5. say, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=27188678> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 305: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 306: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 2. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 308: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 3. say, 1. kapak tasar,m,

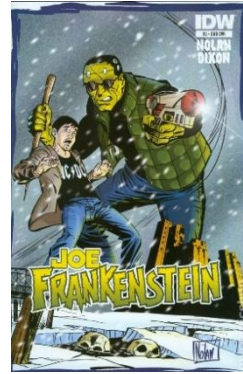
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 310: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 4. say, 1. kapak tasar,m,

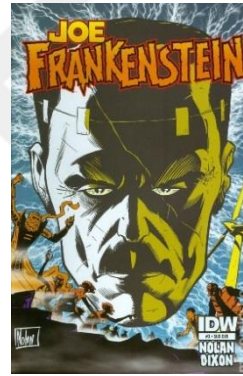
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 307: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 2. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 309: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 3. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 311: *Joe Frankenstein* (2015) çizgi roman serisi 4. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=26656637> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 312: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 314: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 1. say, 3. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 316: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 2. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 313: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 315: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 1. say, 4. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 317: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 318: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 2. say, 3. kapak tasar,m,

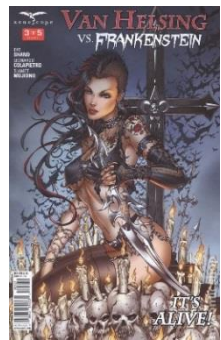
Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 320: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 3. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 322: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 3. say, 3. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 319: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 2. say, 4. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 321: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 3. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 323: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 3. say, 4. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 324: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 4. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 326: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 4. say, 3. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 328: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 5. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 325: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 4. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 327: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 4. say, 4. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 329: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 5. say, 2. kapak tasar,m,

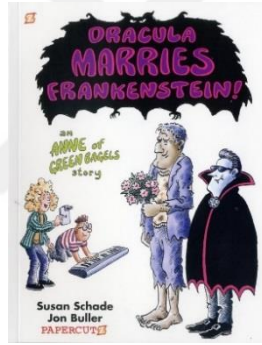
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Erişim tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 330: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 5. say, 3. kapak tasar,m,

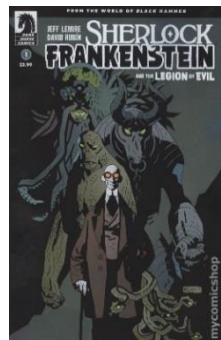
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 332: *Dracula Marries Frankenstein* (2017) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=45110544> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 334: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2017) çizgi roman serisi 1. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 331: *Van Helsing vs. Frankenstein* (2016) çizgi roman serisi 5. say, 4. kapak tasar,m,

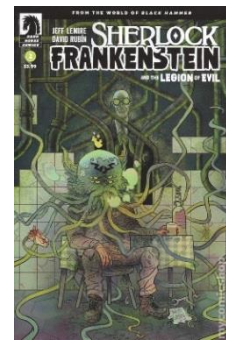
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=38180105> (Eri im tarihi: 18.12.2018)

Görüntü 333: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2017) çizgi roman serisi 1. say, 1. kapak tasar,m,

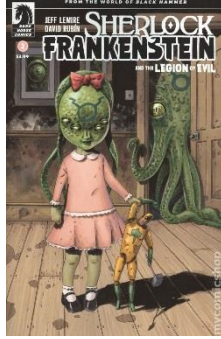
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 335: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2017) çizgi roman 2. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 336: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2017) çizgi roman 2. say, 2. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 338: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2018) çizgi roman 3. say, 2. kapak tasar,m,

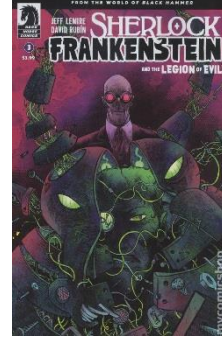
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 340: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2018) çizgi roman 4. say, 2. kapak tasar,m,

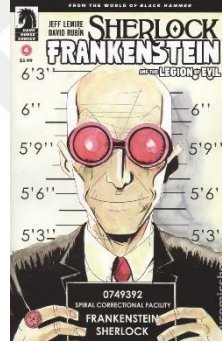
Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 337: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2017) çizgi roman 3. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 339: *Sherlock Frankenstein and the Legion of Evil* (2018) çizgi roman 4. say, 1. kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

Görüntü 341: *Frankenstein or the Modern Prometheus* (2017) çizgi roman, kapak tasar,m,

Kaynak:<https://www.mycomicsshop.com/search?TID=44710951> (Eri im tarihi: 12.12.2018)

K NC BÖLÜM: POPÜLERLE ME YOLUNDA LK ADIM: CANAVARIN BEYAZ PERDE LE TANI MASI

ō-Sen bir Frankensteinŕsin!

-Canavar ve yarat,c,y, birbirine kar, t,rma.ö¹⁷⁵

Çal, man,n birinci bölümünde eserin beyaz perdeye uyarlanmas,ndan önceki tüm sürecin derinlemesine incelenmesinin ard,ndan; ikinci bölümde 1910-2018 y,llar, aras,ndaki dönem ele al,narak Frankensteinŕn *canavar*,n,n beyaz perdeye yans,t,lma süreci irdelenmi tir. Teknolojik, kültürel, sosyal; geli im ve de i imlerin , , nda *canavar*,n görselle tirilme sürecindeki farklıklar ve benzerlikler; sinema afi leri ve filmlerden al,nan sahnelerin ekran görüntüleri üzerinden de erlendirilmi tir. De erlendirme sürecinde kronolojik bir s,ra izlenmekle birlikte filmler kendi aralar,nda tür ve dönemlere ayr,larak s,n,fland,r,lm, t,r. Sözü edilen s,n,fland,r,mlardan önce, korku filmlerinin kayna ,n, ve ortaya ç,k, sürecini anlatmak ad,na *Büyüülü Fener* ile yap,lan gösterimlerden ba lanarak *korkunun* bir tür olarak sinema sanat,na nas,l dahil oldu undan söz edilmi ve ilk dönem korku sinemas, tarihine k,saca de inilmesi uygun görülmü tür.

S,n,fland,r,ma sürecinde öncelikle 1910-1931 y,llar, aras,nda çekilen erken dönem *canavar* filmleri ele al,nm, t,r. Ard,ndan Universal Stüdyolar,ŕnca çekilen ve *canavar* rolünde Brois Karloffŕn yer ald, , filmlerden söz edilmi tir. Farklı, gotik karakterlerin birlikte sunuldu u, *canavar*,n di er ucubelerle birlikte yer ald, , ve Universal Stüdyolar,ŕnca Amerika Birle ik Devletleriŕnde çekilen bu filmleri, 1957-1974 y,llar, aras,nda ngiliz Hammer irketi taraf,ndan çekilen seri filmler izlemi tir. Televizyon teknolojisinin geli mesi ile birlikte çe itli *canavar* dizilerinin çekildi i dönem de yine bu bölümde ayr, bir ba l,k alt,nda incelenmi tir. Teknolojik geli melerin h,zla ya and, , ve Hollywood Sinemas,ŕn,n *canavar*, yeniden ke fetmesi ile birlikte günümüze kadar gelen süreç ayr,ca i lenmi tir. Animasyon ve görsel efekt teknolojilerinin geli mesi ku kusuz korku ve animasyon sinemas, üzerinde de etkili olmu , bu etki Frankensteinŕn *canavar*,n,n yeniden yorumlanmas, ve sunulmas, sürecini ortaya ç,kartarak, *canavar*,n animasyon filmlerinde tekrar ele al,nmas,na

¹⁷⁵ King, S. (2009). End of Watch. Hodder&Stoughton, ngiltere.

sebeplerdir. Tüm süreçler ve türler için ele alınan örnek filmler de, içinde kalan filmlere ise "Diğer Filmler" başlığı altında deyinilerek görsel bir katalog oluşturulmuştur.

Filmlerde kullanılan *canavar* görselleştirmelerinin de değerlendirilmesi sürecinde filmlerin konularından hareket etmek mümkün olmayacağı için, filmlerin konularına kısaca değinilmiştir. Aynı zamanda sinema filmlerinin tasarım sürecinde rol alan afiş tasarımları da bu bölümde ele alınmış ve örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. İki boyutlu ve hareketsiz bir düzlemde kamera üzerinde veya bilgisayar ekranında tasarlanan afişler ve sinemada sunulan hareketli görüntüler arasında kimi zaman büyük farklılıklara rastlanmıştır, kimi zamansa paralellikler olduğu gözlenmiştir. Böylelikle ikinci bölümün hedefi; edebi bir eserin deyişen yıllar içerisinde sinema sanatına nasıl ve hangi yöntemlerle yansıtıldığı, ve metinlerarası ilişkiyi anlamak, nasıl sunulduğunu irdelemek olarak özetlenebilir.

2.1. İlk Dönem Korku Sineması,

Uygara ve zamana ayak uyduran korkunun temelini; İlkça larda marağın, içinde uluyan kurtlardan, kaplanlardan, Ortaçağda ise ruhunu şeytana satmış cadılarından, geceleri kasabaların tenha sokaklarında gezen başsız süvarilerden (Aksoy, 2016: 17) aldığı, söylemek mümkündür. 18. ve 19. yüzyılda *Büyülü Fener* ile yapılan *phantasmagoria*¹⁷⁶ gösterileri ile ise korku sinemasının temellerinin atıldığı, bilinmektedir. Belçikalı fizikçi Étienne-Gaspard Robertson'un ürettiği *fantascope* isimli alet ile Paris'te birçok gösteri yapılmış ve dönemde çok ilgi görmüştür.

Teksoy'un yağı adıyla dönemin George Méliès'i olarak nitelendirdiği (2005: 18) Robertson'un *phantasmagoria* gösterilerinin ardından özellikle Avrupa'da yaşanan siyasi, toplumsal ve teknolojik gelişmelerin, içinde 1895 yılına kadar birçok yenilik yaşanmıştır. 1895 yılında Louis Lumiere tarafından çekilen ve sinema tarihinin ilk filmi olarak sayılan *Sortie de l'Usine Lumiere a Lyon* (Lyon'daki Lumiere Fabrikasından Çıkış) filminin ardından aynı yıl çektikleri (Teksoy, 2005: 31)

¹⁷⁶ Fantasmagorie, fantasmagoria, fantazmagoria. İlk başta, ile çekilmiş görüntülerin yansıtılması, esasına dayanan gösteri. Gösterinin etkisini arttırmak için duman, ses efektleri, çamlıklar, yarım saydam ekranlar, birçok ışık kaynağı aynı anda kullanılması, gibi yöntemler denenmiştir.

L'Arrivée d'un Train en Gare de Ciotat (Trenin Gara Giri i) izleyenlerin çok fazla korkmasna sebep olmu tur (Abisel, 1999: 137). Film, her ne kadar izleyicileri korkutmak için çekilmi olmasa da, izleyicilerin ilk defa büyük bir ekranda hareketli bir görüntü izlemi olmas, bu korkunun temel sebebini olu turmaktadır.

Her ne kadar bir tür filmi olmayıp korkutma amac, gütmüyor olsa da, bu yönüyle *L'Arrivée d'un Train en Gare de Ciotat* (Trenin Gara Giri i, 1895) filmini sinema tarihinin ilk korku filmi olarak saymak mümkündür.

1800lü yılların sonuna doğru kültürel özelliklerin de etkisiyle Kuzey Avrupa'da bilinen hayalet hikayeleri ve bazı tarihi olaylar, dramatize eden filmler sinemaya aktarılmı tur (Abisel, 1999: 138). Bu dönemin en bilinen filmlerinin başında 1895 yılında Alfred Clark tarafından çekilen ve Kraliçe Mary'nin idamını anlatan *The Execution of Mary, Queen of Scots* (skoç Kraliçesi Mary'nin idamı) filmi vardır.

1903 yılında Edwin S. Porter tarafından çekilen *The Great Train Robbery* (Büyük Tren Soygunu) filminin son sahnesinde kovboyun kameraya doğru ateş etmesi de izleyiciyi oldukça korkutmu tur (Abisel, 1999: 137) bu yönüyle korku sineması tarihinde ilk dönem içerisinde değerlendirilmesini sağlamı tur.

Sinemanın sessiz yıllarında çekilen korku filmlerini, insanların kolektif kültürel korku birikimine korku edebiyatından eklenen yeni temsiliyet biçimleri (İzler, 2010: 42) arasında nitelendirmek mümkündür. George Méliès'in sinema aygıtının farklı özelliklerini keşfetmesi ile birlikte birçok farklı fantastik kurgu filmi yapılmı tur, bilinmektedir. Méliès'in bu filmleri, bir yandan sinemanın kurgu anlatımları için ne kadar elverişli olduğunu göstermi tur, bir yandan da bilim ve kurgu arasında bir araya gelmesi ile sinemada korku türünün ortaya çıkardığı ilk örnekler olmu tur (Abisel, 1999: 138). Odell ve Le Blanc (2011) Méliès için "sinemanın yansımaya yol açan fotoğraf ve özel efektler yaratma potansiyelini fark eden bir illüzyonist, "créateur du spectacle cinématographique"¹⁷⁷, büyük büyücüö tanrımlamaları yapmaktadır (s: 52). Scognamiglio (1996) ise Méliès filmlerinin içeriğini betimlerken "Aslında amaç korku değildir, amaç ya edebiyat yapıtların, tanıtmak

¹⁷⁷ Fr. Sinematik gösterinin yaratıcısı,

ya da inançsal yaklaşımla ahlak dersleri vermektir, korkudan çok bunlar, somut hale getiren duygulardır, demektedir (s: 68).

Yönetmenliği Méliès tarafından 1896 yılında gerçekleştirilen *Le Manoir du Diable* (Şeytanın Atosu) filmi korku sinema tarihinin ilk filmi olarak kabul edilmektedir (Akbulut, 2012: 11). İlk defa hedefi korkutmak olan, senaryosu bu çerçevede oluşturulmuş bir film olma özelliğine sahip, toplamda üç dakika süren film; sadece tek kamera açısıyla çekilmiş olup bir yarasanın Ortaçağ atosuna girip Mephistopheles'e¹⁷⁸ dönüşünü anlatmaktadır (Görüntü: 342).

Görüntü 342: *Le Manoir du Diable* (Şeytanın Atosu, 1896) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=mw8bzC33CGY> (Erişim tarihi: 11.07.2018)

Le Manoir du Diable (Şeytanın Atosu, 1896) filminin ardından Méliès, gövdesiz baba'nın yere vuran adamın anlatıldığı, *Un Homme de Têtes* (1898), iki şeytan kadınlar, kazana atarak ruh yarattığı, *Le Chaudron Infernal* (1903), boynu uzayabilen dirilmiş bir iskeletin gösterildiği *Le Monstre* (1903) ve küçük bir şeytanın bir odanın birbirine katılması konusunu edindiği *Le Diabolo Noir* (1905) filmlerini çekmiştir (Odell ve Le Blanc, 2011: 52).

Sessiz dönem Fransız sinemasının en gözde korku ve fantastik film yönetmeni olan Louis Feuillade de (Akbulut, 2012: 43) anlatısal açıdan karmaşık ancak bir o kadar da başarılı bir dizi film yönetmiştir. Tohill ve Tombs (2005) tarafından halkın anti kahramanlara karşı olan ilgisini ilk istismar eden yönetmen olarak nitelendirilen (s: 19) Feuillade'nin yarattığı, gerçeküstücü sinemasal anlatım Paris'te terör estiren ve

¹⁷⁸ Goethe'nin *Faust* romanında geçen, Rönesans dönemi Hristiyan mitolojisinin başlıca şeytanlarından bir tanesidir.

bunu iddeti gittikçe artan, eytani ve detayl, planlarla yapan karakterin hikayesinin anlatıldı, , *Fantomas* (Fantoma, 1903) filmi ile başlandı, t,r (Odell ve Le Blanc, 2011: 52). 1915 yılında ise sinemaya ilk defa kötü kadın karakterini *Les Vampires* (Vampirler) serisi ile getirdi. Toplamda 12 filmden oluşan bu seride, Musidora tarafından canlandırılan *Irma Vep* isimli karakter ve çetesi başlıdır. Feuillade'nin vampirleri, klasik siyah pelerin kostümleri içerisinde duvara tırmanan ip cambazlar, gibi, koma, yer de i tirme, korkutma eylemlerini adeta bir koreografi e li inde dans eder gibi yavaş yavaş yapmaktadırlar. (Akbulut, 2012: 43-44).

Gotik korku sinemasının sessiz dönemine ait en başlı örneklerden bir tanesi de 1925 yılında Rupert Julian yönetmenliğinde çekilen *Phantom of the Opera* (Operadaki Hayalet) filmidir (Görüntü: 343). Paris Operasında yaşanan bir hayaletin izledi cinayetlerin konu edildiği film, 1929 yılında, müzik ve ses dublajı eklenerek tekrar gösterime sunulmuştur.

Görüntü 343: *Phantom of the Opera* (Operadaki Hayalet, 1925) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=aI0tWZc8gP4> (Erişim tarihi: 11.07.2018)

1920'li yıllarda Fransız *Sürrealist* (Gerçeküstücü) sinemacıların eserlerinde iddet ve saldırganlıkta yer vermeleri (Abisel, 1999: 139) ile Avrupa'da korku sineması bir tür olarak tanımlanmaya başlandı, t,r. Edgar Allan Poe'nun aynı adlı öyküsünden uyarlanarak Jean Epstein tarafından yönetilen ve gerçekleştirilen *Le Chute de la Maison Usher* (Usher Malikanesinin Çöküşü, 1928) filmi, dönemin genel sinema anlayışına, yapışın, yansıtacak biçimde seyirciyi korkutmak ve dehşete düşürmek amaç gütmemektedir. Amaç yazınsal bir eseri, hareketli görüntülerle ve bu görüntülerin el

verdi i olanaklarla anlatmak ve görsel olarak de erlendirmektir (Scognamillo, 2006: 15).

spanyol Gerçeküstücü Sineması'nın önemli eserlerinden bir tanesi ise, deneysel sinemanın ilk örne i olarak kabul edilen, Luis Bunuel ve Salvador Dali tarafından hazırlanan *Un Chien Andalou* (Bir Endülüs Köpe i, 1929) filmidir. Film aynı zamanda diğer Avrupa filmleri gibi uluslararası alanda başarıyla kabul edilmiş olup dönemi içerisinde spanyolun tek korku filmi olarak kabul edilmiştir. Daha çok sanat piyasasında başarılı olan film betimsel ve psiko-cinsel açıdan rahatsız edici olarak nitelendirilmiştir (Odell ve Le Blanc, 2011: 66). Ustura ile bir kadının gözünün yarılması gösterildi i sahne ile açılan film, spanyol ressam Dali ve yazar Bunuel'in rüyalarıyla birleşimi üzerine kurulan bir hikayeyi anlatmaktadır.

Korku türünün ortaya çıkışında Alman sessiz sinemasının getirdi i sosyolojik, siyasal ve toplumsal etkilerle rolü büyüktür. Karanlık, kasvetli bir atmosfer içinde i lenen kader, ölüm, bilinmeyen, öbenin derinlikleri gibi kavramlara; despotlar, caniler, dahi suçlular ve sinema hileleriyle elde edilen esrarengiz güçlerin (Abisel, 1999: 139) e lik etti i filmler bu gelişmenin başrolündedir.

I. Dünya Savaşı'nın etkisinin sinemaya yansımaları, bu dönemde özellikle savaştan mağup olarak çıkan Almanya'nın sanatına gözle görülür biçimde yansayan bir akıma olan *Ekspresyonizm* (Duygunculuk) Alman Korku Sinemasının ortaya çıkışının temelini atmıştır. Duygular ve iç dünyanın yansıtılmasına dayanan bir sanat akımı olarak ortaya çıkan *Ekspresyonizm* başta resim, tiyatro, müzik gibi alanlarda görülmü hemen ardından da sinema sanatına yansıtılmıştır. Teksoy (2005) göre *Ekspresyonizm*; sanatçı, dünyasının izlenimlerini, doğadaki biçimlerin yansıtılmasıyla, bir yansıma olarak, simgeler kullanarak, bireyin öz yaratıcılığıyla, simgeleyen iç gerçekliğini dışarıya yansıtmıştır (s: 151). Scognamillo (1996), Duyguncu Alman Sinemasını şu şekilde betimlemektedir:

öBirinci Dünya Savaşı ile doğmuş ve yaklaşık on yıl egemenliğini sürdürmü tür. Savaşın ve savaşın sonrasından ortaya çıkan kulluk, tedirginlikleri ve eziklik ve dehşetleri kendi simgesel kurgular, dahilinde de erlendirmi tür. Gerçeğin görüntülerini zorlayan, gerçeğe gerçeküstücü anlamlar kazandıran, her tür perspektifi bozan, loğluklardan, karanlıklardan, geometrik belirsizliklerden yararlanan bir sinema akımı, bir sanat anlayışıdır bu (s: 70).ö

D, avurumcu Alman Sineması'nın en çok dikkat çeken özellikleri arasında ögölgeli , ,kland,rma, gerçeküstü bir dekor, yapay rol yapma ve gerçek olmayan bu dünyada gezinen kameran, n a ,r, üslubuö (Biry,ld,z, 1992: 235) yer almaktadır. Dönemin toplumsal ortam,ndaki otoriteryan e ilimlerin metaforik kar ,l,klar,n,n beyaz perdeye yans,d , , bir dönem (I ,klar, 2010: 42) olan I. Dünya Sava ,ından önce Almanya'da fantastik öğeler içeren ve hayali yarat,klarla dolu olan üç adet film çekilmiştir: *Der Student Von Prag* (Prag'd, Ö renci, 1913), *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) ve *Homunculus* (1916). Bu üç filmin ortak özelli i arkaik çal , ma olmaları, ve 1919-1930 y,llar , aras,nda olu an D, avurumcu Alman Sineması'na öncülük etmeleridir (Biry,ld,z, 1992: 236-237). Dönemin di er önemli yapıtlar , aras,nda Fritz Lang'ın *Der Müde Tod* (Kader, 1921) filmi, Paul Leni'nin *Das Wachsfigurenkabinett* (Mumyalar Müzesi, 1923) filmi ve *Der Student Von Prag* (Prag'd, Ö renci, 1913) filminin de yönetmeni olan Henrik Galeen'ın *Alraune* (Kaderin K,z,, 1928) filmi vardı,r (Akbulut, 2012: 54). Bir Ortaça hikayesi ve Yahudi efsanesi¹⁷⁹ , , ,nda bir antikac,n,n canlandırd , , *Golem* heykelinin, antikac,n,n kar,s,na a ,k olmasının anlatan D, avurumcu Alman Sineması, ilk örneklerin olan *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) filminin yönetmenleri Henrik Galeen ve Paul Wegener'dir (Görüntü: 344). Wegener aynı filmi 1920 y,l,nda tekrar çekmiştir ve bu kez daha büyük bir başarı elde etmiştir (Akbulut, 2012: 13).

Görüntü 344: *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=rj8iRSh9wI> (Erişim tarihi: 15.07.2018)

¹⁷⁹ Bölge insanları, yok etmek üzere dirilen ve yalnızca korkunun gölgesindeki masumiyeti temsil eden en incinebilir çocuk tarafından sakinleştirilebilen heybetli bir yaratık hakkındaki efsane (Odell ve Le Blanc, 2011: 59).

1919 y,l,nda Robert Wiene taraf,ndan çekilen ve D, avurumcu Alman Sinemas,ın ba lang,c, olarak say,lan *Das Cabinet des Dr. Caligari* (Doktor Caligari'nin Muayenehanesi, 1919) filmi, bir ak,l hastanesinin yöneticisi olan Dr. Caligari'nin, Cesare adl, bir genci hipnotize etmesi üzerine geli en olaylar, konu edinmektedir. Bu filmin ard,ndan ele tirmenler, psikolojik konular, i leyen ve benzer konular, ele alan filmleri anlatmak ve d, avurumcu biçimi tan,mlamak için *Caligarism* terimini kullanmaya ba lam, lard,r (Abisel, 1999: 82). Ayr,ca Teksoy (2005) göre *Caligarism*; bir filmde dekorun öne geçerek belirleyici ö e olmas,d,r (s: 152). Görsel yap, ve içeri in birbirleri ile sa lad, , uyum; abart,l, makyajlar, rüya sahneleri, ,k-gölge oyunlar, ve garip set tasar,mlar, ile kendisini göstermi tir. *Das Cabinet des Dr. Caligari* (Doktor Caligari'nin Muayenehanesi, 1919) filminde tüm dekorlar hatta do an,n kendisi asimetric bir görünüme sahiptir. Bu görselle tirme izleyicinin kendisini ekspresyonist bir tablo içinde hissetmesine sebep olmaktadır (Akbulut, 2012: 54). Tümü stüdyoda çekilen ancak t,pk, resim yapar gibi bezler üzerine boyanm, dekor, seyircinin gerçeklikle olan ba ,n,n kopmas,na sebep olmaktadır (Teksoy, 2005: 153). Filmin görsel ve psikolojik etkilerini bugün bile özellikle Tim Burton filmlerinde görmek mümkündür (Odell ve Le Blanc, 2011: 59).

Akbulut (2012) göre; Almanlar, d, avurumculuk ak,m,n,n sinemaya yans,mas, sonucunda ürettikleri filmlerle tüm dünyay, büyülemi lerdir (s: 13). 1922 yap,ml,, *Nosferatu, Eine Symphonie des Grauens* (Nosferatu, Bir Deh et Senfonisi, 1922) filmi bu dönemin ba yap,tlar,ndan biridir. Bu dü ük bütçeli ancak etkileyici film; sürünen gölgeler, korkutucu makyajlar ve ölümün masals, bir tonda kullanmas, ile say,s,z korku filmine ilham vermi tir (Odell ve Le Blanc, 2011: 59). Ba ar,l, kamera kullan,m,, oyunculuk performans, ve makyaj çal,mas, nedeniyle korkutuculu unu günümüzde de muhafaza eden bir sinema klasi idir (I ,klar, 2010: 89).

Frank W. Murnau yönetmenli inde çekilen film, rlandal, yazar Bram Stoker'ın 1897 y,l,nda yazm, oldu u *Dracula* roman,n,n bir uyarlamas,d,r. Bu film, *Dracula* hikayesinin ilk uyarlamas, olarak kabul edilse de, 1921 tarihli *Dracula Halala* isimli Macar yap,m, kay,p bir film oldu u da bilinmektedir (Akbulut, 2012: 14). Telif haklar,nda ya anan sorunlar nedeniyle, Stoker'ın roman,nda ismi *Dracula* olarak

geçen vampir, filmde *Nosferatu* adıyla kullanılm, t,r. Zizek'e göre en genel tanım,yla vampir; öya ayanlar, n kan, n, emmek için mezardan ç,kan ölüdür (2003: 264).

Nosferatu, Eine Symphonie des Grauens (Nosferatu, Bir Deh et Senfonisi, 1922) filmi d, avurumcu ak,m,n ba yap,t, olarak say,lsa da Albin Grau taraf,ndan yap,lan dekorlar oldukça gerçekçidir ve Caligari'nin tersine filmin büyük bir bölümü stüdyo d, ,nda çekilmi tir (Teksoy, 2005: 158). Filmin yaratm, oldu u gerilim ortam,n,n da etkisiyle, günümüze kadar gelen vampir temal, korku filmlerinin ilk ad,m, böylelikle at,lm, t,r.

Avrupa'da ortaya ç,kan ve ana hatlar, olu turulan bir tür olan korku sinemas,n,n popülerle ip literatüre yerle mesi Amerika'da çekilen filmler sonras,nda gerçekle mi tir. Tohill ve Tombs, *Avrupa Seks ve Korku Sinemas*, (2005) kitab,nda Amerikan korku modelinin d, avurumcu deneyimleri büyük ölçüde d, lad, ,n, ve bir ekilde bilindik ve eski karakterlerin yan, s,ra h,zla ortaya ç,kan olaylar üzerine geli mekte oldu unu söylemektedir:

öJohn Brosnan'ın bir yaz,s,nda, bir gazetenin imzas,z yorumcusundan al,nt,lad, , gibi: UFA ve di er irketler *Dr. Caligari'nin Muayenehanesi* ve *Variete'de* izledi imiz gibi tuhaf kamera oyunlar,ndan istedikleri kadar zevk als,nlar, Amerikal, izleyici öykülerde gerçekçilik arar, çekimlerdeyse en az,ndan görünür bir gerçekçilik. Bu yüzden Avrupal, özel efektçiler tuhaf çekimlerle u ra a dursunlar, Amerikal, meslekta lar,n,n tek bir çabalar, vard,r: çekilen her hileli karenin olabildi ince gerçekçi görünmesini sa lamak (s: 28).ö

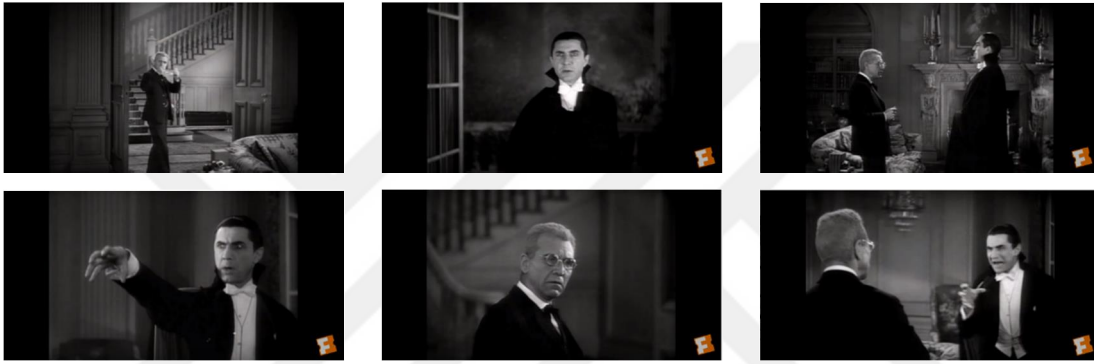
1930'lu y,llarla birlikte Hollywood sinemas,na dahil edilen ses, korku filmlerinin zirveye ç,kma nedenlerinden bir tanesi olmu tur. Universal Stüdyolar, taraf,ndan bu dönem içerisinde sinema tarihi içinde çok önemli yer tutan, günümüzde uyarlamalar, çekilen ve ço unlu u gotik edebiyattan esinlenilmi birçok film çekilmi tir. 1927 y,l,nda Paul Leni taraf,nda çekilen *The Cat and the Canary* (Kedi ve Kanarya) ve 1929 y,l,nda Benjamin Christensen taraf,ndan çekilen *Seven Footprints of Satan* filmleri ile Alman yönetmenler Hollywood'a girmi ve kendi yöntemlerini (Kemp, 2014: 89) Amerikan sinemas, ile tan, t,rm, lard,r.

Gotik Korku Sinemas,ın ilk örneklerinden olan 1931 yap,ml, Tod Browning taraf,nda Universal Stüdyolar,ınca çekilen ilk sesli film olan *Dracula* (Drakula) filmi (Görüntü: 345), Bram Stoker'ın roman,ndan çok, romandan yola ç,k,larak yaz,lm, olan Hamilton Deane ve John L. Balderston'ın tiyatro oyununa dayanmaktadır (Akbulut, 2012: 25). 1927 y,l,ndaki oyuncu Béla Lugosi'ye ün kazandıran Broadway

oyununun uyarlaması, olan filmi Browning, öLugosiönin büyük bölümü dikkatli kamera hareketlerini, sahne donanım ve set tasarımı, talep eden, esrarengiz karamsarlık ile teatrallik in bir karışımı, olan hipnotik, yoğun aksanlı, oyunculuğu etrafında oluşturmuş tur (Kemp, 2014: 89).

Filmin çekildiği dönemde Universal Stüdyolar, filmin genel izleyici kitlesine hitap etmeyeceğini düşünmüş ve gotik türünü bir kumar olarak nitelendirmiştir (Osmanoullar, 2016: 23).

Görüntü 345: *Dracula* (Drakula, 1931) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=Bzb3rASU-pM> (Erişim tarihi: 29.06.2018)

Sinema ve edebiyat alanlarında her çağ ve dönemde ilgisini çeken vampir olgusunun kökeninin Aydınlanma Çağı ve 18. yüzyıla dayandığı bilinmektedir. 1751 yılında Dom Augustin Calmet isimli bir papazın yazdığı oldu *Traité sur les Apparitions des Anges, des Demons et des Esprits* (Meleklerin, İblislerin ve Ruhların Ortaya Çıkmasına Dair İnceleme) isimli kitabında vampirlerden bahsetmiştir (Akbulut, 2012: 28). Her ne kadar o dönemde vampir miti hakkında yazılan kaynaklar olsa da, bugünkü anlamıyla vampir algısının yaratılması üç adet gotik edebiyat romanından bahsetmek mümkündür. Bu kitaplar; İngiliz yazar John William Polidori'nin *Vampir* (1819), İrlandalı yazar Sheridan Le Fanu'nun *Carmilla* (1871) ve Bram Stoker'ın *Dracula* (1897) kitaplarıdır (Akbulut, 2012: 29). Aksoy'a (2016) göre; Bram Stoker'ın kaleme aldığı roman bildiğimiz anlamda vampir kültürünün popüler kültüre dahil edilmesini sağlamıştır (s: 37).

Sheridan Le Fanu'nun 1871-1872 yılları arasında üç farklı bölüm olarak yayınladığı *Carmilla* eserinde kurban olarak genç kızlar seçen, lezbiyen bir vampirin

hikayesi anlatılmaktadır. Kitap, 1932'de Carl Theodor Dreyer yönetmenli inde çekilen *Vampir* filmine, 1960'da Roger Vadim tarafından çekilen *Et Mourir de Plaisir* (Zevkten Ölmek) filmine ve 1970'de Jimmy Sangster tarafından çekilen *Lust of the Vampire* (Vampirin Eshveti) filmlerine esin kaynağı olmuştur. Vampir kadını ve femme fatale kadını tiplerinin de öncüsü olan *Carmilla* sinemada imlenen dişi vampir eshveti ve lezbiyen vampir temaları, bu noktada (Akbulut, 2012: 29-30). Bram Stoker'ın *Dracula*'s, ise kaynağı, 15. yüzyılda yaşıyan Eflak Beyliği'nin prensi olan Vlad Dracul adındaki kontundan almıştır. Balkanlara kadar gelen Osmanlı askerlerinin kazıklara oturtulması ile ünlü kontun adı *Kazıklı Voyvoda* olarak tarihe geçmiştir. Ancak Stoker'ın roman kahramanı, Kont Dracula'nın bu karakterle bir ilgisiz kişidir; vampir olan bu karakter oldukça romantik, ince ve aynen zamana da ayakta durmaktadır.

1932 yılında Danimarka'da yönetmen Carl Theodor Dreyer tarafından çekilen *Vampyr* filmi, Tod Browning'ın *Dracula* (1931) filminin hemen ardından gösterime girdiği için dönemi içerisinde çok ilgi çekmemiş olsa da yıllar içerisinde korku sineması, klasikleri içerisinde yerini almıştır. Sheridan Le Fanu'nun *Carmilla* hikayesinin bir uyarlaması olan filmde yönetmen hikaye anlatmak yerine, öyküye uygun atmosferi yaratarak, seyirciyi görüntülerle etkilemeyi tercih etmiştir (Akbulut, 2012: 34).

1936 yılında Lambert Hillyer'ın yönetmenliğinde çekilen *Dracula's Daughter* (Drakula'nın Kızı) ve 1943 yılında Robert Siodmak'ın yönetmenliğinde çekilen *Dracula's Son* (Drakula'nın Oğlu) filmleri, *Dracula*'nın sinemasal başarısının ardından Universal tarafından çekilen iki devam filmidir.

Bram Stoker'ın *Dracula* eserinden günümüze kadar, korku filmleri içerisinde yaratılan ve her filmde özellikleri, savunma biçimleri ve yaşam şartları, daha da zenginleşen, ancak birincil özellikleri olan öksüz beslenmeyi koruyan (Demirci, 2006: 204) vampirler, daha sonraki yıllarda da seyirci karşısına, defalarca farklı yönetmenlerce çekilen filmlerde çıkacaktır. *Dracula*'nın bu başarısı, sadece devam filmlerinin çekilmesini sağlamamıştır. Yaratılan filmlerinin çektiği ilgi farkında olan Universal şirketi aynı yıl içerisinde yeni bir projeye başlamıştır. Günümüzde halen

uyarlamalar, çekilen, efsanele mi , ikonla an bir projenin temeli de böylelikle atılm, olur: *Frankenstein*.

2.2. Frankenstein Sinemalarda

Sinemanın kendisinden önce gelen tiyatro, edebiyat, resim, müzik gibi sanat dallarından her zaman faydalanmış ve bu dallar, kaynak olarak kullanılmıştır. 1800'ü yılların başında üretilen gotik edebiyat eserleri de başta tiyatro ve sinema olmak üzere pek çok sanat dalında tekrar üretilmiştir. Kendini Tanrı yerine koyup mezarlıklardan topladığı ceset parçalarını bir araya getirip meydana getirdiği yapay bir insana yaşam verme e kalkan Doktor Frankenstein'in tüyler ürpertici öyküsünün (Scognamillo, 1997: 33) anlatıldığı, romanın tiyatro eserlerine uyarlanması, takip eden süreçte, romandaki karakterlerin gücü ve hikaye akışının sinemaya da uyarlanabilir olması farklı yıllar içerisinde Frankenstein hikayesinin birçok sinema filmi ve televizyon dizisinde i lenmesine sebep olmuştur.

Birden çok organın tek bir bedende ve güçlü bir elektrik enerjisi yardımıyla bir araya getirilmesi, kendiliğinden arzusundan başlayarak kendiliğinden bedenine yabancılaşması en doğrudan sonucudur (Demirci, 2006: 35) önermesinin hemen hemen tüm filmlerin ana eksenini oluşturarak Frankenstein'in *canavar*ın varlığı temel olduğu söylenebilir. Bu filmlerin bazıları Shelley'nin romanına sadık kalınarak bir hikaye örgüsü oluşturulduysa, bazıları ise hikayenin yeniden oluşturularak sadece *canavar* karakterinin kullanıldığı, görülmüştür.

Her dönemde yaşanan tüm toplumsal, ekonomik ve siyasi hareketler sinemada temsilleri doğrudan etkilemiştir. Bu etkinin korku sinemasına yansımaları da türün kendi içerisinde de i im göstermesine ve alt türlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bu sebeple 200 yıllık süreçte çekilen tüm Frankenstein'in *canavar* temalı filmlerde *canavar* dolayısıyla korku kaynağının sunumu ve temsili de iimler göstermiştir.

1910-2019 yılları arasında *Frankenstein* temalı henüz gösterime girmemiş 1 film dahil toplamda 114 adet uzun metrajlı film ve televizyon dizisi çekilmiştir (Tablo: 3). Bu filmlerde Frankenstein'in *canavar*ın kimi zaman tek başına iken, kimi zamansa başka korku öğeleri ile bir araya getirilerek sunulmuştur. Eserlerden bazıları bilimkurgu öğeleri içerirken, birçokunda korku türüne ait göstergeler mevcuttur.

Karikatürize edilen karakterlerin kullanılması, korku-komedi türündeki filmlere de sayıca az olmalarına rağmen rastlamak mümkündür.

Bu bölümde; örneklerden faydalanılarak; korku temsiliinin toplumsal değişimi ve gelişimleri paralelinde değerlendirilerek, bu bakımdan görsel yansımaların sunma amacı güdülmektedir.

Tablo 4: 1910-2018 yılları arasında Frankenstein teması çekilen sinema filmi ve televizyon dizilerinin listesi¹⁸⁰

	Eserin Adı,	Yapım Yılı,	Eserin Niteliği	Eserin Yönetmeni	Canavar Rolündeki Aktör	Ülke
1.	Frankenstein	1910	Sinema filmi	J. Searle Dawley	Charles Ogle	ABD
2.	Life Without Soul (Ruhsuz Hayat)	1915	Sinema filmi	Joseph W. Smiley	Percy Standing	ABD
3.	Il Mostro di Frankenstein (Frankenstein'in Canavarı)	1921	Sinema filmi	Eugenio Testa	Umberto Guarracino	İtalya
4.	Frankenstein	1931	Sinema filmi	James Whale	Boris Karloff	ABD
5.	Bride of Frankenstein (Frankenstein'in Gelişi)	1935	Sinema filmi	James Whale	Boris Karloff	ABD
6.	El Superloco	1937	Sinema filmi	Juan José Segura	-	Meksika
7.	Son of Frankenstein (Frankenstein'in Oğlu)	1939	Sinema filmi	Rowland V. Lee	Boris Karloff	ABD
8.	The Ghost of Frankenstein (Frankenstein'in Hayaleti)	1942	Sinema filmi	Eric C. Kenton	Lon Chaney Jr.	ABD
9.	Frankenstein Meets the Wolf Man (Frankenstein Kurt Adam'da Tanıyor)	1943	Sinema filmi	Row William Neil	Lon Chaney Jr.	ABD
10.	House of Frankenstein (Frankenstein'in Evi)	1944	Sinema filmi	Erle C. Kenton	Glenn Strange	ABD
11.	House of Dracula (Dracula'nın Evi)	1945	Sinema filmi	Erle C. Kenton	Glenn Strange	ABD
12.	Abbott and Costello Meet Frankenstein (iki Açıkgoz Frankenstein'i Karşılar)	1948	Sinema filmi	Charles Barton	Glenn Strange	ABD
13.	The Curse of Frankenstein	1957	Sinema filmi	Terence Fisher	Christopher Lee	İngiltere

¹⁸⁰ Tablo 3'te yer alan bilgiler www.imdb.com internet sitesinden derlenmiştir.

	(Frankensteinin Laneti)					
14.	I Was a Teenage Frankenstein	1957	Sinema filmi	Herbert L. Stock	Gary Conway	ABD
15.	How to Make a Monster	1958	Sinema filmi	Herbert L. Stock		ABD
16.	The Revenge of Frankenstein (Frankensteinin intikamı)	1958	Sinema filmi	Terence Fisher	Micheal Gwynn	ngiltere
17.	Frankensteinin Daughter	1958	Sinema filmi	Richard E. Cunha	Harry Wilson	ABD
18.	Tales of Frankenstein	1958	TV filmi	Curt Siodmak	Don Megowan	ngiltere
19.	Frankenstein 1970	1958	Sinema filmi	Howard W. Koch	Boris Karloff	ABD
20.	Orlaki el Infierno de Frankenstein (The Hell of Frankenstein)	1960	Sinema filmi	Rafael Baledon	-	Meksika
21.	Frankenstein el Vampiro y Compania (Frankenstein, the Vampire and Company)	1962	Sinema filmi	Benito Alazraki	-	Meksika
22.	The Evil of Frankenstein (Frankensteinin eytanı)	1964	Sinema filmi	Freddie Francis	Peter Wodthorpe	ngiltere
23.	The Munsters	1964 - 1966	TV dizisi	Ed Haas, Norm Liebmann	Fred Gwynne	ABD
24.	Frankenstein Conquers the World	1965	Sinema filmi	Ishiro Honda	Koji Furuhashi	Japonya
25.	Frankenstein Meets the Spacemonster	1965	Sinema filmi	Robert Gaffney	-	ABD
26.	Jesse James Meets Frankensteinin Daughter	1966	Sinema filmi	William Beaudine	-	ABD
27.	Munster, Go Home!	1966	Sinema filmi	Earl Bellamy	Fred Gwynne	ABD
28.	Frankenstein, Jr. and the Impossibles	1966-1968	TV dizisi	-	-	ABD
29.	Frankenstein Created Woman (Frankenstein Kadını Yarattı)	1967	Sinema filmi	Terence Fisher	Susan Denberg	ngiltere
30.	La Marca del Hombre Lobo (Frankensteinin Bloody Terror)	1968	Sinema filmi	Enrique Lopez Eguiluz	-	ABD
31.	Killink Frankenstein ve Dr. Noöya Kar	1968	Sinema filmi	Nuri Ak,nc,	-	Türkiye
32.	Frankenstein Must Be Destroyed (Frankenstein Yok Edilmeli)	1969	Sinema filmi	Terence Fisher	George Pravda	ngiltere

33.	Horror of Frankenstein (Frankensteinin Deh eti)	1970	Sinema filmi	Jimmy Singster	David Prowse	ngiltere
34.	Dr. Frankenstein on Campus	1970	Sinema filmi	Gilbert W. Taylor	-	Kanada
35.	La Figlia di Frankenstein (Lady Frankenstein)	1971	Sinema filmi	Mel Welles Aureliano Luppi	-	talya
36.	Dracula vs. Frankenstein	1971	Sinema filmi	Al Adamson	John Bloom	ABD
37.	Frankenstein -80	1972	Sinema filmi	Mario Mancini	Xiro Papas	talya
38.	Santo vs. la Hija de Frankenstein	1972	Sinema filmi	Miguel M. Delgado	-	Meksika
39.	Dracula contra Frankenstein (Drakula Doktor Frankensteinin Kar .)	1972	Sinema filmi	Jesus Franco	Fernando Bilbao	Fransa
40.	Frankenstein: The True Story (Frankenstein: Gerçek Hikaye)	1973	TV filmi	Jack Smight	Micheal Sarrazin	ABD
41.	La Maldicion de Frankenstein (The Erotic Rites of Frankenstein)	1973	Sinema filmi	Jesus Franco	Fernando Bilbao	Fransa
42.	Blackenstein	1973	Sinema filmi	William A. Levey	-	ABD
43.	Andy Warholun Flesh for Frankenstein	1973	Sinema filmi	Paul Morrissey Antonio Margheriti	Srdjan Zelenovic	ABD
44.	The Wide World of Mystery Frankenstein	1973	TV filmi	Glenn Jordan	Bo Svenson	ABD
45.	Terror! Il Castelo delle Donne Maladette (Frankensteinin Castle of Freaks)	1974	Sinema filmi	Dick Randall	-	talya
46.	Santo y Blue Demon Contra el Doctor Frankenstein	1974	Sinema filmi	Miguel M. Delgado	-	Meksika
47.	Young Frankenstein (Genç Frankenstein)	1974	Sinema filmi	Mel Brooks	Peter Boyle	ABD
48.	Frankenstein and the Monster from Hell (Frankenstein ve Cehennemden Gelen Canavar)	1974	Sinema filmi	Terence Fisher	David Prowse	ngiltere
49.	Sevimli Franken tayn	1975	Sinema filmi	Nejat Saydam	Sava Ba ar	Türkiye
50.	Frankenstein allİtaliana (talyan Usulü Frankenstein)	1975	Sinema filmi	Armando Crispino	Aldo Maccione	talya

51.	Victor Frankenstein, Terror of Frankenstein	1977	Sinema filmi	Calvin Floyd	Per Oscarsson	sveç
52.	Doctor Franken	1980	TV filmi	Marvin J. Chomsky Jeff Lieberman	Robert Perault	ABD
53.	Frankenstein Island	1981	Sinema filmi	Jerry Warren	-	ABD
54.	The Munstersø Revenge	1981	TV filmi	Don Weis	Fred Gwynne	ABD
55.	Kyoufu Densetsu Kaiki! Frankenstein (Mystery! Frankenstein-Legend of Terror)	1981	TV filmi	Yugo Serizawa	-	Japonya
56.	Frankenweenie	1984	Sinema filmi	Tim Burton	-	ABD
57.	Frankenstein's Great Aunt Tillie	1984	Sinema filmi	Myron J. Gold	Miguel Angel Fuentes	Meksika
58.	Frankenstein 90	1984	Sinema filmi	Alain Jessua	Marc Lavoine	Fransa
59.	The Bride	1985	Sinema filmi	Franc Roddam	Jennifer Beals	Fransa
60.	Teta	1987	TV Dizisi	Gerhard Karzel	-	Slovakya
61.	Dr. Krakenstein	1987-1988	TV Dizisi	-	-	Hollanda
62.	The Munsters Today	1987-1991	TV dizisi	Norman Abbott	John Schuck	ABD
63.	Frankenstein General Hospital	1988	Sinema filmi	Deborah Romare	Irwin Keyes	ABD
64.	Frankenstein Unbound	1990	Sinema filmi	Roger Corman	Nick Brimble	ABD
65.	Frankenhooker	1990	Sinema filmi	Frank Henenlotter	-	ABD
66.	Frankenstein's Baby	1990	TV Dizisi	Robert Bierman	-	ngiltere
67.	Frankenstein: The College Years	1991	TV Filmi	Tom Shadyac	-	ABD
68.	Rasuto Furankenshutain (Last Frankenstein)	1991	Sinema filmi	Takeshi Kawamura	-	Japonya
69.	Frankenstein	1992	TV Filmi	David Wickes	Randy Quaid	ngiltere
70.	Mary Shelley's Frankenstein (Mary Shelley'den Frankenstein)	1994	Sinema filmi	Kenneth Branagh	Robert De Niro	ngiltere
71.	Here Come the Munsters	1995	TV filmi	Robert Ginty	Edward Hermann	ABD
72.	The Munstersø Scary Little Christmas	1996	TV filmi	Ian Emes	Sam McMurray	ABD
73.	House of Frankenstein	1997	TV Dizisi	Peter Warner	Peter Crombie	ABD

74.	Frankenstein Reborn	1998	TV filmi	David DeCoteau	Ethan Wilde	ABD
75.	Toonsylvania	1998-2000	TV Dizisi	Bill Kopp Chris Otsuki	-	ABD
76.	Alvin and the Chipmunks Meet Frankenstein	1999	TV filmi	Kathi Castillo	-	ABD
77.	Frankenstein	2004	TV dizisi	Kevin Connor	Luke Goss	ABD
78.	Frankenstein	2004	TV dizisi	Marcus Nispel	-	ABD
79.	Van Helsing	2004	Sinema filmi	Stephan Sommers	Shuler Hensley	ABD
80.	Frankenstein Reborn	2005	Sinema filmi	Leigh Scott	-	ABD
81.	Frankenstein vs. the Creature from Blood Cove	2005	Sinema filmi	William Winckler	Lawrance Furbish	ABD
82.	Frankenstein's Bloody Nightmare	2006	Sinema filmi	John R. Hand	-	ABD
83.	Monster Kids	2008	TV filmi	Scott Essman	-	ABD
84.	Frankenstein vs. the Wolfman	2008	Sinema filmi	Colin Clarke	-	ABD
85.	Igor	2008	Sinema filmi	Tony Leondis	-	ABD
86.	Kyuketsu Shojo tai Shojo Furanken (Vampire Girl vs. Frankenstein Girl)	2009	TV filmi	Yoshihiro Nishimura Naoyuki Tomomatsu	Eri Otaguro	Japonya
87.	Frankenhood	2009	Sinema filmi	Blaxwell Smart	-	ABD
88.	The Frankenstein Syndrome / The Prometheus Project	2010	Sinema filmi	Sean Tretts	-	ABD
89.	Frankenstein Rising	2010	Sinema filmi	Eric Swelstad	-	ABD
90.	Frankenstein: Day of the Beast	2011	Sinema filmi	Ricardo Islas	Tim Krueger	ABD
91.	Monster Brawl	2011	Sinema filmi	Jesse Thomas Cook	-	Kanada
92.	Frankenweenie	2012	Sinema filmi	Tim Burton	-	ABD
93.	Hotel Transylvania (Otel Transilvanya)	2012	Sinema filmi	Genndy Tartovsky	-	ABD
94.	Mockingbird Lane	2012	TV dizisi	Bryan Singer	Jerry O'Connell	ABD
95.	Frankenstein's Army	2013	Sinema filmi	Richard Raaphorst	-	Japonya
96.	Army of Frankensteins	2013	Sinema filmi	Ryan Bellgardt	Eric Gesecus	ABD
97.	Hotel Transylvania 2 (Otel Transilvanya 2)	2015	Sinema filmi	Genndy Tartovsky	-	ABD
98.	The Frankenstein Theory	2013	Sinema filmi	Andrew Weiner	Roger Morrissey	ABD
99.	I, Frankenstein (Frankenstein: Ölümsüzlerin Sava .)	2014	Sinema filmi	Stuart Beattie	Aaron Eckhart	ABD

100.	Frankenstein's Monster	2014	Sinema filmi	Syd Lance	Matt Risoldi	ABD
101.	Scooby-Doo! Frankencreepy (Scooby Doo Frankenstein'in Laneti)	2014	Sinema filmi	Paul Mcevoy	-	ABD
102.	Penny Dreadful	2014 - 2016	TV dizisi	John Logan	Rory Kinnear	ABD
103.	Victor Frankenstein	2015	Sinema filmi	Paul McGuigan	Spencer Wilding	ABD
104.	The Frankenstein Chronicles	2015	TV dizisi	Benjamin Ross Barry Langford	Sean Bean	ngiltere
105.	Shisha no Teikoku	2015	TV filmi	Ryotaro Makihara	-	Japonya
106.	Frankenstein	2015	Sinema filmi	Bernard Rose	Xavier Samuel	ABD
107.	Frankenstein's Light	2015	Sinema filmi	Saad Nawab	Miles G. Jackson	ABD
108.	Frankenstein's Patchwork Monster	2015	Sinema filmi	Emil Novak	Daniel James	ABD
109.	Sharkenstein	2016	Sinema filmi	Mark Polonia	-	ABD
110.	Hotel Transylvania 3 (Otel Transilvanya 3)	2018	Sinema filmi	Genndy Tartovsky	-	ABD
111.	Baby Frankenstein	2018	Sinema filmi	Jon YonKondy	-	ABD
112.	Tales of Frankenstein	2018	Sinema filmi	Donald F. Glut	-	ABD
113.	Canavar Gibi: Türk i Frankenstein	2018	Sinema filmi	Özgür Bakar	evket Çoruh	Türkiye
114.	Bride of Frankenstein	-	Sinema filmi	Bill Condon	Javier Bardem	ABD

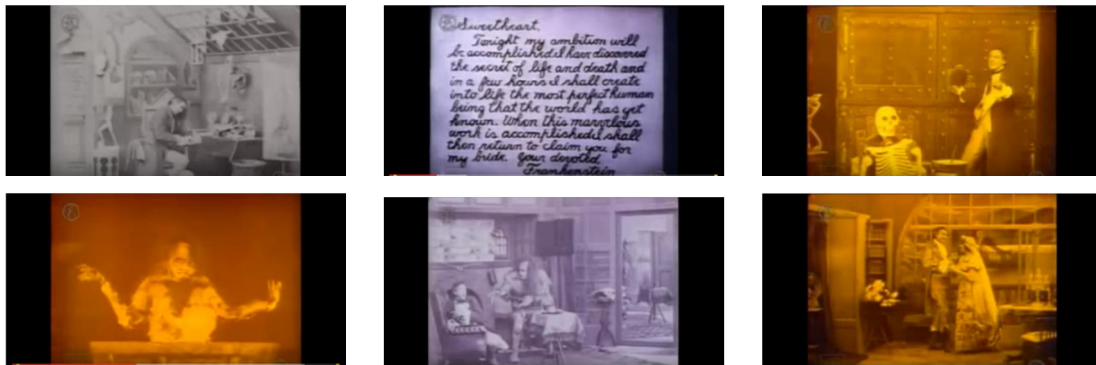
2.3. 1910-1931 Aras, Dönem

1910-1931 yıllar, arasında Frankenstein teması; ikisi Amerika Birleşik Devletleri, bir tanesi ise talyanda olmak üzere üç adet film çekilmiştir. İlk dönem korku sineması, olarak değerlendirilebilecek filmlerden sadece 1910 yılında yapılmış, Frankenstein filmine ulaşabiliyorken, diğer filmler kayıp film statüsündedir. Her ne kadar kayıp film olsalar da, filmlere ait fotoğraflar ve afişlere ulaşabiliyor olması, sebebiyle, filmlerde yer alan *canavar* karakterlerinin görüntüsüne erişmek mümkün olduğu için bu filmler de incelenmek üzere çalışmaya dahil edilmiştir.

Mary Shelley'nin romanının ilk sinema uyarlaması; Edison Stüdyolarınca yapılmış, , gerçekleştiren *Frankenstein* (1910) filmi J. Searle Dawley tarafından

yönetilmi tir (Görüntü: 346). Üç günde çekilen, 12 dakikalık filmde; doktor Victor Frankenstein rolünde Augustus Philips, *canavar* rolünde Charles Ogle¹⁸¹ ve doktorun nişanlısı, Elizabeth Lavenza Frankenstein rolünde ise Mary Fuller rol almıştır.¹⁸² *Frankenstein* (1910) filminde diğer Frankenstein temalı filmlerin aksine *canavar*, yaratılma sürecinde bilimden değil, dönemin emperyalist politikalarına bağlı olarak savaş ve silah materyallerinde yaygın olarak kullanıldı, bu için çeşitli iksir ve kimyasallardan faydalandığıdır. Her ne kadar kesin çizgilerle ayrılmak mümkün olmasa da korku kavramını, doğaüstü korkular olarak sınıflandırmak mümkündür (Demir, 2009: 8). Bu noktada ilk dönem korku sinemasında sıklıkla başvurulan gerçeküstü sunum, *Frankenstein* (1910) filminde de bir temsil olarak benimsenmiş ve romanın gotik yapısı, filme yansıtılmıştır; gerçeküstü korkuyu izleyiciye sunmuştur. Çeşitli ve kaçık bilim adamlarının ise korku ve bilimkurgu türünün ortaya çıkması, yıllarda sıklıkla başvurulan bir tema olduğu bilinmektedir. İkel insanlar, büyücülere karşı duyduğu korku modern dünyada bilim adamları, kaynaklı korkuya dönüşmüştür (Demir, 2009: 21). Bu noktada *Frankenstein* (1910) filmi çeşitli doktor temasının ilki ilk korku filmi olmakla birlikte, büyücülük-bilimsellik ikili karşıtlığına, sadece biçim değil tirerek yıllar içerisinde korku sinemasında temsil edilmiştir.

Görüntü 346: *Frankenstein* (1910) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=TcLxsOJK9bs> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

¹⁸¹ Aslında, Charles Stanton Ogle olan Amerikalı aktör (1865-1940).

¹⁸² <http://www.imdb.com/title/tt0001223/> (Erişim Tarihi: 17.04.2018)

Romandan sinemaya uyarlanan ilk Frankenstein temalı filmde, günümüzde bilinen görsel yapı, şundan çok daha farklı, bir *canavar* karakteri görmek mümkündür. Filmdeki *canavar* karakterinin kambur bir sırtı, büyük gövdesi ve elleri, iri ayakları, dalgalı, uzun ve karışık saçları, e ri a z, ve büyük gözleri olduğu, bu yönleriyle Shelley'nin romanındaki tasvire benzetilmek istendi ini söylenebilir. Shelley romanda Doktor Frankenstein'ın yarattığı *canavar*, u ekilde betimlemiştir;

“Yüz hatları, güzel olacak biçimde seçmiyim. Güzel! Yüce Tanrı! Sarı, cildi, alttaki kasları ve atardamarları, i leyi ini zor örtüyordu. Saçları, parlak siyah ve uzun, di leri inci beyaz, ,ndaydı; fakat bu zengin görüntü, onun nemli, içinde bulundu u kirli beyaz yuvalar,yla neredeyse aynı, renkteki gözleriyle, buru buru yüzüyle, kapkara dudakları,yla korkutucu bir karışıklık içindeydi (2017: 59).”

1823 yılında Richard Brinsley Peake tarafından, *Presumption! or, The Fate of Frankenstein*¹⁸³ adıyla tiyatroya aktarılan eserden 8 yıl sonra gerçekleşen ilk sinema filmi uyarlaması, olan Frankenstein filminde arkaplan dekorunun tiyatro sahnesini andırır biçimde ekillendirilmiş olması, iki eser arasındaki temel benzerlik olsa da; filmde *canavar*,n çok daha pespaye ve korkutucu olarak canlandırıldı, , görülmektedir (Görüntü: 347).

Görüntü 347: *Frankenstein* (1910) filmi *canavar* görüntüsü

Kaynak: <http://cinemassacre.com/wp-content/uploads/2009/10/1910.jpg> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Shelley'nin *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanı, sessiz film olarak ikinci sinema uyarlaması, 1915 yılında yönetmen Joseph W. Smiley tarafından çekilen 70 dakikalık *Life Without Soul* (Ruhsuz Hayat) filmidir. Film cansız bir adama,

¹⁸³ Bkz. s: 54.

doktor tarafından ruh verilmesi ve bedenin tekrar yaratılması, hikayesi üzerine kurulmuştur. Filmi bundan sonra çekilecek tüm Frankenstein temalı filmlerden ayrılan en büyük ayrıntı, tüm yarı insanları aslında yazar Mary Shelley'nin rüyası olduğunu anlatır, finalidir. Ancak filmin bir kopyası, günümüzde halen bulunmamaktadır olup film, kayıp filmler arasında yerini almıştır. Filmden geriye kalanlar arasında afişler, dağrörülen ve filmden bazı sahneler içeren fotoğraflar ve illüstrasyonlardan oluşurmuştur (Görüntü: 348).

İlk dönem korku filmleri arasında yer alan bir başka Frankenstein uyarlaması, da 1921 tarihinde İtalyan yönetmen Eugenio Testa tarafından çekilen *Il Mostro di Frankenstein* (Frankenstein'in Canavarı) filmidir. Bilinen üçüncü uyarlama film olan *Il Mostro di Frankenstein* (Frankenstein'in Canavarı, 1921), *Life Without Soul* (Ruhusuz Hayat, 1915) filmi gibi kayıp film kategorisindedir. Filmden geriye kalan siyah beyaz bir fotoğrafı görülebileceği üzere; oldukça iri yarı, dazlak ve siyah kıyafetler içerisinde *canavardan* çok iri bir insan görünümüne sahip *canavar* karakteri filmde yer almıştır (Görüntü: 349). *Canavar* karakteri İtalyan aktör Umberto Guarracino tarafından canlandırılmıştır (Görüntü: 349).

Görüntü 348: *Life Without Soul* (Ruhusuz Hayat, 1915) filmi reklam afişi

Kaynak: http://1.bp.blogspot.com/_cMdbfk13Rz4/RzLHYoByVWI/AAAAAAAAABBI/i_I_ILiVD-k/s800/lifewithoutsoul.jpg (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 349: *Il Mostro di Frankenstein* (Frankenstein'in Canavarı, 1921) filminden bir fotoğraf

Kaynak: <http://vignette4.wikia.nocookie.net/lostmedia/images/3/33/Mostro.jpg/revision/latest?cb=20131130223758> (Erişim tarihi: 25.05.2018)

1910-1931 yılları arasında ikisi kayıp olmak üzere toplamda üç farklı Frankenstein'in *canavarı* teması, film çekilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın (1914-1918) etkilerinin görüldüğü ve sonuçlarının toplumu doğrudan etkilediği süreçte, özellikle

Almanya'da korku ve bilimkurgu türündeki filmlerde sayıca artışı, korkutucu canavarlar, kötümser ve karamsar dünyalar, Alman D, avurumcu Sinemasında yansımaları, gösterimi tir (Demir, 2009: 11). Bu bağlamda savaşın kaybeden taraflarından olan talyan da benzer bir süreçten geçtiğini ve bu yansıman, canavar filmleri ile sinema sanatında yer bulduğunu söylemek mümkündür.

2.4. Universal Stüdyolar, Dönemi ve Boris Karloff (1931-1942)

Savaşın etkilerinin henüz atılmaya başlanmadığı, 1920'li yılların sonunda tüm dünyada hissedilen ancak Kuzey Amerika ve Avrupa temelli gerçekleşen Ekonomik Buhan¹⁸⁴ toplumun tüm hayatını derinden etkilemiştir. Ekonomik dolayısıyla sosyal sistemin alt üst olduğu dönem, toplumun başlıca aynası olan sinema sanatı da etkilemiş ve günümüzde halen popülerliğini koruyan, kültürümü ve herkes tarafından bilinen, kendisinden sonra gelen tüm filmlere örnek olabilecek filmler üretilmesini sağlamıştır. Sesli sinema dönemine geçilen 1930'lu yıllarda özellikle Almanlar, Nazi rejiminin baskısı yüzünden Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmek zorunda kalan birçok yönetmen, oyuncu ve kameraman (Sezer, 2015: 12) bu filmlerde görev almıştır. Sözü edilen örneklerden bazıları: *Dr. Jekyll and Mr. Hyde* (Dr. Jekyll ve Bay Hyde, 1931), *Dracula* (Drakula, 1931), *The Old Dark House* (Eski Karanlık Ev, 1932), *Vampyr* (Vampir, 1932), *Freaks* (Hilka Garibeleri, 1932), *Island of Lost Souls* (Kayıp Ruhlar Ormanı, 1932), *The Mummy* (Mumya, 1932), *The Invisible Man* (1933), *King Kong* (1933) ve *The Black Cat* (Kara Kedi, 1934) filmleridir. Ekonomik krizin sonuçları toplumda oluşturduğu karamsarlık gölgesinde, Hollywood sinemasında hükümünü çok uzun yıllar boyunca sürecektür tür olarak önkorküdo mu tür. 1930'lu yılların ikinci yarısında çekilen *Werewolf in London* (Kurt Adam Londra'da, 1935), *Mad Love* (1935), *Dracula's Daughter* (Drakula'nın Kızı, 1936), *Mark of the Vampire* (1935) ve *The Raven* (Kuzgun, 1935) gibi filmlerin başarısıyla izleyicinin türe olan ilgisi artmış ve tür toplumda kabul görüp benimsenmiştir.

1927 yılında Peggy Webling tarafından *Frankenstein: An Adventure in the Macabre* ismiyle tiyatroya uyarlanan eserin hakları 1931 yılında Universal

¹⁸⁴ Kara Perembe olarak tarihe geçen ekonomik buhranda borsa dibe vurmuş, milyonlarca insan işsiz kalmış, binlerce şirket batmış, 24 Ekim 1929 tarihinde başlayan buhrandan en çok etkilenen devletler Amerika Birleşik Devletleri ve ona borçlanan Avrupa ülkeleridir.

Stüdyolar, önce satın alınması ile korku sineması tarihinde bir dönüm noktası, ya da anı, t.r. 1957 yılında İngiliz Hammer şirketi önce yeni bir Frankenstein teması, film serisi çekilene kadarki süreçte bu tema ile Universal Stüdyolar, önce Amerika Birleşik Devletlerinde toplamda 8 film çekilmiştir: *Frankenstein* (1931), *Bride of Frankenstein* (Frankensteinın Gelini, 1935), *Son of Frankenstein* (Frankensteinın Oğlu, 1939), *The Ghost of Frankenstein* (Frankensteinın Hayaleti, 1942), *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adamda Tanıyor, 1943), *House of Frankenstein* (Frankensteinın Evi, 1944), *House of Dracula* (Drakulaın Evi, 1945) ve *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (iki Açık Göz Frankensteinla Karşılaşın, 1948).

Bu filmlerin ilk dördünde *canavar* tek başına yer alıyorken, diğer dört filmde baş karakterlerle bir araya gelmiştir. Bu bölümde incelenecek olan dört filmin ilki, günümüzde Frankensteinın *canavar*, görüntüsünün klasiklemi ve klişeleşmiş halinin ortaya çıkmasına da sebep olan, Boris Karloff¹⁸⁵ tarafından canlandırılan *canavar*, baş rolde olduğu *Frankenstein* (1931) filmidir. Diğer üç Universal filminde ise *canavara* bir karakter, oğul ve hayalet eklemiştir.

Gotik Korku Sinemasının ilk örneklerinden biri olan 1931 yapımlı, Shelleyın romanından uyarlanarak çekilen ve bu serinin ilk uzun metrajlı film olarak nitelendirilebilecek olan *Frankensteinın* yönetmeni James Whaledir. Filmin kaynağı, bir romandan ziyade, birkaç tiyatro (ve sessiz film) versiyonunun filtresinden geçen ve *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915), *The Magician* (Büyücü, 1926)¹⁸⁶ (Kemp, 2014: 92) ve *Metropolis* (1927)¹⁸⁷, *Das Cabinet des Dr. Caligari* (Doktor Caligariın Muayenehanesi, 1919) filmlerinden; kamera açıları, ışık ve gölge kullanımları ve ikonografi gibi görsel unsurlarla etkilenmiştir (Akbulut, 2012: 17). Whale, filme derin ve ürkütücü bir mizah anlayışını katmış, şaka da bunun korkuya baskın gelmesine izin vermemiştir (Odell ve Blanc, 2011: 106). Savaş teması, filmlerle tanınan ve amatör

¹⁸⁵ Aslında, William Henry Pratt olan İngiliz aktör (1887-1969).

¹⁸⁶ Bir büyücü ve siyacı, hayatı yeniden yaratmak ve deneylerine devam etmek için bakire kanı araması, konu edinen Rex Ingram tarafından yönetilen film.
<http://www.imdb.com/title/tt0017103/>

¹⁸⁷ Fritz Lang tarafından çekilen fütüristik bir distopya ortamında geçen D, avurumcu Alman Sineması örneklerinden olan Marksist-kapitalist sistemin çekişmesi temel konulu sessiz bilimkurgu filmi.
http://www.imdb.com/title/tt0017136/?ref_=nv_sr_1 (Erişim Tarihi: 28.04.2018)

tiyatro oyunlar, yöneten James Whale, korku türüne dahil edilebilecek dört film çekmi tir. Amerikan Korku Sineması'nın en önemli kurucularından biri sayılan Whale'ın, Universal¹⁸⁸ irketi ile yaptığı, anlamı sonucunda *Frankenstein* filminin çekimlerine 1931 yılında başlanmıştır (Görüntü: 350). Doktor Henry Frankenstein rolü için Colin Clive, canavar rolü için ise o dönemde ad, pek duyulmamış bir oyuncu olan Boris Karloff seçilmiştir (Akbulut, 2012: 17). Colin Clive inandırıcı, derecede saplantılı ve iyi niyetli bir Dr. Frankenstein portresi çizmiş olsa da, filmin başındaki oyuncular listesinde ismi ö?ö olarak gösterilen Boris Karloff'ın canlandırması, canavardır (Odell ve Blanc, 2011: 106).

Görüntü 350: *Frankenstein* (1931) filminden sahneler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=AkSbwiKP3mo> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

The Guardian'ın 2012 yılında yaptığı, *The 10 Most Expensive Film Posters* (En Pahalı 10 Film Afişleri)¹⁸⁹ başlıklı habere göre, *Frankenstein* (1931) filminin afişleri bu listede 10. sırada yer almaktadır. Poster, 1993 yılında 198.000 dolara satılmıştır (Görüntü: 351).

¹⁸⁸ Universal irketinin gotik kaynaklı filmler üretmeye başlaması ile korku sinemasının olgun bir türü haline gelmiştir. Dönemin başlıca filmleri arasında sayılan *Dracula* (1931) ve *Frankenstein* (1931) ile irket, gotik korkunun temalarını, stillerini ve esin kaynaklarını, tam bir şablon içerisinde yerleştirmiştir. *Murders in the Rue Morgue* (Morg Sokağı Cinayeti, 1932), *The Mummy* (Mumya, 1932), *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'in Gelini, 1935) gibi benzer şablonlu gotik filmlerle irket sektöründeki yerini kanıtlanmış, *Universal Korku Filmi* etiketinin itibarını kullanmıştır (Kemp, 2014: 89-90).

¹⁸⁹ <https://www.theguardian.com/film/gallery/2012/mar/14/10-most-expensive-film-posters-in-pictures> (Erişim Tarihi: 12.01.2019)

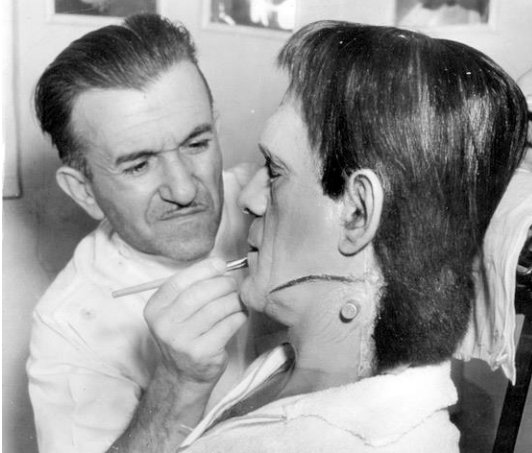
Görüntü 351: *Frankenstein* (1931) filminin afi i

Kaynak: <https://www.theguardian.com/film/gallery/2012/mar/14/10-most-expensive-film-posters-in-pictures#img-1> (Erişim tarihi: 12.01.2019)

çok daha uzun ve üst kısmı, tamamen düz bir baş tasarlandığı, görülmektedir (Görüntü: 353).

Görüntü 352: Jack P. Pierce ve Boris Karloff'un *canavar* makyajı, uygulaması, sırasında çekilen fotoğrafı,

Kaynak: <http://www.dialbforblog.com/archives/570/frankenstein-hair.jpg> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Filmin başrolüne makyaj sanatçısı, Jack P. Pierce'nin de önemli bir katkısı vardı. Pierce, *Frankenstein* (1931) için Karloff'un kölesi başlı ve kalın enseli klasik görünümünü tasarladı (Görüntü: 352). *Canavar*'ın yüzünün tasarlanması sürecinde bazı dikkat çeken detaylar mevcuttur. Öncelikle *canavar*'ın yapay ve anatomik gerçeklikten uzak tasvir edilme çabası, güdülerek Boris Karloff'un kafasının üzerine yerleştirilmiş bir parça ile normalden tasarlandığı görülmektedir (Görüntü:

Görüntü 353: Jack P. Pierce ve Boris Karloff'un *canavar* makyajı, uygulaması, sırasında çekilen fotoğrafı,

Kaynak: http://enfilme.com/img/content/monstruos_maquillaje_Enfilme_5054p.jpg (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Baş kısmının tasarlanması sürecinde bir dikkat çeken detay da sonradan eklenen ve oldukça düzgün olan saç kısmıdır. Elektrik gücünü kullanarak cansız bir bedene hayat verme denemesi ile canlandırılan *canavar*'ın bu iletkenliği sağlamak

amacıyla boyun kısmına eklenen vidalar da yıllar içerisinde *canavar*,n adeta sembolü haline dönü mü ve hemen hemen tüm Frankenstein'ın *canavar*, tasarımlarında kullanılmı tır. Odell ve Blanc (2011) Jack Pierce'ın Boris Karloff'a uyguladığı *canavar* makyajı için öbugünkü görüntüsüyle aynı olan çarşak makyajı (s: 122) tanımlıyor, yapıyorlar. Günümüzde bilinen görsel anlamıyla yaratılan ilk *canavar* böylelikle *Frankenstein* (1931) filmi ile karşımıza çıkmı tır. Bu iri *canavar*,n boyutlarının betimlemesini Shelley kendi kitabında şu şekilde yapıyor: "Parçaların ufaklığı, huzurun önünde büyük engel olurdu bu için, başlangıçtaki niyetimin tersine, bu varlığı devasa ebatta, yaklaşık iki buçuk metre boyunda ve bununla orantılı şekilde geniş yapmaya karar verdim" (2017: 55).

Frankenstein'ın *canavar*,n film süresince başta başta, simsiyah bir kıyafeti vardı. Siyah bir t-shirt, kolları, kasa gelen siyah bir ceket ve siyah pantolondan oluşan bu kıyafetin altında oldukça yüksek tabanlı, hantal siyah botlar vardı (Görüntü: 354). Ceketin kollarının kısımlarını, kusuz *canavar*,n kollarının daha uzun görünmesine sebep olmaktadır. Görüntüye ek olarak *canavar*,n tırnaklarının da siyah boya ile boyandığı, filmde karşımıza çıkan bir başka detaydır (Görüntü: 355).

Görüntü 354: *Frankenstein* (1931) filminden *canavar*,n görüntüsü

Kaynak: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/features/scary-monsters-and-super-creeps-2363046.html?action=Gallery#gallery> (Erişim tarihi: 27.05.2018)

Görüntü 355: *Frankenstein* (1931) filminden *canavar*,n görüntüsü

Kaynak: <https://christiangeeekdad.files.wordpress.com/2015/08/frankenstein-1931-crop-1.jpg> (Erişim tarihi: 27.05.2018)

Frankenstein (1931) filminin üretim amaçlarında bazı, D, avurumcu Alman sinema filmlerinden esinlenildiği görülmektedir. Bu başlamada *canavar*,n

görselle tirilme sürecinde de bu etkilere rastlamak mümkündür. *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) tarihli filmde karakterin ayakta duruşu, *Frankenstein* (1931) filmindeki canavarın ayakta duruşu ile olan benzerlikler, her iki karakterin ayakta duruşunda taban kalınlığı, normalin çok üzerindedir.

Görüntü 356: *Der Golem* (Gulyabaniyim, 1915) tarihli filmi Golem karakteri görüntüsü

Kaynak: https://horrorpediadotcom.files.wordpress.com/2015/02/le-golem-der-golem-wie-er-in-die-welt-kam-1920_portrait_w858.jpg (Erişim tarihi: 20.05.2018)

Görüntü 357: *Frankenstein* (1931) filminden canavar görüntüsü

Kaynak: <https://s-media-cache-lak0.pinimg.com/736x/42/60/a1/4260a16a21bdb1d62afd9924352a7f58.jpg> (Erişim tarihi: 27.05.2018)

Frankenstein metninin alt okuması, yapıldığına hikayenin ikili karakterler içerdiği görülmektedir. Bu karakterlerden bir tanesi, rıksal anlamdadır. Cherry (2014) bu ayrıma, anlatmak için; *Canavar*, rıksal farklılık, *Canavar* temsili olarak okunabilir.

Çiğdem, yafetleri içinde, dev hantal bir vahşidir ve erdemli kadına tehdidi simgelemektedir. Kasıtlı olmayacak suçlarla itham edilir ve kanun, cezalara çarptırılır (s: 175).ö demektedir. Ayrıca Kempø (2014) göre *Drakula* gotik korku sinemasında neler yapılabileceğini özetlerken, *Frankenstein* önemli ve yeni bir unsur olarak iyi niyetli ancak çirkin görünümlü *canavar*, toplumun bir kurbanı olarak acıma duygusu ile (s: 86) sunulmuştur.

Filme dair dikkat çeken noktalardan bir tanesi; romanda yer alan ancak filmde yer almayan uygun olmayacağına bir detaydır. Buna göre; Henry Frankenstein'ın *canavar*, canlandırıldı, sahnedeki getirdiği; *Canlandı! Canlandı! Tanrı, kına! Tanrı, gibi hissetmenin ne demek olduğunu şimdi anlıyorum!* replikinin

k, k,rt,c,l, , üzerine bu sözler filmde ç,kart,lm, ve yerine bir gök gürültüsü eklenmi tir (Jones, 2002: 51, Akt. Güçhan, 2004: 59).

1935 y,1,nda çekilen ve *Frankenstein* (1931) filminin devam filmi olan *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini)ın ba rollerinde yine Boris Karloff ve Colin Clive yer alm, , filmin yönetmenli ini de James Whale gerçekte tirmi tir. Uluslararası anlamda çok büyük bir ba ar, sa layan film öyküsel anlamda da bir devam filmi olma niteli ini ta ,maktad,r (Görüntü: 358).

Görüntü 358: *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini, 1935) filminden sahneler

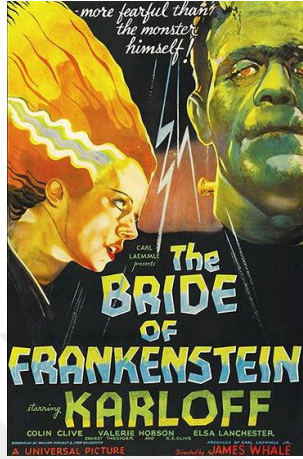

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=olIzq-E3o7Y> (Eri im tarihi: 29.05.2018)

Makyaj sanatç,s, Jack P. Pierce, *Frankenstein* (1931) filminde oldu u gibi *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini, 1935) filminde de bir dizi farklı ve yenilikçi makyaj uygulaması yapm, t,r. *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini, 1935) için Pierce bir yang,ın sonrası için yaralar ekleyerek ve saçlar,ın k,saltarak ilk *canavar* tasar,ını de i tirmi tir; film ilerledikçe yaralar,ın iyile ti ini göstermek için *canavar,ın* makyaj,ında da de i iklikler yapm, t,r. *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini, 1935) filminde Pierce çekimlerin otuz iki günü boyunca iki *canavar* yaratmak için günde yedi saat çal, m, t,r. Filmde *canavar,ın* e i rolündeki Elsa Lanchester'ın canlandır,ı, , kad,ın *canavar* karakteri gelin olmas, sebebiyle gelinli i, karakterin ölü olmas, sebebiyle ise kefeni i aret eden beyaz elbisesi, çizgi halindeki ka lar,, siyah k,v,rc,k ancak arkaya do ru geni leyen saçlar, ve saç,ındaki beyaz tutam detay, ile -ilerleyen y,llarda klasikle ecek ekilde tasarlanm, t,r.

334.600 dolara 2007 yılında satılan filmin afi inde (Pulver, 2012) ilk filmden farklı olarak *canavar*,n ye il renkte çizildi i dikkat çekmektedir (Görüntü: 359).

Görüntü 359: *Bride of Frankenstein*
(Frankensteinın Gelini, 1935) filminin afi i

Kaynak: <https://www.theguardian.com/film/gallery/2012/mar/14/10-most-expensive-film-posters-in-pictures#img-6> (Erişim tarihi: 29.05.2018)

(Frankensteinın Oulu, 1939) filmi, aynı zamanda Boris Karloffın *canavar*, canlandır, , son filmidir. Filmin afi inde hem kırmızı-sarı, renklerde hem de ye il renkte çizilmiş iki farklı *canavar* illüstrasyonu yer almaktadır (Görüntü: 360). *Canavar*lardan bir tanesi baba iken, diğeri ise *canavar*,n oğludur. Klasik *canavar* kuyafetine ek olarak bu filmde *canavar*,n ceketin üzerine tüylü bir süveter giydi i dikkat çekmektedir. Bunun dışında görüntüsü *Frankenstein* (1931) ve *Bride of Frankenstein* (Frankensteinın Gelini, 1935) filmlerindeki gibi aynıdır (Görüntü: 361).

Universal film şirketine çekilen dördüncü Frankenstein filmi olan *The Ghost of Frankenstein* (Frankensteinın Hayaleti, 1942) Eric C. Kenton tarafından yönetilmiş olup *canavar* rolünü Lon Chaney Jr. canlandırmıştır. Filmin afi inden de görülebileceği üzere (Görüntü: 362) *canavar*,n ekleinde herhangi bir de işim olmaması ve klasik *canavar* görüntüsüne sadık kalınması, tır. De işim hikaye ve oyunculara rağmen *canavar*,n en karakteristik özelliklerinden olan düz kafa üstü, düşük göz kapakları, alındaki yara izi ve boyundaki vidalar aynen korunmuş ve kullanılmıştır. *The Ghost of Frankenstein* (Frankensteinın Hayaleti, 1942) filminin en büyük özelliği

Bu renk aynı zamanda ileriki yıllarda *canavar* ile özdeşleşecek ve benimsenecektir. Romanda sarı olarak tasvir edilen *canavar*, dünyevi olma özelliğinden uzaklaşarak ve gerçeküstü bir varlık olduğunu altını çizmek amacıyla tiyatro ve film afilerinde yer yer mavi, sarı ve ye il olarak renklendirilmiştir. Frankenstein serisinin üçüncü filmi olan ve Rowland V. Lee tarafından yönetilen *Son of Frankenstein*

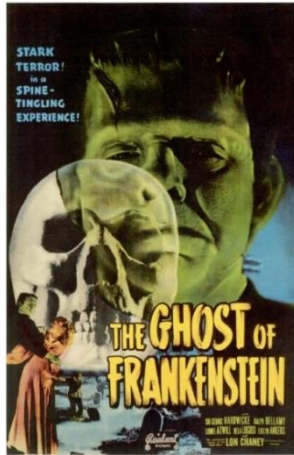
Frankenstein'in *canavar*,n,n hikayesinin tek ba ,na anlat,ld, , son Universal filmi olmas,d,r.

Görüntü 360: *Son of Frankenstein*
(Frankenstein'in O lu, 1939) filminin afi i

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/7/7f/Son_of_Frankenstein_movie_poster.jpg (Eri m tarihi: 29.05.2018)

Görüntü 362: *The Ghost of Frankenstein*
(Frankenstein'in Hayaleti, 1942) filminin afi i

Kaynak:
<http://images.moviepostershop.com/the-ghost-of-frankenstein-movie-poster-1942-1020143650.jpg> (Eri m tarihi: 28.05.2018)

Görüntü 361: *Son of Frankenstein*
(Frankenstein'in O lu, 1939) filminden bir foto raf

Kaynak: https://grndhaus.files.wordpress.com/2011/12/son_of_frankenstein_115.jpg (Eri m tarihi: 28.05.2018)

Böylelikle 1931-1942 y,llar, aras,nda dünya; Ekonomik Buhran'ın etkisi alt,nda, II. Dünya Sava ,n,n tam ortas,nda, Hollywood sayesinde korku türü ile henüz tan, m, ken izleyici; *canavarlar*,, görünmez adamlar,, vampirleri ve türlü korku karakterlerini kolayca benimsemi tir. Öyle ki; bu karakterlerin k,zlar,, o ullar,, evleri, atolar,, farklı, ehir ve ülkelerdeki hikayeleri 1930'du y,llarda tüketilmi tir. zleyicinin türe ve karakterlere olan ilgisi üzerine izlenen bu yol, 1940'd, y,llar

itibari ile ekil de i tirilerek sunulmu tur. Karakterler art,k tek ba lar,na de il birlikte rol alacak ve kimi zaman arkada kimi zamansa dü man olarak ayn, filmlerde izleyici kar ,s,na ç,kacakt,r.

2.5. Canavar,ın Di er Ucubelerle Sunumu (1943-1948)

1943-1948 y,llar, aras,nda, II. Dünya Sava ,ın, tüm y,k,c, etkisinin sürdü ü dönemde; Universal Stüdyolar, *canavarlar*,n sunumlar,n, iyice suland,rarak, kazanç sa lamak ad,na 1930'du y,llar,n klasikleriyle boy ölçü emeyecek ve hiçbir zaman o filmlerin ba ar,s,na ula amayacak bir dizi korku karakteri çe itlendirmesi bar,nd,ran film çekmi tir (Sezer, 2015: 13). *The Mummy's Hand* (Mumya,ın, Eli, 1940), *The Mummy's Tomb* (Mumya,ın, Mezar,, 1942), *Son of Dracula* (Drakula,ın, O lu, 1943), *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tan, ,yor, 1943), *House of Frankenstein* (Frankenstein'ın Evi, 1944), *House of Dracula* (Dracula,ın, Evi, 1945) ve *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Aç,kgöz Frankenstein'ı Kar ,, 1948) bu filmlerden baz,lar,d,r.

Bu filmler ile birlikte sunulan *canavar*, Mary Shelley'nin roman,n,n ekseninden tamamen ç,karak ba ka karakterler ile yolu kesi en ve yeni hikayelerde kendisine yer bulan bir karakter haline dönü mü tür.

ö1940'lar,n geli iyle birlikte de irmenin ö ütücü ta lar, üphe götürmez biçimde dönmeğe ba lam, t,. Dracula, kurt adam ve *canavar* kavramlar,yla art,k tamamen özde le en Frankenstein gibi çe itli seriyal karakterleri, hiç umulmayacak kombinasyonlarda bir araya getiriliyor ya da dönemin popüler komedyenlerinin ba rolde oynad, , filmlerde konuk oyuncu rollerine ç,k,yorlard, (Tohill ve Tombs, 2005: 28).ö

Scognamillo'ya göre bu tarz mitlerin kar , kar ,ya getirildi i, seviyesiz maceralarda komedi içinde rol verildi i filmler, korku sinemas,n,n klasiklerinin sayg,nl,klar,n,, korkutma, deh et yaratma, görev ve potansiyellerini yitirmesine neden olmu tur (1996: 85). Ayr,ca Kemp' (2014) göre bu filmlerle birlikte; Frankenstein'ın ya da Drakula,ın, ki ilikleri ve dolay,s,yla da vampir ve insan yap,m, *canavarlar* kendi gotik atmosferlerinden kopar,lm, lard,r (s: 90). *Canavar*,n üzerinde ya ayan parçalar,n uyumsuzlu u gibi, farklı, öznelere ayn, filmde bir araya getirilmesi de tür ba lam,nda korku ve komedi aras,ndaki çat, man,n ortaya ç,kmas,na sebep olmu tur (Demirci, 2006: 37).

1943 y,l,nda Row William Neil yönetmenli inde çekilen; *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tan, ,yor) filmde *canavar*,n daha önceki filmlerde olu turulan görüntüsüne sad,k kal,nm, , *The Ghost of Frankenstein*

(Frankenstein'in Hayaleti, 1942) filminde *canavar*, canlandırılan Lon Chaney Jr. tekrar *canavar* rolünde filmde yerini almıştır. Filmde çok hantal ve iri olarak gösterilen *canavar*; affi te bu görüntünün aksine oldukça atletik olarak, kurt adamla kavga eder bir sahneyi tasvir edecek biçimde çizilmiştir (Görüntü: 363 ve 364).

Erle C. Kenton tarafından çekilen, 1944 yapımı, *House of Frankenstein* (Frankenstein'in Evi) filminde ise, II. Dünya Savaşı'nın getirdiği kapitalizm ve komünizm ikili karşıtlığına, doğrudan doğruya taraf olma tutumuna bağlı olarak ilk defa bir film içerisinde ikiden fazla yaratık kullanılmış ve karakterler, karakterler ya getirilmiştir (Görüntü: 365). İlk Frankenstein filmlerinde *canavar* rolünde olan Boris Karloff da bu filmde yer almamış, ancak doktor rolünü canlandırmıştır. Frankenstein'in *canavar*na eşlik eden diğer yaratıklar, dönemin en popüler Universal Stüdyoları karakterleri olan *The Wolf Man* (Kurt Adam), *Dracula* (Drakula), *The Hunchback* (Kambur) ve *The Mad Doctor* (Çılgın Bilim Adamı)dir. *Canavar* rolünü ise aktör Glenn Strange canlandırmıştır. Bu filmde de artık klasiklere meydan veren *canavar* görüntüsü korunarak devam ettirilmiştir.

Universal film şirketi bünyesinde Erle C. Kenton tarafından çekilen yedinci Frankenstein temalı film olan 1945 yapımı, *House of Dracula* (Dracula'nın Evi), konusu ve oyuncular itibarıyla *House of Frankenstein* (Frankenstein'in Evi, 1944) filminin devam niteliindedir (Görüntü: 366). Kenton'un çektiği iki Frankenstein temalı film için Tohill ve Tombs *dinamo* benzetmesini yapmaktadır:

ÖDinamoların yaptığı şey, izleyiciye filmlerin görsel yapısını, girebileceği kapıları, açmaktır. Ortak referans noktaları, izleyicilere bir aynalık duygusu veriyor ve sinemacı, senaryosunun her noktasına mantıklı bir açıklama getirme zorunluluğundan kurtarıyor. Korku terimleriyle ifade etmek gerekirse, karakterler, ortalarında Universal için Dracula'nın Evi/Frankenstein'in Evi'ni iki film bir arada çeken Erle C. Kenton gibi bir sinemacı, prensibi gayet iyi kavramıştır (2005: 34).

Canavar rolü yine aktör Glenn Strange tarafından canlandırılmış, diğer yaratıklara da *Hunchback* dâhilinde sadık kalınmıştır. *House of Dracula* (Dracula'nın Evi, 1945) filminde kambur rolünü canlandıran bir erkek değil, Jane Poni Adams isimli kadın aktristir. Korku filmlerinde yaratık rolünde kadın oyuncuların kullanılması, çok sık rastlanmayan bir durumdur. Adams'ın bu rolde oynamasıyla ilgili olarak,

Hollywood çevrelerindeki birçok kibirli ve çekici kadın, ölümünden beter bir durumö yorumunu yapm, lard,r (Mank, 2005: 338).

Görüntü 363: *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tan, ,yor, 1943) filminin afi i

Kaynak: http://www.doctormacro.com/Images/Posters/F/Poster%20%20Frankenstein%20Meet%20the%20Wolf%20Man_08.jpg (Eri im tarihi: 07.06.2018)

Görüntü 365: *House of Frankenstein* (Frankenstein'in Evi, 1944) filminin afi i

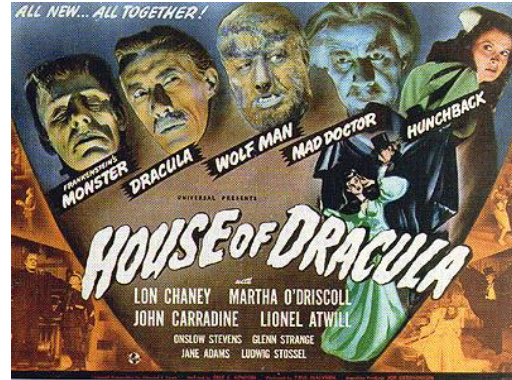
Kaynak: http://www.doctormacro.com/Images/Posters/H/Poster%20%20House%20of%20Frankenstein_02.jpg (Eri im tarihi: 06.06.2018)

Görüntü 364: *Frankenstein Meets the Wolf Man* (Frankenstein Kurt Adam'da Tan, ,yor, 1943) filminden bir foto raf

Kaynak: https://scifist.files.wordpress.com/2015/02/1943_frankenstein_meets_037.jpg (Eri im tarihi: 25.05.2018)

Görüntü 366: *House of Dracula* (Dracula'nın Evi, 1945) filminin afi i

Kaynak: http://static.tvtropes.org/pmwiki/pub/images/houseofdracula_9575.jpg (Eri im tarihi: 06.06.2018)

Frankenstein'in *canavar*,n,n bir komedi unsuru olarak kullan,lmaz,n,n ilk örne i ise 1948 y,l,nda gerçekte tirilen *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Aç,kgöz Frankenstein'a Kar ,) film ile gerçekte mi tir. Korku-komedi türündeki Charles Barton taraf,ndan yönetilen, *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Aç,kgöz Frankenstein'a Kar ,) filmi, iki hamal olan Wilbur ve Chick'ın, *The Wolf*

Man (Kurt Adam), *Dracula* (Drakula) ve *The Monster* (*Canavar*) ile olan maceraların, konu edinmektedir. Wilbur ve Chick rolünde yer alan Bud Abbott ve Lou Costello, 1940 ve 1950'de yıllarda Amerika'nın en popüler komedi ikilisidir. Bu komik karakterlerin filmde yer almasının birincil amacı, üfhesiz dönemin en ünlü komedi oyuncuların olmalarıdır. Ayrıca filmin komedi unsurları, içeriyor olmasıyla ilgili olarak filmin afişinde, *canavar*ın karikatürize edilerek resmedildiği dikkat çekmektedir (Görüntü: 367). Wilbur ve Chick'e doğru hamle yapmış halde çizilen *canavar*ın teni yeşil renktedir ve imdiye kadar giymiş olduğu korkutucu ve kasvetli siyah klasik kıyafetlerinin aksine, filmin komedi unsurları, barındıran bir film olması sebebiyle bordo bir takım elbise ile söz konusu kasvetin yumuşatılması amaçlanarak tasvir edilmiştir. Filmde *canavar* rolünü *House of Frankenstein* (Frankenstein'in Evi, 1944) ve *House of Dracula* (Dracula'nın Evi, 1945) filmlerinde de yer alan aktör Glenn Strange canlandırmış, her iki filmdeki *canavar* tasarımı, deşirilmeyen aynı makyaj ve kostümle bu filmde de kullanılmıştır (Görüntü: 368).

Görüntü 367: *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Açık göz Frankenstein'in Karikatürü, 1948) filminin afişi

Kaynak: <https://subscene.com/subtitles/bud-abbott-lou-costello-meet-frankenstein-abbott-and-costello-meet-frankenstein/spanish/662358> (Erişim tarihi: 05.06.2018)

Görüntü 368: *Abbott and Costello Meet Frankenstein* (ki Açık göz Frankenstein'in Karikatürü, 1948) filminden bir fotoğraf

Kaynak: <http://theageofcomedy.laurelandhardycentral.com/ac/acfrank.jpg> (Erişim tarihi: 24.05.2018)

Türleri ve klişeleri, birden çok öykü üzerinde ve tek bir filmde birleştirilen postmodern korku filmleri, aynı şekilde, tek bir vücut üzerinde iki cinsiyet, ve daha da, tek bir korku karakterinden yola çıkarak pek çok karakteri, aynı öykü dahilinde bir

araya getirmi lerdir (Demirci, 2006: 36-37). Böylelikle 1930'lu yıllarla birlikte korku türü Hollywood içerisinde hem kendisine yer edinmiş hem de izleyici tarafından benimsenerek sevilmiştir. Tüm dünyaya, siyasi, ekonomik ve toplumsal olarak etkileyen bir savaşın izleri paralelinde şekillenen tür, savaşın etkisi altında izleyicinin filmleri hızlıca tüketmesinin ardından 40'li yıllarla birlikte kendi içerisinde evrilerek yeniden üretilmiştir.

Korku türünde konu edilebilecek çeşitli versiyonlar, üretilen Frankenstein'ın *canavar*, karakterinin ait oldukları dönemde popüler olan ve izleyici tarafından tanınan ve benimsenen her türlü gerçek ve gerçeküstü karakter ile buluşturulmuştur. Bu noktada Frankenstein'ın *canavar*'ının günümüzde bilinen görüntüsü ile Universal şirketine yeniden doğumunun gerçekleştirilmesi, kitlelerce tanınması ve kabul gördüğü, evlendiği, çocukları oldu, arkadaşları ve düşmanları edindiği bir dönem süregelmiştir. Ancak evrimini tamamlayan çou karakterin aksine ölere devri kapanmamış, on yıllardır farklı ülkelerde tekrar ve tekrar kullerinden doğmaya devam etmiştir.

2.6. Hammer Şirketinin Frankenstein Serisi (1957-1974)

1930'lu yılların ortalarında İngiltere'de kurulmuş olan Hammer Film Şirketi, korku sineması sektöründe kendi kültürünü yaratmış ve 1950'li yıllardan 1970'li yılların sonuna kadar çektiği gotik filmlerle tanınmıştır. Günümüz gotik korku sinemasında halen bu döneme ait izlerin görüldüğüünü söylemek mümkündür (Aksoy, 2016: 46). 1950'li yıllarda Universal Şirketinin elinde bulunan telif haklarını İngiliz Hammer Şirketine satması ile birlikte (Scognamillo, 1996: 89) yıllar boyunca ucuz B filmleri çeken Hammer Şirketinin başarılı korku filmleri döngüsü (Tohill ve Tombs, 2005: 32) başlamıştır.

1957-1974 yılları arasında toplamda 7 adet Frankenstein temalı film çekilmiştir: *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'ın Laneti, 1957), *The Revenge of Frankenstein* (Frankenstein'ın İntikamı, 1958), *The Evil of Frankenstein* (Frankenstein'ın İyitanı, 1964), *Frankenstein Created Woman* (Frankenstein Kadını Yarattı, 1967), *Frankenstein Must Be Destroyed* (Frankenstein Yok Edilmeli, 1969),

Horror of Frankenstein (Frankenstein'in Dehşeti, 1970) ve *Frankenstein and the Monster from Hell* (Frankenstein ve Cehennemden Gelen Canavar, 1974).

1957 yılında Universal şirketi, 1930'lar ve 1940'lardaki arivinin büyük bölümünü Amerikan televizyon istasyonlarına sattı. Bunun sonucu olarak da geçmişin sayısız klasik korku filmi, özel korku kurguları, gece yarısı programlarındaki bölükler, doldurmak için gösterilmeye başlandı. Bunlar dönemin genç ve yeni izleyicileri arasında muazzam bir popülerliğe ulaştı, çünkü hem de eski kurgulara ait yapıtların gençliklerinde izlediği Boris Karloff ve Bela Lugosi gibi isimlere olan hayranlıkların bir kez daha tazeliyordu (Tohill ve Tombs, 2005: 32).

Hammer şirketi bu filmleri her ne kadar diğer filmlere göre daha yüksek bir bütçeyle çekmiş olsa da, sinemada öteki film birdenöklünde oynatılmırlardır. Bu sebeple filmlerin süresi 96 dakikayı geçmemi ve zaman kısıtlaması, nedeniyle yer yer filmlerde kopukluklar olduğu gözlemlenmiştir (Konuralp, 2002: 14, Akt. Osmanoullar, 2016: 24-25). Ayrıca Hammer filmlerinin dokusunda; 1930'lar gotik sinemasında var olan davadurumculuk dokusuna rastlanmamaktadır. Gotik romanların uyarlaması, olarak çekilen ilk dönem Hammer filmlerinde alımlı, gotik atmosferde, doygun renklere, görkemli ve canlı yapıtlara rastlanmaktadır (Özkaracalar, 2005: 33-34).

1957 yılında genel hatlarıyla Shelley'nin romanına dayanan ve Terence Fisher tarafından çekilen *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'in Laneti) filmi, ilk renklili İngiliz korku filmidir. Telif hakları sorunları yüzünden Hammer şirketi tarafından çekilen Frankenstein filmlerinde *canavar* farklı bir görüntü ile izleyici karşısına çıkmıştır. Afikermiz, renk ile çizilen *canavar* illüstrasyonundan da görülebileceği üzere, klasik en ve ikonları *canavara* neredeyse hiç benzemeyen başka bir *canavar* Christopher Lee tarafından canlandırılmıştır (Görüntü: 369).

Afite yer alan *canavar* görüntüsünün aynı şekilde de yer alması, Yeni tasarlanan bu *canavar*ın dikkat çeken noktaları, gözlerindeki renk farkları, kafa yapıları, bir insan andırması, çok daha fazla deforme olması ve yaraları olan bir cilde sahip olmasıdır. Derin ve belirgin diki izleri de ayrıca dikkat çekmektedir. Kuyafetleri ise yine siyah ancak çok daha düzgün, bedenine uygun ve temiz olarak tasarlanmıştır (Görüntü: 370).

Görüntü 369: *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'ın Laneti, 1957) filminin afi i

Kaynak: http://ayay.co.uk/backgrounds/b_movie_posters/hammer_horror/THE-CURSE-OF-FRANKENSTEIN-landscape.jpg (Erişim tarihi: 18.08.2018)

Görüntü 370: *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'ın Laneti, 1957) film canavar görüntüsü

Kaynak: http://brothers-ink.com/wp-content/uploads/2015/11/curse-of-frankenstein-creature_in_woods.jpg (Erişim tarihi: 18.08.2018)

The Curse of Frankenstein (Frankenstein'ın Laneti, 1957) filminin başkanı, ardından bir sonraki yıl yönetmen Terence Fisher, (Universal Stüdyolar, önce 1931 yılında çekilen Dracula'ın yeniden çekimi olan) *Dracula* (Drakula, 1958) ve *The Revenge of Frankenstein* (Frankenstein'ın intikamı, 1958) filmlerini çekmiştir. Frankenstein'ın canavarı, Hammer şirketine çekilen filmlerde tamamen form değiştirdiğinin bir başka örneğinin görüldüğü filmde; Micheal Gwynn tarafından canlandırılan canavar; kahverengi ceketi, beyaz gömleği ile büsbütün farklı bir kostüm içerisindedir. Yüzündeki bozulmalar dikkat çekici olsa da, filmin konusu gereğince, sıradan yaratılmamış, bir canavar olması da etkisiyle bir yaratılan çok fazla özellikler, deforme olmuş bir insan görüntüsündedir (Görüntü: 371 ve 372).

Hammer şirketine çekilen üçüncü Frankenstein teması olan film olan *The Evil of Frankenstein* (Frankenstein'ın eylemi, 1964), *The Revenge of Frankenstein* (Frankenstein'ın intikamı, 1958) filminin devam niteliindedir. Freddie Francis tarafından yönetilen filmde, Universal şirketine çekilen ve Boris Karloff tarafından canlandırılan ikonla aynı canavar görüntüsüne yakın bir görüntüye sahip olan canavar, Universal filmlerinde, bir filmde ilk defa kullanılmıştır (Görüntü: 373). Peter Woodthorpe tarafından canlandırılan canavar her ne kadar ikonla aynı canavardan daha deforme olmuş bir cilde sahip olsa da; kafası düz olduğu, göz kapakları, çöküklüğü, kaygı, beden hareketleri ve hantallığı, ile canavara daha benzer olarak

tasarlanm, t,r (Görüntü: 374). Bu benzerliklerin kullan,labilmesinin temel sebebi, Universal irketinin film haklar,n,n da ,t,m, ile ilgili yeni bir düzenleme yapm, olmas,d,r.¹⁹⁰

Görüntü 371: *The Revenge of Frankenstein* (Frankensteinøn ntikam,, 1958) filminin afi i

Kaynak: <http://images.moviepostershop.com/the-revenge-of-frankenstein-movie-poster-1958-1020460934.jpg> (Eri im tarihi: 18.08.2018)

Görüntü 373: *The Evil of Frankenstein* (Frankensteinøn eytan,, 1964) filminin afi i

Kaynak: <https://thetelltalemind.files.wordpress.com/2014/10/the-evil-of-frankenstein1.jpg> (Eri im tarihi: 19.08.2018)

Görüntü 372: *The Revenge of Frankenstein* (Frankensteinøn ntikam,, 1958) filmi *canavar* görüntüsü

Kaynak: https://aminoapps.com/c/monsters-facts/page/blog/the-revenge-of-frankenstein-1958/gbW8_wvF6uGbVlnJ1qPM2Kv3zvYxX1B0ne (Eri im tarihi: 18.08.2018)

Görüntü 374: *The Evil of Frankenstein* (Frankensteinøn eytan,, 1964) filmi *canavar* görüntüsü

Kaynak: <https://www.classic-monsters.com/the-evil-of-frankenstein-hammer-1964/> (Eri im tarihi: 19.08.2018)

¹⁹⁰ <http://www.imdb.com/title/tt0058073/reviews> (Eri im tarihi: 19.08.2018)

1967 yap,ml,, yönetmenli i Terence Fisher taraf,ndan gerçekle tirilen Hammer irketinin dördüncü Frankenstein temel, filmi olan *Frankenstein Created Woman* (Frankenstein Kad,n, Yaratt.), serinin di er filmlerinden içerdi i metafiziksel ö eler ve ruh-beden ili kisinin anlat,ld , konusu itibariyle farklı,klar göstermektedir (Görüntü: 375 ve 376). Film, bir kad,n bedeniyle erkek beyninin, organ/ahlak düzeyinde bütünle mesini incelemektedir (Demirci, 2006: 214).

Görüntü 375: *Frankenstein Created Woman* (Frankenstein Kad,n, Yaratt., 1967) filminin afi i

Kaynak: http://img.soundtrackcollector.com/movie/large/Frankenstein_created_woman.jpg (Eri im tarihi: 22.08.2018)

Görüntü 376: *Frankenstein Created Woman* (Frankenstein Kad,n, Yaratt., 1967) filminden bir foto raf

Kaynak: <https://www.scifi-movies.com/en/stills/0000916/1/frankenstein-created-woman-1967/> (Eri im tarihi: 22.08.2018)

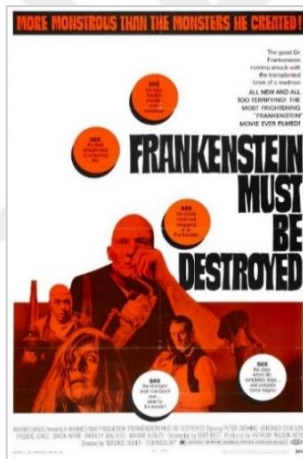
Frankenstein Created Woman (Frankenstein Kad,n, Yaratt., 1967) filminde, Doktor Frankenstein yeniden bir *canavar* yaratmak yerine, ölü bir kad,n bedenine (Susan Denberg), yeni idam edilmi bir adam,n beynini naklederek kad,n, yeniden canland,rılmaktad,r. Doktor Frankenstein, yaratt , *canavar*,n fiziksel özelliklerine müdahale etmedi i ve yeniden yaratmad , için, bu hikaye ekseninde yarat,lan *canavar*,n fiziksel özelliklerini de erlendirmek ve yorumlamak mümkün de ildir.

Hammer irketinin Frankenstein serisine ait be inci filmi olan *Frankenstein Must Be Destroyed* (Frankenstein Yok Edilmeli, 1969), Hammer irketince üretilmi dört Frankenstein temel, filmin de yönetmeni olan Terence Fisher taraf,ndan çekilmi tir. Film; beyin nakli yap,lan grotesk bir *canavar*,n hikayesini anlatılmaktad,r (Görüntü: 377 ve 378). Shelley'nin roman,n,n ve ilk dönem Frankenstein filmlerinin

aksine, ba tan yarat,lan bir *canavar* söz konusu olmad, ,ndan *canavar*,n fiziksel görüntüsü insandan fark,s,zd,r. *Canavar*,n (George Pravda) fiziksel özelliklerine dair dikkat çeken en belirgin ayr,nt,, beyin ameliyat, sonras, kafa çevresinde olu an geni diki izidir.

1960lar korku filmleri aras,nda yer alan *Psycho* (Sap,k, 1960), *The Birds* (Ku lar, 1963), *Rosemary's Baby* (Rosemary'nin Bebe i, 1968) gibi filmlerde yer alan masum ve s,radan olana güvenme, dikkat çekmeye ne ba l, olarak görünene güvenme temalar, çerçevesinde çekilen filmlerde *canavar*lar ve korku kaynaklar,n,n görüntüleri insandan fark,s,zd,r.

Görüntü 377: *Frankenstein Must Be Destroyed* (Frankenstein Yok Edilmeli, 1969) filminin afi i

Kaynak: http://www.prairiedogmag.com/wp-content/uploads/2011/10/frankenstein_must_be_destroyed.jpg (Eri im tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 378: *Frankenstein Must Be Destroyed* (Frankenstein Yok Edilmeli, 1969) filminden bir foto raf

Kaynak: <https://bigdamnspider.com/2016/10/11/frankenstein-must-be-destroyed-1969/> (Eri im tarihi: 23.05.2018)

1970 tarihinde çekilen *Horror of Frankenstein* (Frankenstein'ın Deh eti) filmi, Hammer irketince çekilen serinin alt,nc, filmidir (Görüntü: 379). Serinin ilk filmi olan *The Curse of Frankenstein* (Frankenstein'ın Laneti, 1957) filminin yeniden çekimidir. Ayr,ca serinin ço u di er filmlerinin aksine Terence Fisher de il, Jimmy Sangster taraf,ndan yönetilmi tir.

Di er Hammer filmleri gibi bu filmde de *canavar*,n insans, görünümü korunmu , ancak serinin tüm filmlerinde Victor Frankenstein rolünde oynayan Peter Cushing yerine doktoru Ralph Bates canland,rm, t,r. *Canavar* rolünde ise, Hammer

irketiden önce çekilen son film olan *Frankenstein and the Monster from Hell* (Frankenstein ve Cehennemden Gelen Canavar, 1974) filminde de *canavar* rolünü üstlenecek olan David Prowse¹⁹¹ yer almıştır (Görüntü: 380).

Görüntü 379: *Horror of Frankenstein*
(Frankenstein'in Dehşetli, 1970) filminin afişi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0065851/mediaviewer/rm3619175936> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 380: *Horror of Frankenstein*
(Frankenstein'in Dehşetli, 1970) filmi *canavar* görüntüsü

Kaynak: <https://quadcinema.com/film/the-horror-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

1974 tarihli *Frankenstein and the Monster from Hell* (Frankenstein ve Cehennemden Gelen Canavar) filmi, Terence Fisher tarafından Hammer şirketi için çekilen altıncı filmidir (Görüntü: 381).

Doktor Frankenstein'in bir akıl hastası üzerine yaptığı, yeniden canlandırma deneyi hikayesini anlatan filmde *canavar* ilk defa başka bir formda tasarlanmıştır. *Canavar* bu filmde insandan çok maymuna benzer bir şekilde, vücudunun neredeyse tamamı, kollarla kaplı olarak ve kafa kısmında derin bir beyin ameliyatı iziyle görselleştirilmiştir (Görüntü: 382).

¹⁹¹ İngiliz oyuncu. 1977-1980 yılları arasında oynadığı Star Wars (Yıldız Savaşları) film serisinde canlandırıldığı, Darth Vader rolü ile ünlenmiştir (1935-ı).

görüntü ve içeriklerin gelişmesine sebep olmuştur. Sözü edilen gelişmelerdeki yıllarda farklı ülkelerde çekilecek olan *canavar* filmlerine kusuz cesaret vermiş ve öncülük etmiştir.

Universal Stüdyoların korkular, erotizm, sosyoloji ve kanlı efektlerle revize ederek kullandığı Hammer şirketinin sürekli yönetmenlerinden olan Terence Fisher sayesinde Christopher Lee ve Peter Cushing birer yıldız dönümü şeklinde, 1950'li yılların yükselen yıldızları, kusuz televizyondur (Sezer, 2015: 15-16).

2.7. Televizyon Dizileri

Sinemaya rakip olarak ortaya çıkan televizyona gotik atmosferin yansımaları, 20. yüzyılın ilk yarısında parodilerle gerçekleştirilmiştir (Özkaracalar, 2005: 44). Sinemasal anlatıdan gelen bu yansıma, 1960'lı yıllardan sonra popülerleşti ve tanınır hale geldi, farklı ülkelerdeki sinema filmi uyarlamaları yarattı, başarı etkisiyle Frankenstein, Drakula, Kurt Adam gibi korku ikonları televizyon dizilerinde yer almasıyla ortaya çıktı, söylemek mümkündür. 1960'lı yıllardan 1990'lı yılların ortalarına kadar televizyonda etkisini sürdüren komedi ağırlıklı bu diziler, 2000'li yıllarla birlikte yerini daha karanlık, dramatik ve korku öğeleri ön planda olan dizilere bırakmıştır.

Televizyon her ne kadar bir teknolojik gelişme olarak görülse de, aile yapısının derinden etkilemesi, sınırları ve temsilleriyle 1960'lı yılların ideal Amerikan ailesi formunu oluşturmuş çabalarıdır. Televizyonun etkisinin fark edilmesi ile değişen temsiller her ne kadar korku türünde olsa da parodilerle ve eğlence kültürüne dahil edilmeye çalışılarak evrilmiştir. Tüm bu sebeplerle başta *The Addams Family* (Addams Ailesi) olmak üzere, dönemin en önemli korku-komedi türündeki televizyon dizileri ataerkilli aile yapısının ablona farklı hikayeler sunmuşlardır. Bu noktada Mary Shelley'nin romanından doğan Frankenstein'in *canavarı*, gotik edebiyatın ve daha sonrasında korku sinemasının başarılarında yer alan farklı korku karakterleri ile bir araya getirilmiştir ve ideal aile sunumu ile dizileştirilmiştir.

1960'lı yılların Amerikan ailesini temsil eden bir sit-com olan *The Munsters* dizisi, *The Addams Family* ile birlikte bu parodinin en bilinen örnekleri arasındadır. Dizi, 24 Eylül 1964 ve 12 Mayıs 1966 tarihleri arasında toplamda 70 bölüm olarak

Amerika CBS televizyonunda yayınlanm, t,r (Görüntü: 383).¹⁹³ Dizi; Amerikan ailesinin klasik bir temsili olarak, farklı dönemlerin farklı korku karakterlerinin ailenin üyeleri olmasına dayanan ve yayınlandı, , dönem içerisinde oldukça dikkat çeken bir yapıdır. Öyküyü anlatan yazılı ya da görsel dili kullanarak, iletişim aracı yolu ile in a ederek oluşturulan temsilde (Burton, 2008: 111) Frankenstein'ın canavarı, baba, Vampirin anne, Kont Drakula'yı, büyükbaba, Kurt Adam ise ailenin küçük çocuğu rolünde yansıtılm, ve yıllar içerisinde birçok farklı uyarlaması, çekilen bir fenomen olmuştur. Herman Munster, ailenin babası rolünde, klasik en canavar görüntüsü yerine, bir komedi dizisi olması, n, n da etkisiyle karikatürize edilerek tasarlanm, t,r. Oldukça iri olan Herman Munster'ın düz kafası, yüzünde büyük bir yara izi ve boynunda vidalar olmasına rağmen, bir korku ikonundan çok, irinin bir yaratıcı, benzemektedir. 1996 yılına kadar yapılan tüm uyarlamalarda bu irinin görüntüsünün korunduğu ve çok küçük de ikliliklerle izleyici karşısına çıkm, , görülmektedir. 1966 yılında orijinal *The Munsters* (1964-1966) dizisinin birkaç bölümünü de yöneten Earl Bellamy tarafından *Munster, Go Home!* ismi ile bir komedi filmi uyarlaması, çekilmiştir (Görüntü: 384). Dizinin popüleritesinden faydalanılarak çekilen uyarlamada tüm oyunculara sadık kalınm, ve hikaye ayn, karakterler ile devam ettirilmiştir. Hikayenin bir di er uyarlaması, *The Munsters' Revenge* ismiyle bir televizyon filmi olarak 1981 yılında çekilmiştir (Görüntü: 385). Ailenin küçük çocuğu olan Kurt Adam rolündeki oyuncu (K. C. Martel) hariç di er tüm oyuncular di er iki uyarlama olan *The Munsters* (1964-1966) ve *Munster, Go Home!* (1966) dizi ve filmde rol alm, lar, r. 1988 yılında çekilen bir başka uyarlama ise *The Munsters Today* ismi ile izleyici karşısına çıkm, t,r. Bu uyarlama; 1991 yılına kadar toplam 3 sezon boyunca yayınlanmaya devam etmiş ve renkli olarak çekilmiştir (Görüntü: 386). Her ne kadar orijinal hikayedeki tüm karakterlere sadık kalınm, olsa da, uyarlamada tüm oyuncular yeni ve di er uyarlamada rol almayan isimler arasından seçilmiştir. 1995 yılında, *Here Come the Munsters* uyarlaması, ise bir televizyon filmi olarak çekilmiştir ve Fox kanalında yayınlanm, t,r (Görüntü: 387). Transilvanya'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne taşınan bir ailenin hikayesinin anlatıldığı, , komedi filminde canavar rolünde Edward Herrmann¹⁹⁴ rol alm, t,r. 1996 yılında *The Munsters* serisinin

¹⁹³ <http://www.munsters.com/about.php> (Erişim tarihi: 13.02.2019)

¹⁹⁴ Amerikalı aktör (1943-2014).

son uyarlamas, olarak Ian Emes taraf,ndan *The MunstersøScary Little Christmas* isimli bir film çekilmi tir (Görüntü: 388). Filmde *canavar* rolünü Sam McMurray¹⁹⁵ canland,rm, t,r.

Görüntü 383: *The Munsters* (1964-66) dizisi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak:<http://www.munsters.com/images/munstersfamilyportrait.jpg> (Eri im tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 385: *The MunstersøRevenge* (1981) televizyon filmi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak:<http://www.markymunster.com/markymunster102.JPG> (Eri im tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 384: *Munster, Go Home!* (1966) televizyon filmi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0060726/mediaviewer/rm26740992> (Eri im tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 386: *The Munsters Today* (1988-91) dizisi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak:<http://media.hollywood.com/images/672x1000/3553411.jpg> (Eri im tarihi: 23.05.2018)

¹⁹⁵ Amerikal, aktör (1952-ı).

Görüntü 387: *Here Come the Munsters* (1995) televizyon filmi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak: <http://www.munsterland.net/hctmtext10.jpg> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Görüntü 388: *The MunstersøScary Little Christmas* (1996) filmi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0117109/mediaviewer/rm2652526336> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

Dizinin son uyarlaması, 2012 yılında çekilen *Mockingbird Lane*, ismini *The Munsters* ailesinin ya da, , adresten almış, 26 Ekim 2012 tarihinde Cadılar Bayramı teması olarak sadece bir pilot bölüm olarak yayınlanmış, t.r. NBC tarafından yayınlanan dizi, beklenen ilgiyi görmemesi üzerine yayın hayatına devam etmemiştir¹⁹⁶ (Görüntü: 389). Dizinin en çok dikkat çeken noktası, kuşkusuz tüm karakterlerin diğer *The Munsters* uyarlamalarına, aksine insan görünümünde olmaları, eğlenceli ve komik bir aileden çok karanlık ve gizemli bir atmosferde sunuluyor olmalarıdır.

Görüntü 389: *Mockingbird Lane* (2012) dizisi oyuncular,n,n foto raf,

Kaynak: <http://images.huffingtonpost.com/2012-10-21-MockingbirdLane2500X.jpg> (Erişim tarihi: 23.05.2018)

¹⁹⁶ <http://www.ew.com/article/2012/10/27/mockingbird-lane-grimm>

Universal Stüdyolar,ınca ucubelerin farklı, ucubelerle sunumunun bir devam, olan bu dizi ve filmler gerek temsil ettikleri gerekse temsil etme yöntemleri ile *canavar*,n uzun yıllar boyunca nas,li lenebileceğinin birer göstergesi olarak karış,ma,za ç,km, t,r. Kendi gölgesinden dahi korkan bir Frankenstein'ın *canavar*, replikas, (Sezer, 2015: 546) olan Hermann Munster böylelikle tam 32 yıl boyunca *The Munsters* ailesinin babası, rolünde izleyici karış,ma,na ç,km, , normlar,na bağı,lan, komik, ideal ve ataerkil Amerikan ailesinin reisi rolüne evrilmiştir.

2.8. Hollywood Sineması'nın Canavar, Tekrar Keşfetmesi

1990'lı yıllarda bilgisayar teknolojisinin gelişmesi, Hollywood sinemasında yans,ma bularak filmlerde görsel efekt ve animasyon kullan,lmaya baş,lanmas,na sebep olmuştur. Bu gelişme korku sinemas,nda doğ,rudan ilgilendirmekte ve filmlerde yans,t,lmak istenen evrenin yarat,lmaya, sürecini etkilemektedir. Bu sebeple 1990'lı yıllar ve sonrasında baş,ta Hollywood sinemas, olmak üzere tüm dünyada korku filmlerinin say,s, artm,ış, , klasikleş,mi filmlerin görsel efektlerden faydalanarak yeniden üretim sürecine e,tilim ortaya ç,km, t,r.

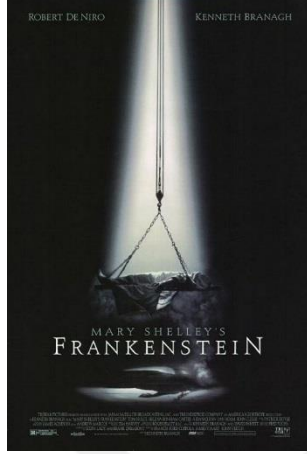
1994 tarihli ABD- İngiltere ortak yap,ım, gotik korku filmi olan *Mary Shelley'nin Frankenstein* (Mary Shelley'den Frankenstein), sözü edilen tarihe kadar romana en sad,ık kalarak senaryolaş,an film olarak tarihe geçmiştir (Görüntü: 390).

Kenneth Branagh tarafından çekilen filmde Frankenstein'ın *canavar*, rolünü Robert De Niro¹⁹⁷ canlandı,rm,ış, t,r. *Canavar*,n yüzünde birçok farklı, diki izi olduğu dikkat çekmekle birlikte kendisinden önce çekilen uyarlamalara kı,yasla daha fazla insan-*canavar* aras, bir çizgide tasarlandı, , görülmektedir (Görüntü: 391). Ayrıca *canavar*,n d, ar,da dolaş,ırken saklanma amacıyla baş,na, da örtebilen kapü onlu pelerin¹⁹⁸ giydiğ,ini dikkat çekmektedir. Bu kı,yafet romana da gönderme yapacak şekilde yarat,ış,ın ucube görüntüsünden dolayı, saklanma, kaçma ve kamufle olma e,tilimlerine i,aret etmektedir.

¹⁹⁷ Amerikalı, aktör (1943-ı).

¹⁹⁸ Özellikle Hristiyan din adamları, ve rahiplerin tercih ettiğ,ini kı,yafet türü (Yaban, 2018: 460).

Görüntü 390: *Mary Shelley'nin Frankenstein* (Mary Shelley'den Frankenstein, 1994) filminin afi i

Kaynak: <https://www.bookogs.com/book/441980-mary-shelleys-frankenstein> (Erişim tarihi: 24.07.2018)

Görüntü 391: *Mary Shelley'nin Frankenstein* (Mary Shelley'den Frankenstein, 1994) filmi canavar görüntüsü

Kaynak: https://ttcritic.files.wordpress.com/2011/05/244735-frankenstein_1994_movie_2_super.jpg (Erişim tarihi: 24.07.2018)

Stephan Sommers tarafından 2004 yılında çekilen *Van Helsing* filmi ise bir vampir avcısı hikayesini anlatmaktadır. Film aslında Frankenstein hikayesini anlatmakla birlikte, toplumsal korkular, iğret edebilecek nitelikte vampir avcısı karakterler, duran karakterlerden bir tanesinin Frankenstein'in canavarı oldu görülmektedir. Shuler Hensley tarafından canlandırılan canavarın hantal ve iri görüntüsü, düz kafa yapısı, klasikle en canavar görüntüsü ile eşleşti, silahların modernliği, çelik omuzluk ve ayakkabılar, teninin gri renkte olması, canavarı farklı detaylandırdı.

2000'li yıllarla birlikte sinemada kullanılan ve gelişen görsel efekt teknolojisinin yansımaları net olarak görüldüğü *Van Helsing* (2004) filminde yer alan canavarın kafa kısmı parçalara ayrılabilen ve bu ayrılan parçalar elektrik yaymaktadır (Görüntü: 392 ve 393). Tüm bu yönleriyle canavarın görüntüsünün bir bilgisayar oyunu karakterine benzediğini söylemek mümkündür.

Görüntü 392: *Van Helsing* (1994) filminin afi i **Görüntü 393:** *Van Helsing* (1994) filmi canavar görüntüsü

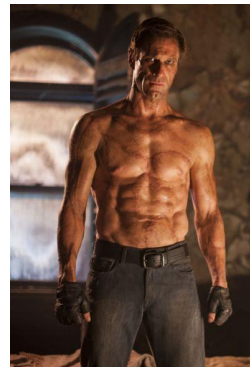
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0338526/mediaviewer/rm3743430656> (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Kaynak:http://vanhelsingmovie.wikia.com/wiki/Frankenstein%27s_Monster (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Stuart Beattie'nin yönettiği, Kevin Grevoux'un aynı adlı çizgi romanından uyarlanan 2004 yapımı, *I, Frankenstein* (Frankenstein: Ölümsüzlerin Savaşı) filmde, Shelley'nin romanının ilk sayfasında yer alan ve Adem ile Havva'nın cennetten kovulma hikayesinin anlatıldığı, John Milton'un *Paradise Lost* (Kayıp Cennet, 1667) kitabına gönderme yapacak biçimde canavara Adam Frankenstein adı verilmiştir. Dünyaya geleceğine çalınan yaratıkların konusuna odaklanılan filmde; teknolojinin sinema sektörüne sağladığı katkıları, bilim ve teknoloji alanında görsel efektler kullanılarak modern bir yaklaşımla hikaye sunulmuştur (Görüntü: 394 ve 395).

Görüntü 394: *I, Frankenstein* (2014) filminin afi i

Görüntü 395: *I, Frankenstein* (2014) filmi canavar görüntüsü

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt1418377/mediaviewer/rm236572672> (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Kaynak:<https://nationalpost.com/entertainment/movies/in-the-trailer-for-i-frankenstein-the-monster-walks-and-talks-like-a-hero-only-one-who-goes-his-own-way> (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Shelley'nin *Frankenstein ya da Modern Prometheus* romanı, günümüze kadar gelen uyarlamalar, içindeki son film, Paul McGuigan tarafından 2015 yılında çekilen *Victor Frankenstein* (2015) filmidir (Görüntü: 396 ve 397).

Görüntü 396: *Victor Frankenstein* (2015) filminin afişi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1976009/mediaviewer/rm4224708096> (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Görüntü 397: *Victor Frankenstein* (2015) filmi canavar görüntüsü

Kaynak: <http://1.bp.blogspot.com/-P1BGNaQs1Ok/VIUOWF4Qj0I/AAAAAAAAASlo/k1njEGNPR38/s1600/frankenstein.jpg> (Erişim tarihi: 27.07.2018)

Hikaye her ne kadar romana sadık kalmış olsa da, filmde öne çıkan bir ayrıntı, romanda çok da fazla değinilmeyen, Doktor Frankenstein'in yarattığı, ekilsiz vücudu yüzünden bir sirkte ucube olarak sergilenen Igor'un hikayesinin anlatılmasıdır. Dönem filmi olarak çekilen *Victor Frankenstein* (2015) filminde dikkat çeken bir diğer ayrıntı ise Frankenstein'in yarattığı canavarların görüntüsüdür. Tüm derisi deforme olmuş ekilde ve her yerinde derin dikiş izleri bulunan canavarın görüntüsü imdiye dek sinema uyarlamaları arasında görülen en vahim görüntülerden bir tanesine sahiptir.

2.9. Animasyon Sineması,

Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi paralelinde evrim gösteren animasyon sineması türünde her ne kadar çocuklar ile ilişkilendirilse de, olay örgülerinin anlatım gücü zamanla hedef kitesinin yetkinleri de kapsamasına sebep olmuştur. Animasyon film denildiğinde akla gelen ilk isimlerden bir tanesi olan Tim Burton, filmlerinde yansıttığı gotik yapıyı, senaryonun içeriği ve genellikle korku türünde eserler üretmesi ile ünlenmiştir. Genellikle stop-motion tekniği ile animasyon filmler üreten

sanatç,n,n 28 y,l arıyla çekti i iki farklı, Frankenstein hikayesine dayanan filmi bulunmaktadır.

Köpe i Sparky'nin bir kaza sonucu ölümüne çok üzülen Victor'un elektrik ak,mlar,n,n kaslar, hareket ettirebildi ini ö renmesi sonucunda köpe ini yeniden canland,rmas,n,n hikayesinin anlat,ld, , *Frankenweenie* (1984) filmi, Tim Burton'un ilk animasyon filmlerindedir. Frankenstein'ın ikonla an *canavar,n,n* e lenceli bir yans,mas, olan *Frankenweenie* (1984) k,sa filminde, *canavara* dair ikonla an tasar,m ö elerinin Sparky'ye de uyguland, , görülmektedir (Görüntü: 398). Boynunun iki yan,nda bulunan vidalar ve boyun ile ba bölgesindeki diki izleri köpe i yeniden canland,rma çabas,ndan kaynaklanan bu uygulaman,n göstergesidir. *Frankenweenie* (1984) filminin üç boyutlu stop-motion uyarlamas, olan ayn, isimli 2012 yap,ml, filmde hikayeye sad,k kal,nm, ve kurgu karakterler benzer düzlemde tasarlanm, t,r. *Frankenweenie* (2012), Tim Burton filmlerindeki gotik yap,y, destekleyecek biçimde siyah beyaz çekilmi olup içerisinde korku, komedi ve bilimkurgu ö elerini bar,nd,rılmaktad,r (Görüntü: 399). Bir tanesi Oscar olmak üzere toplamda 48 ayrı, ödüle aday gösterilen film, 11 ödül kazanm, bir Disney yap,m,d,r. Filmde sadece Mary Shelley ve Frankenstein'ın *canavar,na* de il, *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'ın Gelini, 1935) filmine de -siyah beyaz saç tasar,m, ile- gönderme yap,lmaktad,r.

Görüntü 398: *Frankenweenie* (1984) filminin afi i

Kaynak:[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/f/f7/Frankenweenie_\(1984_film\)_poster.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/f/f7/Frankenweenie_(1984_film)_poster.jpg) (Eri im tarihi: 30.07.2018)

Görüntü 399: *Frankenweenie* (2012) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt1142977/mediaviewer/rm3701682688> (Eri im tarihi: 30.07.2018)

Sony Pictures tarafından üretilen bir komedi animasyon olan *Hotel Transylvania* (Otel Transilvanya, 2012) filminin yönetmeni Genndy Tartovsky tarafından gerçekleştirilmiştir. Kont Drakula'nın doğum gününü kutlamak için bir araya gelen sinema klasiği yaratıklar ve canavarlar, karikatürize edilerek ve en önemli özellikleri ön plana çıkarılarak tasarlanmıştır, görülmektedir (Görüntü: 400 ve 401).

Görüntü 400: *Hotel Transylvania* (Otel Transilvanya, 2012) filminin afişi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0837562/mediaviewer/rm2262673664> (Erişim tarihi: 30.07.2018)

Görüntü 401: *Hotel Transylvania* (Otel Transilvanya, 2012) filmi canavar görüntüsü

Kaynak: http://vignette1.wikia.nocookie.net/hoteltransylvania/images/c/cb/Frank_full_body.jpg/revision/latest?cb=20120911025333 (Erişim tarihi: 30.07.2018)

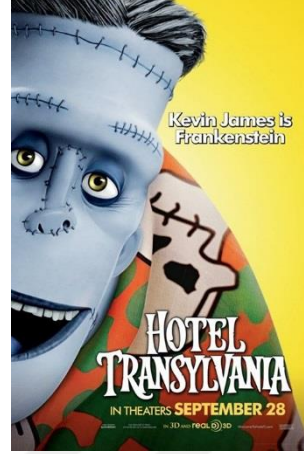
Bir devam filmi olan *Hotel Transylvania 2* (Otel Transilvanya 2) 2015 yılında, aynı karakterler kullanılarak, farklı bir hikaye ile vizyona girmiştir (Görüntü: 402). Canavarın iri görüntüsüne rağmen aslında iyi kalpli ve sıcakkanlı olduğu unutulmazdır, animasyon filmde, canavarın kıyafeti de bu karakter ve tavırlarını destekleyecek nitelikte düzgündür. Lacivert takım elbise, çizgili gömlek, kırmızı kravat ve kravat nesinden oluşan kıyafete ek olarak, canavarın büyük elleri, dev gövdesi, kambur sırtı, dikizleri ve boyun etrafındaki vidalar da karakter tasarımı kullanılmıştır. Serinin 2018 yılında *Hotel Transylvania 3: Summer Vacation* (Otel Transilvanya 3: Yaz Tatili) isimli üçüncü filmi de çekilmiştir, bu filmde aynı karakterlerin bir tatilde yaşadıkları maceralar anlatılmıştır (Görüntü: 403).

Görüntü 402: *Hotel Transylvania 2* (Otel Transilvanya 2, 2015) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt2510894/mediaviewer/rm3913814016> (Erişim tarihi: 30.07.2018)

Görüntü 403: *Hotel Transylvania 3: Summer Vacation* (Otel Transilvanya 3: Yaz Tatili, 2018) filminin afi i

Kaynak: http://hoteltransylvania.wikia.com/wiki/Frankenstein?file=Frankenstein_Poster.jpg (Erişim tarihi: 30.07.2018)

2.10. Diğer Filmler

Önceki bölümde örnekleri verilen eserler dâhilinde, 200 yıldır Dünya Sinema Tarihinde farklı şekillere bürünerek uyarlanmas, gerçekleştirilen ve yorumlanan Frankenstein'in *canavar*, konu edinen onlarca film daha mevcuttur. Meksika'dan Türkiye'ye, Japonya'dan talya'ya birçok farklı ülkede çekilen uyarlamalar arasında animasyon¹⁹⁹, erotik²⁰⁰ ve komedi²⁰¹ türünde filmler de mevcuttur. Bazı filmlerde Dr. Frankenstein ve *canavar*'ın öyküsü çerçevesinde senaryo oluşturulurken bazı filmlerde de bu çerçevenin tamamen dışına çıkılarak, ana temadan uzaklaştıran hikayeler anlatılmış, saptanmıştır. Filmlerin bir kısmında; ilk defa Boris Karloff ile vücut bulmuş klasik görüntüye benzetilmeye çalışılarak tasarlanan *canavarlar* bulunmakla birlikte, bir kısmında başka tasarımlar gerçekleştirildiği de görülmüştür.

¹⁹⁹ *Kyofu Densetsu Kaiki! Furankenshutain* (1954), *Frankenstein, Jr. and the Impossibles* (1966), *Alvin and the Chipmunks Meet Frankenstein* (1999), *Monster Kids* (2008), *Igor* (2008), *Scooby-Doo! Frankencreepy* (Scooby Doo Frankenstein'in Laneti, 2014) vb.

²⁰⁰ *La Maldicion de Frankenstein* (1973), *Frankenhooker* (1990), *Kyuketsu Shoyo tai Shoyo Furanken* (2009) vb.

²⁰¹ *Young Frankenstein* (Genç Frankenstein, 1974), *Sevimli Frankenstein* (1975), *Frankenstein's Baby* (1990) vb.

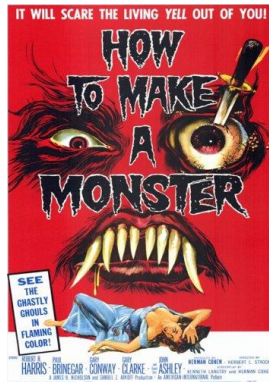
Söz konusu ba lık altında ele alınan filmlere ait, sadece iki boyutlu bir düzlem üzerinde gerçekleştirilen afi tasarımlarına bakılarak *canavarlar*,n görselleştirilmesinin analizini gerçekleştirmek mümkün değildir. Bununla birlikte, teknolojik ve kültürel değişimlerin etkisinde dönüşen *canavar* imgesinin geçirdiği evrimin sunulması, amaçyla, görsel sanatların bir parçası olan afi tasarımlarının kronolojik olarak bu bölüme eklenmesi uygun bulunmuştur (Görüntü: 404-485).

Görüntü 404: *El Superloco* (1937) filminin afi

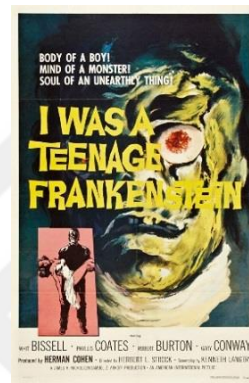
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0028328/mediaviewer/rm957154048> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 409: *How to Make a Monster* (1958) filminin afi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0051746/mediaviewer/rm3842439680> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 405: *I Was a Teenage Frankenstein* (1957) filminin afi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0050531/mediaviewer/rm2342067968> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 410: *Frankenstein's Daughter* (1958) filminin afi

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0051631/mediaviewer/rm480591360> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 411: *Tales of Frankenstein* (1958) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0247751/mediaviewer/rm3419053312> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 412: *Frankenstein 1970* (Canavar Yaratan Doktor, 1958) filminin afi i

Kaynak: https://www.imdb.com/title/tt0051630/?ref_=fn_al_tt_1 (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 413: *Orlak, el Infierno de Frankenstein* (1960) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0054148/mediaviewer/rm896014336> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 414: *Frankenstein el Vampiro y Compania* (1962) filminin afi i

Kaynak: <http://wrongsideofheart.com/2011/09/frankenstein-the-vampire-and-co-frankenstein-el-vampiro-y-compania-1962-mexico/> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 415: *Frankenstein Conquers the World* (1965) filminin afi i

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/a/a2/Frankenstein_Conquers_the_World_1965.jpg/220px-Frankenstein_Conquers_the_World_1965.jpg (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 416: *Frankenstein Meets the Spacemonster* (1965) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0059199/mediaviewer/rm1826817280> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 417: *Jesse James Meets Frankenstein's Daughter* (1966) filminin afi i

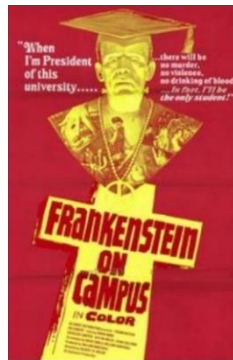
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0060558/mediaviewer/rm2010120448> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 419: *La Marca del Hombre Lobo* (Frankenstein's Bloody Terror, 1968) filminin afi i

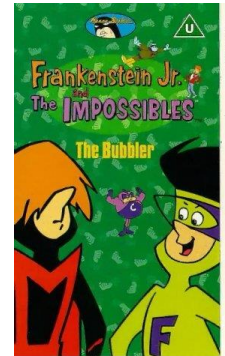
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0063275/mediaviewer/rm862905344> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 421: *Dr. Frankenstein on Campus* (1970) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0202358/mediaviewer/rm79291648> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 418: *Frankenstein, Jr. and the Impossibles* (1966) filminin afi i

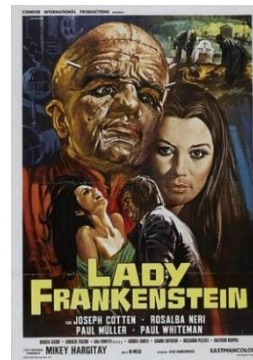
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0059984/mediaviewer/rm1394777088> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 420: *Kilink Franke tayn ve Dr. No'ya Karşı* (1968) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0292052/mediaviewer/rm3888852992> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 422: *La Figlia di Frankenstein* (Lady Frankenstein, 1971) filminin afi i

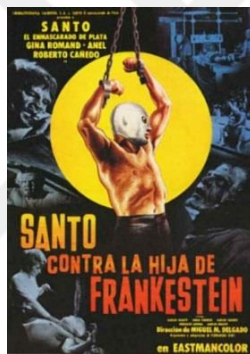
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0067321/mediaviewer/rm2448825856> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 423: *Dracula vs. Frankenstein* (1971) filminin afi i

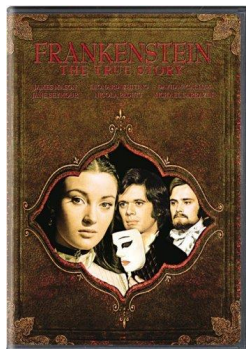
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0067017/mediaviewer/rm2783067904> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 425: *Santo vs. la Hija de Frankenstein* (1972) filminin afi i

Kaynak:<https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Film/SantoVsLaHijaDeFrankenstein> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 427: *Frankenstein: The True Story* (Frankenstein: Gerçek Hikaye, 1973) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0070074/mediaviewer/rm425759232> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 424: *Frankenstein -80* (1972) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0071518/mediaviewer/rm4262670080> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 426: *Dracula contra Frankenstein* (Drakula Doktor Frankenstein'ın Karşısındadır, 1972) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0065660/mediaviewer/rm3347681792> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 428: *La Maldición de Frankenstein* (The Erotic Rites of Frankenstein, 1973) filminin afi i

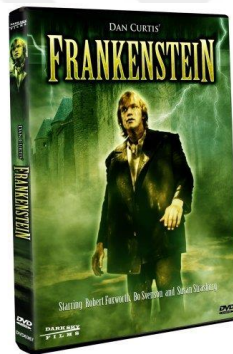
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0068559/mediaviewer/rm1788750336> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 429: *Blackenstein* (1973) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0069795/mediaviewer/rm3138905856> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 431: *The Wide World of Mystery Frankenstein* (1973) filminin afi i

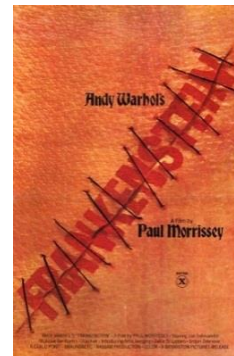
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0070073/mediaviewer/rm1381602048> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 433: *Santo y Blue Demon Contra el Doctor Frankenstein* (1974) filminin afi i

Kaynak:<https://roosterillusionreviews.files.wordpress.com/2014/04/santoybluevsdrfrank.jpg> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 430: *Andy Warhol's Flesh for Frankenstein* (1973) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0071508/mediaviewer/rm3002393088> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 432: *Terror! Il Castello delle Donne Maledette* (Frankenstein's Castle of Freaks, 1974) filminin afi i

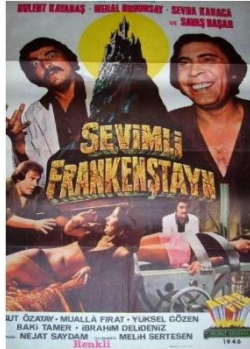
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0069851/mediaviewer/rm1733117952> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 434: *Young Frankenstein* (Genç Frankenstein, 1974) filminin afi i

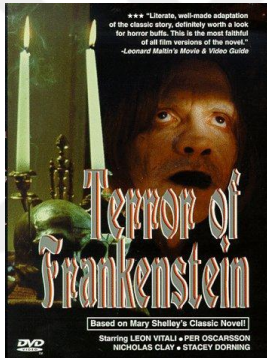
Kaynak:<http://images.moviepostershop.com/young-frankenstein-movie-poster-1974-1010550775.jpg> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 435: *Sevimli Franken tayn* (1975) filminin afi i

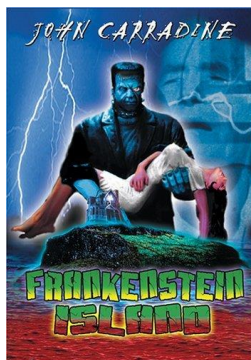
Kaynak: https://zddvm.com/1913-large_default/turkish-young-frankenstein.jpg (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 437: *Victor Frankenstein, Terror of Frankenstein* (1977) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0076881/mediaviewer/rm275094528> (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 439: *Frankenstein Island* (1981) filminin afi i

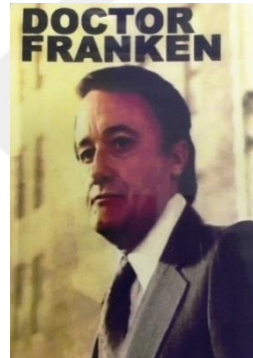
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0082410/mediaviewer/rm3862142208> (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 436: *Frankenstein all'italiana* (1975) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0076051/mediaviewer/rm2047816448> (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 438: *Doctor Franken* (1980) filminin afi i

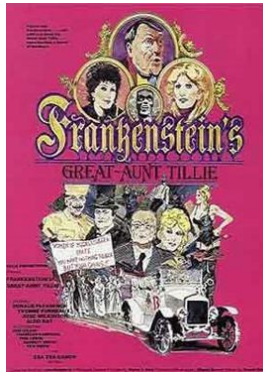
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0080639/mediaviewer/rm3073577216> (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 440: *Kyoufu Densetsu Kaiki! Furankenshutain* (Mystery! Frankenstein-Legend of Terror, 1954) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0270954/mediaviewer/rm960434432> (Eri im tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 441: *Frankenstein's Great Aunt Tillie* (1984) filminin afi i

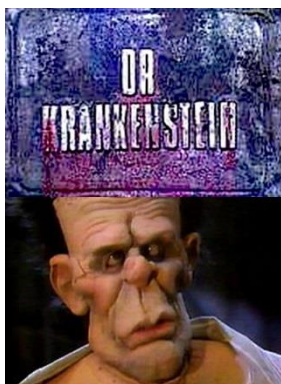
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0087290/mediaviewer/rm247406336> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 443: *The Bride* (1985) filminin afi i

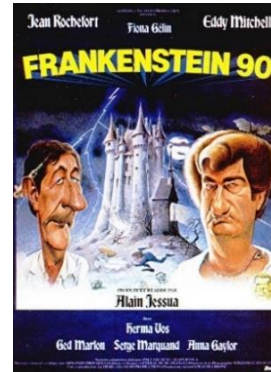
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0088851/mediaviewer/rm1270956032> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 445: *Dr. Frankenstein* (1987-1988) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0179781/mediaviewer/rm573712384> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 442: *Frankenstein 90* (1959) filminin afi i

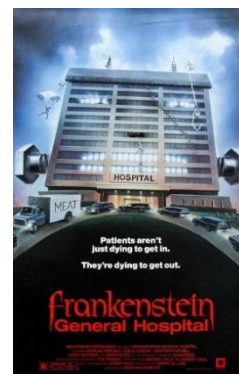
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0087289/mediaviewer/rm3399607296> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 444: *Teta* (1987) filminin afi i

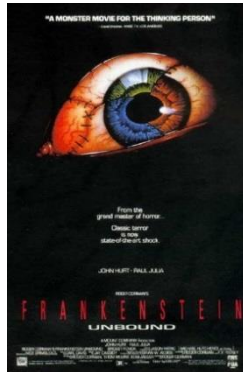
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0090434/mediaviewer/rm1369117696> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 446: *Frankenstein General Hospital* (1988) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0095173/mediaviewer/rm4049476096> (Erişim tarihi: 02.03.2019)

Görüntü 447: *Frankenstein Unbound* (1990) filminin afi i

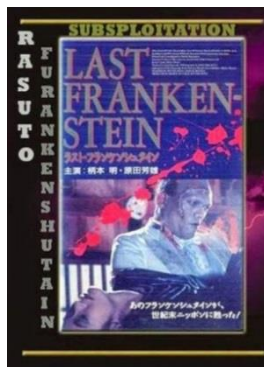
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0099612/mediaviewer/rm3594576896> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 449: *Frankenstein's Baby* (1990) filminin afi i

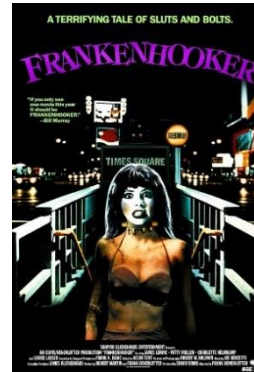
Kaynak: <https://letterboxd.com/film/frankenstein-s-baby/> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 451: *Rasuto Furankenshutain* (1991) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0227348/mediaviewer/rm773529088> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 448: *Frankenhooker* (1990) filminin afi i

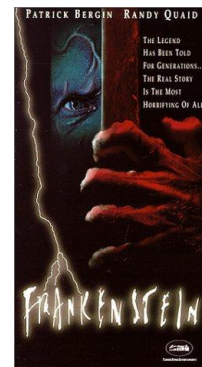
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0099611/mediaviewer/rm1027728384> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 450: *Frankenstein: The College Years* (1991) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0101911/mediaviewer/rm2412253696> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 452: *Frankenstein* (1992) filminin afi i

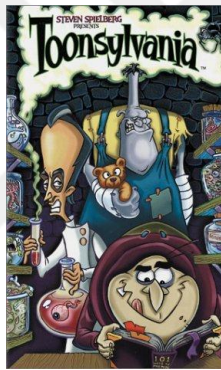
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt0106959/mediaviewer/rm887356928> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 453: *House of Frankenstein* (1997) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0127378/mediaviewer/rm1407784960> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 455: *Toonsylvania* (1998-2000) filminin afi i

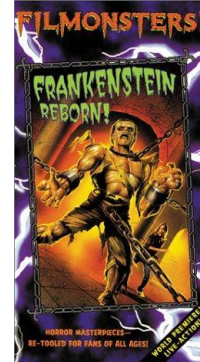
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0143068/mediaviewer/rm263363584> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 457: *Frankenstein* (2004) filminin afi i

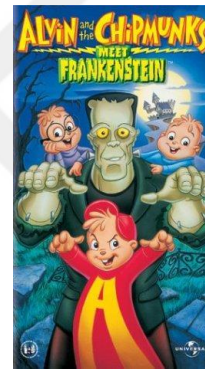
Kaynak:<https://horrorpediadotcom.files.wordpress.com/2014/01/frankenstein.jpg> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 454: *Frankenstein Reborn!* (1998) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0174658/mediaviewer/rm2584387328> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 456: *Alvin and the Chipmunks Meet Frankenstein* (1999) filminin afi i

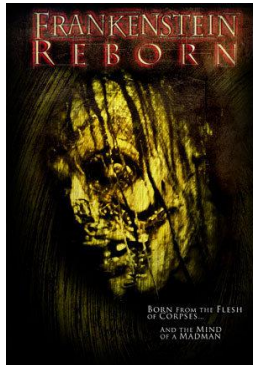
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0207957/mediaviewer/rm1069915392> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 458: *Frankenstein* (2004) filminin afi i

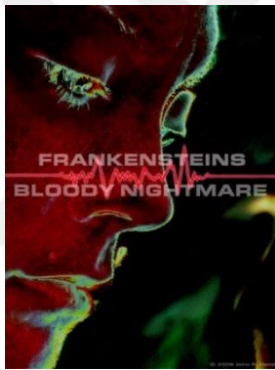
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0397430/mediaviewer/rm3650002176> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 459: *Frankenstein Reborn* (2005) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0460800/mediaviewer/rm3119944192> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 461: *Frankenstein's Bloody Nightmare* (2006) filminin afi i

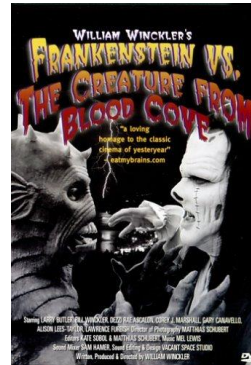
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0871513/mediaviewer/rm2286916096> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 463: *Frankenstein vs. the Wolfman* (2008) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt1358182/mediaviewer/rm2213513984> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 460: *Frankenstein vs. the Creature from Blood Cove* (2005) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0451060/mediaviewer/rm1310694656> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 462: *Monster Kids* (2008) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt1333650/mediaviewer/rm2329381376> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 464: *Igor* (2008) filminin afi i

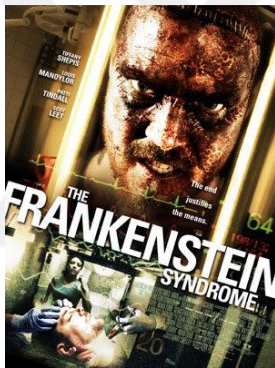
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt0465502/mediaviewer/rm3684799488> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 465: *Kyuketsu Shoyo tai Shoyo Furanken* (2009) filminin afi i

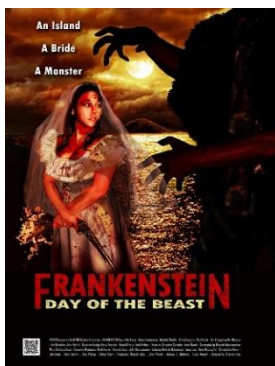
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1425928/mediaviewer/rm2621322752> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 467: *The Frankenstein Syndrome / The Prometheus Project* (2010) filminin afi i

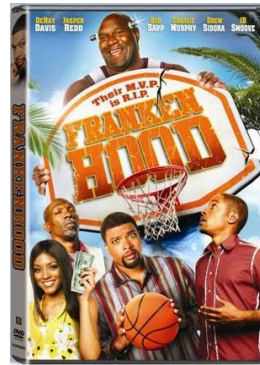
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1337686/mediaviewer/rm1123073536> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 469: *Frankenstein: Day of the Beast* (2011) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1748018/mediaviewer/rm1082372608> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 466: *Frankenhood* (2009) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1051226/mediaviewer/rm3274869504> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 468: *Frankenstein Rising* (2010) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1704143/mediaviewer/rm610604288> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 470: *Monster Brawl* (2011) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt1716753/mediaviewer/rm2526919168> (Erişim tarihi: 03.03.2019)

Görüntü 471: *Frankenstein's Army* (2013) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt1925435/mediaviewer/rm2213061888> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 473: *The Frankenstein Theory* (2013) filminin afi i

Kaynak:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/2c/I_Frankenstein_Poster.jpg (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 475: *Scooby-Doo! Frankencreepy* (Scooby Doo Frankenstein'in Laneti, 2014) filminin afi i

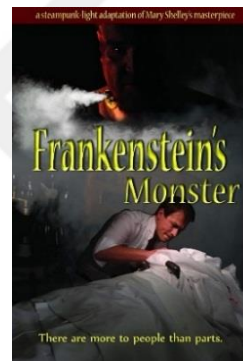
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt3919322/mediaviewer/rm876331008> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 472: *Army of Frankensteins* (2013) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt2620490/mediaviewer/rm2600520960> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 474: *Frankenstein's Monster* (2014) filminin afi i

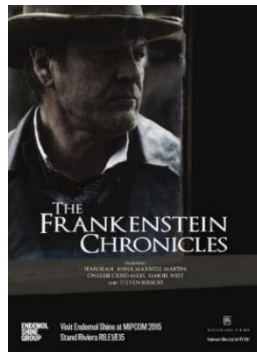
Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt2952488/mediaviewer/rm3848316160> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 476: *Penny Dreadful* (2014-2016) filminin afi i

Kaynak: <http://www.flickeringmyth.com/wp-content/uploads/2014/05/Penny-Dreadful-S1-The-Creature.jpeg> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 477: *The Frankenstein Chronicles* (2015) dizisi afi i

Kaynak: <https://i.jeded.com/i/the-frankenstein-chronicles.39016.jpg> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 478: *Shisha no Teikoku* (2015) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt4235644/mediaviewer/rm2744050944> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 479: *Frankenstein* (2015) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt4086032/mediaviewer/rm322101760> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 480: *Frankenstein's Light* (2015) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt4856654/mediaviewer/rm1517558784> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 481: *Frankenstein's Patchwork Monster* (2015) filminin afi i

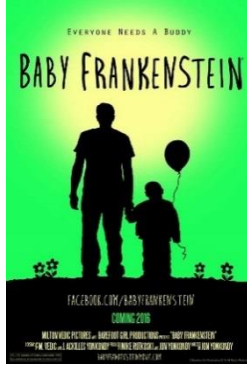
Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt2246695/mediaviewer/rm2909358592> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 482: *Sharkenstein* (2016) filminin afi i

Kaynak: <https://www.imdb.com/title/tt5636234/mediaviewer/rm1373576448> (Eri im tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 483: *Baby Frankenstein* (2018) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt4949388/mediaviewer/rm2630479360> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 484: *Tales of Frankenstein* (2018) filminin afi i

Kaynak:<https://www.imdb.com/title/tt7365740/mediaviewer/rm3801111552> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

Görüntü 485: *Canavar Gibi: Türk i Franken tayn* (2018) filminin afi i

Kaynak:<http://www.beyazperde.com/filmler/film-257389/fotolar/detay/?cmediafile=21530869> (Erişim tarihi: 04.03.2019)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİNLERARASILIKTAN METALARARASILIĞA: CANAVAR HER YERDE

*Canavarlar aslında gerçek hayatta karşımıza çıkarlar.*²⁰²

Sanatın farklı dallarında kendisine yer edinen *canavar* aynen, zamanda 21. yüzyıla ile birlikte gelişen internet teknolojisinin de etkisi ile gündelik hayatın her alanında üretimi ve tüketimi kolaylaşmış, bir meta haline dönüşmüştür. Bu dönüşüme etki eden en büyük sebeplerden bir tanesi yıllar içerisinde sinemanın popüler kültür ölesine evrilmesi ve sinemanın hemen her döneminde *canavar* imgesini kullanmasıdır. Belirli tarihsel dönemlerde ideolojik referanslarla kullanılan *canavar* imgesi kullanılmadıkça, döneme göre ötekini temsil ederek de işlevi göstermektedir. Toplum da, insanı temsil eden öteki; toplumun değerlerine, sistemine ve mantığına karşı duran kişileri simgelemektedir.

Çizgi roman, tiyatro ve karikatürlere oranla daha büyük bir kitleye ulaşabilme gücü sayesinde, sinemada kendisine yer bulan karakterler gündelik hayata daha kolay adapte olabilmeleri ve kitleler tarafından kolaylıkla kabul görmüşlerdir. Bu bölümde kapitalizmin etkisiyle ideolojik olarak evrilen *canavar* karakterini popüler kültürün nasıl tüketilebilir bir nesne haline dönüştürdüğünden ve bu dönüşümün görsel yansımalarından söz edilecektir.

21. yüzyılda kitlesel bir tüketim nesnesine evrilmiş olan sinema; toplumsal sistem içinde üretilen diğer her şey gibi doğrudan ekonomi yasalarına bağlıdır ve çoğunlukla arz-talep ilişkisine göre biçimlenmektedir. Sinema yapımcısı, yönetmeni, oyuncusu, dağıtıcısı, satış sürecinde yer alan her bir kişi ve/veya kuruluş ne kadar para harcandı, ne kazandı, gösterme sürecinde birer reklam malzemesidir. Bu noktada Theodor Adorno'nun *ölkültür endüstrisi* kavramının neden en çok sinemada ele alındığına sebebi de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca paradoksal bir şekilde sinemanın; hem toplumun yaşam tarzında işi tirmeye doğrudan etkisi olması, hem de geleneksel sanat kâstasların, işi tirme yetisine sahip olması, yönleriyle oldukça devrimci bir sanat (Yılmaz, 2016, s: 322-323) olduğundan söz etmek mümkündür. Sinema sanatının, sanatın tasvir etme gücü sayesinde yapılan görsel tasarımlar aracılığıyla

²⁰² Riordan, R. (2013). *Demigods and Monsters*. BenBella Books, Inc. ABD.

sunulan kalıplar, kimi zaman yıllarca üzerine konu ulacak, klasikle ecek, alınıp satılacak, kemikle ecek ve ikonla acak birer unsur olarak anılmasın,na sebep olmaktadır. 19. yüzyılın özellikle ikinci döneminde sanayi döneminin formal, bir anında doğan Frankenstein ve Dracula kapitalist uygarlığın somutlaşma, simgeleri olarak kabul edilmektedir (Yavuz, 2005: 94 Akt. Aytekin, 2006: 25). Bu sebeple başta Frankenstein ve Drakula olmak üzere tüm korku karakterleri (Kurt Adam, Mumya, Kambur vb.) üretilmeye, alınıp satılmaya, biriktirilmeye ve arzu nesnesine dönüşmeye son derece uygun birer meta haline gelmiştir.

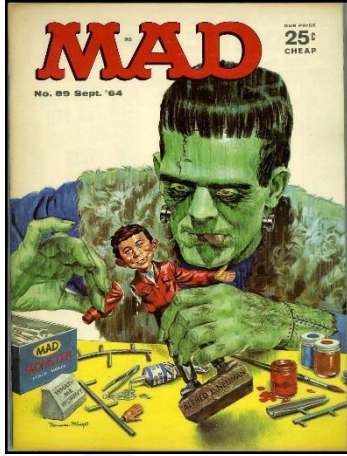
Sinemanın sözü edilen tasarım gücünün bilinen en somut örneği kuşkusuz Boris Karloff'un canlandırması; düz kafasında dikenler olan, siyah ceketli, boynunun iki yanından vidalar çıkan, dev, hantal karakterdir. Romanda tasvir edilen ucube ile ana hatları, d, ,nda ortak özelliği olmayan bu karakter ardından gelecek onlarca Frankenstein temalı film, eser ve ürüne yol gösterici olmuştur.

Her yaşı öğrenciler ya da meraklılar ve koleksiyoncular için Frankenstein, Dracula, Kurt Adam (en son moda göre dinazor) kapaklı, ciltli dosyalar, boyama kitapları, heykelticiler, i neler, ti örtler, posterler, plastik yarasanalar, k i eler, i ecikler içinde vampir kan, (boyalı, su), oyuncak tabutlar ve içinde zayıflayan iskeletler, kuru kafalar, hayaletler ve hayalet avcılar,, v,c,k v,c,k protoplazmalar vb. piyasada tüketseniz basarsınız (Scognamillo, 1996: 59).

Günümüzde satılan ve tasarlanan milyonlarca Frankensteinin *canavar*, temalı, amblem, logo, poster, kuyafet, rozet, bardak altlığı, anahtarlık, mouse pad, telefon kılıfı, oyuncak, kartasiye malzemesi vb. ürünlerde çoklukla Boris Karloff'un canlandırması, klasikle mi tasvirin versiyonları kullanılmaktadır. Kimi zaman çeşitli sembollerle (yeşil renk, diken, düz bir kafa, siyah saç vs.) kimi zaman ise doğrudan kullanılarak bu görüntüler; kuşkusuz 1818 yılında Shelley tarafından anlatılan hikayedeki *canavardan* oldukça farklıdır.

Güçlü bir ekonomik pazar ögesi olan korku (Aytekin, 2013: 64) çocuklar ve figür koleksiyoncuları tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bu sebeple Frankensteinin *canavar*, karakteri; birçok ünlü oyuncak ve popüler kültür ürünü üreten koleksiyon markası tarafından yeniden üretilmiştir. Korku ve korkunun yarattığı mitoslar, alacak potansiyel bir kitle vardır ve bu potansiyeli sürekli olarak uyanık tutmak, dürtmek ve ürünlerle; kitaplar, filmler, TV dizileri, çizgi romanlar, oyuncaklar, bilgisayar oyunları ve kartasiye malzemesi ile beslemek gerekmektedir (Ross, 1984: 53).

Görüntü 486: Mad Dergisi 1964 y,l, Eylül ay,nda yay,nlanan 89. say,s,n,n kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.amazon.com/Brotherhood-Frankenstein-Magazine-Cover-Metal/dp/B0155JEKZ6> (Erişim tarihi: 05.04.2019)

renklerde (mavi, yeşil, sarı, kırmızı) resmedildiği bilinmekle birlikte, günümüzde klasikle en yeşil görüntüsüne en yakın rengin bu kapakta ilk defa kullanıldığı, söylemek mümkündür.

Derginin 2005 ve 2014 yıllarında yayımlanan iki farklı sayısında da yine Frankenstein'in *canavar*, çizimleri kullanılmı, t.r. 2005 yılında yayımlanan sayı,da dergi maskotu *canavar* makyaj, ile resmedilmi, 2014 yılında yayımlanan sayı,da ise; Amerikalı, televizyon kişiliği Kim Kardashian ve rap şarkıcısı, Kanye West *canavar* ve *canavar*,n gelini ekinde resmedilerek, popüler çiftin evliliği için *öMonster Marriageö*²⁰⁵ denmi ve evlilikleri tiyeye alınmı, t.r (Görüntü: 487 ve 488).

Amerika'nın en popüler yayınlarından bir tanesi olan ve ilk sayısı, 1952 yılında yayımlanan Mad Dergisi²⁰³'ün 1964 yılında yayımlanan 89. sayısında Norman Mingo²⁰⁴ tarafından çizilen bir *canavar* illüstrasyonu kullanılmı, t.r (Görüntü: 486). Bu illüstrasyonda *canavar*, Mad Dergisi'nin maskotu olan Alfred E. Neuman'ın farklı parçaları bir araya getirilerek oluşturulmuş ve boyanmaktadır. Derginin sözü edilen sayısında yayımlanana kadar çeşitli film afişleri ve çizgi romanlarda *canavar*,n farklı

²⁰³ Mad Magazine Amerika'nın en popüler mizah dergilerindedir. Derginin her sayısında yer alan ve ismi Alfred E. Neuman olan, mavi gözlü, kepece kulaklı ve tek dişi olmayan erkek çocuğu illüstrasyonu derginin maskotu haline gelmiştir.

²⁰⁴ Amerikalı, karikatür çizeri (1896-1980).

²⁰⁵ İng. *Canavarlar, n evliliği*.

Görüntü 487: Mad Dergisi 2005 y,1, Ekim ay,nda yay,nlanan Mad Classics serisi 3. say,s,n,n kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.madmagazine.com/issues/mad-classics-3> (Erişim tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 489: 46 Dergisi 2011 y,1, 8. say,s,n,n kapak görüntüsü

Kaynak: <http://www.sinetif.com/46-dergisi-mart-nisan-2011-sayisi-raflarda/> (Erişim tarihi: 05.04.2019)

yayın hayatına başlayan 46 Dergisi'nin kapak tasarımları için popüler fotoğrafçı Mehmet Turgut ile çalışılmaması, derginin her sayısında için sansasyonel bir tema belirlenmesi, ünlü sanatçıların temaya uygun fotoğraflarının çekilmesi ve bu sebeple derginin yayımlandığı dönemde popüler olup ardından sıkça söz ettirmesi tesadüf değildir. 46 Dergisi'nin kapaklarında yer alan ünlü isimler arasında; Adolf Hitler rolünde Mustafa Alabora, büyücü kostümüyle Ayten Gruda, sihirbaz rolünde Haldun Dormen, Superman kostümüyle Aydın Boysan, gergedan burnu ile Serra Yılmaz ve deli

Görüntü 488: Mad Dergisi 2014 y,1, Haziran ay,nda yay,nlanan 528. say,s,n,n kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.madmagazine.com/issues/mad-528> (Erişim tarihi: 05.04.2019)

Tarih boyunca yayımlanan ilk dergilerin amaçları, her ne kadar sadece bilgi vermek ve eğitici olmak olsa da zaman içerisinde ticari kaygıların da devreye girmesi ile dergilerin amaç ve içerikleri de iktisadi anlamda hedef kitleleri sınırlandırmaya, tır. Basım ve yayın tekniklerinin gelişmesi ile dergilerin ön plana çıkarması, gereken özellikleri arasında içerikten çok tasarım ve mizanpaj olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda 2010 yılında Türkiye'de

gömler ile foto raflandı, Cem Yılmaz vardı. Derginin öyküsü temalı, Mart-Nisan 2011 sayısında da oyuncu Özkan Uruş'un Frankenstein'in canavarı, canlandı, , hali mevcuttur (Görüntü: 489).

Amerika Birleşik Devletleri'nin en prestijli dergisi olan *Science*'nin²⁰⁶ Ocak 2018 sayısında ve iç sayfalarında ise Craig+Karl²⁰⁷ tarafından tamamen kendi tarzları ile oluşturulan *canavar* çizimleri yer almaktadır (Görüntü: 490 ve 491):

Görüntü 490: Craig+Karl tarafından *Science* dergisinin kapağı için tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <http://science.sciencemag.org/content/359/6372/146> (Erişim tarihi: 02.01.2019)

Görüntü 491: Craig+Karl tarafından *Science* dergisi için tasarlanan illüstrasyonu

Kaynak: <http://www.sciencemag.org/news/2018/01/specter-frankenstein-still-haunts-science-200-years-later> (Erişim tarihi: 02.01.2019)

2000'li yıllarla birlikte Frankenstein'in *canavar* mutlak dönüşümü grafik sanatlar alanında da yansımalar olarak çeşitli sanatçıların eserlerinde yeniden üretim gerçekleştirilmesine sağlamıştır. 2004 yılında İngiltere'de The Folio Society²⁰⁸ tarafından basılan ve oldukça popüler olan Frankenstein kitabının çizimleri gravür

²⁰⁶ 1880 yılında ilk sayı yayımlanan American Association for the Advancement of Science Birliği için hakemli akademik dergi. <http://www.sciencemag.org/about/about-science-aaas>

²⁰⁷ Craig Redman ve Karl Maier tarafından kurulan marka. Louis Vuitton, Sephora ve Nike gibi global markaların da olduğu pek çok ürün ve hizmet için tasarımlar gerçekleştirilmektedir. <https://www.businessoffashion.com/articles/creative-class/the-creative-class-craig-karl-graphic-artists-craig-redman-karl-maier>

²⁰⁸ 1947 yılında Londra'da kurulan, yaratıcı, kapak ve iç tasarımlarla dikkat çeken The Folio Society şirketi, edebiyat tarihinin en önemli eserlerinin yeniden basılmalarını gerçekleştirilmektedir. <http://www.foliosociety.com/pages/about-us-welcome> (Erişim tarihi: 02.01.2019)

sanatç,s, Harry Brockway²⁰⁹ taraf,ndan gerçekte tirilmi tir (Görüntü: 492 ve 493). Sanatç, taraf,ndan yeniden yorumlanan çizimler, sanatç,n,n kendisine has perspektif d, avurumu ile 1934 y,l,nda Lynd Ward taraf,ndan gerçekte tirilen çizimleri and,rmakta ve hikayenin birebir resmedilmesi ile kronolojik ak, aç,s,ndan aralar,nda metinleraras, bir ba olu turmaktadır.

Görüntü 492: The Folio Society taraf,ndan yeniden bas,m, gerçekte tirilen *Frankenstein* kitab, için Harry Brockway taraf,ndan çizilen *canavar* illüstrasyonu

Görüntü 493: The Folio Society taraf,ndan yeniden bas,m, gerçekte tirilen *Frankenstein* kitab, için Harry Brockway taraf,ndan çizilen *canavar* illüstrasyonu

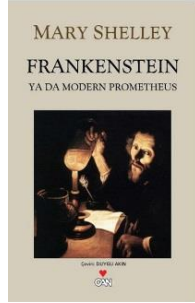
Kaynak:<http://www.foliosociety.com/book/FKN/frankenstein> (Eri im tarihi: 03.02.2019)

Kaynak:<http://www.foliosociety.com/book/FKN/frankenstein> (Eri im tarihi: 03.02.2019)

Roman,n edebi ba ar,s, ve y,llar içerisinde ününe ün katmas, ile ilk bas,m,ndan itibaren dünyanın, her yerinde farklı dillerde say,s,z yeniden bas,m, yapılm, t,r. Örne in; sadece Türkiye'de ve Türkçe dilinde, 2012 y,l,ndan günümüze kadarki süreçte 20 adet farklı yay,nevinden yeniden bas,m gerçekte tirilmi tir. Türkiye'de henüz roman,n görselle tirilmesi için bir sanatç,n,n çal, t, ,na rastlanmam, , ancak farklı kitap kapak tasarımlar, üretildi i görülmü tür (Görüntü 494-513):

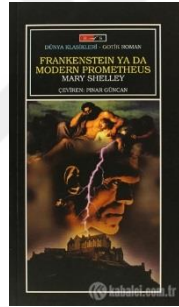
²⁰⁹ 1958 do umlu İngiliz illüstratör Harry Brockway, Royal Academy Schools'da eğitimini heykel üzerine alm, olup ta , oyma ve gravür üzerine çal, malar yapm, t,r. <https://lesconcepts.wordpress.com/2008/08/28/frankenstein-illustrated-harry-brockway/> (Eri im tarihi: 02.01.2019)

Görüntü 494: 2012 y,1,nda Can Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* kitab, kapak görüntüsü

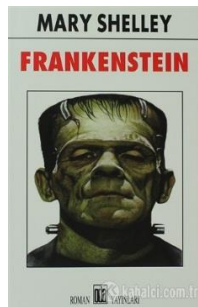
Kaynak: <https://www.idefix.com/Kitap/Franken-stein-Ya-Da-Modern-Prometheus/Edebiyat/Roman/Korku-Gerilim/urunno=0000000406099> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 496: 2012 y,1,nda Bordo Siyah Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* kitab, kapak görüntüsü

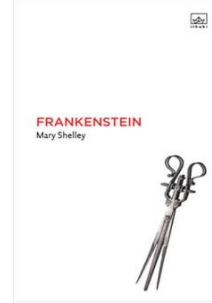
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/ingiliz-edebiyati/franken-stein-ya-da-modern-prometheus/mary-shelley/bordo-siyah-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 498: 2013 y,1,nda Oda Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/korku-gerilim/franken-stein/mary-shelley/oda-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 495: 2012 y,1,nda thaki Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.idefix.com/Kitap/Franken-stein/Edebiyat/Roman/Bilim-Kurgu/urunno=0000000406235> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 497: 2013 y,1,nda Tima Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak: <https://www.idefix.com/Kitap/Franken-stein/Mary-Shelley/Edebiyat/Roman/Korku-Gerilim/urunno=0000000565527> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 499: 2015 y,1,nda Alter Yay,nc,l,k taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

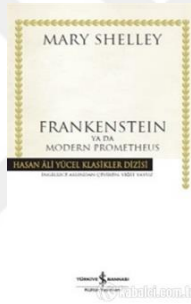
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/korku-gerilim/franken-stein/mary-shelley/oda-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 500: 2016 y,1,nda Ayr,nt, Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

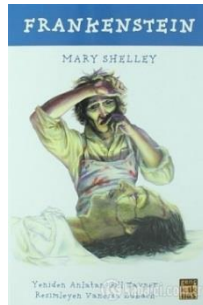
Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n/mary-shelley/ayrinti-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 502: 2017 y,1,nda Bankas, Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n-ya-da-modern-prometheus/mary-shelley/is-bankasi-kultur-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 504: 2017 y,1,nda Kaknüs Genç Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n/mary-shelley/kaknus-genc> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 501: 2016 y,1,nda Notos Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

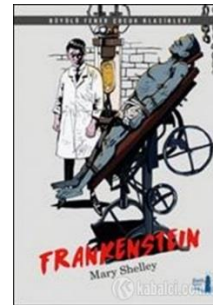
Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n/mary-shelley/notos-kitap> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 503: 2017 y,1,nda İletişim Yay,nevi taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

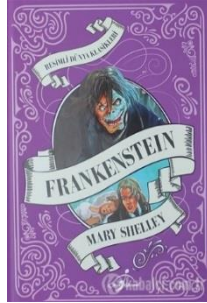
Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n/mary-shelley/iletisim-yayinevi> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 505: 2017 y,1,nda Büyülü Fener Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

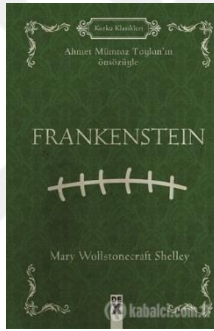
Kaynak:<https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei n/mary-shelley/ayrinti-yayinlari> (Eri im tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 506: 2017 y,l,nda Çocuk Gezegeni Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

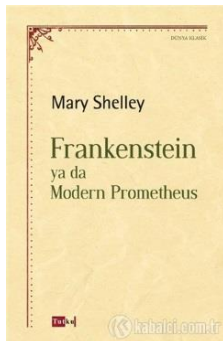
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei-n-ciltli/mary-shelley/cocuk-gezegeni> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 508: 2018 y,l,nda Dex Yay,nevi taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

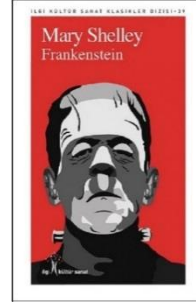
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei-n-ciltli/mary-shelley/dex-yayinevi> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 510: 2018 y,l,nda Tutku Genç Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein ya da Modern Prometheus* kitab, kapak görüntüsü

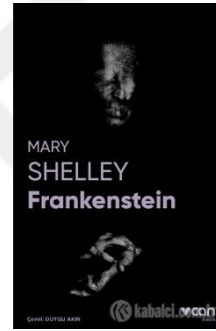
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei-n-ya-da-modern-prometheus/mary-shelley/tutku-yayinevi> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 507: 2018 y,l,nda Igi Kültür Sanat Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

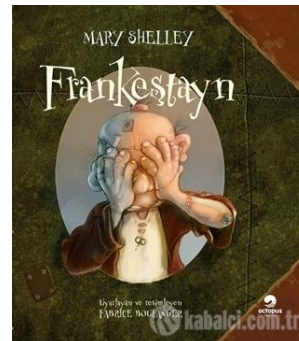
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei-n/mary-shelley/ilgi-kultur-sanat-yayinlari> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 509: 2018 y,l,nda Can Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

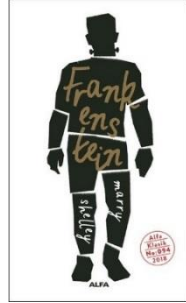
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankenstei-n-fotografli-klasikler/mary-shelley/can-yayinlari> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 511: 2018 y,l,nda Octopus Yay,nevi taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

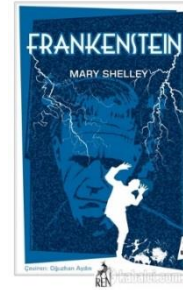
Kaynak: <https://www.kabalcı.com.tr/frankestayn-ciltli/mary-shelley/octopus-yayinevi> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Görüntü 512: 2018 y,l,nda Alfa Yay,nlar, taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak:<https://www.idefix.com/Kitap/Frankenstein/Edebiyat/Roman/Korku-Gerilim/urunno=0001772829001> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

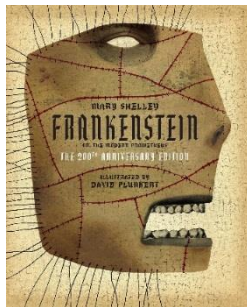
Görüntü 513: 2019 y,l,nda Ren Kitap taraf,ndan bas,lan *Frankenstein* kitab, kapak görüntüsü

Kaynak:<https://www.kabalci.com.tr/frankenstein/mary-shelley/ren-kitap> (Eri m tarihi: 05.04.2019)

Burtonø (2008) göre gerçek basmakal,p örnek (stereotype) ki inin görünümü, ki ili i ve inançlar,n,n basitle tirilmi temsilidir. Medyada y,llarca temsil edilmi olmas, nedeniyle ki iyi basitle tirirken ayn, zamanda abartt, ,ndan dolay, özgün örne in bozulmu halidir (s: 107). Bu ba lamda; 2000ødi y,llarda gerçekte tirilen üretimlerde sanatç,lar,n yorumlamalar,nda de i im görülmekte, tarz ve ak,mlar ba lam,nda sunumlarda farklı,la malara rastlanmaktadır. Örne in; eserlerinde Dadac, esintiler görmenin mümkün oldu u illüstratör David Plunkert²¹⁰ de Frankenstein roman,n 200. y,l, için gerçekte tirilen yeniden bas,m, için oldukça farklı, ve orijinal çizimler gerçekte tirmi tir (Görüntü: 514-517).

Görüntü 514: 2018 y,l,nda bas,lan *Frankenstein* kitab, için David Plunkert taraf,ndan gerçekte tirilen kapak tasar,m,

Kaynak: <https://www.amazon.com/Classics-Reimagined-Frankenstein-Mary-Shelley/dp/1631593978> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

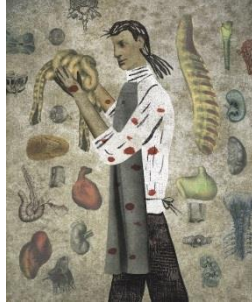
Görüntü 515: 2018 y,l,nda bas,lan *Frankenstein* kitab, için David Plunkert taraf,ndan çizilen *canavar* illüstrasyonu

Kaynak:<http://flavorwire.com/612366/knockout-art-from-the-classics-reimagined-edition-of-frankenstein/3> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

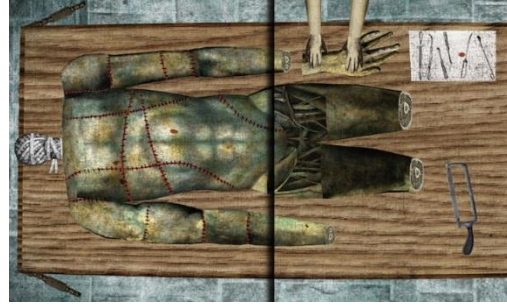
²¹⁰ Amerikal, illüstratör ve grafik tasar,mc, (1965-ı).

Görüntü 516: 2018 y,l,nda bas,lan *Frankenstein* kitab, için David Plunkert taraf,ndan çizilen *canavar* illüstrasyonu

Kaynak:<http://flavorwire.com/612366/knockout-art-from-the-classics-reimagined-edition-of-frankenstein> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

Görüntü 517: 2018 y,l,nda bas,lan *Frankenstein* kitab, için David Plunkert taraf,ndan çizilen *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.syfy.com/syfywire/mary-shelleys-frankenstein-scores-terrifying-200th-anniversary-illustrated-edition> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

Canavar,n farklı bir temsil örne i de; 2012 y,l,n,n Cad,lar Bayram, olan 31 Ekim tarihinde Amerika Birle ik Devletleri'nin Bat, Virginia Eyaleti'ndeki West Liberty Üniversitesinde bulunan The Nutting Gallery'de *Frankenstein!* isimli, 38 farklı sanatç,n,n *canavar* eserleri ile kat,ld, , bir sergide görülmektedir. Serginin önemi sanat,n farklı dallar,nda eser üreten sanatç,lar,n aynı tema alt,nda farklı *canavar* yorumlamalar,n ilk defa bir araya getirmiş olmalarıdır. Görüntü 518-521 aras,nda örnekleri görülebilecek bu etkinlik ile *canavar*,n çok yönlü i lenebilir yapı,s,n,n sergilenebilirliği üzerine önemli bir adım at,lm, t,r. Yorumlamalar her ne kadar farklı olsa da 1930'dardan günümüze gelen klasik görüntünün izlerine sanatç,lar,n eserlerinde rastlamak mümkündür.

Görüntü 518: *Frankenstein!* sergisinden bir görüntü

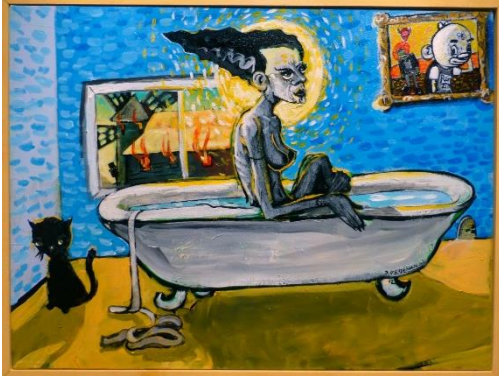
Kaynak:<https://wvartist.wordpress.com/2012/11/02/frankenstein-the-exhibition/> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

Görüntü 519: *Frankenstein!* sergisinden bir görüntü

Kaynak:<https://wvartist.wordpress.com/2012/11/02/frankenstein-the-exhibition/> (Eri m tarihi: 05.05.2019)

Görüntü 520: *Frankenstein!* sergisinden bir görüntü

Kaynak: <https://wvartist.wordpress.com/2012/11/02/frankenstein-the-exhibition/> (Erişim tarihi: 05.05.2019)

Görüntü 521: *Frankenstein!* sergisinden bir görüntü

Kaynak: <https://wvartist.wordpress.com/2012/11/02/frankenstein-the-exhibition/> (Erişim tarihi: 05.05.2019)

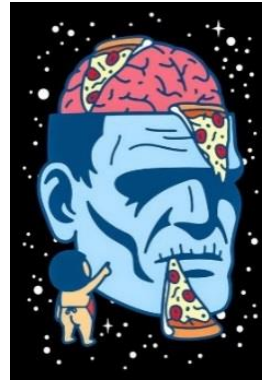
21. yüzyıl dijital sanatında sıklıkla farklı formlarda yeniden üretilen *canavar*, 2014 yılında Singapur'da, gerçekleştiren *Frankenstein Freak Show* isimli sergide de farklı sanatçılarca yorumlanmış, tır (Görüntü: 522-529). Bu örneklerde görülebilecek üzere; sanatçılarca, modern teknolojiden ve bilgisayar programlarından faydalanılarak farklı tarzlarda üretim gerçekleştirilmiştir.

Görüntü 522: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Ben Frost tarafından tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 523: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Kimiaki Yaegashi tarafından tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 524: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Russel Taysom taraf,ndan tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

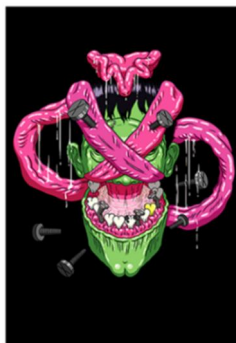
Kaynak: <https://www.we-heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 526: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Mysterious AI taraf,ndan tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.we-heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 528: *Frankenstein Freak Show* sergisinden bir *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.kult.online/thefrankensteinshow/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 525: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Matt Fisher taraf,ndan tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.we-heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 527: *Frankenstein Freak Show* sergisi, Büro Ufho taraf,ndan tasarlanan *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.we-heart.com/2014/08/21/the-frankenstein-freak-show-at-kult-gallery-singapore/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 529: *Frankenstein Freak Show* sergisinden bir *canavar* illüstrasyonu

Kaynak: <https://www.kult.online/thefrankensteinshow/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

30 Eylül 2017- 7 Ocak 2018 tarihleri arasında Kanada'da bulunan Art Gallery of Ontario'da *At Home with Monsters* ismi ile Guillermo Del Toro²¹¹ tarafından gerçekleştirilen *canavar* konseptli sergide de Frankenstein'in *canavar*, için bir bölüm ayrılmış, t.r. *Canavarlara* özel ilgisi olan film yapımcısı, Guillermo Del Toro'nun kişisel koleksiyonu²¹² ile oluşturulan sergide *canavar* 1931 yapımı, *Frankenstein* ve 1935 yapımı, *Bride of Frankenstein* (Frankenstein'in Gelin) filmlerinde kullanılan görseller üzerinden üretilen balmumu heykeller ve gerçek aksesuarlar ile izleyici ile buluşturulmuştur (Görüntü: 530).

Görüntü 530: *At Home with Monsters* sergisi Dr. Frankenstein, *canavar* ve gelin heykellerinin görüntüsü

Kaynak: <http://www.loulou.to/art-poetry-and-theatre/at-the-gallery-guillermo-del-toro-at-home-with-monsters/attachment/frankenstein-sculpture-at-ago-toronto-guillermo-del-toro-at-home-with-monsters-exhibition/> (Erişim tarihi: 18.04.2019)

2018 yılında, *canavar*,nın doğuşunun 200. yılı olmasıyla birlikte, farklı ülkelerde, çeşitli üniversite ve öğrenci toplulukları tarafından düzenlenen sergiler, film gösterimleri, kitap okuma ve eleştirme etkinlikleri gibi ulusal ve uluslararası, çok sayıda sanatsal etkinlik yapılmış, t.r. İngiliz fotoğrafçı, Chloé Dewe Mathews'ın 2018 yılında İngiltere British Library'de gerçekleştirildiği *In Search of Frankenstein*²¹³ isimli fotoğraf sergisi; içerik bakımından benzerlerinden farklılık göstermektedir. Sanatçı; Frankenstein'in ayak izlerini takip ederek; Shelley'ye ilham veren ve romanında bir köşme, nın geçtiği

²¹¹ Meksikalı yönetmen, senarist, yapımcı, yazar ve aktör (1964-).

²¹² <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/films/guillermo-del-toro-bleak-house-lacma-monster-exhibition-a7157481.html> (Erişim tarihi: 07.01.2019)

²¹³ İng. *Frankenstein*, Ararken.

Alp Dağları, ve İsviçre'deki olas, bir nükleer saldırıda tüm nüfusu içerisine alabilecek, 1960 yılında inşa edilen sığınaklar, fotoğraflar, t, r²¹⁴ (Görüntü 531-534).

Görüntü 531: *In Search of Frankenstein* sergisinden bir görüntü

Kaynak:

<http://www.chloedewemathews.com/in-search-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 17.01.2019)

Görüntü 533: *In Search of Frankenstein* sergisinden bir görüntü

Kaynak:

<http://www.chloedewemathews.com/in-search-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 17.01.2019)

Görüntü 532: *In Search of Frankenstein* sergisinden bir görüntü

Kaynak:

<http://www.chloedewemathews.com/in-search-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 17.01.2019)

Görüntü 534: *In Search of Frankenstein* sergisinden bir görüntü

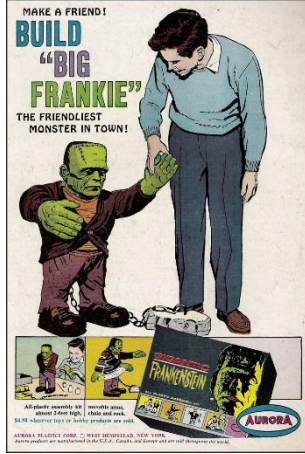

Kaynak:

<http://www.chloedewemathews.com/in-search-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 17.01.2019)

²¹⁴ <http://www.chloedewemathews.com/in-search-of-frankenstein/> (Erişim tarihi: 17.01.2019)

Görüntü 535: 1965 y,1,nda *Aurora Toys* tarafından yayınlanan *Frankie* oyuncu ,n,n reklam afi i

Kaynak: https://comiccoverage.typepad.com/comic_coverage/2008/05/on-the-flip-side-building-a-lifelong-friendship-literally.html (Eri im tarihi: 23.04.2019)

Böylelikle hedef kitlesi koleksiyonerlerden çok çocuklar olan oyuncak firmalar, nca *canavar*, n farklı tarzda üretilen bebek, pelü , figür gibi oyuncaklar, sat, a sunulmaya ba lanm, t,r. Dünyan, n en büyük fast-food zinciri olan McDonaldø²¹⁵ ise çapraz pazarlama²¹⁶ tekni i ile 90đ, y, llardan itibaren Happy Meal isimli çocuk menülerinin yan, nda çe itli oyuncaklar satmaktadır. *Pokemon*, *Barbie*, *irinler*, *Trolls* gibi birçok farklı marka ile i birli i yapan McDonaldø farklı dönemlerde Frankensteinø'n *canavar*, figürünü de bu sat, tekni i ile *canavar* figürlü oyuncaklar, koleksiyon serisine dahil etmi tir (Görüntü: 536-538).

DC Comicsø'n 1965 y,1,nda yay, nlad, , çizgi roman, n arka kapa , nda yer alan ve 1960đ, y, llarda Aurora Toys tarafından üretilen Frankensteinø'n *canavar*, oyuncu ,n,n yay, nlanan reklam,; *canavar*, n ilk defa ticari bir meta oldu unun ilan, aç, s, ndan önem arz etmektedir (Görüntü: 535). Hedef kitlesi çocuklar olan bir ürün olan *canavar* oyuncu , çocuklara, büyük boyda bir Frankie in a etme imkan, vermekte, bunu da oyuncu , n kutusu ve yap, m a mas, n, gösteren bir illüstrasyon ile sunmaktadır.

²¹⁵ <https://www.forbes.com/pictures/feji45hfk/1-mcdonalds-3/#4987067715a7> (Eri im tarihi: 11.04.2019)

²¹⁶ ng. *Cross Selling*. Çapraz pazarlama en genel anlam, ile irketlerin satt, klar, ürünün yan, nda tamamlay, c, olma özelli i ta , yan ba ka bir ürünü daha satmas, d, r.

Görüntü 536: 1992 y,l, *McDonald's* McNugget'ın Frankenstein'in *canavar*, kostümlü oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.etsy.com/listing/573997000/mcnugget-frankenstein-monster-happy-meal> (Erişim tarihi: 11.04.2019)

Görüntü 538: 2015 y,l, *McDonald's* Hotel Transylvania 2 filmi koleksiyonu Frankenstein'in *canavar*, oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.ebay.com/itm/2015-McDonalds-HOTEL-TRANSYLVANIA-2-FRANK-Frankenstein-Figure-Toy-3-/371620694783> (Erişim tarihi: 11.04.2019)

Görüntü 537: 1995 y,l, *McDonald's* Ronald McDonald'un Frankenstein'in *canavar*, kostümlü oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.amazon.com/Vintage-Mcdonalds-Ronald-Mcdonald-Frankenstein/dp/B00CXRO7FM> (Erişim tarihi: 11.04.2019)

1998 y,l,nda Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan ve şimdiye dek binlerce popüler kültür ikonunu kendi tarzıyla yeniden üreten bir marka olan *Funko*²¹⁷, *Pop! Movies*'in *Monsters* serisi altında hem Frankenstein'in *canavar*., hem Frankenstein'in Geli karakterlerini üretmiştir. Her iki karakter de Universal Stüdyolar,ınca tasarlanan görünümündedir (Görüntü: 539 ve 540). Aynı şirket ayrıca 1966 y,l,nda Hanna Barbera tarafından tasarlanan *Frankenstein, Jr. and the Impossibles*²¹⁸ çizgi roman, ve çizgi filmdeki *canavar* karakterinden esinlenerek aynı isimli bir karakter daha üretmiştir (Görüntü: 541). Yine *Funko* şirketi tarafından *Vinyl Idolz* serisi adı altında, 1974 yılında, *Young Frankenstein* (Genç Frankenstein) filmi için de karakter tasarımları, gerçekleştirmiş ve koleksiyon arasında eklenmiştir (Görüntü: 542-544).

²¹⁷ <https://www.funko.com/about-us/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

²¹⁸ Bkz. s: 173.

Görüntü 539: *Funko Pop! Movies* serisi *Monsters* koleksiyonu Frankenstein oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.funko.com/products/all/fandoms/universal-monsters/pop-movies-universal-monsters-frankenstein> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 541: *Funko Pop! Movies* serisi *Animation* koleksiyonu Frankenstein Jr. and the Impossibles oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.amazon.co.uk/Frankenstein-Hanna-Barbera-Funko-Figure/dp/B00LAR3XAG> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 543: *Funko Vinyl Idolz* serisi Young Frankenstein koleksiyonu Igor figürü görüntüsü

Kaynak: <https://www.ebay.com/itm/NEW-Funko-Vinyl-Idolz-Young-Frankenstein-Igor-The-Monster-Dr-Frankenstein-/263381098144> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 540: *Funko Pop! Movies* serisi *Monsters* koleksiyonu Frankenstein'in Gelini oyuncak ,n,n görüntüsü

Kaynak: <https://www.funko.com/products/all/fandoms/universal-monsters/pop-movies-universal-monsters-frankenstein> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 542: *Funko Vinyl Idolz* serisi Young Frankenstein koleksiyonu Victor Frankenstein figürü görüntüsü

Kaynak: <https://www.ebay.com/itm/NEW-Funko-Vinyl-Idolz-Young-Frankenstein-Igor-The-Monster-Dr-Frankenstein-/263381098144> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 544: *Funko Vinyl Idolz* serisi Young Frankenstein koleksiyonu canavar figürü görüntüsü

Kaynak: <https://www.ebay.com/itm/NEW-Funko-Vinyl-Idolz-Young-Frankenstein-Igor-The-Monster-Dr-Frankenstein-/263381098144> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 545: Momiji Frankie&Len bebe i görüntüsü

Kaynak: <https://www.bywonderland.com/momiji-frankie-len-limited-edition> (Eri im tarihi: 12.03.2019)

2005 y,l,nda İngiltere Warwickshire'da kurulan bir şirket olan Momiji; reçineden yapılan, küçük boyutlu koleksiyon bebekleri üretmektedir. Bu ana dek s,n,r,l, say,da üretilen bebekler dahil toplamda 296 bebek üreten şirket, 2017 y,l,nda Frankie&Len isimli *canavar* görünümlü bir bebe i de sat, a sunmu tur²¹⁹. Sadece 1250 adet üretilen ve elle numaraland,r,lan Frankie&Len bebe i ye il renktedir; Frankenstein'ın Gelini ile özde le en saçlara sahip olan bebe in ayr,ca yüzünde ve kollar,nda diki izleri vard,r (Görüntü: 545). Y,llar içerisinde farklı şirketlerce koleksiyonerleri hedef kitlesine dahil edecek biçimde birçok farklı *canavar* aksiyon figürü üretildi i ve sat,ld, , da ayr,ca bilinmektedir. Koleksiyon amaçlı üretilen bu karakterlerin fiyatlar, her ne kadar de i ken olsa da ortak noktalar, Universal Stüdyolar,ınca üretilen ve Boris Karloff taraf,ndan canland,r,lan Frankenstein'ın *canavar*, görüntüsünde olmalar,d,r (Görüntü: 546-549).

Görüntü 546: 1999 y,l,nda Sideshow Toy şirketi taraf,ndan üretilen Frankenstein'ın *canavar*, figürü

Kaynak: <https://tainthemeat.com/2017/11/13/frankenstein-action-figure/> (Eri im tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 547: 2000 y,l,nda Sideshow Toy şirketi taraf,ndan üretilen Frankenstein'ın *canavar*, figürü

Kaynak: <https://tainthemeat.files.wordpress.com/2018/04/son-of-frankenstein-box-2.jpg> (Eri im tarihi: 14.04.2019)

²¹⁹ <https://www.bywonderland.com/momiji-frankie-len-limited-edition> (Eri im tarihi: 12.03.2019)

Görüntü 548: *Diamond Select Toys* irketi tarafından üretilen Frankenstein'ın *canavar*, figürü

Kaynak: <http://www.actionfigureinsider.com/new-universal-monsters-figures-rise-at-toys-r-us-and-comic-shops/> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Görüntü 549: *Mezco Toys* irketi tarafından üretilen Frankenstein'ın *canavar*, figürü

Kaynak: <https://jcollectibles.com/products/one-12-collective-frankenstein-action-figure> (Erişim tarihi: 14.04.2019)

Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük oyuncak üreticilerinden bir tanesi olan *Mattel* tarafından uzun süredir seri olarak üretilen *Monster High* isimli bebekler oldukça ilgi çekmekte ve talep görmektedir. Klasikler mi *canavar* filmlerindeki karakterlerin uyarlamaları, olarak üretilen bebeklerin ayrıca aksesuar ve kıyafetleri de satılmakta, bilgisayar oyunu, kitap ve filmleri de üretilmektedir.

Drakula, Kurt Adam gibi seçenekleri de olan bu bebeklerin Haval, Saçlı, Acayipler, Acayip Dans Partisi, Okulda İlk Gün Acayipleri, Acayip Kostüm Partisi, Acayip Arkadaşlar gibi farklı serileri mevcuttur. Her seri için ayrı, bebeklerin farklı tasarımları, versiyonları, üretilmekte, eski seriler satışta kalkmaktadır. Bu yönüyle bebekler kusursuz birer popüler kültür örneği haline gelerek arzu nesnesine dönüşmektedir (Görüntü: 550 ve 551).

Görüntü 550: *Monster High* Okulda İlk Gün Acayıpları serisi Frankie Stein bebeği görüntüsü

Kaynak: <http://play.monsterhigh.com/tr-tr/characters/frankie-stein> (Erişim tarihi: 11.05.2019)

Görüntü 552: *Aurora World*'in *YooHoo* oyuncak serisi Frankenstein'in bebeği görüntüsü

Kaynak: <https://urun.gittigidiyor.com/oyuncak/yooHoo-frankenstein-13-cm-yesil-401228585> (Erişim tarihi: 12.04.2019)

Görüntü 551: *Monster High* Acayıp Havalı Arkadaşlar serisi Frankie Stein bebeği görüntüsü

Kaynak: <https://www.hepsiburada.com/monster-high-acayıp-havali-arkadaslar-frankie-stein-pm-ailenecocfc63> (Erişim tarihi: 11.05.2019)

Sadece çocuklara yönelik peluş oyuncak karakterler üreten bir firma olan *Aurora World*'in *YooHoo* oyuncak serisinde de Frankenstein'in canavarı, karakterine rastlamak mümkündür. 2013 yılı, Cadılar Bayramı için özel üretilen bir serinin parçası, olan *canavara* (Görüntü: 552) ek olarak koleksiyonda cadı, korsan ve kurt adam oyuncakları vardır.

1932 yılında kurulan ve kendi alanında rakibi olmayan Lego firması, çocukları, n

birbirine kenetlenmesi prensibiyle²²⁰, farklı parçaları bir araya getirilerek bir figür veya mekan oluşturulmasına imkan veren oyuncaklar üretmektedir. *Canavar*, üretilme süreciyle paralellik gösteren bu prensip temeliyle yıllar içerisinde farklı popüler kültür ikonları, üreten Lego, Frankenstein'in *canavarı*, hem minifigürlerini hem de *Çiğdem Bilim Adamı*, ve *Canavar*, isimli Doktor

²²⁰ https://www.lego.com/tr-tr/aboutus/lego-group/the_lego_history (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Frankenstein'ın çal, ma ofisinin bir kopyas,n, üreterek piyasaya sürmü tür (Görüntü: 553-556).

Görüntü 553: *Lego Monster Fighters* serisi Frankenstein'ın canavar, minifigürü

Kaynak: <https://www.amazon.com/LEGO-Monster-Fighters-Minifigure-Frankenstein/dp/B004URXY02> (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 555: *Lego Monster Fighters* serisi *The Crazy Scientist and His Monster* oyuncağı, kutu görüntüsü

Kaynak: http://www.chowrentoys.com/LEGO-Monster-Fighters-Sets-9466-The-Crazy-Scientist-His-Monster-NEW_p_1858.html (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 554: 2015 y.1, *Lego Minifigures* serisi Rockç, canavar minifigürü

Kaynak: <https://www.brickowl.com/catalog/lego-monster-rocker-set-71010-12> (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 556: *Lego Monster Fighters* serisi *The Crazy Scientist and His Monster* oyuncağı, iç görüntüsü

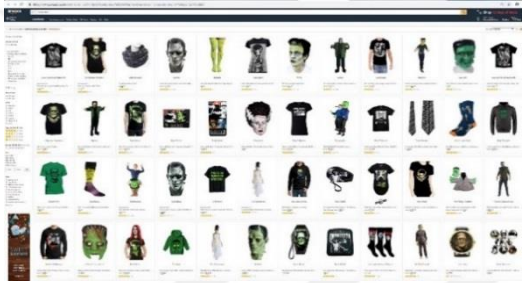

Kaynak: http://www.chowrentoys.com/LEGO-Monster-Fighters-Sets-9466-The-Crazy-Scientist-His-Monster-NEW_p_1858.html (Erişim tarihi: 31.03.2019)

2000'li yıllarla birlikte gündelik hayatın bir parçası haline gelen internet ve sonrasında ortaya çıkan e-ticaret siteleri arasında bulunan, Amerika Birleşik Devletleri

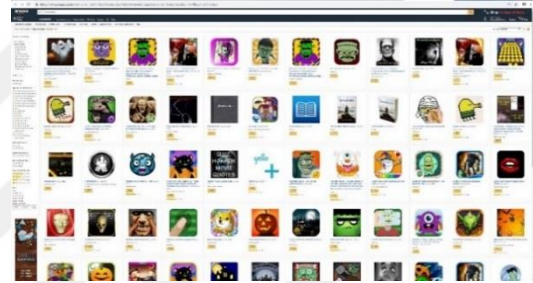
temelli dünyanın en büyük ikinci çevrimiçi al, veri platformu olan amazon.com²²¹ sitesinde *Frankenstein* anahtar kelimesi ile gerçekleştirilen arama sonucundan 10.000'den fazla sonuç çıkmakta, görülmektedir. Kitap, ev eşyası, oyuncak, kozmetik, bilgisayar oyunu, sanat eseri, kuyafet, evcil hayvan ihtiyaçları, enstrüman, market gibi toplamda 33 farklı kategoride, sözü edilen anahtar kelime ürünlere ait sonuç vermektedir. Bu sonuçlardan bazıları aşağıdaki gibidir (Görüntü: 557-560).

Görüntü 557: amazon.com web sitesinden Frankenstein anahtar kelimesi ile elde edilen arama sonucu ulaşılan Kuyafet, Ayakkabı ve Mücevher kategorisi ilk sayfasının ekran görüntüsü

Kaynak:
https://www.amazon.com/s/ref=sr_nr_i_33?rh=k%3Afrankenstein%2Ci%3Afashion&keywords=frankenstein&ie=UTF8&qid=1544551257
 (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 558: amazon.com web sitesinden Frankenstein anahtar kelimesi ile elde edilen arama sonucu ulaşılan Uygulama ve Bilgisayar Oyunu kategorisi ilk sayfasının ekran görüntüsü

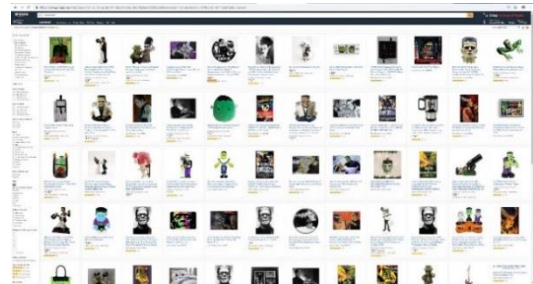
Kaynak:
https://www.amazon.com/s/ref=sr_nr_i_39?rh=k%3Afrankenstein%2Ci%3Amobile-apps&keywords=frankenstein&ie=UTF8&qid=1544551257
 (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 559: amazon.com web sitesinden Frankenstein anahtar kelimesi ile elde edilen arama sonucu ulaşılan Kitap kategorisi ilk sayfasının ekran görüntüsü

Kaynak:
https://www.amazon.com/s/ref=sr_nr_n_0?fst=as%3Aoff&rh=n%3A283155%2Ck%3Afrankenstein&keywords=frankenstein&ie=UTF8&qid=1544552802&rnid=2941120011
 (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Görüntü 560: amazon.com web sitesinden Frankenstein anahtar kelimesi ile elde edilen arama sonucu ulaşılan Ev ve Mutfak kategorisi ilk sayfasının ekran görüntüsü

Kaynak:
https://www.amazon.com/gp/search/ref=sr_il_ti_garden?rh=k%3Afrankenstein%2Cn%3A1055398&keywords=frankenstein&ie=UTF8&qid=1544552341&lo=garden
 (Erişim tarihi: 31.03.2019)

²²¹<https://www.forbes.com/sites/petercarbonara/2018/06/06/worlds-largest-retail-companies-2018/#5b85a75213e6> (Erişim tarihi: 31.03.2019)

Burton (2008); her ne kadar tipik bir konulu Hollywood filmi, gi e gelirlerinden, filmin müzikleri ve kitaplar, gibi yan ürünlerin sat, ,ndan, televizyon ve kablolu yay,n haklar,ndan ve filmlerin video kasetlerinden para kazanabilir (s: 59) demi olsa da, günümüzde; -arama sonuçlar,ndan da görülebilece i üzere- para kazanma salt bu metalar arac,l, , ile de il; kek kal,b,ndan, kolyeye, y,lba , süsünden, iç çama ,r,na, telefon k,l,f,ndan gitara, hat,ra paras,ndan nevresim tak,m,na, USB bellekten abajura kadar; yüzlerce farklı, nitelikte, de erde ve fiyatta ürün ile gerçekle mektedir.

Ço unlukla popüler kültürden beslenen ve popüler kültürün ekillenmesinde belirleyici rol oynayan moda sektörü de *canavar*, kullanm, t,r. *Canavar*,n, doktor taraf,ndan farklı, parçalar,n bir araya getirilmesi ile olu turulmas, metaforu öncelikle moda sektöründe bu ak,mdan esinlenen ve farklı, desende ve dokuda kuma lar,n bir araya getirilmesi ile olu turulan ürünlerin isimlendirilmesi sürecinde kullan,lm, t,r. Bir di er yandan spanya ç,k, l,, dünyanın,n say,l, lüks giyim markalar,ndan olan Balenciaga²²² da, 2017 ilkbahar/yaz sezonu için üretti i ilk erkek k,yafet koleksiyonunda, *canavar*,n proporsiyonlar,na uyacak, düz kesimli ve geni omuzlu tasar,mlardan olu an bir seriyi piyasaya sürmü tür (Görüntü: 561). 2018 y,l,nda sviçre'di lüks saat markas, olan HYT²²³ de, *canavar*,n do u unun 200. y,l,n, kutlamak ve yeni serisini tan,tmak amac, ile *HYT H3 or the Modern Prometheus* ba l,kl, reklam kampanyas,nda Frankenstein'ın *canavar*,n, kullanm, ve reklam filminde *canavara* özel üretim saatlerinden takarak, *canavar*,n canlanma sürecini hidromekanik saatin çal, mas, ile göstermi tir (Görüntü: 562).

Canavar,n klasikle en ye il rengi ve gerçeküstü yap,s,, markan,n saatlerinde kullanm, oldu u kadran içerisinde yer alan ye il s,v, ve benzerine rastlamayan teknoloji ile özde le im kurulmas,na ve reklam kampanyas,nda kullan,lm,na sebep olmu tur.

²²² 1919 y,l,nda Cristobal Balenciaga taraf,ndan kurulmu marka.

²²³ HYT saatlerinin özelli i kadran içerisindeki piston ile klasik saatlerde bulunan akrep ve yelkovan yerine ilerleyen s,v, ile say,lar, göstermesidir. HYT H1 ve H2 saatlerinde kadran yuvarlak ve içerisindeki s,v, yuvarlak döngüyü bitirmeye yönelik hareket ederken, HYT H3 saatinde dikdörtgen bir yap,da ve yatay düzlemde ilerleyen formda ye il s,v,n,n hareket etti i görülmektedir.

Görüntü 561: 2017 y,l, *Balenciaga* markas, erkek k,yafet koleksiyonundan bir görüntü

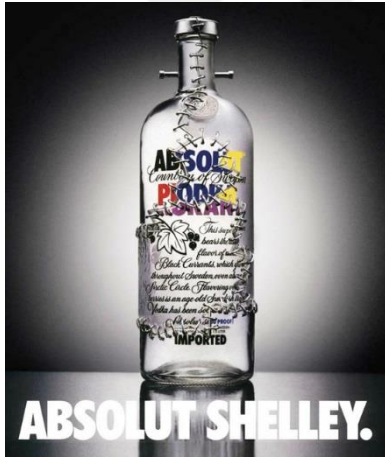
Kaynak:<https://www.nytimes.com/2017/01/19/fashion/mens-style/balenciaga-paris-menswear-office-dressing-fall-2017.html> (Erişim tarihi: 10.04.2019)

Görüntü 562: 2018 y,l, *HYT* markas, reklam filminden bir görüntü

Kaynak:<https://www.nytimes.com/2016/09/06/fashion/watches-hyt.html> (Erişim tarihi: 10.04.2019)

Görüntü 563: *Absolut Vodka* markas, *Absolut Shelley* reklam ilan,

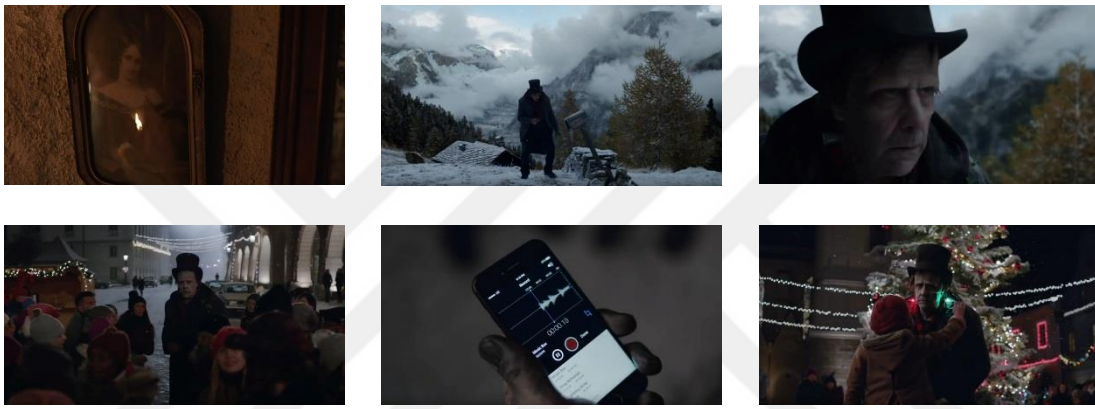
Kaynak:
<https://stevebronstein.com/Test/13/caption>
(Erişim tarihi: 10.04.2019)

1980'li yıllarda kurulan bir votka markas, olan Absolut uzun yıllardır farklı tasarımlar, ile gündeme gelmiştir. İki ekilde de imese de tasarımlar, de i en Absolut'ün 2000 yılında yayınladığı, Absolut Karloff ve Absolut Shelley isimli iki adet farklı reklam, mevcuttur. Steve Bronstein tarafından fotoğraflanan reklam afişlerinde Absolut Karloff reklamı, Boris Karloff'ün oynadığı, The Mummy (Mumya) filmine gönderme yapacak şekilde i enin mumyaya

benzetilecek şekilde oluşturulması, ile tasarlanmıştır. Absolut Shelley reklamı ise, canavarın farklı parçalarını bir araya getirilmesine gönderme yapacak biçimde dizileri ve i enin ağız kısmında ise canavarın boynunda da bulunan vidalar ile tasarlanarak oluşturulmuştur (Görüntü: 563). Her ne kadar 1976 yılında kurulan bir firma olsa da Apple özellikle 2010'du yıllardan sonra piyasaya sürdüğü iPhone isimli akıllı telefonlarla bilinirliğini ve ulaşılabilirliğini arttırmıştır. Son yıllarda marka değeri en yüksek firmalar arasında yer alan Apple, 2016 yılının Noel tatili için

ba rolünde Frankenstein'in *canavar*, olan bir reklam filmi yayınlam, t.r. Reklama göre *canavar* Iphone'u ile bir beste yapm, , üzerindeki tüm bak, lara ve *canavardan* korkan, çekinen insanlara ra men, kasaba meydan,ndaki Noel kutlamalar,na kat,lm, t.r. Yapt, , besteyi bu meydanda söyleyen *canavar*,n, küçük bir k,z,n boynundaki , ,klar, korkmadan yakmas,na yard,m etmesi ile gözleri dolmakta ve reklam filmi *Open your heart to everyone*²²⁴ slogan, ile sone ermektedir (Görüntü: 564).

Görüntü 564: 2016 y,l,nda Apple firmas, taraf,ndan yay,nlanan Noel reklam,ndan görüntüler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=DJXat32dntc> (Erişim tarihi: 27.02.2019)

ncelenen tüm örneklerden görülece i üzere, öbilimin sözde do as,ndan sap, sürecini kendi odak noktas,nda i leyen kült örneklerden biriö (Demirci, 2006: 62) olan *canavar* olgusu böylelikle, kapitalist sistemdeki tüketim kültüründe yer alan bir meta, gündelik hayat,n hemen her noktas,nda kullan,labilecek bir ikon haline dönü mü tür. Y,llar içerisinde özellikle sinema filmleri ve çizgi romanlarla popülerli i artan, kitlelerce benimsenen ve yava yava bir korku kayna , olmaktan uzakla an *canavar* böylelikle ve tarihte ilk defa; oyuncaklardan, moda, içki i ellerinden ak,ll, telefonlara, mutfak önlüklerinden abajurlara kadar gündelik hayat,n tüm noktalar,nda kendisine yer edinmi ve kitlelerce kabul görülüp sat,n al,nan bir metaya dönü mü , dönü meye de devam etmektedir.

²²⁴ ng. *Kalbini herkese aç.*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: PARÇADAN BÜTÜNE CANAVARIN GÖRSEL ÖYKÜSÜ

*Canavarlar gerçek, hayaletler de.
çimizde ya ,yorlar ve bazen, onlar kazan,yor.ö²²⁵*

Çal, man,n dördüncü ve son bölümünde Frankenstein'in *canavar,n,n* görselle tirilmesi hakk,nda yap,lan ara t,rma sonucunda elde edilen veriler , , ,nda sekiz farklı tasar,m olu turulmu ve bu tasar,mlarla 26 Nisan 2019 tarihinde, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde bir sergi aç,lm, t,r. Tasar,mlar,n olu turulma sürecinde izlenen yol, 201 y,l boyunca ya anan geli melere paralel ilerlemektedir. Sürecin ilk ad,m,; tasar,mlar,n kronolojik bir s,ra izleyebilmesi için temalar belirlenmesi ile olu turulmu tur. Bu a amada tez süresince yap,lan s,n,fland,rmalar göz önüne al,nm, t,r. Buna göre belirlenen ana temalar;

1. Mary Shelley
2. Theodor Von Holst
3. Prometheus
4. *Canavar* temal, karikatürler
5. Frankenstein or the Modern Prometheus roman,ndan türetilen tiyatro eserleri
6. Frankenstein or the Modern Prometheus roman,ndan türetilen çizgi romanlar
7. Universal Stüdyolar, ve Frankenstein temal, filmler
8. Popüler kültür ö esi olarak *canavar* eklindedir.

İkinci ad,mda; tasar,mlarda kullan,lacak görsel unsurlar, temalar paralelinde kategorize edilmi tir. Üçüncü a amada ise tasar,mlarda kullan,lacak olan metinsel al,nt,lar belirlenmi tir. Tasar,mlar,n evrensel geçerlili i göz önüne al,narak sözler İngilizce olarak Mary Shelley'nin *Frankenstein or the Modern Prometheus* kitab,ndan seçilmi tir. Seçim s,ras,nda; hikayenin süreklili ini yans,tabilmek ve görsellerde

²²⁵ King, S. (2001). *The Shining*. Pocket Books, ABD.

izlenen kronolojik yol ile bütünlük sağlamak amacıyla, öykü-görüntü bütünlüğüünü sağlamak hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda oluşturulan temalar için belirlenen sözler şu şekildedir:

1. *“Did I request thee. Maker, from my clay / To mould me Man, did I solicit thee / From darkness to promote me?”*²²⁶

2. *“By the glimmer of the half-extinguished light, I saw the dull yellow eye of the creature open; it breathed hard, and a convulsive motion agitated its limbs”* (Shelley, 2008: 58).²²⁷

3. *“To Mrs. Saville, England. St. Petersburg, Dec. 11th, 17-*

You will rejoice to hear that no disaster has accompanied the commencement of an enterprise which you have regarded with such evil forebodings” (Shelley, 2008: 2).²²⁸

4. *“But here were books, and here were men who had penetrated deeper and knew more. I took their Word for all that they averred, and I became their disciple”* (Shelley, 2008: 36).²²⁹

5. *“Oh, Frankenstein, be not equitable to every other and trample upon me alone, to whom thy justice, and even thy clemency and affection, is most due. Remember that I am thy creature; I ought to be thy Adam, but I am rather the fallen angel, whom thou drivest from joy for no misdeed”* (Shelley, 2008: 114).²³⁰

²²⁶ ng. *“Senden istedim mi yarat, c, m / Benim oldu um balç,ktan / Beni insan kal, b, na dök diye? / Yakard, m m, sana / Karanl,ktan çekip alman için beni?”*

²²⁷ ng. *“Yar, yar, ya azalm, , , n hafif par, lt, s, nda, yarat, , n donuk sar, gözünün aç, ld, , n gördüm. Derin derin solumaya ba lad,, uzuvlar, bir kas, lmayla hareket etti”* (Shelley, 2017: 59).

²²⁸ ng. *“Bayan Saville’ye, İngiltere. Petersburg, 11 Aral, k 17-. Kötü sezgilerle yakla t, , n bir te ebbüsün ba lang, c, nda herhangi bir felaketin ya anmad, , n, duymak seni memnun edecektir”* (Shelley, 2017: 11).

²²⁹ ng. *“Ama kitaplar buradayd, i te: Derinlere nüfuz etmi , daha fazla ey ö renmi adamlar buradayd,. Öne sürdükleri her eye inand, m, onlar, n müridi haline geldim”* (Shelley, 2017: 39).

²³⁰ ng. *“Ah Frankenstein, herkese hakk, nca davran, p sadece beni ayaklar alt, na alma. Senin adaletini, hatta merhametini ve sevgini en fazla ben hak ediyorum. Senin yarat, , n oldu umu unutma. Adem’in olmam gerekirken, dü kün melek oldum; hiç günah, m yokken sevinçten mahtum ettin beni”* (Shelley, 2017: 107).ö

6. öBegone! I do break my promise: never will I create another like yourself, equal in deformity and wickednessö (Shelley, 2008: 205).²³¹

7. öNothing is so painful to the human mind as a great and sudden changeö (Shelley, 2008: 244).²³²

8. öFarewell! I leave you, and in you the last of humankind whom these eyes will ever behold. Farewell, Frankenstein!ö (Shelley, 2008: 276).²³³

Dördüncü a ama bilgisayar ortam,nda dijital olarak elde edilen verilen , , ,nda ve temalar paralelinde tasar,m,lar,n olu turulma sürecidir. Bu a amada, 70x70 cm. ölçülerindeki tasar,m,lar Adobe Photoshop ve Adobe Illustrator programlar,ndan faydalan,larak dijital kolaj yöntemi ile olu turulmu tur.

Eserlerin ortak noktas, -son dönemlerde genellikle ye il olarak görselle tirilmesine ra men- romanda ve ilk uyarlamalarda canavar,n ten rengi olan sar, renktir. Bu renk kullan,m, ile eserler aras,nda metinleraras, bir ba kurmak hedeflenmi tir. Ayr,ca romanda ve sonras,nda gelen eserlerde bulunmayan ancak alt metinlerin okunmas,nda hayal gücümün etkisi ile bulunmas,n, uygun buldu um ba ka görsel ö elere de tasar,m,larda yer verilmi tir.

Tasar,m,lar,n olu turma yönteminin kolaj olarak seçilmesinin sebebi ise; yöntemin *canavar,n* yarat,ıl, sürecine de vurgu yapacak biçimde farklı parçalar,n bir araya getirilmesi prensibine dayanmas, ve bu farklı parçalar,n bir araya gelmesi sonucu bütüne ula ,lmas,d,r (Görüntü: 565-572).

²³¹ ng. öDefol buradan! Sözüümü bozuyorum. Bir daha asla senin kadar biçimsiz, senin kadar habis bir varl,k yaratmayaca ,mö (Shelley, 2017: 183).

²³² ng. öHiçbir ey insan zihnine büyük ve ani de i im kadar ac, veremezö (Shelley, 2017: 216).

²³³ ng. öElveda! Senden ayr,l,yorum. Bu gözlerin görece i son insan sen olacaks,n. Elveda Frankenstein!ö (Shelley, 2017: 245).

Görüntü 565:

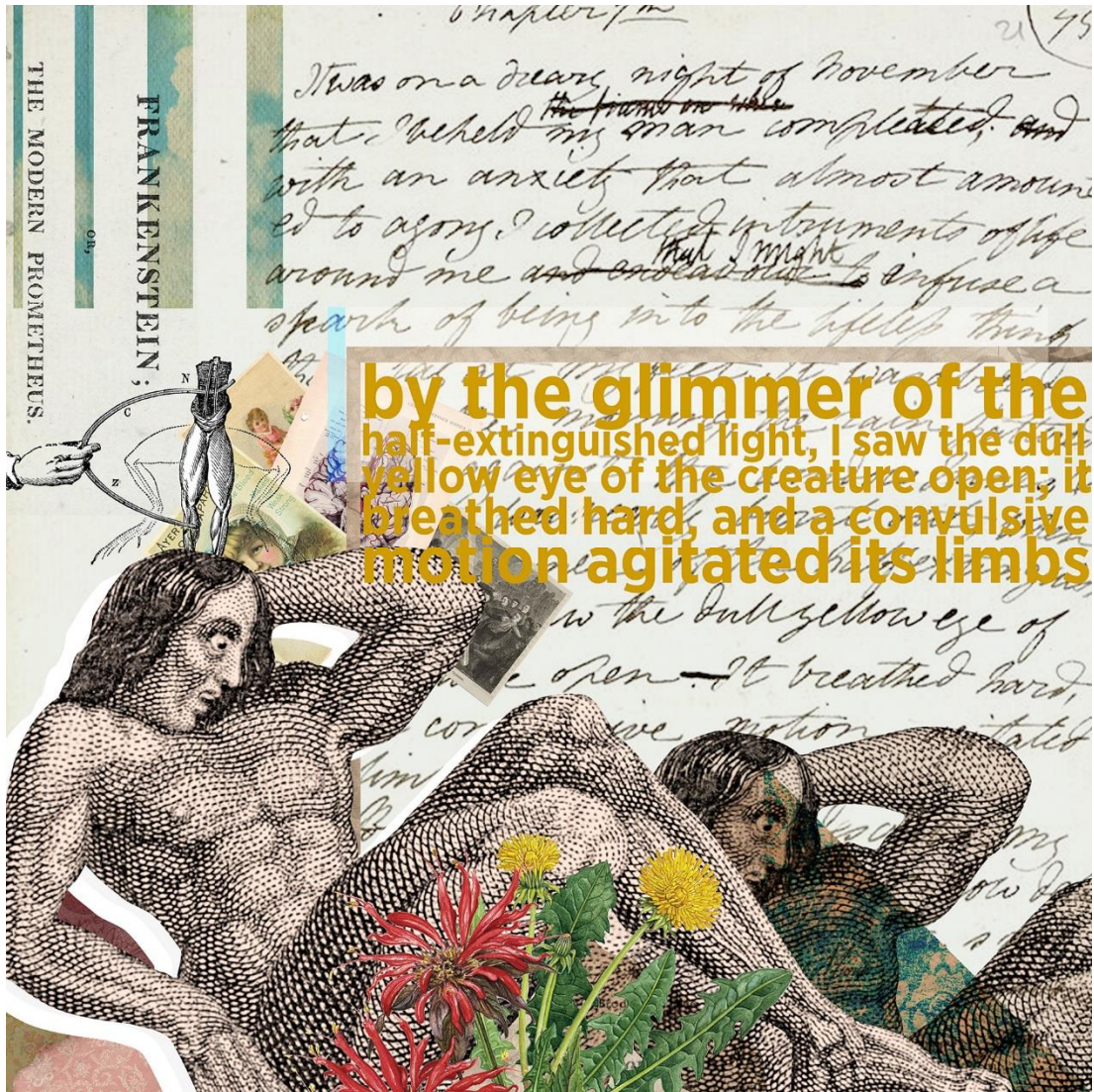
Eser ismi: Maryønin Rüyası,

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

1818 y,1,nda, sviçreøde bulunan Villa Diodatiøde Mary Shelley taraf,ndan yaz,lan *Frankenstein or the Modern Prometheus* roman,n,n ilk bask,s,n,n sayfa görüntüsü ile olu turulan tasar,mda, sözü edilen süreci tasvirleyecek görseller ve ayr,ca *Paradise Lost* (Kay,p Cennet, 1667) eserinden yazar,n da yapt, , al,nt, kullan,lm, t,r.

Görüntü 566:

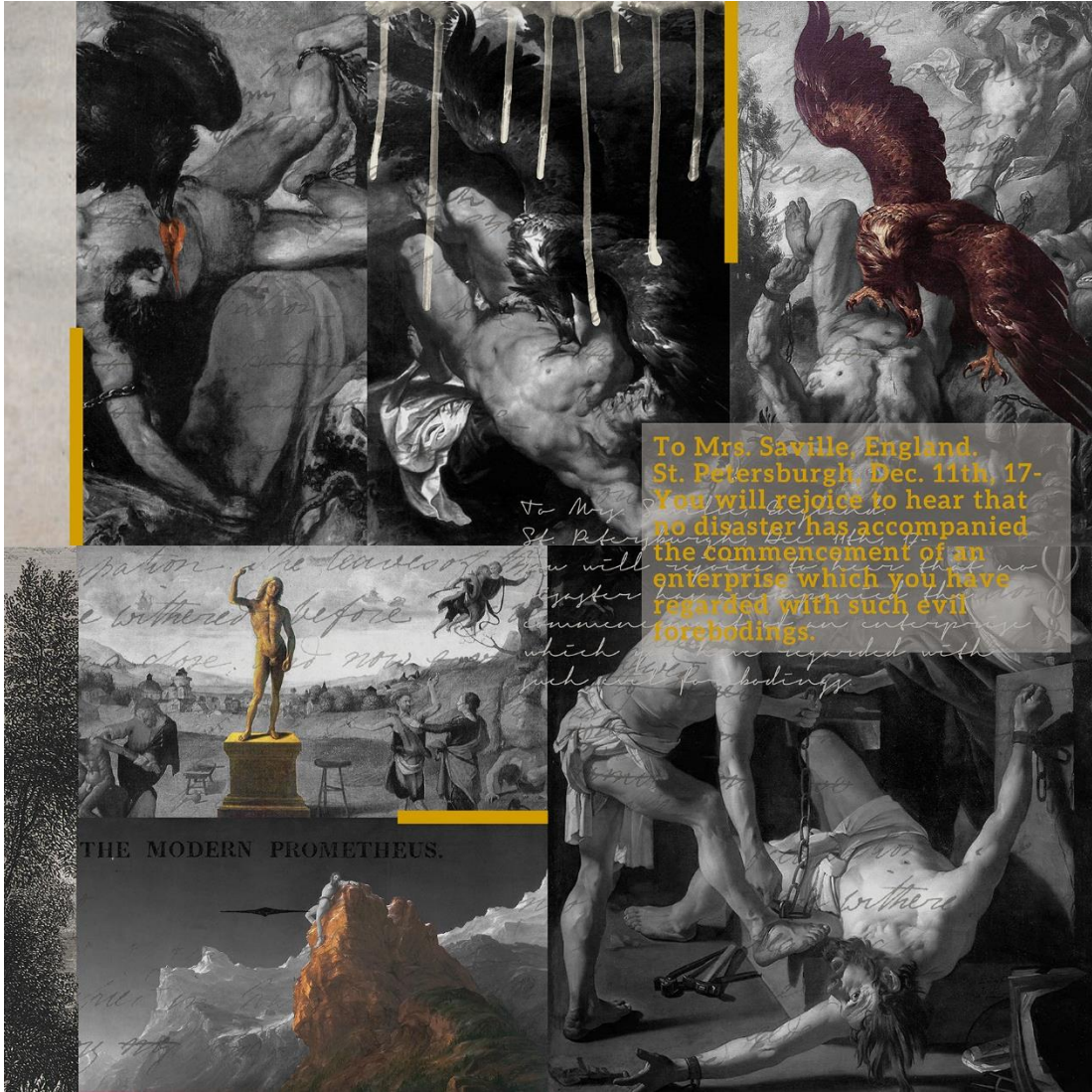

Eser ismi: Von Holstøun Gerçe i

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

Eserde roman,n ilk bask,s,nda Theodor Von Holstøun çizdi i *canavar* tasvirine ek olarak *uyan*, sahnesini betimleyen al,nt, kullan,lm, t,r. Mary Shelleyønin el yaz,s,, Giovanni Aldini ve Luigi Galvaniønin gerçeikle tirdi i kalvenizm deneylerinin illüstrasyonlar, ve küçük çocuklar,n yer ald, , kartpostallar kolaj,n di er görselleridir.

Görüntü 567:

Eser ismi: Prometheus'un Do umu

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

1610-1847 y,llar, aras,nda farkl, sanatç,larca resmedilen Prometheus mitinden hareketle gerçekte tirilen tasar,mda mite dair ön plana ç,kan detaylar renklendirilmi tir. Kullan,lan al,nt, ise roman,n ilk mektubunun ba lang,ç cümlesi olmakla birlikte Kaptan Walton taraf,ndan k,z karde i Margaret Saville'ya yaz,lm, t,r.

Görüntü 568:

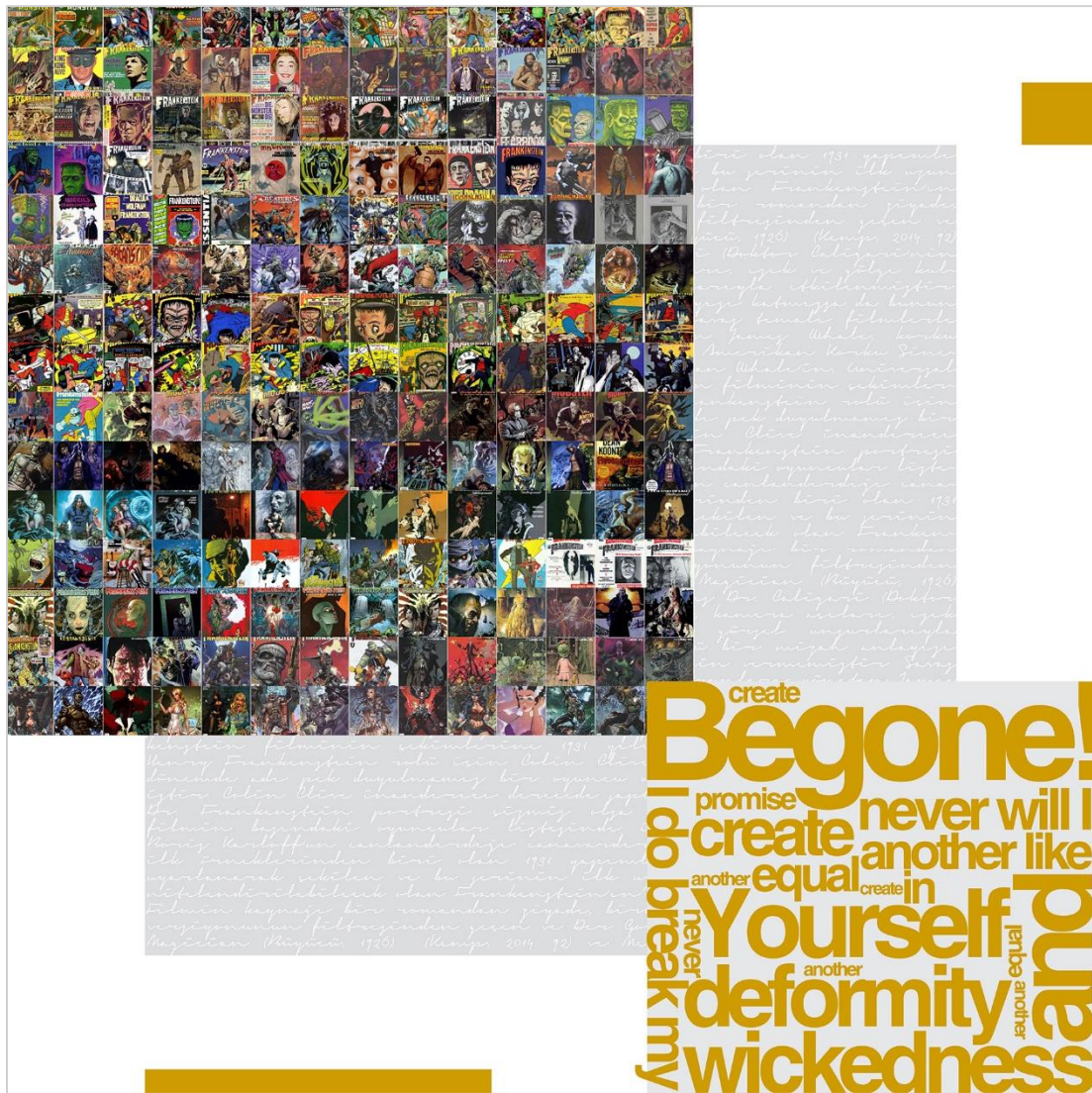

Eser ismi: Canavar Politikaya Giriyor

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

1800'ü yıllarda farklı gazetelerde politik karikatür betimlemelerinde *canavar* imgesini sembole tirerek kullanması, üzerine hazırlanan tasarımda ayrıca, *Örnekteki kitaplar buradaydı, i te: Derinlere nüfuz etmi, daha fazla ey öğrenmi adamlar buradaydı.. Öne sürdükleri her eye inandı, onları müridi haline geldim* (Shelley, 2017: 39) alıntısı, arka plana yerleştirilmiştir.

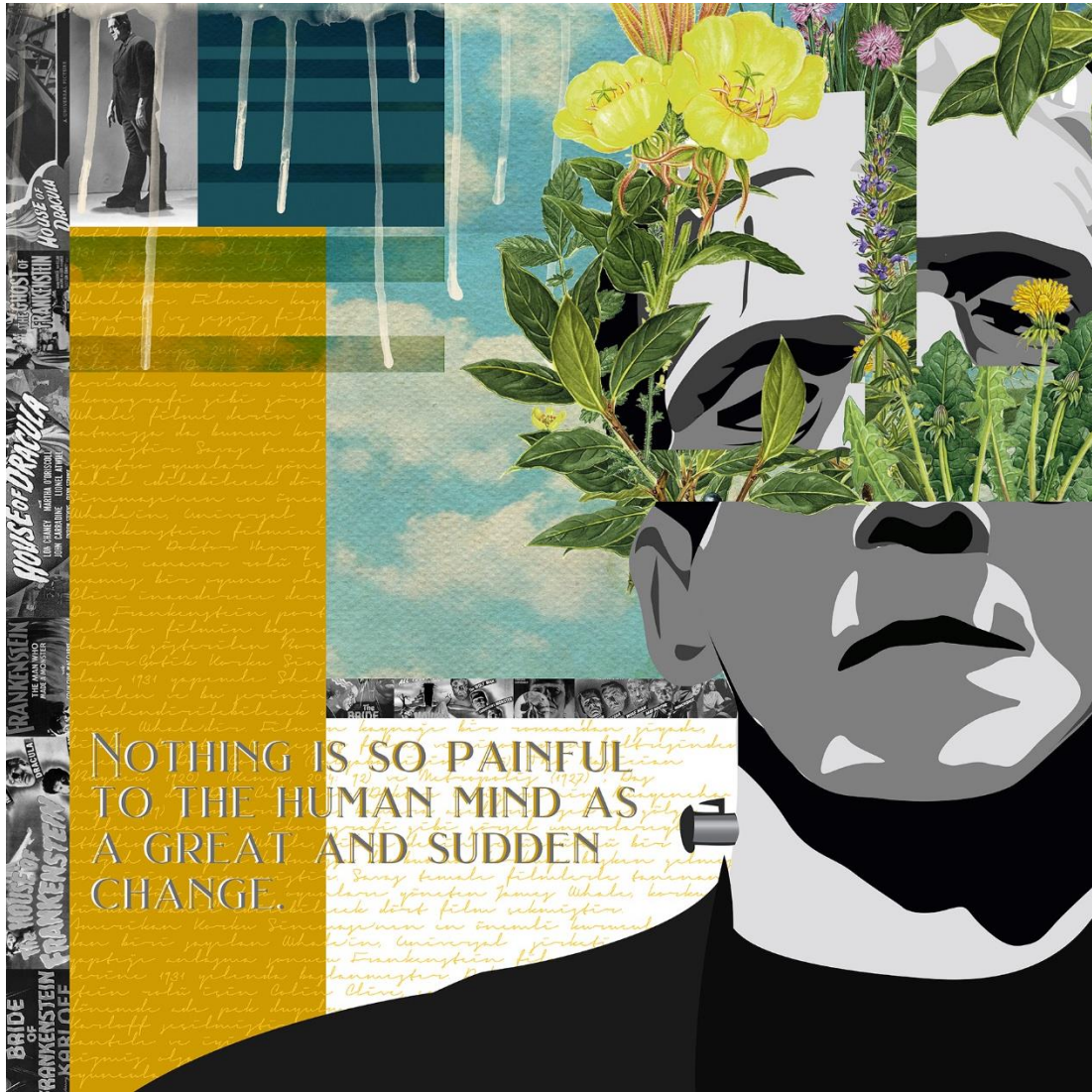
Görüntü 570:

Eser ismi: Franke-boom

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

Canavar,n hikayesinin görselle tirildi i ve roman,n popülerle mesinde y,llar içerisinde önemli rol oynayan çizgi romanlar,n kapak görselleri ile olu turulan tasar,mda ayr,ca *Defol buradan! Sözüümü bozuyorum. Bir daha asla senin kadar biçimsiz, senin kadar habis bir varl,k yaratmayaca ,mö* (Shelley, 2017: 183) al,nt,s, da tipografik olarak düzenlenerek kullan,lm, t,r.

Görüntü 571:

Eser ismi: Canavarın Ac,s,

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

Boris Karloff tarafından canlandırılan *canavar* rolünün illüstrasyonunun kullanıldığı, tasarımı; *canavar*'ın iç dünyasını yansıtabilmek adına birkaç parçaya ayrılmış, içerisinde çiçekler ve yeşillikler çakacak şekilde betimlenmiştir. Ayrıca Universal Stüdyolar'ınca çekilmiş diğer *canavar* filmlerinin afişleri de yardımcı görsel öğeler olarak tasarımı kullanılmıştır.

Görüntü 572:

Eser ismi: Sadece Franken

Boyut: 70x70 cm.

Teknik: Dijital Kolaj

Özellikle 2000'di yıllar sonrasında *canavar*,n farklı sektörlerde metala mas,n,n gösterildi i tasar,mda, farklı popüler kültür ö elerinden faydalan,lm, ve romanda *canavar*,n yarat,c,s,na söyledi i son sözler olan *Elveda! Senden ayr,l,yorum. Bu gözlerin görece i son insan sen olacaks,n. Elveda Frankenstein!ö* (Shelley, 2017: 245) kullan,lm, t.r.

SONUÇ

Bir edebiyat klasi i olarak bundan tam 201 y,l önce do an, *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,, metinleraras, etkile imin sanat,n farkl, dallara yans,mas,n,n en kapsaml, örneklerindendir.

Korku kayna ,n,n figüratif yans,mas,n,n kültürel ve teknolojik de i imlere ald,rmaks,z,n bir göstergesi olarak *canavarlar*,n en bilinen, en tan,nan, en çok kullan,lan örne i olan Frankenstein'ın *canavar*,; sözü edilen 200 y,ll,k süreçte farkl, ekillere bürünerek, farkl, mecralarda, farkl, sanatç,larca yorumlanm, t,r.

Eserin ilk bas,m,ndan itibaren roman çe itli görseller arac,l, , ile sunulmu tur. Bu eserlerden Theodor Von Holst taraf,ndan gerçekle tirilen gravür çal, mas,, 1500'dü y,llardan itibaren Yunan Mitolojisi'ni resmeden farkl, ressam,lar,n Prometheus çizimlerinden etkilenmi ve romandaki anlat, paralelinde ortaya ç,kar,lm, t,r. Roman ve mit paralelli i bu noktada hem görsel hem de betimsel olarak okuyucuya sunulmu ve *canavar*,n Prometheus ile olan özde li i peki tirilmi tir. Prometheus mitinde ate i Tanr,lardan çald, , için Tanr,lar taraf,ndan sonsuz bir i kenceye maruz b,rak,lan Prometheus gibi *canavar* da yarat,c,s, taraf,ndan çirkin, ucube ve korkunç bir bedene hapsedilerek ya amaya mecbur b,rak,lm, t,r. Bu istemedi i hayat, ya amak zorunda b,rak,lan *canavar*,n ya ad, , sonsuz ac,, Prometheus'ın bedensel i kencesinin d, avurumudur.

Victor Frankenstein'ın adeta Tanr, rolü üstlenerek farkl, ölü bedenleri bir araya getirerek bilimsel bir devrim yapma amac,, tahminin çok ötesinde felaketlere yol açm, ve kendi elleriyle yaratt, , *canavar*, hikaye boyunca ondan intikam almak isteyen, tüm sevdiklerinin ölümüne sebep olan kontrol edilemez bir katile dönü mü tür. Bu noktada *canavar*,n var olmay, ve var olma biçimini kendi seçmemi olmas, *canavar*,n okuyucu ile özde im kurmas,na ve okuyucunun *canavar*, anlamaya çal, arak ona ac,mas,na sebep olmu tur.

Bu noktada gerek olu turulma biçimi gerekse saf kötülü ü içinde bar,nd,rmmamas, Frankenstein'ın *canavar*,n,n ad,n,n hep birlikte an,ld, , Dracula ve Kurt Adam'dan ayr,lmas,na sebep olmu tur. Roman,n benzerlerinden ayr,ld, , ba ka bir nokta da ku kusuz yazar, Mary Shelley ve onun özellikleridir. Hem annesini hem

de çocu unu çok erken ya ta kaybeden Shelley, ya ad, , bu travmayla ola anüstü yarat,c,l, ,n, harmanlayarak günümüze kadar popülerli ini kaybetmemi , kimi dönemlerde ise bilinirli i katlanarak artm, bir ba yap,t ortaya ç,karm, t,r.

Eserin görselle tirilmeye elveri li kurgusu, görsel sanatlar alan,nda defalarca yeniden yorumlanmas, ve tekrar üretilmesine olanak sa lam, t,r. Bu ba lamda çal, ma süresince farklı, mecralarda yer alan farklı, yorumlar okuyucuya gösterilmi , ayr,ca bir roman karakterinin popülerli ini kaybetmeden nas,l i lendi i ve zaman içerisinde ne ekilde metala t, , ortaya konulmu tur.

Tarihsel süreçte; teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyolojik farklı,klar,n canavar,n yeniden üretilen formlar,na olan etkisinin gösterilmesinin hedeflendi i çal, ma kapsam,nda *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,na do rudan veya dolayl, gönderme yapan eserlerin görsel ba lamda *canavar* sunumlar, aras,ndaki farklı,klar ve benzerlikler irdelenmi tir. Buna göre;

- Frankenstein'ın *canavar*,, roman,n yaz,ld, , günden itibaren geçen 200 y,ll,k süreçte gerek yer ald, , mecralar gerekse görsel tasar,m, ba lam,nda toplumsal, politik ve teknolojik geli meler paralelinde ba kala ,ma u ram, t,r. Buna göre; *canavar* modern dönemde Prometheus'un resim sanat,ndaki klasik görüntüsüne benzer formda görselle tirilirken, 1930'lu y,llarla birlikte sinema filmleri ile popülerli inin artt, , dönemde Boris Karloff taraf,ndan canland,r,lan karakterin görüntüsü ile özde le mi tir.
- *Canavar* tiyatro oyunlar,, çizgi romanlar, çocuk kitaplar,, bilgisayar oyunlar,, sinema filmleri, televizyon dizileri gibi mecralarda sunulmu ve ev e yalar,, giyim, oyuncak, aksesuar tasar,m,lar,nda say,s,z defa kullan,lm, t,r. *Canavar*,n hiçbir dönemde popülerli ini kaybetmemi olmas, ve benzer bir edebi karakterin evrim sürecinin ayn, ba ar,ya ula amam, olmas,, bu yeniden üretilmeye olanak sa lam, t,r.
- *Canavar* zaman içerisinde teknolojinin geli imi paralelinde bilgisayar ortam,nda yeniden tasarlanmaya ve üretilmeye ba lanm, t,r. Özellikle Dünya Sava lar, ve ekonomik krizler gibi toplumun bütünü ilgilendiren geli melerin ya and, , dönemlerde öteki olarak sunulmu , tüketim

toplumuna evrilen kapitalist sistemin , , ,nda ise çok daha sevimli bir role bürünmü tür. Ayr,ca dünyanın hemen her ülkesinde kitab,n yeniden bas,m, gerçeikle tirilmi ve birçok sinema filmi çekilmi tir. Böylece dünyanın dört bir yan,na ula m, t,r.

- Yeniden üretim eserlerde kimi zaman romana sad,k kal,nm, , kimi zaman ise yarat,c,s, ve yaratma metodu de i erek hikayede farklı,la t,rma yoluna gidilmi tir. Baz, üretimlerde ise gerçek d, , varl,klar, tan,mılanmas, ve tasarlanmas, sürecinde sadece Frankenstein isminin kullan,ld, , saptanm, t,r. Toplum aras,nda s,kça bilinen bir yanl, olan *canavar*,n isminin Frankenstein san,lmas, da bu kullan,mılardan kaynaklı,d,r.
- Baz, filmlerin çizgi romanlar,n yeniden çekimi, baz, kitap illüstrasyonlar,n,n sinema karakterlerine olan benzerli i, tüketim malzemesi olan baz, ürünlerin ise Universal Stüdyolar,ınca olu turulan *canavar* tasar,m,ndan birebir al,nt,lanm, olmas, tüm eserler aras,nda metinleraras, ili kiler do mas,na sebep olmaktadır. Bu ba lamda eser, edebiyat tarihinde e ine az rastlan,r bir metinleraras,lık örne ine dönü erek sanat,n tüm dallar,nda yeniden yorumlanm, t,r.

Canavar,n görsel sanatlar alan,ndaki var olu unun ara t,r,lmas,; iki boyutlu tasar,m ve masaüstü yay,nc,lık kapsam,na giren; kitap resimlemeleri, karikatürler, tiyatro afi leri ve çizgi romanlardan olu an *Modern Toplumun Ucubesi: Frankenstein'in Canavar, Karakterinin Ortaya Ç,k, ve Beden Bulmas,ö* isimli birinci bölümünde detayl, olarak incelenmi tir. Buna göre; ilk kitap resimlemesinden 21. yüzy,la kadar gerçeikle tirilen çizgi roman tasar,mı,ndaki yorumlar,n yans,malar, çok farklı mecralarda *canavar*,n görüntüsünün kullan,lm,na ve *canavar*,n popülerli inden faydalan,lm,na sebep olmu tur. İlk dönem kitap resimlemeleri eserin kurgusunun görüntüsel betimlemeye elveri lili i paralelinde geli mi ve ortaya ç,kar,lm, t,r. Bu süreç, çizgi roman,n yap,s,na olan uygunlu unun fark edilerek çizgi roman sanat,nda y,llar içerisinde defalarca yeniden üretilmi tir. Roman,n sahne sanatlar,na uygulanmas, ise ilk defa tiyatro eserleri ile gerçeikle mi , bu eserlerde *canavar* hem sahnede hem de eserlerin tan,t,m,nda kullan,lmak üzere üretilen reklam afi lerinde görselle tirilmi tir. Özellikle Avrupa'n,n farklı ülkelerinde sahnelenen

oyunlar ayn, zamanda roman,n farklı dillere çevrilmesi sonucunu doğurmuş ve popülerliğin artmasına sebep olmuştur. Böylelikle eser, sinema sanatı ile kitlelere ulaşmış,ndan önce izleyici, seyirci ve okuyucu ile birçok defa buluşmuş, Frankenstein'in imgesi roman sayfalarından gündelik hayata geçiş yapmış, t.r.

Toplumun bütününe ilgilendiren gelişmeler paralelinde (Dünya Savaşları, Reform Yasaları, Ekonomik Buhanlar vs.) canavarın sunum formunda görülen değişim ve farklılaşma hem basit mecralarda hem de sahne sanatlarında yansımaları bulmuştur. Yazarın iç dünyasından oluşturulan canavar imgesi böylelikle baskın insani duygular, ve davranışlar ile tanımlanamaz, ötekileştirilmiş bir ucube iken; zamanla devletin korku salan bir katile, insanlara eziyet eden meytana, korkutucu ve topluma yabancı makinalara dönüşerek evrilmiştir.

Bilinirliğinin yanı sıra,nda canavarın farklı sinema filmlerinde yıllar içerisinde farklı bedenlerde yeniden doğması nedeniyle *Popülerleme Yolunda İlk Adım: Canavarın Beyaz Perde ile Tanınması* isimli ikinci bölümde öncelikle kronolojik olarak Frankenstein temalı filmlerin tablosu oluşturulmuştur. Oluşturulan tablo ile 1910 yılında çekilen ilk Frankenstein filminden günümüze kadar dünyanın hemen her ülkesinde aynı tema, tekrar ve tekrar işlenerek beyaz perdeye taşınmış, uyarlanan filmlerde sadece romana, romanın gotik yapısına ve hikaye akışına sadık kalmadığı, eserin farklı türlerde yeniden üretildiği saptanmıştır. Özellikle çekilen aksiyon, komedi ve erotik türdeki filmler ve televizyon dizileri canavar algısının değişmesine, eserin sayfalar ile sınırlandırılan yapısının yönetmenlerin sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel sorunları ve birikimleri paralelinde gelişen hayal güçleri ile yıkılmasına sebep olmuştur. Bu noktada canavarın komik bir karakter olarak sunulduğu filmlere ek olarak, çeşitli hayvan formlarında tasvir edilmesi, siyah karakterlere dönüşümü, çizgi filmlerde yer bulması gibi yansımaları görsel evrenin çeşitliliğini oluşturmuştur.

Sinema sanatının kitlelere ulaşma gücü bu noktada devreye girerek, romanın bilinirliğinin yıllar içerisinde katlanarak artmasına ve karakterlerin popülerliğini hiçbir dönemde kaybetmeyen birer sinema ikonuna dönüşmesine sebep olmuştur. Bu yeniden üretim ve yorumlamalar kimi dönemlerde de Mary Shelley hakkında filmler çekilmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

Canavar,n bir meta olarak farklı ürünlerde yeniden üretilmesinin örneklerinin sunulduğu *Metinlerarası, İktisadi Metalara, İktisadi*: *Canavar Her Yerde* isimli üçüncü bölüm, farklı sanat dalları ile popülerliği artan *canavar*,n çeşitli tüketim nesnelere dönüşümünün incelenmesini kapsamaktadır. Kimi zaman promosyon malzemesi kimi zamansa koleksiyon ürünü olarak tüketiciye oyuncak formunda üretilen roman karakterlerinin figürleri, hedef kitlesi de değil ancak her dönem tüketici tarafından talep gören birer tüketim malzemesi halini almıştır. Hedef kitlenin genişliği ve talepleri kusuz roman karakterlerinin görsel yansımaları, formları, deyimlenişinin sebebi olmuştur. Bu bağlamda formların yelpazesi; çizim ve karikatürize edilmiş *canavar* figürlerinden, gerçekçi ve korkunç karakterlere kadar oldukça geniş olarak oluşturulmuştur. İnternet teknolojisinin gündelik hayata girmesi ve tüketicinin satın alma alışkanlıklarında değişimi paralelinde ise karakterlerin yer aldığı, ürün sayısı, milyonlarca seçeneğe ulaşmıştır; romanda Prometheus'un heybeti ile görselleştirilen *canavar*, günümüzde silikon bir kek kalıbı formuna dönüşümü tür.

Böylelikle, başta toplumsal gelişmeler paralelinde evrimleşen canavar imgesi, 21. yüzyıla birlikte teknolojinin etkisi ve toplumu yönlendirebilme gücü sayesinde değişim yaşamıştır. Modern süreçte insani özellikleri ön plana çıkarılıp izleyici/okuyucu ile arasında empati kurulabilen canavar bilinmeyenden kaynaklanan korku kaynağı olmuştur, günümüzde ise teknolojinin sunduğu imkanlardan faydalanılarak kolay üretilir, kapitalist sistemin toplum üzerindeki yansımalarından kaynaklı olarak ise kolay tüketilebilir; adı, klasik ancak formu yenilenmiş bir imge halini almıştır.

Parçadan Bütüne Canavarın Görsel Öyküsü isimli dördüncü ve son bölümde ise araştırma süresince elde edilen görsel verilerden faydalanılarak, 200 yılı önce doktor Frankenstein'in farklı ceset parçalarından *canavar*,n bedenini oluşturulması benzer bir süreç tekrar edilerek kolaj çalışmaları, gerçekleştirebilir. Dijital kolaj yönteminden faydalanılarak Adobe Photoshop ve Adobe Illustrator programları ile bilgisayar ortamında oluşturulan tasarımlar çalışmaları süresince elde edilen görsellerin kimi zaman bütünü kimi zamansa parçaları ile üretilmiştir. Metinlerarası iletişimlere gönderme yapacak biçimde eserin orijinal basımından faydalanılarak romandan alınmış tasarımlarda kullanılmıştır. Bu noktada

hedeflenen; çal, man,n ana ekseninden sapmadan tüm verileri görselle tirerek kronolojik bir s,ralamayla eserlerin kendi içlerinde ve bir araya geldiklerinde farklı, ancak bütüncül bir mesaj vermeleridir.

Tasar,mlarda ortak renk olarak canavar,n romandaki görsel tasviri s,ras,nda yazar taraf,ndan dile getirilen, ilk dönem renkli sinema filmleri afi lerinde de bulunan sar, kullan,lm, t,r. Al,nt,lar,n hepsi *Frankenstein ya da Modern Prometheus* roman,ndan olmakla birlikte kullan,lan tipografiler için sunulan dönemi yans,tan dinamikler göz önüne al,nm, , bu ba lamda farklı fontlar kullan,lm, t,r. Çal, ma süresince elde edilen görsel ar ivden faydalan,lm, ancak arkaplanlar için farklı dokuda ö eler kullan,lm, t,r. Yans,t,lan dönem paralelinde tasvir edilen alana özgü görsel ö eler kolaj tasar,mlar,na eklenerek tüm tasar,mlar,n ayr, ayr, mesaj iletmesi amaçlanm, ve bütüncül olarak da okuyucuya canavar,n sunuldu u mecralar hakk,nda mesaj iletmesi istenmi tir. Toplumsal artlar , , ,nda de i im gösteren canavar imgesinin sunumu da benzer bir paralellikle tasar,mlarda yer alm, , imgenin evrimi tasvir edilmi tir.

Modern dönemde salt bir roman karakteri iken günümüzdeki postmodernist yakla ,mlar paralelinde evrim geçiren bir karakter olan *canavar,n* u rad, , ba kala ,m böylelikle, toplumsal de i kenler paralelinde evrilerek ve güncelli ini koruyarak yeni mecralarda kullan,lmaya devam etmektedir.

leti im bilimleri ve görsel sanatlar, bulu turan disiplinleraras, nitelikte de erlendirilebilecek olan bu tez çal, mas,; Mary Shelley'nin Frankenstein hikayesini konu alan ya da *canavar,n* bizzat içinde bulundu u resim, karikatür, çizgi roman, kitap resimlemesi, tiyatro ve sinema afi leri, sergiler, tüketim nesnesi olarak Frankenstein temel, tüm objeleri içermesi; tüm bu görsel tasar,mlar,n bir arada ele al,nmas, ve de erlendirilmesi aç,s,ndan yap,lan ilk çal, mad,r. Ayn, zamanda tüm bu görsel tasar,mlar paralelinde üretilen 8 adet yeni eseri Frankenstein *canavar,n,n* görüntü evrenine dahil etmesi aç,s,ndan yap,lan tek çal, mad,r. Bu ba lamda söz konusu tez çal, mas,n,n gerek ileti im gerekse görsel sanatlar alan,nda tarihsel bilgi paralelinde görsel bir kronolojik dizin olmas, aç,s,ndan alanlara katkı sa lamas,; konuya ilgi duyan ve gelecekte ara t,rma yapacak bilim insanlar,na , ,k tutmas, amaçlanmaktad,r.

Türkçe dilinde Frankenstein'in *canavar*, hakkında yayımlanmış en kapsamlı kaynak olması, hedeflenen bu amaçla; medya endüstrisi içinde kendisine her zaman yer edinen konu ekseninde sinema filmleri çekilmeye, tiyatro oyunları, sergilenmeye, bilgisayar oyunları, oynanmaya, çizgi romanlar üretilmeye devam ettikçe genişletilecektir. Çılgınlık sonucunda varılan noktalardan en önemlisi; kuşkusuz ki; 200 yıllık süreçte, her ne kadar farklı formlara bürünse de hiçbir zaman popülerliğini kaybetmeyen bir ikon olan Frankenstein'in *canavar*'ının farklı vücutlarda beden bulmaya devam edeceğidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abisel, Nilgün. (1999). *Popüler Sinema ve Türler*. Alan Yay,nc,l,k, stanbul.
- Aiskhylos. (2017). *Zincire Vurulmu Prometheus*. (Çev. A. Erhat, S. Eyübo lu). Bankas, Kültür Yay,nlar,, stanbul.
- Akbulut, Durmu . (2012). *Sineman,n lkleri Korku Sinemas.* Etik Yay,nlar,, stanbul.
- Aksoy, Ezgi. (2016). *Popüler Kült.* Karakarga Yay,nlar,, stanbul.
- Aktulum, Kubilay. (2000). *Metinleraras, li kiler*. Öteki Yay,nevi, Ankara.
- Atayman, Veysel. (2006). *Postmodern Kurtar,c,lar*. Donki ot Güncel Yay,nlar, stanbul.
- Atik, erefnur. (2017). *Metinleraras,l,k ve Kurmacada Gerçeklik Üzerine*. Bilge Kültür Sanat, stanbul.
- Atkins, Christopher. (2014). *Philadelphia Museum of Art: Handbook*, Philedelphia Museum of Art, ABD.
- Bakhtin, Mikhail. (2001). *Karnaval dan Romana*. (Çev. C. Soydemir), Ayr,nt, Yay,nlar,, stanbul.
- Bakhtin, Mikhail. (2005). *Rabelais ve Dünyas.* (Çev. Ç. Öztekin), Ayr,nt, Yay,nlar,, stanbul.
- Burton, Graeme. (2008). *Görünenden Fazlas.* (Çev. N. Dinç), Alan Yay,nc,l,k, stanbul.
- Cebeci, O uz. (2008). *Komik Edebi Türler*. thaki Yay,nlar,, stanbul.
- Cherry, Brigid. (2014). *Korku*. (Çev. M. Zorlukol), Kolektif Kitap, stanbul.
- Cömert, Bedrettin. (2006). *Mitoloji ve konografi*. De Ki, Ankara.
- Çelik, Türkan Soman. (2016). Edebiyat ta Grotesk Kavram,. . P. Güzel, (Ed.), *Grotesk içinde* (183-200). Bilgesu, Ankara.

- Danac,, Fatih. (2011). *Korkunun Canavarlar,,*. Kalkedon Yay,nlar,, stanbul.
- Demirci, Tolga Tan. (2006). *Korku Sinemas,,n,n Psikanalizi*. Es Yay,nlar,, stanbul.
- Ecevit, Y,ld,z. (2001). *Türk Roman,,nda Postmodernist Aç,,l,malar*. leti im Yay,nlar,, stanbul.
- Ergül, Sava . (2016). *Machiavelli ve Siyasal Grotesk için Bir Deneme*. . P. Güzel, (Ed.), *Grotesk içinde* (45-70). Bilgesu, Ankara.
- Estin, Colette ve Laporte, Helene. (2002). *Yunan ve Roma Mitolojisi*. (Çev. M. Eran). Tübitak, Ankara.
- Evans, Eric J. (1994). *The Great Reform Act of 1832*. Routledge, Londra.
- I ,klar, Ula . (2010) *Gecenin Çocuklar,, Pelerinden Latekse*. Avrupa Yakas, Yay,nlar,, stanbul.
- I ,kman, Nihan Gider. (2016). Sinemada Grotesk ve Grotesk Unsurlar Çerçevesinde Bir Film. . P. Güzel, (Ed.), *Grotesk içinde* (71-90). Bilgesu, Ankara.
- Jones, Darryl. (2002). *Horror: A Thematic History in Fiction and Film*, Arnold: Londra, ngiltere.
- Kabatchnik, Amnon. (2017). *Blood on Stage, 1800 to 1900: Milestone Plays of Murder, Mystery, and Mayhem*. Rowman & Littlefield Publishers, ABD.
- Karacabey, Süreyya. (2006). *Modern Sonras, Tiyatro ve Heiner Müller*. De Ki, Ankara.
- Kemp, Philip. (2014). *Sineman,,n Tüm Öyküsü*. (Çev. E. Y,lmaz ve N. A. Y,lmaz), Hayalperest, Çin.
- Kristeva, Julia. (2014). *Korkunun Güçleri, rençlik Üzerine Deneme*. (Çev. N. Tural), Ayr,nt, Yay,nlar,, stanbul.
- Mank, Gregory William. (2005). *Women in Horror Films, 1940s*. Book Deals, ABD.

Middleton, Stephan, Roediger, David R. ve Shaffer, Donald M. (2016). *The Construction of Whiteness: An Interdisciplinary Analysis of Race Formation and the Meaning of a White Identity*. The University Press of Mississippi, ABD.

Monaco, James. (2002). *Bir Film Nasıl Okunur*. O lak Yay,ncılık, stanbul.

Moretti, Franco. (2017). *Mucizevi Göstergeler*. (Çev. Z. Altok), Metis, stanbul.

Morris, Frankie. (2005). *Artist of Wonderland: The Life, Political Cartoons, and Illustrations of Tenniel*. University of Virginia Press, ABD.

Nietzsche, Friedrich. (2012). *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. (Çev. E. Yıldırım). Oda Yayınları, stanbul.

Odell, Colin ve Blanc, Michelle. (2011). *Korku Sineması*. (Çev. A. Toprak). Kalkedon Yayınları, stanbul.

Özdemir, Erinc. (2004). *Frankenstein'in Yazarı, Mary Shelley'nin Romansı*, .. stanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, stanbul.

Özkaracalar, Kaya. (2005). *Gotik*. Leyle ile Mecnun Yay,ncılık, stanbul.

Ruzvano lu, E. (2016). Bakhtin'de Beden ve Dünyanın Grotesk Kavranı, .. P. Güzel, (Ed.), *Grotesk içinde* (15-38). Bilgesu, Ankara.

Scognamillo, Giovanni. (1996). *Korkunun Sanatları*. İnkilap Kitapevi, stanbul.

Scognamillo, Giovanni. (1997). *Dehşetin Kapıları*. Kamer Yayınları, stanbul.

Scognamillo, Giovanni. (2006). *Canavarlar, Yaratıklar, Manyaklar*. PMP Yay,ncılık, stanbul.

Sezer, Tuğrul. (2015). *Korku Sineması, Ansiklopedisi, 60'dan Günümüze*. Cinius, stanbul.

Shelley, Mary. (2008). *Frankenstein, Or, The Modern Prometheus 1818*. Engage Books, İngiltere.

Shelley, Mary. (2009). *Frankenstein ya da Modern Prometheus*. 1. Cilt, (Çev. N. S. Dan, man), Everest Yayınları, stanbul.

Shelley, Mary. (2009). *Frankenstein*. (Çev. D. Akın), NTV Yayınları, Çizgi Roman Dünya Klasikleri, İstanbul.

Shelley, Mary. (2010). *Frankenstein ya da Modern Prometheus*. 2. Cilt, (Çev. N. S. Dan, man), Everest Yayınları, İstanbul.

Shelley, Mary. (2017). *Frankenstein ya da Modern Prometheus*. (Çev. Y. Yavuz), Bankas, Kültür Yayınları, İstanbul.

Sowerby, Robin. (2000). The Goths in History and Pre-Gothic Gothic. D. Punter, (Ed.), *A New Companion to the Gothic*, Blackwell Publishers, İngiltere-ABD.

Teksoy, Rekin. (2005). *Sinema Tarihi I. Cilt*. Oğlak Kitap, İstanbul.

Thomson, Philip John. (1972). *The Grotesque (Critical Idiom)*, Methuen Young Books, Londra, İngiltere.

Tohill, Cathall ve Tombs, Pete. (2005). *Avrupa Seks ve Korku Sineması*. Kabalcı Yayınları, İstanbul.

Urgan, Mina. (2015). *İngiliz Edebiyat Tarihi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Williams, Leslie A. ve Williams, William H. A. (2016). *Daniel O'Connell, The British Press and The Irish Famine: Killing Remarks*. Routledge, Londra.

Yılmaz, Mehmet. (2006). *Modernizmden Postmodernizme Sanat*. Ütopya Yayınları, Ankara.

Young, Elizabeth. (2008). *Black Frankenstein: The Making of an American Metaphor*. NYU Press, ABD.

Makaleler

Akarkan, Serdar. (2018). "Edebiyatın Hafızası, Metinlerarasılık: Ferhunda Kalfa'dan Mücella'ya", *Humanitas*, 6(11), 169-189.

Aktulum, Kubilay. (2008). "Parçalık/Süreklilik/Kopukluk", *Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, Art-e, 1, 1-14.

- Arargüç, Fikret. (2016). öMimari Bir Tarzdan Edebi Bir Türe: Gotikö, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 36, 245-257.
- Aytekin, Mesut. (2013). öKorku Sinemas,nda Türlerö, *Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Atatürk İletişim Dergisi*, Say,: 5, 63-83.
- Bayraktaro lu, Ali M. ve Çal, , Ece. (2010). öGérard Rancinanın Methamorphoses Adlı Foto raflar,nda Yenidenüretimö, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 6, 2-23.
- Bayraktaro lu, Ali M. ve U ur, Ufuk. (2011). öPostmodern Sinemada Filmleraras,lık Ba lam,nda Pasti ve Parodiö, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 7, 3-20.
- Bilik, Erol. (1993). öngiltere'de 18 ve 19. Yüzy,llarda Parlamento Hükümeti ve Anayasa İslahat,ö, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 8, 439-453.
- Biry,ld,z, Esra. (1992). öD, avurumcu Alman Sinemas,ö, *Marmara İletişim Dergisi*, Say, 1, 221-250.
- Bulut, Feyza. (2018). öMetinleraras,lık Kavram,n,n Kavramsal Çerçevesiö, *Edebi Ele tiri Dergisi*, Cilt: 2, Say,: 1.
- Demir, Murat. (2009). Sineman,n İlk Y,llar,nda Korku Temalar, ve D, avurumcu Alman Sinemas,, *Journal of İstanbul Aydın University*, 1(1), 7-27.
- Deniz, Didem. (2017). öPolitik Karikatürlerde Kad,n,n Temsili: 1950 Seçimleri ve Nesnele tirilen Kad,nö, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 490-511.
- Forry, Steven Earl. (1987). öDramatizations of Frankenstein, 1821-1986: A Comprehensive Listö, *English Language Notes*, Cilt: 25, Say,: 2, 63-79.
- Güçhan, Ay egül. (2004). öFrankenstein ve Orlan: Sinema ve Performans Sanat,nda Teknofobiö, *Selçuk İletişim*, 3 (3), 58-65.

smayilov, Ebru Karado an ve Sunal, Gözde. (2013). öFrankenstein ya da Modern Prometheus Roman,n,n Sinemaya Uyarlanması,ö, *Çank,r, Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 199-222.

Junker, Patricia. (2000). öThomas Cole's Prometheus Bound: An Allegory for the 1840sö, *The American Art Journal*, 31, 1/2, 32-55.

Kale, Özlem. (2010). öEdebiyat Sinema li kisiö, *Uluslararası, Sosyal Ara t,rmalar Dergisi*, 3(14), 266-275.

Koç, Okan. (2015). öKomik Olan,n Pe inde: Parodiö, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: CIX, Say,: 767-768, 233-238.

Kozak, Erol. (1992). ö ç Sendikalar,n,n Tarihsel Geli imi (ngiltere Örne i)ö, *Sosyal Siyaset Konferanslar, Dergisi*, 37-38, 1, 63-81.

Madran, Cumhuri Y,lmaz. (2014). öThe Subject Construction in Frankensteinö, *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1 (8), 85-95.

Osmano ullan,, F,rat. (2016). öGotik Film: Bir Çerçeve Olu turma Denemesi ve House of Usherö, *SineFilozofî Dergisi*, 1(1), 17-37.

Sazyek, Hakan. (2013). öGrotesk-Yabanc,la ma li kisi Ba lam,nda Tanp,narö,n Saatleri Ayarlama Enstitüsüö, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/4, 1243-1267.

en, Zeynep. (2018). öDorothy ve Thomas Hoobler ile Söyle i: Sevilmek ve Kabul Görmek isteyen Biriö, *Sabitfikir*, Say,: 83, 26-28.

Tunçer, Serpil Durak. (2003). öGotik ve Feminist Anlat,n,n Bulun mas,ö, *Litera*, 15, 125-135.

Ünayc,l Nil. (2003). öGrotesk Anlat,m ve Türk Oyun Yazarl, ,nda Kullan,m,ö, *Tiyatro Ara t,rmalar, Dergisi*, 16, 68-83.

Üreten, Hüseyin ve Mumcu, H. Yasemin. (2015). öAntik Yunan Mitolojisiönden Servet-i Fünun Edebiyat,na Prometheusö, *The Journal of Academic Social Science*, 3, 11, 32-52.

Yavuz, M. Ertu ve Geçikli, Kubilay. (2008). öGotik Romanda Ayd,nlanma Kar ,tl, ö, C. Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 171-188.

Y,lmaz, Zuhul. (2006). öFantastik Edebiyata Genel Bir Bak, ó Stefano Benni ve Stranalandiaö, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Co rafya Fakültesi Dergisi*, 46, 2, 127-142.

Zizek, Slavoj. (2003). öBir Vampirizm Kuram,ö, *Cogito, Kan Damardan*, stanbul Yap, Kredi Yay,nlar., Say,: 37, 262-274.

Tezler

Aytekin, Mesut. (2006). *Korku Sinemas,nda Vampir Filmleri ve Korku Sinemas,n,n Tarihsel Sürecinde De i en Vampir mgesi*, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gözübüyük, Aysel. (2013). *Toplumsal Dönü ümden Grotesk mgeler*, Yay,nlanmam, Sanatta Yeterlik Sanat Çal, ma Raporu, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Yaban, Nesli Tu ban. (2018). *talya Bas,n,nda Sultan II. Abdülhamid Dönemi Osmanl, mgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücesoy, Özge V. (2007). *Korku Edebiyat, (Gotik Edebiyat) ve Türk Roman,ndaki Örnekleri*, stanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Lord Byron taraf,nda yaz,lan *ōPrometheusö* (1816) iiri²³⁴

Titan! to whose immortal eyes
 The sufferings of mortality,
 Seen in their sad reality,
 Were not as things that gods despise;
 What was thy pity's recompense?
 A silent suffering, and intense;
 The rock, the vulture, and the chain,
 All that the proud can feel of pain,
 The agony they do not show,
 The suffocating sense of woe,
 Which speaks but in its loneliness,
 And then is jealous lest the sky
 Should have a listener, nor will sigh
 Until its voice is echoless.
 Titan! to thee the strife was given
 Between the suffering and the will,
 Which torture where they cannot kill;
 And the inexorable Heaven,
 And the deaf tyranny of Fate,
 The ruling principle of Hate,
 Which for its pleasure doth create
 The things it may annihilate,
 Refus'd thee even the boon to die:
 The wretched gift Eternity
 Was thineô and thou hast borne it well.
 All that the Thunderer wrung from thee
 Was but the menace which flung back
 On him the torments of thy rack;

²³⁴ <https://www.poetryfoundation.org/poems/43843/prometheus-56d222b61d799>

The fate thou didst so well foresee,
 But would not to appease him tell;
 And in thy Silence was his Sentence,
 And in his Soul a vain repentance,
 And evil dread so ill dissembled,
 That in his hand the lightnings trembled.
 Thy Godlike crime was to be kind,
 To render with thy precepts less
 The sum of human wretchedness,
 And strengthen Man with his own mind;
 But baffled as thou wert from high,
 Still in thy patient energy,
 In the endurance, and repulse
 Of thine impenetrable Spirit,
 Which Earth and Heaven could not convulse,
 A mighty lesson we inherit:
 Thou art a symbol and a sign
 To Mortals of their fate and force;
 Like thee, Man is in part divine,
 A troubled stream from a pure source;
 And Man in portions can foresee
 His own funereal destiny;
 His wretchedness, and his resistance,
 And his sad unallied existence:
 To which his Spirit may oppose
 Itselfô and equal to all woes,
 And a firm will, and a deep sense,
 Which even in torture can descry
 Its own concenter'd recompense,
 Triumphant where it dares defy,
 And making Death a Victory.

Ek 2: Percy Bysshe Shelley taraf,nda yaz,lan *ôPrometheus Unboundö* (1820) iiri²³⁵

Monarch of Gods and Dæmons, and all Spirits
 But One, who throng those bright and rolling worlds
 Which Thou and I alone of living things
 Behold with sleepless eyes! regard this Earth
 Made multitudinous with thy slaves, whom thou
 Requitest for knee-worship, prayer, and praise,
 And toil, and hecatombs of broken hearts,
 With fear and self-contempt and barren hope.
 Whilst me, who am thy foe, eyeless in hate,
 Hast thou made reign and triumph, to thy scorn,
 O'er mine own misery and thy vain revenge.
 Three thousand years of sleep-unsheltered hours,
 And moments aye divided by keen pangs
 Till they seemed years, torture and solitude,
 Scorn and despair,ô these are mine empire:ô
 More glorious far than that which thou surveyest
 From thine unenvied throne, O Mighty God!
 Almighty, had I deigned to share the shame
 Of thine ill tyranny, and hung not here
 Nailed to this wall of eagle-baffling mountain,
 Black, wintry, dead, unmeasured; without herb,
 Insect, or beast, or shape or sound of life.
 Ah me! alas, pain, pain ever, for ever!

No change, no pause, no hope! Yet I endure.
 I ask the Earth, have not the mountains felt?
 I ask yon Heaven, the all-beholding Sun,
 Has it not seen? The Sea, in storm or calm,
 Heaven's ever-changing Shadow, spread below,

²³⁵ <https://www.poetryfoundation.org/poems/45136/prometheus-unbound>

Have its deaf waves not heard my agony?

Ah me! alas, pain, pain ever, for ever!

The crawling glaciers pierce me with the spears
 Of their moon-freezing crystals, the bright chains
 Eat with their burning cold into my bones.
 Heaven's wingèd hound, polluting from thy lips
 His beak in poison not his own, tears up
 My heart; and shapeless sights come wandering by,
 The ghastly people of the realm of dream,
 Mocking me: and the Earthquake-fiends are charged
 To wrench the rivets from my quivering wounds
 When the rocks split and close again behind:
 While from their loud abysses howling throng
 The genii of the storm, urging the rage
 Of whirlwind, and afflict me with keen hail.
 And yet to me welcome is day and night,
 Whether one breaks the hoar frost of the morn,
 Or starry, dim, and slow, the other climbs
 The leaden-coloured east; for then they lead
 The wingless, crawling hours, one among whom
 ô As some dark Priest hales the reluctant victimô
 Shall drag thee, cruel King, to kiss the blood
 From these pale feet, which then might trample thee
 If they disdained not such a prostrate slave.
 Disdain! Ah no! I pity thee. What ruin
 Will hunt thee undefended through wide Heaven!
 How will thy soul, cloven to its depth with terror,
 Gape like a hell within! I speak in grief,
 Not exultation, for I hate no more,
 As then ere misery made me wise. The curse
 Once breathed on thee I would recall. Ye Mountains,

Whose many-voicèd Echoes, through the mist
Of cataracts, flung the thunder of that spell!
Ye icy Springs, stagnant with wrinkling frost,
Which vibrated to hear me, and then crept
Shuddering through India! Thou serenest Air,
Through which the Sun walks burning without beams!
And ye swift Whirlwinds, who on poisèd wings
Hung mute and moveless o'er yon hushed abyss,
As thunder, louder than your own, made rock
The orbèd world! If then my words had power,
Though I am changed so that aught evil wish
Is dead within; although no memory be
Of what is hate, let them not lose it now!
What was that curse? for ye all heard me speak.

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

<i>Kişisel Bilgiler</i>	
Ad, Soyad,	Banu Er anlı,
Doğum Yeri	Ankara
Doğum Tarihi	05.04.1986
<i>İletişim Bilgileri</i>	
Telefon	0312 246 66 66 / 1469
E-posta	banu@baskent.edu.tr
Adres:	Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Tasarım, Bölümü Bağcıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18. km. 06790 Etimesgut / Ankara
<i>Eğitim Bilgileri</i>	
Lise	Ankara Özel Tevfik Fikret Okulları,
Lisans	Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Tasarım, Bölümü
Yüksek Lisans	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Yüksek Lisans Programı,
Sanatta Yeterlik	Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı,
<i>Kariyer Bilgileri</i>	
Deneyimi	Aralık 2008 ó Ekim 2017: Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Tasarım, Bölümü Araştırma Görevlisi
	Ekim 2017 - İlerleyen : Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Tasarım, Bölümü Öğretim Görevlisi
Kurs-Sertifika	Haziran 2006 ó Eylül 2006: UCL Centre for Languages and International Education Summer School, University College London, Londra, İngiltere.
	Haziran 2016 ó Ağustos 2016: Tate Modern Course: "You Are Here: Materiality, Movement and Mapping", Londra, İngiltere.
Aldığı Ödüller	2004: ÖSYM Bursu: Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Tasarım, Bölümü, 1. Sıra

	<p>2005: Sergilenmeye De er Bulunan Afi : TAPDK Dünya Sigaras,z Günü Afi Yar, mas,</p> <p>2005: Birincilik Ödülü: Ba kent Üniversitesi Bilgisayar Toplulu u Logo Yar, mas,</p> <p>2006: Birincilik Ödülü: Tan Teneke Firmas, Bütünle ik Pazarlama leti imi Ürün Geli tirme Projesi</p> <p>2007: Üçüncülük Ödülü: 47. Uluslararası, Ak ehir Nasrettin Hoca Afi Yar, mas,</p> <p>2007: Birincilik Ödülü: 19. stanbul K,sa Film Festivali Afi Yar, mas,</p> <p>2007: Sergilemeye De er Bulunan 2 Afi : Mimarlar Odas, Kayseri ubesi, Mimar Sinan: I ,k ve Mekan Afi Yar, mas,</p>
Bilimsel Alanlar	
Makaleler	<p>1. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesi</i>ö, Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p>2. <i>öSoundiesøden TRTøye, MTVøden Youtubeøı: Video Müzik Kliplerinin Tarihsel Geli imi</i>ö, UHMAD Uluslararası, Hakemli Müzik Ara t,rmalar, Dergisi, 2016; (6): 21-34.</p> <p>3. <i>öSessiz Sinemadan Universal Stüdyolar,na lk Dönem Korku Sinemas,ö</i>, UH VE Uluslararası, Hakemli leti im ve Edebiyat Ara t,rmalar, Dergisi, 2017; (17): 207-226.</p> <p>4. <i>öA 199 Years Old Story: On Reading the Imagery of Frankenstein</i>ö, Canadian International Journal of Social Science and Education, 2018; (14): 84-101.</p> <p>5. <i>ö19. Yüzy,lda Politik kili Kar ,tl,k Sunumu Olarak Frankenstein</i>ö,n Canavar,n,n Görselle tirilmesiö, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Ara t,rmalar, Dergisi, 2018, 5(12): 132-153.</p>
Kitap Bölümleri	<p>1. <i>öMetinleraras,l,k Ba lam,nda Edebiyat Resim li kisi: Mary Shelley</i>önin Frankenstein, ve Theodore Von Holstøun Canavar,ö, (2018), Güzel Sanatlarda Güncel Akademik Çal, malar, Ed. Mehmet Y,lmaz, Gece Kitap, ..</p>
Bildiriler	<p>1. <i>öTürkiyeøde Üretilen Video Müzik Kliplerindeki Etik Sorunlar</i>ö (2011), II. Medya ve Etik Sempozyumu, F,rat Üniversitesi, Elaz, .</p> <p>2. <i>öTürkiyeøde Üretilen Video Müzik Kliplerinde Tipografi Uygulamalar,ö</i> (2011), Uluslararası, Sanat Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Ankara.</p> <p>3. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesi</i>ö (2012), 1. Uluslararası, Bilim ve Kültür Sempozyumu, Batman Üniversitesi, Batman.</p> <p>4. <i>öSokak Sanat, ve Stensil Uygulamalar,ö</i> (2012), X. Ulusal Sanat Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.</p> <p>5. <i>öBir leti im Arac, Olarak Sokak Sanat,ö</i> (2012), Uluslararası, Dil ve leti im Sempozyumu, zmir Üniversitesi, zmir.</p>

	<p>6. <i>öDijital İllüstrasyon E itiminde Karakter Tasar,m,: Örnek ncelemelerö</i> (2013), International Conference on New Horizons in Education, Sakarya Üniversitesi, Roma, talya.</p> <p>7. <i>öTürkiyeöde Üretilen Animasyon Video Müzik Kliplerinde Karakter Kullan,m,ö</i> (2013), I. Ulusal Sanat ve Tasar,m Sempozyumu, Konya Selçuk Üniversitesi Sanat ve Tasar,m Fakültesi, Konya.</p> <p>8. <i>öTürk Korku Sinemas,n,n slami Ö elerle Etkile imin ncelenmesiö</i> (2015), Uluslararası, Sinema ve Din Sempozyumu, stanbul.</p> <p>9. <i>öSoundiesöden TRTöye, MTVöden Youtubeöa: Video Müzik Kliplerinin Tarihsel Geli imiö</i> (2016), I. Uluslararası, leti im, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çal, malar,nda Güncel Yakla ,mlar Kongresi, Kocaeli.</p> <p>10. <i>öTürkiyeöde Korku Sinemas,: Düünü ve Bugünüö</i> (2016), Ba kent Üniversitesi leti im Fakültesi 2016-2017 Kolokyum II, Ba kent Üniversitesi, Ankara.</p> <p>11. <i>öDramaturgy on Turkish Horror Movies: Analysis of the Film Dabbe: Cin Çarpmas,ö</i> (2017), 6th Annual Conference on Humanities and Social Sciences, Barselona, spanya.</p> <p>12. <i>öKüreselle en Dünyada Görselle en Müzikö</i> (2017), VIII. Uluslararası, HisarI, Ahmet Sempozyumu, Kütahya.</p> <p>13. <i>öSessiz Sinemadan Universal Stüdyolar,na lk Dönem Korku Sinemas,ö</i> (2017), I. Uluslararası, leti im, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çal, malar,nda Güncel Yakla ,mlar Kongresi, Kocaeli.</p> <p>14. <i>öSinema Afi lerinde Foto raf,n Etkisi: Korku Sinemas, ve Hasan Karacada Film Afi leri Üzerineö</i> (2017), El Ruha I. Uluslararası, Sosyal Bilimler Kongresi, anl,urfa.</p> <p>15. <i>öA 199 Years Old Story: On Reading the Imagery of Frankensteinö,</i> (2017), International Conference on Arts, Social Science, Economics and Education, Kazablanka, Fas.</p> <p>16. <i>ö19. Yüzy,lda Politik kili Kar ,tl,k Sunumu Olarak Frankensteinö'n Canavar,n,n Görselle tirilmesiö,</i> (2018), ASEAD 4. Uluslararası, Sosyal Bilimler Sempozyumu, Antalya.</p> <p>17. <i>öMetinleraras,l,k Ba lam,nda Edebiyat Resim li kisi: Mary Shelleyönin Frankensteinö, ve Theodore Von Holstöam Canavar,ö,</i> (2018), ISMS 5. Uluslararası, Multidisipliner Çal, malar, Sempozyumu, Ankara.</p> <p>18. <i>öMary Shelley as a Novelist under the Perspective of Gothic Concept: The Novel of Frankenstein or Modern Prometheusö,</i> (2018), Interntaional Conference on Cross Culture Innovation in Social Science, Humanities, Business and Economics Research (CSHBE), Kuala Lumpur, Malezya.</p>
At,flar	<p>1. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesiö,</i> Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>öTürk Sinemas,önda Arabeskin Do u u ve Geli imiö,</i> Ali Murat K,r,k, Gümü hane Üniversitesi leti im Fakültesi Elektronik Dergisi, 2014; 2/3: 90-117.</p>

<p>2. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesiö</i>, Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>öTürkiyeöde ehirle meye Ba l, Olarak Geli en Kültürel Pratiklerö</i>, Öznur Yaman, stanbul Ayd,n Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası, li kiler Anabilim Dal, Mahalli dareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dal,, Yay,m lanm, Yüksek Lisans Tezi, 2013, stanbul.</p>
<p>3. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesiö</i>, Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>öOrtaokul Ö rencilerinin Duygu Durumlar,na Göre Dinledikleri Müzik Türlerinin ncelenmesiö</i>, Seçil Seda Bozkurt, Gaziosmanpa a Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü, İkö retim Anabilim Dal,, S,n,f (Müzik) Ö retmenli i Bilim Dal,, Yay,m lanm, Yüksek Lisans Tezi, 2015, Tokat.</p>
<p>4. <i>öSoundiesöden TRTöye, MTVöden Youtubeöa: Video Müzik Kliplerinin Tarihsel Geli imiö</i>, UHMAD Uluslararası, Hakemli Müzik Ara t,r malar, Dergisi, 2016; (6): 21-34.</p> <p><i>öLogoterapide Kullan,lan Kavramlar,n ve Tekniklerin Türk Kültüründe Uygulanabilirli iö</i>, Özlem Tagay, Nilüfer Voltan Acar, Ay egül Nalbant, Ege E itim Dergisi, 2016; 17: 105-123.</p>
<p>5. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesiö</i>, Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>öSosyal De iimler ve Müzik Kültürü Üzerine Etkileri: Amerikan Hip Hop Kültürü ve Türk Arabesk Müzi i Üzerine Kar ,la t,r mal, Bir Çal, maö</i>, Dilek Göktürk Cary, III. Uluslararası, Güzel Sanatlar Bilimsel Ara t,r ma Günleri Bildiri Kitab,, D. U. Y,lmaz, (Ed.), 2016; 154-177.</p>
<p>6. <i>öBir Alt Kültür Yans,mas, Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin ncelenmesiö</i>, Batman Üniversitesi, Ya am Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>öLise Ö rencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerinin Duygu Durumlar,na Göre ncelenmesiö</i>, Mehmet Cem Yurga, nönü Üniversitesi E itim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar E itimi Ana Bilim Dal,, Müzik Ö retmenli i Bilim Dal,, Yay,m lanm, Yüksek Lisans Tezi, 2017, Malatya.</p>
<p>7. <i>öTürkiyeöde Yarat,lan Video Müzik Kliplerinde Animasyon Kullan,m,n,n Ara t,r,lmas, ve Bir Klip Uygulamas,ö</i>, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Ana Sanat Dal,, 2011, Ankara.</p> <p><i>öVideo Kliplerde Kullan,lan Subliminal Mesajlar ve Renk Etkisiö</i>, Mehmet Burak Ar,soy, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Akademik Sanat, Tasar,m ve Bilim Dergisi, Akademik sanat, 2017; 3: 51-67.</p>

	<p>8. <i>Ö Türkiye’de Yaratılan Video Müzik Kliplerinde Animasyon Kullanımına Araştırılması, ve Bir Klip Uygulaması</i>, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Ana Sanat Dalı, 2011, Ankara.</p> <p><i>Ö Kinetik Tipografi Uygulamaları, Üretim Sorunları, ve Deneysel Çalışmalar: Yeşilçam Diyalogları, Tipografik Temelde Canlandırma Yöntemiyle Hareketlendirilmesi</i>, Güliz Boyraz, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Grafik Anasanat Dalı, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, 2017, Ankara.</p>
	<p>9. <i>Ö Türkiye’de Yaratılan Video Müzik Kliplerinde Animasyon Kullanımına Araştırılması, ve Bir Klip Uygulaması</i>, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Ana Sanat Dalı, 2011, Ankara.</p> <p><i>Ö Popüler Müzikte Konsept Sorunu</i>, Özgür Ulusoy, Kübra Arslan, Bekir Karakuş, <i>Aydın Sanat</i>, 2017; 3(6): 1-16.</p>
	<p>10. <i>Ö Bir Alt Kültür Yansıması Olarak Arabesk Video Müzik Klipleri Dilinin İncelenmesi</i>, Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi, 2012; 1(1): 117-123.</p> <p><i>Ö Ferdi Tayfur’ un Sanatçı Olarak Unsurları</i>, Ali Meydan, <i>Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi</i>, 2018; 2(1): 79-100.</p>
Atölye Çalışmaları,	<p>1. <i>Ö Kamusal Alanın Sorunu: Sokak, Sanat ve Stensil</i>, <i>Bakırköy Belediyesi Tasarım Günleri</i>, <i>Letim Tasarım</i>, Çalın, <i>Çalın</i>, 22 Mayıs 2018.</p> <p>2. <i>Ö Disiplinlerarası Bir Fikir Olarak Sokak Sanatı: Stensil Uygulamaları</i>, <i>Bakırköy Belediyesi Tasarım Günleri</i>, <i>Letim Tasarım</i>, Çalın, <i>Çalın</i>, 22 Mart 2019.</p>
Sanatsal Etkinlikler	
Sergiler	<p>1. <i>Fukuda’ya Saygı Sergisi</i>, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir (2009).</p> <p>2. <i>XVI. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi Ö Damgalamaya Karşı Afi Sergisi</i>, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Safranbolu (2009).</p> <p>3. <i>IV. Dünya Müzisyenleri Önemli Sempozyumu</i>, Rize Üniversitesi, Rize (2011).</p> <p>4. <i>I. Ulusal Sanat ve Tasarım Sempozyumu ve Sergisi</i>, Konya Selçuk Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Konya (2013).</p> <p>5. <i>100. Yılında Çanakkale Ruhu Jürili Karma Sergi</i>, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Antalya (2015).</p> <p>6. <i>Türkiye Sanat Etkinlikleri 9. Sergisi Jürili Karma Sergi</i>, Kastamonu (2015).</p> <p>7. <i>Sürdürülebilir Gelecek için Sanat Etkinliği Jürili Karma Sergi</i>, Pamukkale Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Etkinliği Sempozyumu ve Sergisi, Denizli (2017).</p> <p>8. <i>Konuşulan Yazılanlar Jürili Karma Sergi</i>, I. Uluslararası Sanat, Tasarım ve Moda Kongresi/Sanat Etkinlikleri, Gaziantep (2017).</p> <p>9. <i>II. Konya Film Kolektifi Film Festivali Afi Sergisi</i>, İstanbul (2017).</p>

10. <i>Ba kent Üniversitesi İletişim Fakültesi Özet Elemanlar Sergisi</i> , Ba kent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara (2018).
11. <i>8 Mart Dünya Kadınlar Günü Jüri Karşı Sergisi</i> , Çankaya, Karatekin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Çankaya, (2019).
12. <i>Sanat Akademisyenleri Sergisi</i> , Tüm Grafikerler Dayanışma Derneği, İstanbul (2019).

mza

